

**Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (LIAS) līdz 2030.gadam 1.redakcijas projekta
sabiedriskās apspriešanas laikā no 2009.gada 27.aprīļa līdz 17.jūlijam
iesniegto un diskusijās izteikto priekšlikumu un komentāru
pārskats**

	Viedokļa autors/ sabiedriskās apspriedes dalībnieks	Priekšlikums vai precizējums par LIAS redakciju	LIAS sabiedriskās apspriešanas priekšlikumu izvērtējums
Vispārēji komentāri un viedokļi par dokumentu kopumā			
1.	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	Kopumā LIAS vērtē pozitīvi, jo tiek domāts par būtiskākajām valsts attīstībai nepieciešamajām lietām – cilvēks, uzņēmējdarbība un apkārtējā vide. Lai plānotu Latvijas ilgtspējīgu attīstību, stratēģijā kā atsevišķa sadaļa būtu iekļaujami ne tikai atjaunojamie energoresursi, bet arī lauksaimniecības un mežsaimniecības attīstības tendences. Lai stratēģija, kas aptver visu Latvijas teritoriju, ietvertu arī lauku teritoriju attīstību.	Ņemt vērā, pilnveidojot telpisko perspektīvu
2.	V.Bariss	Kopumā 2030 ir inovatīvs un kvalitatīvs dokuments, kas nepieciešams Latvijas ilgtermiņa attīstībai	Piekrist
3.	Latvijas Arhitektu savienība	Jāatzīmē LIAS loģiskā un kompleksā uzbūve – struktūra, progresīvā pieeja no vērtību (kapitāla) viedokļa, kā arī apliecinātā mērķtiecība rezultāta sasniegšanā. Ir veikts nozīmīgs ar sinerģiju caurstrāvots darbs, faktiski pirmo reizi mēģinot nopietni tuvoties nacionālo interešu formulējumam un atbilstošiem ilgtermiņa risinājumiem ilgtspējīgas attīstības veicināšanā, kaut arī atsevišķas nodaļas ir izstrādātas detalizētāk, bet citas fragmentāri.	Piekrist
4.	Rīgas PR	Dokumentam trūkst vērtību pieejas (vai arī tā nav akcentēta) – bez definētām vērtībām dokuments kļūst ļoti kapitālistisks, kas vērtē visu naudas izteiksmē. Vērtība te tiek skatīta kā resurss, no kā gūt peļņu. Mūsaprāt, vērtības būtu principi, „tabū”, uz kā veidot tālāku arhitektūru. Būtu analizējamās esošās vērtības sabiedrībā un šo vērtību radītās sekas. Pašreizējais dokumenta piedāvājums ir būvēts uz finansiālām vērtībām, kas novērtējamās naudā, jeb tā to var saprast. Ja dokumenta autori to ir domājuši savādāk, tad tas ir papildus	Stratēģijā ir izteiktas normatīvas vērtības (stratēģiskie principi). Latvija ir demokrātiska valsts, kurā dzīvo iedzīvotāji ar krasi atšķirīgām vērtībām, kuru līdzāspastāvēšanu organizē demokrātijas process. Visbeidzot, Latvijas valsts iedzīvotāju un pārvaldes vērtības tiek formulētas un īstenotas

		jāskaidro. Ja šīs vērtības ir neadekvātas izaicinājumiem, tad tas būtu norādāms dokumentā un paredzamas to izmaiņu rīcības. Ilgtermiņā to ir iespējams izdarīt.	saskaņā ar Latvijas Valsts Satversmi.
5.	LDDK	<p>Aicina izvērtēt LIAS caurvijošu principu par piemērošanās, reaģēšanas un patērētāju sabiedrības veidošanos Latvijā. LDDK uzskata, ka globalizācijas ietekmei var piemēroties un reaģēt uz izmaiņām tikai nācija, kura apzinās savas vērtības, tradīcijas, kultūru, kopīgo un atšķirīgo no saviem kaimiņiem Eiropas Savienībā (ES), Krievijā, Baltkrievijā, kas izprot ES reģionālo politiku un paplašināšanās potenciālu. Pretējā gadījumā piemērošanās stratēģija var radīt papildus riskus – nespēju pārstāvēt savas vērtības, aizstāvēt savu pilsoņu sociālās un ekonomiskās intereses, nodrošināt pašnoteikšanos, patstāvību un valstiskumu.</p> <p>Globalizācijā jāspēj ne tikai piemēroties, bet arī paredzēt, vadīt un virzīt procesus, cik vien Latvijai tas ir iespējams esot starptautisko un reģionālo organizāciju dalībnieci. Tikai nācija, kurai ir iesakņojusies pašapziņa var rast unikālas nišas un radītu jaunas vērtības, sniegt pienesumu ES un kaimiņvalstīm stiprinot demokrātiskos procesus, brīvās tirgus ekonomikas, cilvēktiesību un vides aizsardzības principus. Nostiprinot Latvijas līderpozīcijas šajās jomās, varam kļūt par valsti ar kuru lepojas iedzīvotāji, kas piesaista citu valstu iedzīvotājus turpināt, papildināt esošās vērtības un radīt jaunas.</p>	<p>Jāvērš uzmanība uz to, ka stratēģija kā atspēriena punktu izmantoja 2007.gada nogalē stratēģijas veidošanas nolūkos veiktos pētījumus par Latvijas iedzīvotāju vērtībām. Tādējādi stratēģija diezgan uzskatāmi uzrunā svarīgākās vērtības, kas bija vienojošas Latvijas iedzīvotājiem – rūpes par veciem cilvēkiem, rūpes par dabu, drošība par darbu, pārvaldības uzticamība un efektivitāte.</p> <p>LIAS autoru grupa būtu pateicīga par alternatīviem un labākiem piedāvājumiem, kas būtu pieņemami Latvijas sabiedrībai.</p> <p>Tāpat LIAS autoru grupa vērš uzmanību uz to, ka Latvijas iedzīvotājiem sistemātiski polarizējas vērtībattieksmes, kas nozīmē, ka jebkurš vērtību piedāvājums ietvers sevī lielas daļas vērtīborientāciju noliegumu.</p>
6.	LDDK	LIAS demonstrē, ka valsts attīstību piemērojam uzsāktajiem starptautiskajiem un ekonomiskajiem projektiem, tomēr tiem vispirms jāizriet no nācijas, valsts iedzīvotāju vajadzībām un uzstādītajiem mērķiem. Kādas būs Latvijas nācijas vērtības un vajadzības 2030.gadā? Vai joprojām nošķirsim valsti no sabiedrības?	Skatīt piezīmi augstāk. Par nākotnes vērtībām var būt tikai scenāriji.
7.	Ārlietu ministrija	Straujo pārmaiņu rezultātā LIAS 1.redakcijas saturā atspoguļotā izejas situācija ir nonākusi pretrunā ar patieso aktuālo situāciju mūsu valstī, dotajā brīdī veiktajiem pasākumiem un reformām, kuru radītās sekas ilgtermiņā radīs pretrunas ar stratēģijā iezīmētajiem mērķiem.	Būtisku pretrunu nav, jo LIAS izstrādes gaitā jau tika norādīts uz būtiskām globālajām tendencēm un riskiem, kas ietekmē Latviju tagad.
8.	Ekonomikas ministrija	Uzskatām, ka Latvijas ilgtspējīgas stratēģijas 1.redakcija neatbilst pašreizējai situācijai, jo mainījusies ir gan ekonomiskā situācija valstī, gan mainījusies ir valsts nostāja izglītības, sociālajā un veselības jomā. Aktuālāki ir kļuvuši jautājumi par darbaspēka migrāciju, bezdarbu un nabadzības riska grupu palielināšanos.	Aktuālā situācija ir visai mainīga un būtu riskanti to ļoti konkretizēt vai piesaistīt ilgtermiņa rīcības konkrētās situācijas aktualitātēm. Piemēram 2007/08 gada sākumā ļoti aktīvi tika rosināts atļaut iebraukt liela skaita viesstrādnieku, kas acīmredzot būtu bijis kļūdaini, raugoties no šodienas perspektīvas.

			Aktuālā situācija tiks iekļauta kā bāzes rādītāji indikatoru sadaļā.
9.	Ekonomikas ministrija	Tā kā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (turpmāk – LIAS) pēc apstiprināšanas Saeimā kļūs par hierarhiski augstāko attīstības plānošanas dokumentu valstī un visi citi plāni, stratēģijas un vidējā termiņa rīcībpolitikas būs pakārtotas LIAS un kalpos tā īstenošanai, tad šobrīd LIAS projektā nav atspoguļoti visi Latvijai svarīgie stratēģiskie virzieni, piemēram, valsts aizsardzības politika, veselības politika, kā arī tautsaimniecības attīstības virzieni un prioritārās nozares u.c. Saskaņā ar <i>Attīstības plānošanas sistēmas likuma</i> 11.panta otro daļu LIAS nosaka valsts ilgtermiņa attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu, līdz ar to uzskatām, ka nepieciešams papildināt LIAS, norādot visas valsts stratēģiskās nozares un reālu sasniedzamo mērķi.	LIAS autoru grupa būtu pateicīga EM par piedāvājumu ilgtermiņa ekonomikas politikas un prioritāšu noteikšanā, kas, cik zināms LIAS autoriem, vēl nav ticis formulēts. LIAS autori pieņem, ka formulējums prasa zināmu piepūli arī profesionāļiem – tiem, kas tieši atbild par jomu.
10.	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	Iesakām precīzi un skaidri definēt vērtības, uz kurām balstīt sabiedrību.	Jāvērš uzmanība uz to, ka stratēģija kā atspēriena punktu izmantoja 2007.gada nogalē stratēģijas veidošanas nolūkos veiktos pētījumus par Latvijas iedzīvotāju vērtībām. Tādējādi stratēģija diezgan uzskatāmi uzrunā svarīgākās vērtības, kas bija vienojošas Latvijas iedzīvotājiem – rūpes par veciem cilvēkiem, rūpes par dabu, drošība par darbu, pārvaldības uzticamība un efektivitāte. LIAS autoru grupa būtu pateicīga par alternatīviem un labākiem piedāvājumiem, kas būtu pieņemami Latvijas sabiedrībai. Tāpat LIAS autoru grupa vērš uzmanību uz to, ka Latvijas iedzīvotājiem sistemātiski polarizējas vērtībtiekmes, kas nozīmē, ka jebkurš vērtību piedāvājums ietvers sevī lielas daļas vērtīborientāciju noliegumu.
11.	Latvijas Arhitektu savienība	Vispirms, lai cik paradoksāli tas nebūtu, nepieciešams izdiskutēt un precizēt pašu ilgtspējīgas attīstības jēdzienu. Tas ir ļoti būtiski šāda veida dokumenta daudzo lietotāju izpratnei, jo attiecināt terminu „ilgtspējība” uz attīstību tās vispārējā nozīmē nav korekti. Attīstība kā vispārējs process ir ilgusi gadsimtiem un var notikt gadsimtiem bez jebkādam stratēģijām. Bruntlānde, kā tas arī norādīts LIAS sadaļā „Termini un definīcijas”, akcentēja katras	LIAS Pamatziņojumā 2007.gadā tika analizēti attiecīgie jēdzieni un formulēta LIAS nostāja. Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		<p>attīstības idejas apvienošanas nepieciešamību ar vides aizsardzības idejām. Tātad ilgtspējīga attīstība savā būtībā nav nekas cits kā integrēta un līdzsvarota attīstība, t.i. kad tiek integrēti līdzsvarotas ekonomiskās, sociālās un telpiskās intereses un ar tām saistītās idejas. Un otrādi, tikai integrēti (nevis resoriski) līdzsvarota attīstība, ir ilgtspējīga attīstība, līdz ar to (4) nonāk pretrunā ar (7), kur minētais pateikts. Tā nav laba prakse attīstības raksturošanai vienlaicīgi lietot abus apzīmējumus.</p> <p>Arī „ilgtspējības” kā apzīmētāja nevajadzīga multiplicēšana būtībā degradē šo jēdzienu, izpratnes vietā radot jautājumus, piemēram, kas īsti ir ilgtspējības modelis, ilgtspējīgs dzīvesveids (katrai urbanizācijas fāzei ir atbilstoši atšķirīgs dzīvesveids, pat katram dzīves posmam, un diez vai atkritumu šķirošanas paradums (19) ir būtisks kritērijs)?</p>	
12.	Valsts kanceleja	<p>Attīstības stratēģijai, atbilstoši tajā norādītajam, jākalpo kā sabiedrībai saprotamam vienošanās dokumentam, kas būtu izmantojams ikdienā jebkurā lēmumu pieņemšanas vai pakārtotu dokumentu izstrādes procesā gan valsts pārvaldē, gan privātajā sektorā, gan katram indivīdam atsevišķi. Šobrīd Attīstības stratēģijā formulētie mērķi un uzstādījumi ir sarežģīti un zinātniski, kas apgrūtina tās saprotamību un pieejamību, kā rezultātā tiek apdraudēta dokumenta īstenojamība un praktiskā pielietojamība.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
13.	Latvijas Arhitektu savienība	<p>Ierosinājums izveidot LIAS vienkāršāku, saprotamāku un vieglāk uztveramu konspektīvo variantu. Tas iespējams paaugstinātu sabiedrisko līdzdalību un mazinātu (300) minēto iedzīvotāju vairākuma neizpratni, jo LIAS taču būtu pieņemama tikai ar vairākuma atbalstu.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
14.	L.Gercāne	<p>Ierosina veidot divas dokumenta gala versijas - vienu formulēt zinātniskā valodā, savukārt otru formulēt vienkāršā un plašai sabiedrībai saprotamā valodā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
15.	B.Pētersone	<p>LIAS gala redakcijai vajadzētu būt īsākai, bet ne īsākai par Saeimas 2005.gada 26.oktobrī apstiprināto ilgtermiņa konceptuālo dokumentu „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”. Stratēģijas raksta, lai kaut ko mainītu, kaut vai konstitūciju, un LIAS ir jānosaka vadlīnijas tālākajām rīcībām.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
16.	Vides konsultatīvā padome	<p>Stratēģijai, atbilstoši pašreizējai situācijai, būtu jāaktualizē Latvijas attīstības vīzija, jo “Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā”¹ jau ir novecojusi un neatspoguļo Latvijas attīstības iespējas.</p>	Pieņemt zināšanai. Attīstības plānošanas sistēmas likumā ir noteikta „Izaugsmes modeļa” vieta attīstības plānošanas sistēmā.

1 http://www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LM0815_0#a

17.	R.Vītoliņš	Atbalsta LIAS kā paaudžu vienošanās dokumentu. Ilgtermiņa izaugsmes modelī „Cilvēks pirmajā vietā” jau ir definēti Latvijas ilgtermiņa attīstības mērķi.	Pieņemt zināšanai. Attīstības plānošanas sistēmas likumā ir noteikta „Izaugsmes modeļa” vieta attīstības plānošanas sistēmā.
18.	A.Tauriņš	Svarīgi, lai būtu ilgtermiņa stratēģija, kas ļautu valstij attīstīties noteiktā virzienā, tāpēc atbalsta LIAS tālāku virzību. Lai LIAS tiktu īstenota, par to ir jābūt informētai pēc iespējas lielākai sabiedrības daļai Latvijā un ārpus tās, savukārt stingra stratēģijas īstenošana veicinās sabiedrības ticības atgūšanu.	Pieņemt zināšanai.
19.	R.Vītoliņš	Norāda, ka analīze par Latvijas esošo situāciju ir laba, jo balstīta uz cilvēkresursa kā centrālā resursa analīzi. Uzskata, ka zviedru un arī somu cilvēkresursu attīstības modelis ir veiksmīgs un piemērojams arī Latvijas gadījumā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
20.	Ī.Zvīdriņa	Iesaka LIAS ietvert/atspoguļot arī pašlaik veicamās, Starptautiskā Valūtas fonda, Eiropas Komisijas un Pasaules Bankas rosinātās strukturālās reformas.	LIAS ir ilgtermiņa attīstības plānošanas jeb vadlīniju dokuments, līdz ar to tajā apzināti nav ietverti īstermiņa mērķi un pasākumi šo mērķu realizācijai. LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti.
21.	S. Ēlerte	<p>Pašreizējā redakcijā nav ietverta sadaļa par kultūras kapitālu, kā arī trūkst vienots konceptuāls rāmis un viens mērķis, kā rezultātā LIAS esošajā redakcijā būtu piemērojama arī citām valstīm, kurām ir apmēram līdzīgi dabas apstākļi.</p> <p>LIAS ir jābūt risinājumiem, kādā veidā sekmēt Latvijas attīstību, latviešu nācijas attīstību un Latvijas kultūrtelpas veidošanos. Skaidro, ka latviešu nācija ir visu tautību iedzīvotāji, kas dzīvo Latvijā un runā latviešu valodā. Uzskata, ka šie jautājumi ir jāformulē kā vadlīnijas attīstībai, tā kā no šādiem uzstādījumiem ir atkarīga gan izglītības politika ilgtermiņā, gan pilsoniskās izglītības uzstādījumi.</p> <p>Nedrīkst „noplicināt” ne tos resursus, kuri pašreizējā LIAS redakcijā ir norādīti, piemēram, cilvēkkapitāls un dabas resursi, ne citus būtiskus resursus, kuri nav minēti, piemēram, latviskā identitāte.</p> <p>Norāda, ka migrācijas jautājums ir būtisks un stratēģiski svarīgs ilgtermiņā, tādējādi ir jādomā kādā veidā migrācijas kontekstā stiprinās Latvijas identitāti, lai nepalielinātu krievu</p>	<p>Ņemt vērā, papildināt gala redakciju ar kultūras sadaļu.</p> <p>LIAS autoru grupas skatījumā nacionālās identitātes un valodu lietojumu jautājums vaicā pēc sabiedriskas debates, bez kuras konkrētu formulējumu iekļaušana LIAS būtu vienpusīga un neobjektīva.</p> <p>LIAS autoru grupa būtu patiecīga uzzināt, kādi ļoti daudzie būtiskie jautājumi nav iekļauti, kā arī vērš uzmanību uz plašo sabiedriskās līdzdalības procesu, kura laikā pieteiktās tēmas tika izmantotas, izstrādājot LIAS 1.redakciju.</p>

		<p>valodas aktivitāti valstī, ņemot vērā, ka krievu valoda būs dabīgais integrētājs migrācijas procesos.</p> <p>Papildus iepriekš minētajam norāda, ka ļoti daudz būtiski jautājumi un tēmas LIAS vispār netiek apskatīti.</p>	
22.	S.Ēlerte	<p>Tā kā LIAS nav nacionālā uzstādījuma, kā savstarpēji sabalansēt latvisko identitāti ar rietumniecisko identitāti, tad LIAS „nenoenkuro” Latviju rietumu vērtību telpā (t.sk. ES un NATO telpā). Jāņem vērā, ka Latvija atrodas blakus lielai valstij, kuras attīstības mērķis ir atjaunot sevi kā reģionālo lielvaru, un ne tikai Gruzijai un Ukrainai, bet arī Latvijai ir noteikta loma, veidojot Krievijas reģionālās lielvaras statusu. Šādā kontekstā nepietiek, ka LIAS runā par enerģētisko neatkarību, bet nav risinājumu, kā veidot Latvijas drošības neatkarību.</p> <p>Piemēram, Igaunijas ilgtermiņa attīstības stratēģijā kā galvenais attīstības mērķis ir noteikts Igaunijas identitāte, kultūrtelpa un „īgauniskums”, uzsverot to, ka esot atvērtiem globālajai pasaulei, spēcīga nacionālā identitāte dod salīdzinošas priekšrocības.</p>	<p>Nopietns ideoloģisks jautājums, ko LIAS autoru grupa aicina piedāvāt sabiedriskai debatei un skaidri pozicionēties idejas aizstāvjiem. LIAS tika radīta sabiedriskas asprīšanas rezultātā un šis jautājums noteikti prasa tādu pašu.</p> <p>Igaunijas stratēģija diemžēl ir demogrāfiski neadekvāta Latvijas situācijai, lai to tiešā veidā izmantotu.</p>
23.	S.Ēlerte	<p>Ilgtermiņā būtisks un stratēģiski svarīgs ir migrācijas jautājums – jādoma, kādā veidā migrācijas kontekstā stiprināt Latvijas identitāti, lai nepalielinātu krievu valodas aktivitāti valstī, ņemot vērā, ka krievu valoda būs dabīgais integrētājs migrācijas procesos.</p>	<p>Piekrīst daļēji. Migrācijas jautājuma aktualizēšana ir nepieciešama, bet nevar piekrist kādas īpašas politikas izstrādei ‘pret’ vai ierobežojot krievu valodas lietošanu.</p>
24.	D.Grīnvalds	<p>Latvijas attīstības un LIAS mērķa formulējums nav skaidrs. Ja kā mērķi uzstāda dzīves kvalitāti, tad nepieciešams skaidrot, kas ar to tiek saprasts un kāda ir dzīves kvalitātes sasaiste ar nacionālo piederību un identitāti. Būtiski ir uzsvērt nacionālas valsts pastāvēšanu.</p>	<p>Katra LIAS nodaļa skaidro kādu dzīves kvalitātes dimensiju un sniedz diezgan skaidru redzējumu par to, kādai vajadzētu būt izglītībai, enerģētikai, sabiedrības līdzdalībai utt.</p>
25.	R.Vesere	<p>LIAS trūkt plānotās virzības atainojuma, pēctecības un saistības starp šodienas situāciju un izvirzītajiem mērķiem 2030.gadam</p>	<p>Pieņemt zināšanai, jo sabiedriskās apspriedes laikā ir izteikts arī pretējs viedoklis.</p>
26.	G.Breslavs	<p>Kopumā dokuments pagaidām diez vai var pretendēt uz stratēģijas vai programmas nosaukumu. Tajā ir daudz labu ideju un ļoti labi principi (atvērtība, integrācija, līdzdalība, vienlīdzība un radoša pieeja), bet saturs nav skaidri izteikts, labi sakārtots un ļoti maz aprakstīti konkrēti mērķi (izņemot koksnes koģenerācija un vel 2-3 nelieli uzdevumi), kā arī</p>	<p>LIAS ir ilgtermiņa attīstības plānošanas jeb vadlīniju dokuments, līdz ar to tajā apzināti nav ietverti īstermiņa mērķi un pasākumi šo mērķu realizācijai.</p>

		rīcība, kā to sasniegt. Daudzas nodaļas vairāk atgādina prāta vētru un vēlmes izpausmi, nevis valsts mēroga stratēģiju.	LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti.
27.	Rīgas PR	Vairākās sadaļās atkārtojas informācija, ko nepieciešams apvienot vai arī specializēt, piemēram: par enerģijas jautājumiem tiek runāts 7. - enerģētikas sadaļā un 9. - telpiskajā perspektīvā.	Jānovērš dublēšanās, tomēr zināma tēmu pāreja no vienas sadaļas otrā ir apzināta LIAS veidotāju integrēta pieeja.
28.	Sociālo darbinieku b-ba	Dokuments var kļūt par nozīmīgu mūsu valsts normatīvo dokumentu ceļrādi, tādēļ uzskatām par svarīgu diskutēt par katru pozīciju un vārdu šajā stratēģijā, līdz sociālās grupas vienojas par kādu ceļu. Tagadējā stratēģijas izstrādes stadijā ir vēl daudz diskutējamo jautājumu, tādēļ aicinām pagarināt LIAS apspriešanas termiņu vismaz par 3 mēnešiem.	Piekrīst daļēji. Nepieciešams turpināt diskusiju sociālās partnerības ietvaros, nepagarinot sabiedriskās apspriešanas termiņu.
29.	RTU TRAPC	Attīstības plānošanas sistēmas likumā norādīts, ka visām programmām un koncepcijām jābūt ar vienotu stratēģisku virzību un izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, tos savstarpēji saskaņo un ievēro ilgtermiņa konceptuālo dokumentu "Latvijas izaugsmes modelis: cilvēks pirmajā vietā", kurā par izaugsmes mērķi noteikta dzīves kvalitātes paaugstināšana. Vai tas nozīmē, ka NAP zaudē savu mērķi ar virzību uz dzīves kvalitātes paaugstināšanu, jeb LIAS, saskaņā ar Latvijas izaugsmes modeli, pieņem tā mērķi un virza uz to savu stratēģiju? Iespējams arī, ka tiek izstrādāts viens plānošanas dokuments, kas apvieno LIAS un NAP un parāda efektīvu stratēģiju uz ilgtermiņa mērķi – cilvēka dzīves kvalitāti.	Pieņemts zināšanai. NAP un LIAS saskaņošana ir politisks jautājums. To paredz arī Attīstības plānošanas sistēmas likums.
30.	RTU TRAPC	ES IAS vispārīgais mērķis - identificēt un attīstīt akcijas, kas veicina ES panākt nepārtrauktu dzīves kvalitātes uzlabošanu gan pašreizējai gan nākotnes paaudzēm, izveidojot ilgtspējīgas kopienas, spējīgas efektīvi izmantot resursus un dot impulsu ekonomikas ekoloģiskās un sociālās inovācijas potenciālam, nodrošinot pārticību, vides aizsardzību un sociālo kohēziju - ir saistošs visām ES dalībvalstīm. LIAS tekstā nav atrodama vispārējā mērķa definīcija, acīmredzot autori nav sapratuši, ka tiek izstrādāta globāla IAS, kur piedalās ANO, ES un dalībvalstis.	Eiropas Savienības Ilgtspējīgas attīstības stratēģijai (ES IAS) ir rekomendējošs raksturs un tā neuzliek par pienākumu dalībvalstīm veidot nacionālās stratēģijas kā atvasinātus dokumentus. LIAS uzstādījumi un mērķi kopumā atbilst ES IAS mērķiem.
31.	S.Ņikiforovs	LIAS ir pārāk daudz mērķu, kuri savā starpā nav savienojami, tādējādi ir nepieciešams formulēt vienu kopēju mērķi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
32.	D.Ozola	Ņemot vērā, ka LIAS nav iekļautas visas, bet izvēlētas tikai atsevišķas nozares, LIAS nevar uzskatīt par galveno Latvijas ilgtermiņa plānošanas dokumentu. Piemēram, ja stratēģijā	Stratēģija nosaka prioritātes un nav visaptverošs dokuments. Bez tam dažādu organizāciju un dienestu

		netiek paredzēta zemes dzīļu vai jūras ilgtermiņa izmantošana, tad Zemkopības ministrijai, pamatojoties uz dokumentā noteikto, nav jāplāno zvejniecības attīstība, kā arī nav jāveido derīgo izrakteņu bilance utt.. Līdz ar to iesaka veikt grozījumus stratēģijas 305. un 309. rindkopā vai arī ietvert stratēģijā visu nozaru attīstības iespējas	viedokļi atsevišķu tēmu svarīgumu ir atšķirīgi vai pat konfliktējoši, tāpat kā uzskati par to, vai LIAS vajag papildināt vai sašaurināt.
33.	A.Pužulis	Likumā ir noteikta LIAS vieta plānošanas dokumentu hierarhiskajā sistēmā. Tādēļ šajā dokumentā jādefinē vērtības, kas nosaka virzību, kā arī jāparedz darbību kopums, lai sasniegtu vīziju un mērķus gan nozaru, gan visas sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai. Minētais ir jānosaka LIAS preambulā, atbildot uz jautājumu, kas LIAS ir par dokumentu. No tā izrietēs dokumentā noteiktās rīcības un prioritātes, kas būs pakārtotas galvenajam uzstādījumam. Tāpēc nepieciešama vispārēja kopēja vienošanās starp ministrijām, jo, lai arī LIAS būs vadlīniju raksturs, to apstiprinās Saeima, paredzot arī īstenošanas uzraudzību, pamatojoties uz noteiktajiem indikatoriem.	Turpināt diskusiju sociālās partnerības ietvaros, ņemt vērā, precizējot gala redakciju.
34.	Latgales Plānošanas reģions	Stratēģijā nepieciešams iekļaut papildus sadaļu, kur Latvijas attīstība un definētie procesi tiek skatīti un analizēti mijiedarbībā ar kaimiņvalstīm (Lietuvu, Igauniju, Krieviju, Baltkrieviju), tāpat jāskatās kādas ir valsts attīstības perspektīvas Baltijas jūras valstu un Eiropas kontekstā, jo Latvijas attīstība ir cieši saistīta ar šo valstu attīstību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
35.	I.Kabaškins	Prioritāri ir jāuzsver jaunatnes nākotne un LIAS jāsniedz jaunatnes nākotnes iespēju apraksts. Jāpievērš uzmanība arī tiem, kas palīdz radīt cilvēkkapitālu, jo, skatoties esošās tendences, pēc 20 gadiem var nebūt skolotāju, kas varēs izglītot jauniešu, jo ir nepieciešams ilgs laiks, lai radītu labus skolotājus, kuri tālāk varēs nodrošināt labu cilvēkkapitāla attīstību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
36.	Satiksmes ministrija	Ministrija atzinīgi novērtē autoru grupas un RAPLM ieguldīto darbu LIAS izstrādē un apzinās darba komplicētību un LIAS izstrādes nepieciešamību, kā arī to, cik svarīgi ir tajā konkrēti noteikt valsts ilgtermiņa attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu.	Pieņemt zināšanai.
37.	Satiksmes ministrija	Dokumentā nav vīzijas par to, kā Latvija sevi pozicionē nākotnē – vai kā, piemēram, pievilcīgu tranzīta valsti, vai kā augsti kvalitatīvu medicīnisko pakalpojumu valsti vai tml. Ņemot vērā to, ka LIAS ir hierarhiski augstākais ilgtermiņa plānošanas dokuments, tajā ir jābūt formulētiem konkrētiem mērķiem un prioritātēm (t.i., kādas jomas un kāpēc valsts īpaši atbalstīs), kā arī jābūt norādītiem mērāmiem sasniedzamajiem rezultātiem šajās jomās. Citādi nav iespējams izstrādāt zemāka līmeņa attīstības plānošanas dokumentus, atbilstoši Attīstības	Ņemt vērā, pilnveidojot telpisko perspektīvu.

		plānošanas sistēmas likumam. Piemēram, ja mēs redzam potenciālu tranzīta attīstības jomā, tad LIAS ietvaros būtu nepieciešams izvērtēt, kādi mērķi ir sasniedzami LIAS darbības periodā. LIAS 271. un 274.punktā ir sniegts tikai vispārējs apraksts par iespējām, bet nav definēts mērķis Latvijas kā tranzītvalsts attīstībai.	
38.	Zemkopības ministrija	Atbalsta dokumenta tālāku virzību.	Pieņemt zināšanai.
39.	Veselības ministrija	Nav iebildumu un priekšlikumu par minēto dokumentu, tāpēc atbalstām tā tālāku virzību.	Pieņemt zināšanai.
40.	Vides ministrija	Augsti vērtē ekspertu darbu šī plānošanas dokumenta sagatavošanā, kā arī dabas vērtību izvirzīšanu kā vienu no prioritātēm.	Pieņemt zināšanai.
41.	Finanšu ministrija	Ļoti loģiska dokumenta struktūra, kurā atspoguļoti mērķi un ilgtermiņa attīstības virzieni. Poziitvi tas, ka vairums Stratēģijas pamatidejas paredz iedzīvotāju un mājsaimniecību paradumu un attieksmes pret lietam un procesiem maiņu, jo esoša situācija ir pierādījusi, ka turpmāka valsts eksistence bez būtiskām reformām vairākas nozarēs (valsts pārvaldes struktūrā, izglītība, veselība utt.) nav iespējama. Jāizvērtē iespēju papildināt dokumenta saturu par to, ka lai sasniegtu identificētos nākotnes izaicinājumus sabiedrībai nāksies piedzīvot stipras, vietām arī ļoti nepatīkamas, reformas nozarēs.	Pieņemt zināšanai.
42.	Izglītības un Zinātnes ministrija	Autori ir apzinājuši ievērojamu labas prakses piemēru daudzumu, kurus iespējams, varētu ieviest arī Latvijā laika posmā līdz 2030.gadam. Tomēr jāatzīmē, ka vairākos gadījumos prioritārajiem ilgtermiņa rīcības virzieniem piedāvātie iespējamie risinājumi ir ar ļoti atšķirīgu detalizācijas pakāpi, vairākos gadījumos tiek piedāvāts valsts divdesmit gadu attīstības stratēģijā iekļaut ļoti detalizētus risinājumus (piem. 3.sadaļā „Iespēju vienlīdzība un vidusšķiras veidošanās”, 5.sadaļā „Inovatīva pārvaldība un līdzdalība”), kuriem samērojot ar Latvijas iedzīvotāju skaitu ir paredzams neliels lietotāju loks, kuru vajadzības ir administrējamās vietējā līmenī nevis valsts līmenī. Līdz ar to ir izvērtējama piedāvāto risinājumu skaita samazināšana, tos apvienojot un vispārinot, vai arī vairāk akcentējot paredzēto procesa vadības līmeni – valsts, pašvaldība vai indivīds.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
43.	Tieslietu ministrija	Ja paredzēts, ka stratēģija kļūs par hierarhiski augstāko attīstības plānošanas dokumentu valstī, tai būtu jādefinē konkrēti Latvijas tālākās attīstības virzieni. Iesaka stratēģiju precizēt, norādot konkrētus mērķus un pasākumus to sasniegšanai, kā arī konkrētu laika posmu un par	LIAS ir ilgtermiņa attīstības plānošanas jeb vadlīniju dokuments, līdz ar to tajā apzināti nav ietverti

		uzdevuma izpildi atbildīgo institūciju.	Īstermiņa mērķi un pasākumi šo mērķu realizācijai. LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti.
44.	Tieslietu ministrija	Ņemot vērā valsts ierobežotos finansiālos resursus, stratēģijā noteiktā balstīšanās uz iedzīvotāju jaunradi, sadarbību un līdzdalību, kas veicinātu Latvijas ekonomiskā un sociālā kapitāla palielināšanos, ir vispārināta. Trūkst plānotajām aktivitātēm nepieciešamo resursu un izmaksu aprēķina, tāpēc pamatoti rodas šaubas par to, vai visus plānotos pasākumus būs iespējams realizēt. Iesaka Latvijas ilgtermiņa attīstības pasākumus nevis plānot no nulles, bet gan apzināt jau attiecīgajā jomā paveikto, tādējādi nodrošinot iesāktās politikas kontinuitāti.	LIAS ir ilgtermiņa attīstības plānošanas jeb vadlīniju dokuments, līdz ar to tajā apzināti nav ietverti īstermiņa mērķi un pasākumi šo mērķu realizācijai. LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti. Latvijā nav pieejamas lēmumu fiskālo seku prognozes vidējā termiņā, ne arī ilgtermiņā. To izstrāde noteikti nav LIAS autoru grupas uzdevums, taču bez tādām, ko parasti citās valstīs piedāvā Finanšu Ministrija, nav iespējams sekmīgi reaģēt uz ieteikumu.
45.	Tieslietu ministrija	Stratēģija balstās uz pieņēmumu, ka Latvijas ilgtspējīga attīstība būs atkarīga no iedzīvotāju uzskatu, prioritāšu un pilsoniskās apziņas maiņas, taču trūkst pārlicības, ka piedāvātie risinājuma varianti, piemēram, konsultatīvā apmācība un psiholoģiskā atbalsta programma vecvecākiem mazbērnu audzināšanai, sabiedrības informēšana par sociālo dažādību vai sabiedriskā labuma statusa datu bāze, kurā tiktu apkopoti informācija par sabiedrībai piederošām dabas vērtībām, šo mērķi sasniegs	Attieksmes un domāšanas maiņa un stratēģisko principu iedzīvināšana ir būtisks valsts ilgtspējīgas attīstības priekšnosacījums. LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti, kuros ir jāparedz konkrēti efektīvi pasākumi, LIAS piedāvā atsevišķus iespējamus risinājumus.
46.	Aizsardzības ministrija	LIAS projekts tā pilnīgas integrēšanas gadījumā visos valsts plānošanas līmeņos būs labs politikas instruments Latvijas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai. Šajā LIAS redakcijā netiek skarti ar valsts aizsardzību un drošību saistīti jautājumi, kā arī Latvijas Republikas vieta NATO kolektīvās aizsardzības sistēmā. Nerodas priekšstats, cik drošā vidē dzīvos Latvijas iedzīvotāji 2030. gadā un kā tas tiks nodrošināts.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
47.	Aizsardzības ministrija	Stratēģijā jāiekļauj sadaļa par drošu vidi, ar to saprotot gan valsts drošību, gan iedzīvotāju drošību savā apkārtnē, pilsētā un valstī.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

48.	Ārlietu ministrija	<p>Nav iesaistīti Latvijas ārlietu eksperti, kas attiecīgi atspoguļojas izstrādātā dokumenta saturā. Atšķirībā no Nacionālā attīstības plāna, LIAS nav atbilstoši iestrādāta Latvijas ārpolitiskā dimensija. Tas radīs negatīvas sekas gan attiecībā uz saturisko, gan formālo LIAS ieviešanas un īstenošanas pusi.</p> <p>Nepieciešams Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijā iestrādāt arī ārlietu dimensiju (kā arī tādus suverēnas valsts pastāvēšanai neatņemamus aspektus kā valsts drošība, nacionālais valstiskums un kultūra, kas patreizējā redakcijā nav pienācīgi ņemti vērā).</p>	<p>Neskatoties uz to, ka LIAS izstrādē aktīvi piedalījās ĀM pārstāvji, būtu vēlams un nepieciešams konkrēts ĀM pienesums Latvijas ilgtermiņa starptautiskās pozīcijas definēšanai.</p> <p>Ņemt vērā, gala redakciju papildinot ar kultūras kapitāla sadaļu.</p>
49.	Valsts kanceleja	<p>Attīstības stratēģijas īstenošana prasīs būtiskus resursu ieguldījumus, taču Attīstības stratēģijā netiek paredzēti rīcības virzieni vai avoti šādu resursu ieguvei (piemēram, tautsaimniecības, uzņēmējdarbības, eksporta veicināšanas pasākumi, uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumi, tūrisma veicināšanas pasākumi vai tml.). Attīstības stratēģijā arī nav formulēta viena valsts attīstības vīzija, kā rezultātā rodas priekšstats par sadrumstalotību un atrautu valsts attīstību vairākos atsevišķos virzienos.</p>	<p>LIAS uzdevums ir iezīmēt mērķus un prioritāros (nevis visus) darbības virzienus, kuri ir būtiski šo mērķu sasniegšanai.</p> <p>Piekrīst attiecībā par vīzijas precizēšanu un iekļaušanu gala redakcijā (1.redakcijā tā ir ietverta 1.rindkopā)</p>
50.	Valsts kanceleja	<p>Abi izstrādātie dokumenti ir apjomīgi (Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam satur 127.lp, savukārt Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam projekta 1.redakcija satur 85.lp), tomēr to saturs, it īpaši Stratēģiskās ietekmes izvērtējums, ietver jau pieejamu informāciju, savukārt Attīstības stratēģijas projekta ievērojama daļa informācijas un apgalvojumu ir balstīta uz pierādījumiem no publikācijām par ES un citām valstīm. Tādējādi ir ierobežots informācijas apjoms, kas ir iegūts, balstoties tieši uz situācijas izpēti konkrēti Latvijā un varētu kalpot par pamatu apgalvojumiem un rīcības piedāvājumiem. Ierosina būtiski mainīt minēto proporciju un sniegt konkrēti Latvijas situācijas izvērtējumu Attīstības stratēģijā norādītajās jomās, to salīdzinot ar kvantitatīviem citu valstu rādītājiem, tādējādi palielinot informācijas ticamību un piedāvātās rīcības efektivitāti</p>	<p>LIAS izstrādes grupas rīcībā nebija informācijas par šāda specifiska analītiski informatīvā un prognožu materiāla esamību Latvijā. Jautājums par valsts attīstības pētniecību un prognozēšanu būtu jāskata LIAS īstenošanas un uzraudzības mehānisma kontekstā.</p> <p>LIAS autoru grupai izstrādes procesā šādas analīzes un prognozes nebija pieejamas, bet tā būtu pateicīga saņemt materiālus, kas aplūko Latvijas attīstību ilgtermiņā, vai kas analizē stratēģijas tēmas, piemēram, uzrāda cilvēkkapitāla vai dabas kapitāla vērtību, piedāvā lēmumu fiskālās prognozes, alternatīvus demogrāfiskos scenārijus. LIAS autori nav spējuši tādus identificēt. Bet, ja tādu nav, tad LIAS izmantotā pieeja pašlaik ir vienīgā alternatīva.</p>
51.	Valsts kanceleja	<p>Attīstības stratēģijas projekts izstrādāts, nerēķinoties ar pašreizējo krīzes situāciju Latvijā un nenorādot virzienus Latvijas ekonomikas atveseļošanai no krīzes, kas nav pamatoti, jo, krīzes</p>	<p>LIAS ir ilgtermiņa attīstības plānošanas jeb vadlīniju dokuments, līdz ar to tajā apzināti nav ietverti</p>

		sekas un to novēršanas ilgums ir grūti prognozējams, taču neizbēgami ietekmēs Attīstības stratēģijas īstenošanas iespējas. Papildus atzīmē, ka piedāvātie risinājumi novērš līdzšinējā sabiedrības attīstības modeļa negatīvās sekas, nepiedāvājot analīzi un strukturālas izmaiņas, lai novērstu negatīvas attīstības cēloņus	Īstermiņa mērķi un pasākumi šo mērķu realizācijai. LIAS īstenošanas instrumenti ir zemāka līmeņa un īsāka termiņa plānošanas dokumenti.
52.	Gaujas nacionālā parka administrācija	Nav iebildumu par sagatavotā projekta 1. redakciju un stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata projektu.	Pieņemt zināšanai.

Komentāri, priekšlikumi un precizējumi (atbilstoši LIAS satura rādītājam)

Ievads

53.	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	Ierosina jau ievadā un nevis nobeigumā (75.lpp.) atsaukties uz NAP, kura attīstības mērķis un nostādne valsts attīstībai – „cilvēks pirmajā vietā” ir daudz skaidrāka un pievilcīgāka par LIAS (I) piedāvāto „2030.gadā Latvijā būs sabiedrība, kas <u>patērē</u> atbildīgi utt.”	LIAS autoru grupa vērš uzmanību, ka uzskati par NAP uzstādījumiem salīdzinājumā ar LIAS ir dažādi. Piekrīt, ka LIAS uzstādījumi ir sociālāki.
54.	Rīgas PR	Ievadā nepieciešams pateikt dokumenta sūtību, adresātu un ideoloģiju. Pašlaik nav uzsvērts, vai tas ir tautas attīstības vai valsts attīstības dokuments. No teksta var noprast, ka dokuments mēģina risināt abas pieejas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
55.	V.Bariss, Socioloģisko pētījumu vadītājs LLU grupas	Ieteikums pārstrādāt ievadu. Pašlaik tas ir pārāk metodoloģisks, taču lasītājam vairāk interesētu kopsavilkums. Pie tam, manuprāt, kopsavilkumam būtu jāparāda tieši attīstības vērtību orientācija un vērtību izvēle dilemmu gadījumos; tas nevarētu būt vienkāršs galveno tēžu apkopojums. Uzdrošinātos to saukt pat par <i>Jaunās Latvijas ideoloģiju</i> , tā varētu būt sava veida doktrīna.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
56.	RTU/TRAPC	(2) Grūti saprast, ko LIAS autori ir gribējuši panākt, nosaucot stratēģiju par redzējumu, kas parāda valsts un sabiedrības uzdevumus. Vispār pieņemtā stratēģijas jēga ir process, ceļš uz iepriekš noteikto mērķi. Bez mērķa nav un nevar būt nekāda stratēģija. Mērķim ir jābūt iespējami precīzi formulētam, definētam laikā un telpā.	Pieņemt zināšanai. LIAS izmantota racionālās izvēles pieeja.
57.	D.Ozola	Stratēģijā jābūt norādītiem mērķiem un ceļiem šo mērķu sasniegšanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
58.	RTU/TRAPC	(4) LIAS mērķa interpretācija: <i>Stratēģija parāda valsts un sabiedrības tālākos uzdevumus ceļā uz vienotu mērķi – līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, norāda veidus, kā veiksmīgi reaģēt uz globālajām pārmaiņām, to radītos izaicinājumus pārvēršot arvien jaunās iespējās.</i>	Viedokli pieņemt zināšanai. Noteikta veida (ilgtspējīga) attīstība var būt mērķis, līdzīgi kā laba dzīve nav tikai stāvoklis, bet visdrīzāk process, ir arī

		<p>Tā tad stratēģija parāda ceļu uz ilgtspējīgu attīstību”, bet attīstība nevar būt mērķis, kā to apgalvo LIAS, jo:</p> <p>Mērķis ir tas rezultāts, stāvoklis, vieta, ko mēs gribam sasniegt zināmā laika periodā ar vismazāko enerģijas patēriņu.</p> <p>Attīstība ir darbība, virzība uz mērķi, dinamisks process, kas tiek plānots, aprēķināts, modelēts un vērtēts ar dažādu kritēriju, vadlīniju, ierobežojumu un indikatoru palīdzību.</p> <p>Attīstība tiek realizēta ar atgriezeniskās saites palīdzību, kas nodrošina rezultātu un seku nepārtrauktu vērtēšanu, koriģēšanu un attīstības procesa vadīšanu.</p> <p>Ilgtspējīga attīstība nav mērķis, bet attīstības process, kam piemēroti papildus nosacījumi un ierobežojumi, kas izriet no ilgtspējības principiem.</p>	<p>izaugsmes, kas nav attīstības utt. LIAS Pamatzīņojumā (2007) ir iztirzāti šie aspekti.</p>
59.	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	<p>Stratēģijai raksturīgā dzimuma neitralitāte ir zināms riska faktors, jo diskriminācija uz dzimuma pamata ir aktuāla Latvijai.</p> <p><u>Iesakām:</u> Ievads (1) raksturojot sabiedrību, kā vērtību norādīt: „...kur sievietes un vīrieši ir līdztiesīgi.”</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p>
60.	Ē.Leitis	<p>LIAS jābūt vairāk ilgtermiņa stratēģijai, orientētai uz plašu sabiedrības loku. Uzskata, ka LIAS nepieciešama kā ētiska, filozofiska preambula, jo attiecībā uz kapitāla pieeju pasaulē pēdējā laikā tiek diskutēts, vai vispār kapitālisms ir dzīvotspējīgs.</p>	<p>Viedokli pieņemt zināšanai.</p>
61.	A.Pužulis	<p>Jādefinē vērtības, kas nosaka virzību, kā arī jāparedz darbību kopums, lai sasniegtu vīziju un mērķus gan nozaru, gan visas sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai. Uzskata, ka minētais ir jānosaka LIAS preambulā, atbildot uz jautājumu, kas LIAS ir par dokumentu.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p>
62.	Kultūras ministrija	<p>(1) kā stratēģijas virsmērķi uzsvērt Latvijas kā nacionālas valsts saglabāšanu un attīstību, piedāvājot šādu redakciju: „Latvija 2030. gadā būs nacionāla valsts ar savu konkurētspējīgu identitāti, valodu, kultūru un latvisku vidi, kas savu izaugsmi balsta uz ilgtspējīgām vērtībām un visas sabiedrības aktīvu, radošu un atbildīgu līdzdalību valsts uzplaukuma veicināšanā”.</p>	<p>Izskatīt kontekstā ar citiem izteiktajiem priekšlikumiem, precizējot gala redakciju</p>
63.	Vides ministrija	<p>Stratēģijā jāmin par piederības izjūtas valstij veidošanu, kas ir pamatā, lai cilvēku kapitāls neaizplūstu no valsts, kā arī jādefinē skaidra valsts loma stratēģijas realizācijā.</p>	<p>Attiecināms uz LIAS īstenošanu. Publiskās pārvaldes institūciju loma noteikta Attīstības plānošanas sistēmas likumā.</p>
Ilgtspējības modelis kā atbilde uz globālajiem izaicinājumiem			
64.	Kultūras ministrija	(5) Papildināt ar	Ņemt vērā, papildinot gala redakciju ar kultūras

		<ul style="list-style-type: none"> • patērētājsabiedrības vērtību un paradumu radītais strupceļš un sabiedrības pārorientācija uz ilgtspējīgām vērtībām; • nacionālās identitātes nozīmes pieaugums globālajā konkurencē un sabiedrības konsolidēšanās nepieciešamība; • jauno tehnoloģiju attīstības radītās pārmaiņas un to ietekme uz jaunu sociālās komunikācijas formu un virtuālās dzīvestelpas veidošanos 	kapitāla sadaļu.
65.	Kultūras ministrija	<p>(6) Atsauci papildināt ar UNESCO Pasaules kultūras un attīstības komisijas (Peresa de Kueljara komisijas) 1995.gada novembrī publicēto Pasaules kultūras un attīstības komisijas ziņojumu „Mūsu radošā daudzveidība” (<i>Our Creative Diversity</i>), kurā kultūra pirmoreiz izvirzīta kā ilgtspējīgas attīstības nosacījums.</p> <p>Sadaļu papildināt ar rindkopu: „Latvija savā ilgtspējīgas attīstības modelī līdzās ekonomiskajam, sociālajam un vides aspektam kā ceturto pīlāru iekļauj kultūru, ņemot vērā, ka kultūra ir instruments, kas palīdz sasniegt ilgtspējīgus mērķus arī ekonomikas, vides un sociālajās jomās.”</p>	Piekrīst, kultūras kapitāls tiks iztirzāts atsevišķā nodaļā.
66.	Vides ministrija	Nav konsekventi atspoguļots viens no ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (2006) mērķiem – vides aizsardzība, tai skaitā, vides (gaiss, ūdens, augsne) kvalitātes uzlabošana, dabas resursu ilgtspējīga izmantošana, vides risku izvērtēšana un novēršana. Nav sniegta atbilde, vai Latvijai nākotnē rūpēs vides aizsardzība, kas ir galvenais priekšnosacījums arī dabas kvalitātes un cilvēka veselības nodrošināšanai.	Nevar piekrist, ka nav konsekventi aplūkots. Būtu nepieciešami konkrētāki argumenti vai priekšlikumi.
67.	Vides ministrija	<p>Šobrīd stratēģijā klimata pārmaiņu jautājums ir tikai daļēji iekļauts kopējās politikās, kaut arī tam būtu bijis jābūt kā vienam no stratēģijas stūrakmeņiem, no kuriem izriet tādu politiku noteikšana kā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zema oglekļa emisijas ekonomikas attīstība, kas aptver ilgtspējīgu tautsaimniecības nozaru politiku (jo īpaši enerģētika, transports, lauksaimniecība, mežsaimniecība) definēšanu un īstenošanu; • adaptācijas politikas īstenošana – integrēta teritoriju plānošana, droša dzīves vide u.c. <p>Šo politiku īstenošanā nepieciešams attīstīt un izmantot adekvātus finanšu instrumentus, tai skaitā, Klimata pārmaiņu finanšu instrumentu, ES emisijas kvotu izsoļu līdzekļus un ES struktūrfondus.</p>	Šis ir starpministriju vienošanās jautājums - par tā vai cita stratēģijas ‘pīlāra’ svarīgumu.

Kapitālu pieeja		
68.	RTU TRAPC	<p><i>LIAS izstrādē izmantotā “kapitālu pieeja ilgtspējībai” (nekorekta vārdu kopa !) nav pamatota un izskaidrota. Tiek deklarēts, ka “ Stratēģijas uzdevums ir atrast veidu, kā mums pārdomāti lietot savu kapitālu jeb nacionālo bagātību, lai nākamajām paaudzēm to nodotu nenoplicinātu un pavairotu.”</i></p> <p>Kapitālu pieeja tika izstrādāta vienā no Pasaules bankas pētījumiem par ilgtspējīgu attīstību. Nevienā no ANO, Eiropas un dalībvalstu IAS nav pielietota šī koncepcija. Tās izmantošana vienā no dalībvalstu IAS (Latvija) neatbilst pieņemtai metodoloģijai un sarežģīt analīzi un salīdzināšanu ar ES IAS un dalībvalstu IAS .</p> <p>Nesaprotama ir frāze: <i>“Latvijas ilgtermiņa stratēģija sniedz vērtējumu par mūsu kapitālu pašreizējo stāvokli un redzējumu, kā to likt lietā, atbildot uz globalizācijas izaicinājumiem”</i> - kas ir <i>“Latvijas ilgtermiņa stratēģija”</i>? Vai tā ir tā pati LIAS, jeb kāda cita?</p> <p>Kā stratēģija var sniegt vērtējumu par kapitālu stāvokli, ja kapitāla stāvoklis ir jānosaka iepriekš, lai noteiktu tā ietekmi uz stratēģiju ?</p> <p>Kam jāatbild uz <i>“globalizācijas izaicinājumiem”</i> – stratēģijai vai kapitāliem ? Uz atbildi pretendē sekojošā rindkopa:</p> <p><i>Tādējādi Latvijas ilgtspējīgas stratēģijas kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas kapitālu, tostarp vietas un telpas, produktivitātes kāpināšana, atbildot uz globālo tendenču izaicinājumiem. (LIAS)</i></p> <p>Apgalvojums, ka <i>“stratēģijas kodols”</i> (kas tas ir ?) ir <i>“produktivitātes kāpināšana”</i> ir pretrunā ar stratēģijas būtību kā procesu virzībai uz mērķi.</p>
69.	A.Pužulis	<p>LIAS būtu nepieciešams balsīt ne tikai uz tirgus pieeju, bet arī uz vērtībām, tādēļ ierosina katru sadaļu papildināt ar apakšnodaļu, kurā tiktu apskatīts kapitāls no vērtību viedokļa. Ja kapitāla pieeja tiek izmantota, tad tā ir papildus jāskaidro un jāpamato preambulā, paplašinot tēmu un minot arī citas pieejas.</p>
70.	Rīgas PR	<p>Vairāk jāizskaidro forma – kapitālu pieeja. Mūsaprāt, kapitāls ir tikai viena no pieejām un</p>
		<p>Paši kapitāli nevar atbildēt uz globālajiem izaicinājumiem, tādēļ tiek izstrādāta stratēģija - sabiedrības vienošanās par nepieciešamajām sabiedrības mērķtiecīgajām rīcībām.</p> <p>Pieņemt zināšanai. Vērst uzmanību uz to, ka stratēģija kā atspēriena punktu izmantoja 2007.gada nogalē veiktos pētījumus par Latvijas iedzīvotāju vērtībām. Tādējādi stratēģija diezgan uzskatāmi uzrunā svarīgākās vērtības, kas bija vienojošas Latvijas iedzīvotājiem – rūpes par veciem cilvēkiem, rūpes par dabu, drošība par darbu, pārvaldības uzticamība un efektivitāte. Katras sadaļas papildināšana nav nepieciešama, bet vērtību pieeja tiks iestrādāta gala redakcijas kultūras kapitāla un principu sadaļās.</p> <p>Piekrīst un ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p>

		naudas pelnīšana neaptver visu attīstības izpratnes spektru. Ilgtspējība un kapitāls bieži vien var arī nebūt papildinoši sinonīmi. Būtu jāskaidro, ko nozīmē ilgtspējība nevis vispār, bet mums - Latvijas gadījumā. Vispārīgs formulējums ir deklaratīvs un neko neizsakošs.	
71.	Rīgas PR	Bieži vien tekstā kapitāla plašākā izpratne, kas tiek deklarēta kā dokumenta ideoloģija tiek aizvietota ar šaurāko resursu kapitalizāciju. Šādos gadījumos nav īsti skaidra autoru pozīcija attiecībā uz cilvēka vietu šajā dokumentā. Cilvēks tiek merkantilizēts, piemēram, 34. rindkopā: <i>Cilvēkkapitāla turētāji ir indivīdi un uz līgumu pamatiem darba devēji, kas vienojas par tā izmantošanu un atdeves ieguvuma sadalījumu. Ilgtermiņa stratēģijai jāparedz indivīdu motivācija sava cilvēkkapitāla attīstībā</i>	Stratēģija, kā tas atklāti pausts ievadā, izmanto OECD izpratnei tuvinātu un uz kapitāliem balstītu pieeju ilgtspējīgai attīstībai. Tā ir plaša nozīmē ekonomiski orientēta.
72.	L.Gercāne	Kapitāla pieeja ir jālīdzsvaro ar ētiskajām kategorijām, tradīcijām, turklāt aktuāls ir jautājums par sabiedrības patēriņa filozofiju un efektivitāti nākotnē.	Piekrītam vispārējam uzstādījumam. Vēršam uzmanību uz to, ka stratēģija kā atspēriena punktu izmantoja 2007.gada nogalē stratēģijas veidošanas nolūkos veiktos pētījumus par Latvijas iedzīvotāju vērtībām. Tādējādi stratēģija diezgan uzskatāmi uzrunā svarīgākās vērtības, kas bija vienojošas Latvijas iedzīvotājiem – rūpes par veciem cilvēkiem, rūpes par dabu, drošība par darbu, pārvaldības uzticamība un efektivitāte. Savukārt vērtībuzstādījumi, kas nav vairākuma atzīti, ir problemātiski.
73.	Kultūras ministrija	(11) Papildināt ar sekojošu teikumu: „ Mūsu kapitāls ir Latvijas kultūras telpa ar valodu, tradīcijām, materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu un jaunradītām kultūras vērtībām. ” , kā arī trešo teikumu no rindkopas beigām izteikt šādā redakcijā: „Ja nesāksim rūpēties par savu kapitālu labu izmantošanu, globalizācijas spiediena ietekmē tie nenovēršami samazināsies - spējīgie un talantīgie cilvēki dosies projām, tīro dabu un bioloģisko daudzveidību noplicinās īstermiņa peļņas pasākumi, Rīgas kā potenciālas metropoles lomu pārņems tuvāko kaimiņvalstu lielpilsētas, kultūras telpas zaudēšana mazinās nācijas pašapziņu un identitāti, spēju būt stipriem, unikāliem un atvērtiem, bet ekonomiskās aktivitātes aizvirzīsies uz citiem reģioniem.”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un skatīt kontekstā ar pārējo tekstu.
74.	Kultūras ministrija	(13)	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		Papildināt ar „kultūras kapitālu”.	
75.	LDDK	LDDK uzskata, ka Latvijas kapitāls ir arī tās kultūra, vēsture un tradīcijas, kas sniedz neatkārtojumu uzņēmējdarbības potenciālu, spēju attīstīt pašnodarbinātību, radošumu un inovāciju. Skat. (11) un (13), jo produktivitātes kāpināšana nenoliedzami ir nepieciešamība, lai apgūtu un saglabātu pieejamo kapitālu, tomēr nācījas garīgās dzīvotspējas nodrošināšana ir valsts pamatā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
76.	Latgales Plānošanas reģions	Stratēģijā, izmantojot kapitālu pieeju, nepieciešams ņemt vērā arī cilvēku garīgās vērtības, kultūras vērtības un mantojumu kā kapitālu. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes dalībnieki uzvēra, ka stratēģijas projektā ir vāji ievērtēta kultūras nozīme Latvijas attīstībā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
77.	LDDK	Aicina definēt skaidri, kādēļ “mums nav veicies” ar kapitāla izmantošanu skat. (11), jo tikai apzinot līdzšinējās kļūdas un trūkumus, vienojoties par izpratni, varam novērst kļūdas nākotnē.	Katram kapitālam ir savi iemesli, kas tiek reflektēti attiecīgajās nodaļās. Ja, piemēram, cilvēkkapitāls tiek izmantots ļoti intensīvi, bet neražīgi, tad dabas kapitāls netiek izmantots intensīvi, nemaz vairs nerunājot par ražīgumu. Šīm divām situācijām ir atšķirīgi cēloņi, kas tiek uzrunāti attiecīgajās nodaļās.
78.	Vides konsultatīvā padome	Stratēģijā ir jāparedz dažādu kapitālu savstarpēja integrācija un jādefinē savstarpējā atbilstība, ietekme un kopsakarības, lai viena stratēģijas virziena īstenošana nenonāktu konfliktā ar citiem. Dziļāka kapitālu integrācija arī radītu sinerģiju un augstāku atdevi – lai rīcības ekonomiskajā sektorā dotu labumu arī vides sektorā un otrādi. Tāpēc stratēģijā konkrēti jāapraksta arī mījsakarības un praktisko mijiedarbību starp kapitāliem.	Pēc citu apspriešanas dalībnieku viedokļa, sinerģijas parādītas pietiekami skaidri. Atbalstot priekšlikumu par LIAS kopsavilkuma izstrādi, minētā uztveres problēma varētu tikt risināta.
Stratēģiskie principi			
79.	RTU TRAPC	Nav pieņemams kā arguments, ka “... ilgtspējības modeļa ietvaros ir iespējams noteikt ... stratēģiskos principus” – jaunrade, tolerance, sadarbība un līdzdalība. Nav saprotams arī pats jēdziens “stratēģiskais princips”. Piedāvātos „principus” var uzskatīt par līdzekļiem, rīkiem, instrumentiem ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai, ja būs novērtēta to ietekme uz stratēģijas procesu.	Pieņemts zināšanai. Uzrādīto tendenču radīto draudu novēršanai un iespēju izmantošanai ir dažādi risinājumi. Stratēģiskie principi ir izvēles kritēriji rīcībai.
80.	LDDK	(16) aicinām uzsvērt ne tikai prasmi piemēroties ārējām ietekmēm, bet arī pārmaiņas paredzēt, ietekmēt un vadīt gan noteiktos līmeņos pašmājās, gan iekšpolitikā ar Latvijas	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		sabiedrībai pieejamo intelektuālo, sociālo un ekonomisko kapitālu.	
81.	LDDK	(18) nenoliedzami vērojam sociālo tīklojumu lomas pieaugumu publiskā pārvaldē, tomēr līdzdalība lēmumu pieņemšanā un leģitīma pārstāvnieciskā demokrātija spēj efektīvi atspoguļot indivīdu intereses un vajadzības ar organizētās pilsoniskās sabiedrības starpniecību un indivīdu aktīvu iesaistīšanos ne tikai publiskās debatēs, bet sociālo partneru organizācijās un NVO, kas nodrošina sistēmisku un mērķtiecīgu, atklātu un pēctecīgu interešu pārstāvības un aizstāvības procesu. Neiesakņojušos terminu lietošana var radīt neizpratni un mazināt atbalstu LIAS praktiskai īstenošanai. Tāpat jāatzīmē, ka nepieciešams ne tikai balansēt atšķirīgus procesus, bet arī līdzatbildīgi iesaistītos, uzņemtos saistības un radītu jaunas iespējas, kompromisus ne tikai globālās norisēs, bet arī ES pārvaldībā, reģiona attīstības kontekstā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
82.	LDDK	(21) precizēt formulējumu “konkrēti politikas virzieni”, jo vairākumā gadījumu tiek piedāvātas noteiktas rīcībpolitikas alternatīvas, kuru izvēle un ietekme nav pilnībā pamatota un analizēta. Šo virzienu īstenošanai nav paredzēti ieviešanas termiņi, rezultatīvie rādītāji un atbildīgās valsts un pašvaldību institūcijas vai sociālo partneru un NVO par virzienu īstenošanu.	Mainīt formulējumu uz „konkrēti rīcības virzieni”.
83.	Valsts kanceleja	Stratēģijā formulētie stratēģiskie principi – sadarbības un līdzdalības princips – atbilstoši pašā dokumentā ietvertajam izklāstam saturiski pārklājas	Iespējams, noteiktā filozofiskā un augstas abstrakcijas līmenī jā, taču tas tiešā veidā neattiecas uz LIAS; vairāk uz idejiskām debatēm sociālajās zinātnēs.
Stratēģijas izstrādes process			
84.	RTU TRAPC	Stratēģijas izstrādes procesa apraksts liecina par to, ka gada laikā ir noticis intensīvs zinātnisks darbs ar analītisko ziņojumu izstrādāšanu un apspriešanu, semināru organizēšanu, dilemmu izvirzīšanu un “prāta vētru”, iedzīvotāju aptaujām un ārzemju ekspertu konsultācijām. Ir notikusi intensīva “vārīšanās savā sulā”, ignorējot Eiropas Savienības un citu dalībvalstu ilgtspējīgās attīstības stratēģiju izstrādes pieredzi un vadlīnijas. Nekas neliecina par to, ka Latvija ir ES jaunā dalībvalsts, kas uzņēmusies atbildību par kopējas stratēģijas izstrādi un realizāciju ceļā uz mērķi. Pārsteidz, ka nekur netiek pieminēta Latvijas nacionālā ilgtspējīgās attīstības stratēģija, ko 2002.g, 13.augustā apstiprinājis Ministru kabinets. Citas ES dalībvalstis savas agrāk	Nevar piekrist –citu valstu un ES pieredze ir analizēta un ņemta vērā, gan izvēloties kapitālu pieeju, gan organizējot plašu sabiedrības līdzdalību. LIAS tiek izstrādāta pirmo reizi, jo 2002.gadā MK apstiprināja Ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes.

		izstrādātās IAS nav aizmirsušas, bet gan uzlabojušas, papildinājušas un izmantojušas atbildīgu lēmumu pieņemšanas gaitā. Lai atteiktos no iepriekšējā nacionālā IAS un izstrādātu pilnīgi jaunu “no otras puses” nepieciešams pamatojums ar analīzi un vērtējumu, kas parāda un pierāda šī dokumenta daļēju vai pilnīgu neatbilstību Latvijas un Eiropas ilgtspējīgas attīstības plāniem.	
85.	Diskusijas dalībiece	Nepieciešams domāt, kā LIAS skaidrot tālāk sabiedrībai, lai to saprastu gan profesionāļi, gan plaša sabiedrība. Ir svarīgi veidot rāmi nacionālās pašapziņas veidošanai. Latvijā ir jāveido diskusiju kultūra, un labi, ka saistībā ar LIAS ir uzsāktas diskusijas.	Piekrīst un ņemt vērā, precizējot LIAS īstenošanas sadaļu.
86.	Vides ministrija	Uzsākot izstrādāt stratēģiju, tās autoru kolektīvs izvirzīja četrus attīstības scenāriju variantus. Stratēģijas esošajā redakcijā nav skaidrs, kurš scenārijs tika izvēlēts. Priekšlikums iekļaut stratēģijā scenārija izvēles pamatojumu, pēc kura attīstības stratēģija ir veidota, jo izstrādātie scenāriji skaidri parādīja attīstības ceļu un pārvaldības, uzņēmējdarbības un ekonomikas, sabiedrības un izglītības modeli.	Scenāriji bija sabiedriskās diskusijas attīstības stadija saskaņā ar akceptētu metodoloģiju (līdzīgi kā stratēģiskās dilemmas). Tie bija līdzekļi stratēģijas satura radīšanai.
Stratēģiskie darbības virzieni (dokumenta struktūra, uzbūve)			
87.	Vides konsultatīvā padome	(23) vairāk jāskaidro stratēģijas izstrādē izmantotais atšķirīgais modelis.	Veidojot 1.redakciju, tika ieteikts samazināt skaidrojuma apjomu. Visi darba un līdzdalības pasākumu materiāli ir publiskoti un pieejami www.latvija2030.lv .
88.	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	Tekstu varētu krietni saīsināt, izslēdzot zināmu domas atkārtojumu katras saturiskās sadaļas prioritāro „rīcības virzienu”, „iespējamo risinājumu” un „tūlītējo soļu” uzskaitījumā. Tā kā nav norādītas ne to izpildes laika robežas, ne nepieciešamā sagatavošanās (kadru sagatavošana, iedzīvotāju attieksmes izpēte pret piedāvājumiem pakalpojumiem, ieguldāmo līdzekļu aptuvens apjoms u.tml.), visas 3 darbības virzienu un soļu grupas praktiski neatšķiras. Savukārt teksta saīsinājums atvieglotu lasīšanu un dažādās sadaļās ietvertu piedāvājumu salīdzināšanu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
89.	Rīgas PR	Tekstā kā rīcības ir minēti piemēri no ārvalstīm, tos var saglabāt, bet jānodala atsevišķos izcēlumos, kas nav saistīti ar pamattekstu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

90.	Rīgas PR	Tūlītējās rīcības bieži ir konkrētas un šim dokumentam neatbilstošas pēc mēroga un vispārinājuma pakāpes. Ieteikums tūlītējām rīcībām veidot vispārinātākus formulējumus.	Pilnveidojot gala redakciju, tūlītējie risinājumi tiks pārskatīti.
91.	RTU TRAPC	Lai gan nav skaidrs, no kurienes ir nākuši rīcības virzieni un kā tie saistās ar stratēģiju, kurai nav mērķa, šī LIAS nodaļa ir diezgan saturīga un informatīva. Detalizēti aprakstītas problēmas un definēti mērķi katras atsevišķas problēmas risināšanai. Pēc būtības izstrādātas un aprakstītas 9 atsevišķas ministratēģijas specifisku problēmu risināšanai. Sadaļu nosaukumi un mērķi uzskatāmi apstiprina iepriekš izteikto secinājumu, ka atsevišķi izvirzītie mērķi bez kopējā stratēģiskā mērķa nevar nodrošināt LIAS.	Ieteikums grūti interpretējams, jo nav skaidrs, kāda mērķa formulējums tiek sagaidīts. LIAS autori uzskata, ka mērķis ir un arī risinājumu izvēle saskaņā ar stratēģiskajiem principiem ir paskaidrota. LIAS autori būtu pateicīgi par piedāvājumu un alternatīvu. Vai vismaz skaidrojumu, kas formulētajā mērķī nav adekvāts.
92.	I.Kabaškins	Tā kā stratēģija tika izstrādāta pirms krīzes iestāšanās, ir skaidrs, ka stratēģijai būtu bijis jābūt daudz radikālākai, ņemot vērā jaunus izaicinājumus, kuri radušies krīzes ietekmē un par kuriem nav iepriekš runāts. Šādā kontekstā globāli stratēģijas mērķi un uzdevumi pēc būtības diemžēl nav nodefinēti. Uzskata, ka varēja būt vismaz trīs mērķi: 1) pozicionēt vispār mūsu valsts vietu pasaules mērogā vai vismaz Eiropas mērogā, lai šo pozīciju sasniegtu ar iekšējiem lēmumiem un rīcībām, kas tiks vērstas mērķu īstenošanai. 2) šodienas situācijā arī galvenais - iedzīvotāju dzīves kvalitāte (ņemot vērā, ka lielākā daļa skolēnu izvēlas aizbraukt no Latvijas, tad lasot šo stratēģiju viņi savu vietu Latvijas nākotnē neatradīs). 3) nopelnīt naudu, kuru Latvija šobrīd saņem kā kredītu. Esošais kredīta apjoms ir liels Latvijai kā mazai valstij, bet priekš kādas no fiziskajām personām citās pasaules valstīs šī summa var nebūt liela un pēc 5 vai vairāk gadiem var notikt pārkreditēšanās un ņemot vērā, ka Latvijā netiek plānoti attīstības centri, nebūs pamata iebildumiem, piemēram, pret bīstamo atkritumu glabāšanu Latvijā.	Viedokli pieņemt zināšanai. Visdrīzāk krīzes un pēckrīzes stratēģiju izstrāde ir aktuāls uzdevums tuvākajam un vidējam laika periodam. LIAS autoru grupa uzskata, ka visas tendences, izaicinājumi un piedāvātie risinājumi, raugoties ilgtermiņā ir aktuāli vai pat kļuvuši vēl aktuālāki krīzes ietekmē. Latvijas ārējais pozicionējuma formulējums ir atzīts kā nepieciešams LIAS papildinājums. Tiks ņemts vērā.
93.	I.Kirstuka	Ilgspējīga attīstība ir līdzsvars starp vidi, ekonomiku un labklājību. Taču LIAS ir vāji parādīta sasaiste starp sociālekonomiskajām aktivitātēm un dabu, bet dabas kapitāla sadaļu iespējams izstrādāt, tikai ņemot vērā sabiedrībā notiekošo ekonomisko attīstību.	
94.	N.Riekstiņš	Prognozējot tendences un indikatorus, nav vienotas konstrukcijas, piemēram, tendenču daļā situācija apskatīta ES un pasaules kontekstā, bet indikatoru daļā – Latvijas kontekstā. Līdzīgi	Pēc iespējas ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		norāda, ka tendenču daļā trūkst Latvijas situācijas izvērtējuma.	
95.	D.Strautkalne	LIAS nepieciešams aprakstīt esošo Latvijas situāciju un tendences, kas pamatotu izvēlēto mērķi un noteiktu, ko vēlamies sasniegt, īstenojot LIAS, kā arī būtu pamats rādītāju un izmērāmu indikatoru izvēlei.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Gala redakcijā nepieciešams ievērot vienotu pieeju visās sadaļās, tajā skaitā, īsi formulējot esošo tendenci un izaicinājumus Latvijā.
96.	Iekšlietu ministrija	Ieteicams analītiskajās sadaļās „Tendences un izaicinājumi...” attiecībā uz visiem kapitālu veidiem sniegt esošās krīzes izvērtējumu, iespējamo tās ilgumu un atkarībā no tās dziļuma un ilguma pakāpes, tās ietekmi uz visu plānoto ilgtermiņu. Ir skaidrs, ka krīze ir ļoti dziļa un būs ilgstoša, tādējādi valsts un sabiedrības „atveseļošana” prasīs ilgstošu laika periodu, iespējams mūsu valsts apstākļos uz 1/3 krīzes perioda, tas prasīs 2/3 periodu izejai no krīzes. Patreizējās indikācijas, atbilstoši oficiālo personu izteikumiem, liecina ka krīze var turpināties līdz 2012.gadam, vai ilgāk.	Nav pieejama pētnieciski pamatota prognoze par krīzes ilgumu un dziļumu. Tas ir īsākā un vidējā termiņa plānošanas procesa uzdevums. Piekritam situācijas nopietnības vērtējumam un aicinām ieteikt izmantojamus avotus un/vai iniciēt pētnieciski prognozējošo darbu.
97.	Iekšlietu ministrija	Atbilstoši iepriekš minētajam, būtu lietderīgi izvērtēt iespējas papildināt visās sadaļās „Prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni” ar rīcību krīzes periodā un iespējamajos, vienā vai vairākos pēc krīzes periodos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, jo īpaši „Tūlītējos soļus”.
98.	Iekšlietu ministrija	Neskatoties uz ilgtermiņam atbilstošo vispārīgo izvērtējumu „Iespējamajiem risinājumiem”, būtu jāņem vērā valsts iespējas tos realizēt krīzes un pēc krīzes periodu valsts un pašvaldību budžetu deficīta apstākļos. Jārēķinās, ka valstij ilgstošu laika periodu būs milzīgs finanšu deficīts, milzīgs valsts parāds, valsts un pašvaldību cilvēkresursu deficīts, kas paši par sevi izslēgs paredzēto un piedāvāto risinājumu realizāciju, jo paredzētie pasākumi prasīs to organizēšanu, analīzi un pārvaldību.	Piekrīst viedoklim. Kā jau norādīts, ka fiskālā prognozēšana būtu viens no svarīgākajiem uzdevumiem un tuvākajiem soļiem.
99.	Kultūras ministrija	Papildināt stratēģijas prioritātes ar prioritāro ilgtermiņa rīcības virzienu kultūrā: „Kultūras kapitāla attīstība un aktīva izmantošana kā pamats vērtību un radošuma integrēšanai visās dzīves jomās”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
100	Zemkopības ministrija	Katras sadaļas nobeigumā pievienotajai daļai „Tūlītējie soļi”, ierosina iekļaut atsauces, tādējādi izveidojot sasaisti starp LIAS un citiem attīstības plānošanas dokumentiem.	Sadaļa „Tūlītējie soļi tiks pilnveidota. Priekšlikumu var īstenot tikai ciešā sadarbībā ar atbildīgajām institūcijām.
101	Zemkopības ministrija	Katrai minētai problēmai noteikt īstermiņa un vidējā termiņa politikas un darbības rezultātus un to skaitliskās vērtības pa gadiem. Tādējādi tiktu nodrošināta pēctecība mērķu izvirzīšanā	Atbilstoši APSL noteiktajam, pēctecība ir jānodrošina zemāka līmeņa plānošanas dokumentos.

		un sasniegšanā.	
102	Vides ministrija	Nav skaidra nodaļu „Stratēģijas izstrādes process” un „Stratēģiskie darbības virzieni” vieta stratēģijas kopējā struktūrā. Tās atspoguļo stratēģijas izstrādes procesu, vietu plānošanas sistēmā un virzienus, līdz ar to būtu nepieciešams tās veidot kā ievaddaļu dokumentam.	Precizēt, pilnveidojot gala redakciju
103	Vides ministrija	Lai stratēģija būtu pārskatāma, nepieciešams mainīt tās struktūru, sakārtot pēc prioritātēm, tādā veidā skaidri parādot katra kapitāla nozīmi un vietu valsts attīstībā, kā arī nepieciešams parādīt iespējamus ieguvumus no paredzētajām rīcībām, kā arī draudus/riskus, kas var radīt šķēršļus pasākumu īstenošanai.	Piekrīst daļēji, gala redakcija tiks pilnveidota. LIAS 1.redakcijas projekts tika diskutēts un piedāvātā struktūra akceptēta ļoti plašā un bezprecedenta atklātā sabiedriskās līdzdalības procesā (piemēram, reģionālajos forumos un forumā „Atspēriens”). Piedāvātajām strukturālām izmaiņām jābūt nopietni pamatotām, bez tam daudzi apspriešanas dalībnieki pašreizējo struktūru atzīst par labu esam. Tādējādi šis piedāvājums ir vai nu nokavēts vai daudz pamatīgāk pamatojams.
104	Vides ministrija	Jādefinē un atsevišķi jāizvirza galvenais stratēģijas mērķis, jeb virsmērķis, kam pakārtoti apakšmērķi, kas šobrīd ir norādīti katrs atsevišķā nodaļā.	Ņemt vērā. pilnveidojot gala redakciju.
105	Vides ministrija	Pastāv nelīdzsvarota detalizācijas pakāpe dažādās stratēģijas nodaļās (dažviet – ļoti vispārīgi, bet nereti pat ar konkrētu projektu atspoguļojumu).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
106	LDDK	Nodaļās nepieciešams identificēt ne tikai globālās tendences, bet arī to attīstību Latvijā, reģionā un ES, kas ikdienā praktiski un tiesiski ietekmē Latvijas attīstības izvēļu iespējas un ierobežojumus. Tādēļ iespējamus risinājumus un rīcības soļus jāpapildina ar potenciālo ieguvumu aprakstu, lai verificētu šo darbību nepieciešamību, radītu vienotu izpratni un sabiedrības atbalstu.	Pieņemts zināšanai. Pārsvārā Latvijas tendences ir iezīmētas katrā nodaļā. Piedāvātais priekšlikums par sabiedriskā labuma demonstrāciju ir leģitīms uzstādījums, taču visdrīzāk īstenojams sociālā un publiskā dialoga formā kopā ar partneriem, piemēram, LDDK.
107	Vides konsultatīvā padome	Mūsu skatījumā stratēģijā nav jāparedz tūlītējās rīcības, bet tās būtu jāapraksta Nacionālajā attīstības plānā un nozaru pamatnostādņēs un plānos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
Ilgtermiņa tendences, virzieni, risinājumi (viedokļi izklāstīti atbilstoši 4 kapitāliem)			

Cilvēkkapitāls			
108	Latvijas Arhitektu savienība	Atsevišķus terminus vajadzētu arī precizēt, piemēram, ja ar globalizāciju saprotam do to skaidrojumu, tad demogrāfiskās izmaiņas – iedzīvotāju skaita samazināšanās un novecošanās (5) par globālām nevar uzskatīt, jo globālā mēroga tendence ir tieši pretējais.	Nevar piekrist, jo novecošanās ir globāla un, lai gan iedzīvotāju skaits kopumā vēl turpina pieaugt, pieauguma tempi samazinās un neskaitāmās valstīs (Austrumeiropā, Krievijā un Ukrainā pilnīgi viennozīmīgi) depopulācija ir dzīves realitāte.
109	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA</p> <p>(33) <i>Saglabāt un paaugstināt darbaspējīgo iedzīvotāju prasmes un iemaņas. Mūsdienu globālajā pasaulē, kur līdz ar straujo tehnoloģiju attīstību ir raksturīga aizvien pieaugoša darbaspēka mobilitāte, darba tirgus institūcijām ir būtiska loma sabiedrības labklājības un atbilstošas dzīves kvalitātes nodrošināšanā. Jāņem vērā, ka vēl nesenā pagātnē visā pasaulē darba tirgus politikas ir bijušas relatīvi šauri definētas un lielākā daļa darba tirgus institūciju praksē pamatā salīdzināja darba meklētāju un brīvo vakancu līdzsvaru, nodrošinot pamata apmācību darbaspēka nodarbinātībai. Šodien darba tirgus straujā attīstība izvirza arvien augstākas prasības indivīdam, lai pēc iespējas ilgāk saglabātu konkurētspēju darba tirgū. No vienas puses, uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstībai cilvēkresursi ir fundamentāls ekonomiskās attīstības pamats. Taču no otras puses, politikas veidotājiem, kas strādā darba tirgus politikas jomā, ir ne tikai jānodrošina mūsdienu prasībām atbilstošas darbaspēka prasmes, bet arī jāņem vērā gan inovāciju ieviešanas nozīme valsts ekonomikā, gan uzņēmējdarbības attīstība un sociālās izlīdzināšanas stiprināšana. Viens no būtiskiem priekšnoteikumiem, lai Latvijā veidotos Eiropas Savienības un globālā kontekstā konkurētspējīgs darbaspēks, ir visu līmeņu prasmju uzlabošana, kas ir būtisks priekšnoteikums īstermiņa attīstībai un ilgtermiņa izaugsmei, vienlaikus veicinot profesionālo/ģeogrāfisko mobilitāti.</i></p>	Redakcija tiks precizēta.
110	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA</p> <p>(34) <i>Tā kā investīcijas cilvēkkapitāla talantu un spēju bāzē atdevi dod 20 -30 gadu laikā, pašreizējie ieguldījumi sākuma, pamata un vidējā izglītībā ir nepieciešami ilgtermiņa darbībai (sīkāk par to nodaļā „Zināšanas un prasmes 21.gadsimtā”). Līdztekus ir būtiski kāpināt cilvēkkapitāla produktivitāti, ar pieaugušo izglītošanu uzlabojot tautsaimniecībā tieši izmantojamu spēju un iemaņu apgūšanu cilvēkiem, kas vecāki par 40 gadiem, kā arī palielinot zināšanu un izpētes intensitāti ekonomikā. No darba tirgus ilgtspējas viedokļa darbaspēka līdzdalības palielināšana, ieguldot cilvēkkapitāla bāzē un produktivitātē ir viens no būtiskiem risinājumiem, lai mazinātu sabiedrības novecošanās negatīvo iespaidu uz</i></p>	Redakcija tiks precizēta.

		<i>pensiju sistēmu. Citi risinājuma veidi – sociālo maksājumu apjoma palielināšana (contribution rate) vai attiecības samazināšana starp pensijām un darba algām (substitution rate) – nes līdzīgi negatīvas sekas: pirmais no tiem sadārdzina darbaspēku, veicina bezdarbu un samazina uzņēmumu konkurētspēju, otrais - mājsaimniecībām pazemina dzīves līmeni un veicina nabadzību.</i>	
111	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA</p> <p>(35) <i>Cilvēkkapitāla turētāji ir indivīdi un uz līgumu pamatiem darba devēji, kas vienojas par tā izmantošanu un atdeves ieguvuma sadalījumu. Ilgtermiņa stratēģijai jāparedz veicināt indivīdu motivāciju sava cilvēkkapitāla attīstībā, darba ņēmēju un darba devēju ieinteresētība tā efektīvākā izmantošanā. Iemaņas un kompetences jāattīsta gan tāpēc, ka tās veicina produktivitāti, gan arī tāpēc, ka zemākas kvalifikācijas darbiniekiem ļauj izrauties no apburtā mazu ienākumu un pat nabadzības loka. Ņemot vērā sabiedrības novecošanos, kas prasīs maksimāli izmantot visu Latvijā pieejamo cilvēkkapitālu (līdz ar to arvien vairāk arī gados vecākus cilvēkus), daudz lielāku uzsvāru vajadzētu likt uz mūžizglītības attīstību, pieaugušo izglītošanu un darba vietā iegūtā kapitāla ietekmes kāpināšanu.”</i></p>	Redakcija tiks precizēta.
112	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA</p> <p>Iespējamie risinājumi</p> <p><i>Nodarbinātības un sociālās programmas</i></p> <p>(42)</p> <p>Ņemot vērā, ka nākotnē būs ievērojami mazāk darbaspējīgā vecuma strādājošo un ievērojami vairāk to cilvēku, kuri būs jānodrošina strādājošiem iedzīvotājiem, darba tirgū ir nepieciešams lielāks uzsvārs uz ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kas vēlas iesaistīties mūžizglītības sistēmā. Nākotnē uzņēmumos būs ievērojami mazāk gados jauni darbinieki un attiecīgi daudz vairāk vecāka gadagājuma cilvēki, taču vienlaikus uzņēmumiem būs jābūt konkurētspējīgiem. Šobrīd izglītības sistēma nav pietiekami elastīga un spējīga reaģēt uz demogrāfiskajiem izaicinājumiem, kā arī nav pietiekami vērsta uz pieaugušo darbaspējīgā vecuma cilvēku izglītošanās iespējām. Lai kompensētu demogrāfiskās realitātes negatīvo ietekmi, esošā izglītības sistēma, kas vairāk vērsta uz jauniešu, nevis esošā darbaspēka izglītības nodrošinājumu, ir jāpielāgo darbaspējīgā vecuma strādājošo vajadzībām, vienlaikus līdzsvaroti attīstot mūžizglītības sistēmu, mūžizglītības pakalpojumu sniegšanā iesaistot citu līmeņu un veidu valsts un privātos apmācību sniedzējus, lai nodrošinātu efektīvāku budžeta līdzekļu izlietojumu un veicinātu konkurenci apmācību pakalpojumu sniedzēju vidē.</p>	Redakcija tiks precizēta.

113	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA (43)</p> <p><i>Paplašinot darbaspēka pieeju izglītībai ir nepieciešamas ne tikai institucionālas izmaiņas. Izglītības nodrošinātājiem būs jāņem vērā arī fundamentālas atšķirības, kas nepieciešamas gan jaunu cilvēku vajadzībām, gan gados vecāku cilvēku izglītības programmu nodrošinājumam. Attiecībā uz strādājošo iespējām paaugstināt konkurētspēju darba tirgū, kā arī izglītības iespējām, indivīda līmenī joprojām pastāvošie šķēršļi – laika un naudas trūkums, ir vieni no būtiskākajiem iemesliem nepietiekamai līdzdalībai pieaugušo izglītībā. Tādēļ nākotnē būtiska būs ne tikai izglītības sistēmas iestāžu spēja pielāgoties un elastība attiecībā uz mācību grafiku plānošanu un praksi pieaugušo apmācībās, bet arī līdzsvarota mūžizglītības integrēšana darba tirgus institūciju funkcijās. Turklāt pieaugušajiem ir nepieciešams piedāvāt izglītošanās iespējas, kas ļautu mācīties individuāli noteiktā vietā, laikā un grafikos, ņemot vērā tādus faktorus kā darba laika stundas, skolu mācību laiki u.c. Tālmācības vai līdzīga veida elastīgo apmācību modeļu stiprināšana būtu nepieciešama, lai piedāvātu lielākas iespējas darba tirgū esošiem cilvēkiem papildus izglītoties.</i></p>	Redakcija tiks precizēta.
114	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA (44)</p> <p><i>Strādājošo iespējas paaugstināt viņu konkurētspēju darba tirgū, ieviešot „apmācību kuponu” sistēmu mūžizglītībā atbilstoši pasaules labajai praksei, kur īpaša nozīme tiek piešķirta konkurences nodrošināšanai starp apmācību pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu kvalitatīvākus un individualizētākus mūžizglītības pakalpojumus. Kā starpnieks šī pakalpojuma īstenošanā ir darba tirgus institūcijas ar tajā integrēto karjeras konsultāciju pakalpojumu sistēmu.</i></p>	Redakcija tiks precizēta.
115	Labklājības ministrija	<p>JAUNA REDAKCIJA (49)</p> <p><i>Darba tirgus elastības un nodarbinātības drošības jeb elastdrošības² veicināšana. Būtiskākie elementi elastdrošības ieviešanas veicināšanai:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – darba līguma nosacījumi, kas ir vienlaikus elastīgi un droši, tādējādi nodrošina pietiekamu elastību gan darbiniekam, gan darba devējam ar mūsdienīgu darba 	Redakcija tiks precizēta.

² Elastdrošība ir sociālekonomiskās politikas modelis, kura pamatā ir tiekšanās apvienot darba tirgus elastīgumu un darba tirgus drošību ekonomisko aktivitāti stimulējošā un abpusēji izdevīgā veidā.

		<p><i>likumu, koplīgumu un darba kopumā organizāciju, radot iespēju darba tirgū iesaistīties arī sociālās atstumtības riskam pakļautajām grupām, lai tiektos uz pilnīgu nodarbinātību;</i></p> <p><i>– visaptveroša mūžizglītības sistēma, kas nodrošina apmācības visas dzīves laikā, lai iedzīvotāji spētu pielāgoties straujajām izmaiņām un inovācijām darba tirgū;</i></p> <p><i>– aktīva darba tirgus politika, kas sekmē pāreju starp dažādām nodarbinātības situācijām un sniedz atbalstu darba mainīšanas laikā;</i></p> <p><i>mūsdienīgas sociālās drošības sistēmas, nodrošinot ienākumu drošību jeb ienākumu aizvietošanu sociālā riska iestāšanās gadījumā, tajā pat laikā veicinot darbinieku atgriešanos darba tirgū.”</i></p>	
116	Vides ministrija	Risinājumi demogrāfiskās situācijas uzlabošanai jānorāda kā prioritāri ilgtermiņa rīcības virzieni.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS redakcijas grupa būtu pateicīga, ja tiktu norādīts informatīvi analītisks avots, uz kura bāzes izdarīt secinājumus un ieteikumus. Demogrāfiskā modelēšana ir profesionāļu uzdevums, un, līdzīgi kā fiskālā prognozēšana, lai arī ļoti būtiski, diemžēl nevar tikt sagaidīts kā tiešs LIAS darba grupas darba rezultāts. Tam būtu jānāk no atbilstošajiem dienestiem, kuru rīcībā ir atbilstošās datu bāzes un modeļi. LIAS var tikai piekrist izteiktajai nepieciešamībai un cerēt, ka profesionāļi nekavēsies.
117	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(38) Nepiekrīt</p> <p>Izglītības iestāde nevar uzņemties vecāku lomu bērnu audzināšanā.</p> <p>Saskaņā ar likumu prasībām³ galvenās rūpes par bērnu un viņa izglītošanu un audzināšanu jāuzņemas vecākiem un ģimenei. Savukārt izglītības iestādes uzdevums ir nodrošināt kvalitatīvu izglītības procesu, kas ietver sevī mācību un audzināšanas darbību, kā rezultātā skolēni apgūst zināšanas, prasmes un iemaņas un veido attieksmi pret sevi, citiem cilvēkiem, darbu, dabu, kultūras vērtībām, sabiedrību un valsti (Audzināšanas darba metodikas 2009.–2013.gadam projekts).</p> <p>Šis priekšlikums arī nesaskaņots ar LIAS ievadā (1.punkts) minēto Latviju, kas ir „īpaši labvēlīga pret bērniem”. Šāds risinājums vecāku noslogotībai darbā un laika trūkuma</p>	<p>Piekrist vērtējumam par uzstādījumu kompleksumu, kā arī stratēģisko dilemmu pastāvēšanai.</p> <p>Diemžēl Latvijas ekonomiskā attīstība nevar pieļaut mazāku nodarbinātību nekā pašlaik, jo tad publisko finanšu sistēma var tuvāko desmit gadu laikā sabrukt.</p> <p>Tieši tāpēc, ka Latvijas vecāki nevar mazāk strādāt kā iepriekš un demogrāfiskās tendences neuzrāda uzlabojumus, visdrīzāk sabiedriskām institūcijām – privāti vai publiski finansētām – būs vēl lielāka</p>

³ Civillikums, Izglītības likums

		<p>audzināšanas procesam var negatīvi ietekmēt arī ģimenes politiku, samazinot cilvēku atbildību bērnu audzināšanā, jo izvirza priekšplānā materiālo pusi (vecāki pelna naudu, skola audzina).</p> <p>Pastāv arī nesaskaņa ar 71.punkta 2.teikumu „Zināšanu apgūvē īpaši būtiski ir iesaistīt vecākus” un apgalvojumu, ka nevar atstāt novārtā tos, kuri neuzskata par vajadzīgu līdzdarboties bērnu izglītībā, jo tas draud ar sociālo degradāciju. Vai vecāku mazākā iesaistīšana bērnu audzināšanā netiek uzskatīta par sociālās degradācijas draudiem?</p> <p>Jāpiemin, ka LM (BGLM) politikas plānošanas dokumentos novērojama tendence nevis uz vecāku „aizvietošanu” ar skolu, bet uz darba un ģimenes dzīves saskaņošanu un līdzsvarošanu.</p>	nevis mazāk loma bērnu audzināšanā. Tas tiek skaidri akcentēts LIAS.
118	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(40.) Piekrīt ar nosacījumu</p> <p>Paaudžu zināšanu un iemaņu pārmantojamība nevar tikt kompensēta no valsts puses – jāņem vērā ģimenes loma, īpaši laikā, kad tiek izstrādātas Ģimenes politikas pamatnostādnes (projekts LM).</p>	Precizēt redakciju, taču demogrāfiskās tendences viennozīmīgi rāda uz kopā dzīvojošu vienību lieluma samazināšanos un kopā rezidēšanas nestabilitāti. Tam jāgatavojas laikus, nevis jāizliekas, ka viss labi.
119	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(42., 67.) Nepiekrīt</p> <p>Vienlīdz aktīvi jāizmanto arī esošā izglītības sistēma.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
120	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(43.-44., 70., 102.) Nepiekrīt</p> <p>Jāinvestē konkrētajā darbībā, nevis stratēģiju izstrādē. Veidosim INTSA</p> <p>(123.) Piekrīt ar nosacījumu</p> <p>Lauku reģionos jāsiglabā princips, ka izglītībai (izglītības iestādei) ir jābūt pieejamai un pēc iespējas tuvāk skolēna dzīvesvietai - efektīva skolu tīkla izveide novados un jauna finansējuma kārtība „nauda seko skolēnam”. (Skolēnu skaita samazināšanās, telpu papildījums un ar to saistītās izmaksas utt.). Atbalstāma ir koncepcija par pašvaldības izglītības iestāžu konsolidāciju „zem viena jumta”.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
121	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(46.) Piekrīt ar nosacījumu</p> <p>Informācijas sistēma neatrisina problēmu ar prognozēšanu. Jāinvestē kvalitatīvajā nākotnes zināšanu, prasmju un kompetenču prognozēšanā vidējā termiņa un ilgtermiņā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
122	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(47.) Piekrīt</p> <p>Nacionālās kvalifikācijas ietvarstruktūras izveide un ieviešana.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

123	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(49.) Piekrīt ar nosacījumu Nepieciešams ar uzmanību izmantot instrumentu – subsidētās darba vietas – kas ir dārgs un nenodrošina ilgtermiņa nodarbinātības efektu. Tā vietā ieguldot vairāk izglītībā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
124	Izglītības un zinātnes ministrija	<p>(66.) Piekrīt Tautsaimniecības attīstības vajadzībām atbilstošā izglītības piedāvājuma nodrošināšana ir viens no Izglītības attīstības pamatnostādņu 2007.–2013.gada mērķiem. Veicinot izglītības piedāvājuma atbilstību darba tirgus prasībām profesionālās izglītības jomā, izstrādātas divas IZM kārtības:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. IZM 2009.gada 13.janvāra kārtība Nr.2 „Kārtība, kādā Izglītības un zinātnes ministrija piešķir valsts budžeta finansējumu profesionālās izglītības programmu īstenošanai”; 2. IZM 2009.gada 15.janvāra kārtība Nr.3 „Kārtība, kādā Izglītības un zinātnes ministrija plāno valsts finansēto izglītojamo vietu skaitu profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmās”. <p>Saskaņā ar tām, gatavojot IZM rīkojumu „Par valsts finansēto izglītojamo vietu skaitu izglītojamo uzņemšanai profesionālās izglītības iestādēs xxxx.gadā”, tiek izvērtētas arī Ekonomikas ministrijas un Labklājības ministrijas darba tirgus pieprasījuma prognozes un citi tautsaimniecības attīstības rādītāji, Tieslietu ministrijas, Zemkopības ministrijas un citu institūciju iesniegtie pieprasījumi speciālistu sagatavošanai.</p> <p>Augstākās izglītības jomā, pamatojoties uz nepieciešamību valsts budžeta līdzekļu izlietojumu augstākai izglītībai efektīvāk saskaņot ar tautsaimniecības vajadzībām un izaicinājumiem, izstrādāta un apstiprināta ar 2009.gada 16.janvāra MK rīkojumu Nr.30 koncepcija „Valsts attīstībai atbilstošs augstākās izglītības studiju programmu sadalījuma pa nozarēm struktūras modelis”, kuras mērķis ir sekmēt augstākās izglītības institūciju sagatavoto speciālistu piedāvājuma nodrošinājumu atbilstoši darbaspēka pieprasījuma prognozēm.</p> <p>Ar 2009.gada 16.janvāra MK rīkojumu Nr.30 „Par koncepciju "Valsts attīstībai atbilstošs augstākās izglītības studiju programmu un studiju vietu sadalījuma modelis"" atbalstīts koncepcijā ietvertais risinājums, kas paredz, ka ikgadējo priekšlikumu studiju vietu sadalījumam pa nozarēm – izglītības tematiskajām grupām izstrādā IZM, sadarbojoties ar Augstākās izglītības padomi, nozaru ministrijām, augstākās izglītības iestādēm, darba devējiem un ņemot vērā augstākās izglītības attīstības tendences un darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozes, kuras sagatavo Ekonomikas ministrija. Izmantotas arī nozaru darba devēju sagatavotās darbaspēka pieprasījuma</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		prognozes. Šī pieeja ļauj veidot visaptverošu speciālistu pieprasījuma kopainu, kas balstīta uz darbaspēka pieprasījuma un piedāvājuma vidēja termiņa un ilgtermiņa prognozēm. Katrā nozarē – izglītības tematiskajā grupā saglabāts vismaz minimālais valsts finansēto vietu skaits, kas attiecīga pieprasījuma gadījumā ļauj savlaicīgi nodrošināt darba tirgu ar attiecīgajiem speciālistiem.	
125	Izglītības un Zinātnes ministrija	<p>(72) „Izglītības un zinātnes ministrijas loma šajā modelī kļūst koordinējoša, konsultatīva un pārraugoša, nevis pakļaujoša un reglamentējoša”. Piekrīt</p> <p>„Ir jāievieš obligāta visu pamata mācību priekšmetu apguve visās vidusskolās, tādējādi nodrošinot, ka visiem vidusskolu beigušajiem bērniem ir iespēja apgūt jebkuru augstskolas programmu”.</p> <p>Nepiekrīt: vispārējās vidējās izglītības programmu obligātais saturs ietver šādas izglītības jomas: valodu joma, matemātikas un datorikas joma, sporta un veselības joma, dabaszinātņu joma, sociālo zinātņu joma, mākslas joma. To nosaka 2008.gada 2.septembra Ministru kabineta noteikumi Nr.715 „Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem”.</p>	Izglītības programmu konkrētais saturs nevar tikt noteikts LIAS.
126	Izglītības un Zinātnes ministrija	<p>(74) Piekrīt ar nosacījumu</p> <p>Speciālistam jābūt izpratnei par priekšmeta pasniegšanas iespējām. Vienlaikus jānodrošina tālākizglītības programmu piedāvājums pieaugušo izglītības pedagogam –profesionālim savā nozarē, lai viņš varētu nodrošināt kvalitatīvu priekšmeta pasniegšanu.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
127	Izglītības un Zinātnes ministrija	<p>(79.) Nepiekrīt</p> <p>Nav statistiski pierādīts, ka nākamajā desmitgadē vairāk nekā trešdaļai attiecīgā vecuma bērnu [pirmsskolas vecuma] pirmsskolas izglītības iestādēs vietu nepietiks (likumprojekts „Grozījumi Izglītības likumā”, paredz, ka tiks atbalstīta komersantu privāto pirmsskolas izglītības iestāžu darbība.).</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
128	Izglītības un Zinātnes ministrija	<p>(80.) Piekrīt</p> <p>Vienlaicīgi atbalstām formālās izglītības iestāžu aktīvāku iesaisti neformālās izglītības piedāvājuma nodrošinājumā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
129	Izglītības un Zinātnes ministrija	<p>(82.) Nepiekrīt</p> <p>Vai nebūtu iespējams nākotnē izskatīt alternatīvu - noteikt procentos, cik jābūt skolēniem ar</p>	Pakāpeniska pāreja uz vidējo izglītību (vispārējo un profesionālo) bija paredzēta jau NAP 2007-2013

		vidējo izglītību, ņemot vērā to, ka reālajā dzīvē daudziem tomēr labāk padodas tehniskas dabas darbs, kas neprasa vidējo izglītību.	
130	Izglītības un Zinātnes ministrija	(83.) „Mazo lauku pamatskolu saglabāšanas programma. Lai nodrošinātu visiem bērniem pieejamu 1.-9. klases izglītību pēc iespējas tuvāk mājām, jā saglabā mazās lauku skolas, kuras patlaban neatbilst valsts noteiktajiem kritērijiem par minimālo bērnu skaitu”. Piekrīt 1.-6.klases izglītībai. Nepiekrīt programmas izstrādei. Lai nodrošinātu izglītības pieejamību laukos esošajos budžeta samazinājuma apstākļos var izmantot arī citus līdzekļus, tādus, kā transports no/līdz skolai (attiecīgajā vecumā), kā arī tālmācības iespējas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
131	Izglītības un Zinātnes ministrija	(89) Nepiekrīt jaunas programmas izveidei.	Iebildumu var izvērtēt tikai pēc argumentu nosaukšanas.
132	Izglītības un Zinātnes ministrija	(90.) Nepiekrīt. Zeļļu/ mācekļu programmas neiekļaujas formālās izglītības sistēmā.	Iebildumu nepieciešams precizēt. Latvijas pašreizējā izglītības sistēmā neiekļaujas, bet Lielbritānijas, piemēram, iekļaujas.
133	Izglītības un Zinātnes ministrija	(91.) Piekrīt ar nosacījumu. Var īstenot vidusskolās, kurās nodala humanitāro un komerczinību virzienu. Pamatizglītībai vairāk jāorientējas uz vispārējo zināšanu apguvi	Iebildumu nepieciešams precizēt, jo arī pamatskolās izglītībai var būt samērā praktisks un pielietojams raksturs.
134	Izglītības un Zinātnes ministrija	(92., 145) Nepiekrīt. Radošās domāšanas attīstība ir visu priekšmetu uzdevums.	Nepiekrīt, jo radošās domāšanas attīstība līdz šim diemžēl nav notikusi pietiekamā apmērā, tādēļ būtu jāparedz izmaiņas.
135	Izglītības un Zinātnes ministrija	(94.) Piekrīt, ja tiek precizēts, vai tiek veidotas jaunas vai tiek īstenotas jau esošās studiju programmas, izmantojot citu informācijas apmaiņas principu.	Precizēt redakciju.
136	Izglītības un Zinātnes ministrija	(98., 80.) Piekrīt ar nosacījumu. Nedrīkst pieļaut neformālās izglītības formalizēšanu. Tas ir dārgs, birokrātisks un neefektīvs process. Tomēr nepieciešams nodrošināt neformālā veidā iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču atzīšanu, dodot iespēju personai saņemt formālās izglītības dokumentu, ja zināšanas, prasmes un kompetences atbilst formālās izglītības programmas ietvaros	Precizēt priekšlikumu. Nav skaidrs, ko nozīmē nepieļaut neformālās izglītības formalizēšanu, ja nākamais teikums to atbalsta.

		apgūtajiem.	
137	Izglītības un Zinātnes ministrija	(99.) Piekrīt ar nosacījumu. Pirmsskolas un sākumskolas aprūpes un izglītošanas pasākumi tiek nodrošināti Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007 – 2013.gadam.	Pieņemt zināšanai. LIAS ir ilgtermiņa dokuments, tāpēc atsauce uz 2007. gada pamatnostādņēm nav izšķiroša
138	Izglītības un Zinātnes ministrija	(100.) Nepiekrīt Izglītības iestādēs izglītības procesu nodrošina procentuāli ļoti daudz vecāka gadagājuma speciālisti.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Šobrīd situācija jau mainās, pārskatīt redakciju.
139	Izglītības un Zinātnes ministrija	(102.) Nepiekrīt Šie jautājumi ir iekļauti gan IZM, gan LM politikas plānošanas dokumentos.	Precizēt priekšlikumu.
140	Izglītības un Zinātnes ministrija	(106.) Piebilde: Tā ir pašvaldības kompetence un alternatīvie bērnu pieskatīšanas pakalpojumi	Precizēt redakciju.
141	Izglītības un Zinātnes ministrija	(120.) Piekrīt ar nosacījumu. Tā kā mūžizglītība ir plašs jēdziens, kas iekļauj sevī visu veidu un visu vecumposmu izglītības un apmācības aktivitātes, lūdzam vārdus „mūžizglītības programmas” aizvietot ar vārdiem „pieaugušo izglītības programmas”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
142	Vides ministrija	(28-30) Jārada skaidrība, vai runa ir par esošo vai nākotnes situāciju.	Precizēt redakciju.
143	Tieslietu ministrija	(46, 124) Nav saprotams, kas domāts ar stratēģijas 46. punktā minēto darba tirgus informācijas sistēmu un 124. punktā minēto bērnu aprūpes pakalpojumu tirgus liberalizāciju.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Iespējams nepieciešami paskaidrojumi, lai gan rīcībpolitiskā literatūrā ES ir salīdzinoši noteikta izpratne.
144	Labklājības ministrija	(48) JAUNA REDAKCIJA Papildināt ar pasākumiem, kas ļautu samazināt bērnu skaitu, kas dzīvo zem nabadzības riska sliekšņa (skat. Pielikumu „Indikatori”) šādā redakcijā: <i>„Attīstīt un nostiprināt sociālās palīdzības programmas trūcīgajiem cilvēkiem galveno pamatvajadzību - ēdiens, mājoklis - nodrošināšanai.”</i>	Nepiekrīt šādai redakcijai, jo Satversme paredz valsts atbildību arī par veselības un izglītības nodrošinājumu.
145	Labklājības ministrija	(49) Rindkopā otro teikumu izteikt redakcijā: <i>„Attālinātā un nepilna darba laika shēmu izmantošana uzņēmumos un organizācijās, kā arī pašnodarbinātības iespēju attīstīšana (t.sk.</i>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		<i>mikrofinansēšanas sistēmas izveide).</i> ”	
146	Labklājības ministrija	(53-55) Papildināt ar priekšlikumiem vecu un trūcumā nonākušu cilvēku veselības aprūpes pieejamības nodrošināšanai	Ņemt vērā, precizēt redakciju sadaļā par vienlīdzīgām iespējām.
147	Labklājības ministrija	(54) Precizēt lietoto terminu „sociālie uzņēmumi” vai arī šī termina definīciju iesniegt nodaļā „Termini un definīcijas”, tāpat precizēt kādi konkrēti pakalpojumi ir domāti zem „plaša pakalpojuma klāsta”.	Ņemt vērā, precizējot definīciju nodaļā, lai gan izpratne ir samērā definēta ES ietvaros.
148	Labklājības ministrija	(55) Precizēt terminu „individuālie sociālās aprūpes budžeti”, kā arī kādu pilotprojektu izstrāde un ieviešana ir paredzēta.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
149	Labklājības ministrija	Papildināt sadaļu „ <i>Ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā</i> ”, iekļaujot norādes par demogrāfisko rādītāju un dzimumu līdztiesības korelāciju, līdzīgi kā par demogrāfisko tendenču korelāciju ar reģionālo dimensiju (27) rindkopā. Demogrāfiskajiem rādītājiem, kā to rāda, piemēram, Ziemeļvalstu pieredze, ir cieša saikne ar dzimumu līdztiesības aspektiem, proti, augsti dzimstības rādītāji vērojami attīstītās valstīs, kur pieejamas pirmsskolas iestādes bērniem no viena gada vecuma, augsts vīriešu iesaistīšanās bērnu aprūpē procents, darba devēju pretimnākšana sievietēm un vīriešiem ar maziem bērniem u.c. Ziemeļvalstīs ir viens no augstākajiem bērnu dzimstības un sieviešu nodarbinātības rādītājiem Eiropā, kas ļauj secināt, ka sievietes jūtas drošas laist pasaulē mazuļus, neizkrītot no darba tirgus un nezaudējot savas prasmes, līdz ar to arī ienākumus. Latvijas gadījumā bērniem pirmsskolas iestādes jeb bērnudārzi ir pārsvarā pieejami sākot ar 2 - 3 gadu vecumu, turklāt nepietiekamā daudzumā. Lielākoties sievietes ir tās, kuras ir spiestas izkrist no darba tirgus, jo citu bērnu aprūpes iespēju nav vai nu tie ir nepieejami finansiālā ziņā (privātie bērnudārzi, aukļu pakalpojumi u.c.) - iespējams, tas ir viens no iemesliem, kādēļ dzimstības rādītāji Latvijā ir zemi.	Pieņemt zināšanai, precizēt iesniegto priekšlikumu ar iesniedzēju.
150	Labklājības ministrija	(37) Papildināt Prioritāros ilgtermiņa rīcības virzienus „ <i>Depopulācijas risku mazināšana</i> ”, izsakot (37)rindkopas teikumu „ <i>Tāpēc jāmeklē efektīvāki un lētāki veidi, piemēram, atbalstot jaunajām māmiņām „draudzīgus” uzņēmējus, samazinot darbinieku bērna kopšanas</i>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		<p>atvaļinājuma nastu uzņēmējiem un stiprinot māmiņu iespējas atgriezties darba tirgū” <u>šādā redakcijā</u>: „Tāpēc jāmeklē efektīvāki un lētāki veidi, piemēram, atbalstot māmiņām un tēviem „draudzīgus” uzņēmējus, popularizējot labās prakses piemērus par mūsdienīgām, elastīgām darba formām (e-darbs, attālinātais darbs, nepilna laika darbs u.c.) vecākiem ar maziem bērniem, stiprinot vecāku ar maziem bērniem iespējas atgriezties darbā un saskaņot darba un ģimenes dzīvi”. Uzskatām, ka ir nekorekti minēt tikai „jaunās māmiņas” darba un ģimenes saskaņošanas kontekstā, kas tieši norāda uz sievieti kā vienīgo bērnu aprūpētāju. Turklāt, arī tēviem ir grūtības saskaņot darba un ģimenes dzīvi, piemēram, saskaroties ar darba devēju nelabvēlīgo attieksmi, kad tēvs iesaistās bērna aprūpē (paternitātes atvaļinājums; bērna kopšanas atvaļinājums; bērna izņemšana no bērnudārza vai bērna slimības gadījumā u.c.).</p>	
151	Labklājības ministrija	<p>(37) Paskaidrot, kas tiek saprasts ar izteikumu „samazinot darbinieku bērna kopšanas atvaļinājuma nastu uzņēmējiem”.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
152	Labklājības ministrija	<p>(49) Papildināt ar <i>Flexicurity nodarbinātības sistēmas ieviešana</i>, uzsverot šīs sistēmas nozīmīgumu arī darba un ģimenes dzīves saskaņošanas kontekstā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM.
153	Labklājības ministrija	<p>(56-58) Papildināt ar rindkopu par pirmsskolas iestāžu pieejamību bērniem no viena gada vecuma, jo šajā sadaļā minētie punkti neatrisina pastāvīgu vietu nodrošinājumu bērnudārzos bērniem no viena gada vecuma, kas visvairāk kavē vecāku atgriešanos darba tirgū.</p>	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas.
154	Biedrība „Par garīgo veselību. Salus”	<p>(38) Nav skaidrs, kā skola var kompensēt samazināšanu „vecāku iespējām veltīt laiku bērnu audzināšanai”</p>	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM. Skola pēc definīcijas ir kompensējošs mehānisms vecāku nespējai vienlaicīgi mācīt un audzināt savus bērnus un strādāt.
155	Labklājības ministrija	<p>(96) Uzsvērt nepieciešamību pēc tādām pirmsskolas iestādēm, kurās varētu uzņemt bērnus no 1 gada vecuma, kas būtiski atvieglotu vecāku drīzu atgriešanos un neizkrišanu no darba tirgus.</p>	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas.
156	Latgales Plānošanas	Stratēģijas projekts nedod skaidru priekšstatu par to, kā tiks atbalstīta ģimene un bērni, kas	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana

	reģions	<p>tiek uzsvērta kā viena no centrālajām vērtībām Latvijā.</p> <p>Tiek paredzēti pasākumi, lai māmiņas atgrieztos darbā pēc iespējas ātrāk, kas ir pozitīvi darba tirgum, bet netiek ņemtas vērā bērna intereses. Bērna attīstībā svarīgākie ir pirmie seši dzīves gadi un tieši šajā laikā ir svarīgi bērnam būt kopā ar vecākiem. Neviena bērnu audzināšanas iestāde nespēj aizvietot vecākus un iemaņas, kuras veidojas tikai ģimenē. Bērnam nevar iemācīt mīlēt un cienīt vecākus un vecvecākus esot ar tiem kopā reti.</p> <p>Viens no risinājuma veidiem šeit varētu būt ģimenes uzņēmumu attīstības veicināšana un valsts atbalsts tiem. Tas dotu iespēju ģimenei darboties kopā, bērniem būt vairāk blakus saviem vecākiem un vecvecākiem, tādējādi arī bērniem tiktu radīta interese par biznesu, viņi varētu pakāpeniski tajā iesaistīties un pārņemt to. Tiktu veicināta paaudžu zināšanu un iemaņu pārmantojamība, kas (40) ir uzsvērta kā problēma. Bērnos tiktu audzināta ģimenes kopības izjūta, veidotos atbildība un pienākuma apziņa pret ģimenes vecākajiem locekļiem, mazinātos plaisa starp paaudzēm, tādējādi tiktu mazināts risks veciem cilvēkiem palikt bez tuvinieku aprūpes vecumā un tiktu atslogots valsts budžets (nebūtu tik liels pieprasījums pēc veco ļaužu aprūpes iestādēm).</p>	starp LM un IZM un papildus konsultācijas.
157	Labklājības ministrija	<p>(64,65,68)</p> <p>Veikt izglītības kvalitātes un pieejamības analīzi arī no zēnu un meiteņu / vīriešu un sieviešu vienādu iespēju perspektīvas, piemēram, - norādīt, ka no skolas atskaitīto skaits ir lielāks zēniem. Tāpat ir būtiski aktualizēt faktu, ka Latvijā vīriešiem ir daudz zemāks izglītības līmenis nekā sievietēm (augstskolā un koledžās 2007./2008. mācību gadā izglītību ieguva 64,4% sieviešu un tikai 35,6% vīriešu), kas nākotnē, pārejot uz zināšanām balstītu ekonomiku, varētu atstāt sekas uz vīriešu nodarbinātības iespējām, kā arī elastību darba tirgū. Tāpat uzskatām, ka ir būtiski aktualizēt studiju segregāciju pēc dzimuma, kas atstāj nelabvēlīgu iespaidu uz vēlāko darba tirgus segregāciju pēc dzimuma. Tā, piemēram, inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā 2005.gadā bija tikai 21,44% studenšu, turpretī humanitārajās zinātnēs – 78,27%; veselības un labklājības jomā – 86,65% studenšu. Šāds studējošo sadalījums vēlāk ietekmē sieviešu un vīriešu vienādas iespējas darba tirgū, personīgo labklājību (pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem sievietes 2007.gadā Latvijā vidēji saņēma par 15% mazāku darba algu nekā vīrieši), kā arī darbaspēka pieejamību nozarēs, kurās nākotnē trūks darbinieki, kā arī darbaspēka elastīgumu, kurš tiek uzsvērts nākotnes kontekstā.</p>	Pieņemta zināšanai. Autori būtu pateicīgi saņemt informatīvi analītisko materiālu, lai izvērtētu tā izmantošanas iespējas, pilnveidojot LIAS gala redakciju.
158	Labklājības ministrija	<p>(65)</p>	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana

		Apgalvojums, ka augstāks izglītības līmenis vienmēr nozīmē zemāku bezdarba un nabadzības risku ir nepamatots, jo Latvijā sievietes ir augstāk izglītotas nekā vīrieši, taču vidēji saņem zemāku atalgojumu un līdz ar to mazāku pensiju un ir pieskaitāmas vienai no nabadzības riska grupām. Drīzāk varētu minēt konkrētu studiju izvēli (piemēram, IKT, inženierzinātnes u.c. jomas), kas paver iespējas iegūt labāk atalgotu darbu.	starp LM un IZM un papildus konsultācijas.
159	Labklājības ministrija	(77) Papildināt ar <i>Flexicurity nodarbinātības sistēmas ieviešana</i> , uzsverot šīs sistēmas nozīmīgumu arī darba un ģimenes dzīves saskaņošanas kontekstā - aktualizēt šos jautājumus, uzsverot informācijas tehnoloģiju apgūšanu, piesaistot meiteņu interesi, jo pastāv būtiskas atšķirības 16-24 gadus veco sieviešu un vīriešu datorprasmēs. Saskaņā ar 2006.gada datiem savas datorprasmes kā labas šajā vecuma grupā vērtē tikai 23% meiteņu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
160	Labklājības ministrija	Papildināt ar punktu, iekļaujot risinājumus meiteņu/puišu līdzsvarotai iesaistei humanitārajās/eksaktajās zinātnēs, popularizējot, piemēram, meitenēm un puīšiem netradicionālu profesiju/studiju izvēli; skolotāju izglītošanai par vienādu iespēju jautājumiem; paredzot mājturības stundas kopā – gan puīšiem, gan meitenēm, nevis dalīti pa dzimumiem (meitenes ada, tamborē, gatavo, savukārt zēni - zāģē, vilē, griež utt.).	Nepiekrīst. Pārāk specifisks un detalizēts paskaidrojums ilgtermiņa stratēģijas žanram.
161	Labklājības ministrija	(88) Pirmos divus teikumus, izsakot šādā redakcijā: „ <i>Pieeja sociālo pakalpojumu un atbalsta tīkliem. Vecākiem cilvēkiem un bērnu vecākiem jāveicina plašāka pieeja sociālo pakalpojumu, sociālās palīdzības un citiem atbalsta pasākumiem. ...</i> ”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
162	Labklājības ministrija	(26) Rindkopā norādīt atsauci, kas ir „vairākas autoritatīvas organizācijas”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
163	Labklājības ministrija	(40) Precizēt, ko nozīmē „bērnu labklājības funkciju integrēšana skolās”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Konsultēties par labāku latvisko formulējumu, kas paskaidrotu samērā precīzi lietoto terminu „integration of welfare function”
164	LDDK	Aicina papildināt cilvēkkapitālu ar tā radošo potenciālu un uzņēmējspēju, kas ļaus attīstīt Latvijas nācijas konkurētspējas priekšrocības.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
165	LDDK	Jāņem vērā, ka šodien pieņemtie lēmumi par investīcijām izglītībā ietekmē izglītības attīstību turpmākos 10 gadus un par ieguldījumu efektivitāti varēsīm spriest pēc aptuveni gadiem 15. No šobrīd iegūtās (vai neiegūtās) izglītības, kompetencēm un prasmēm būs atkarīga darbaspēka produktivitāte vidējā un ilgākā termiņā, uzņēmumu konkurētspēja un	Ņemt vērā, turpināt konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju. Grūti īstenojams pašlaik, jo: 1) Latvijā nav fiskālās prognozēšanas un alternatīvu

		tautsaimniecības attīstības rādītāji. Tāpēc ir svarīgi nekavējoties integrēt LIAS iepriekšējā periodā pieņemto lēmumu ietekmi uz LIAS realizāciju ilgtermiņā.	novērtēšanas tradīcijas un LIAS uzdevums nav tādu radīt. Taču bez tādiem vērtējumiem lēmumu sekas var būt salīdzinoši spekulatīvas. 2) ir lēmumi ar tālejošām sekām, ko ir izdarījis privātais sektors, piemēram, bankas. Šādu lēmumu seku izvērtējums ir vēl sarežģītāks.
166	LDDK	Šodien sniegtais atbalsts (vai tā trūkums) pirmskolas izglītības iestādēm, ietekmē gan demogrāfisko situāciju, gan nākotnes cilvēkkapitāla kvalitāti. Atbilstoši ES izglītības un ekonomistu viedoklim, vislielākā atdeve ilgtermiņā ir investīcijām pirmskolas un pamatzglītības līmenī, jo visu prasmju pamati, ieskaitot mācīšanās prasmi, tiek ielikti bērnībā un sākumskolas līmenī. Indivīds, kam nav prasmes mācīties un nepieciešamība pilnveidoties, nespēj izmantot augstākās izglītības piedāvājumu. Tāpēc gatavojot ilgtspējīgas attīstības stratēģiju cilvēkkapitālam, ir jāsaprot, kādu pozitīvu vai negatīvu efektu dod ekonomiskās lejupslīdes laikā pieņemtie lēmumi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
167	LDDK	LDDK atbalsta viedokli, ka ilgtermiņa stratēģijai ir jāparedz indivīdu motivācija sava cilvēkkapitāla/ konkurētspējas attīstībā, kā arī darbinieku un darba devēju ieinteresētībā tā efektīvākā izmantošanā (34), un tāpēc aicina nekavējoties, izmantojot ESF sniegtās iespējas veicināt Nozaru ekspertu padomju attīstīšanu, nacionālā kvalifikāciju ietvara un nozaru kvalifikāciju un tālākizglītības sistēmu izveidi, kas ļaus indivīdam gan elastīgi kombinēt dažādas kvalifikācijas, gan arī parādīs izaugsmes iespējas un motivēs paaugstināt kvalifikāciju savā nozarē. Šādas padomes institucionāli būtu pakļautas Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) Profesionālās izglītības un nodarbinātības apakšpadomei (PINTSA), kas darbojas pie Izglītības un zinātnes ministrijas.	Pieņemt zināšanai. Konkrēts priekšlikums vidēja un īstermiņa plānošanas dokumentiem.
168	LDDK	LDDK uzskata, ka starp prioritārajiem ilgtermiņa rīcības virzieniem atsevišķi ir jāizceļ pirmskolas un sākotnējās izglītības kvalitāte un pieejamība, jo tikai tā var saglabāt Latvijas cilvēkkapitāla vērtību un nākotnē nodrošināt tā ražīgumu un produktivitāti.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
169	LDDK	LDDK uzskata, ka ir nepieciešams mainīt nodokļu politiku, lai veicinātu darba devēju ieguldījumu gan savu darbinieku izglītošanā, gan arī Nozares/ sektoru izglītības fondu veidošanā (Sectoral training funds), kurus varētu izmantot jau kā pamatu veidojot Individuālās attīstības kontus nozarē strādājošajiem.	Ņemt vērā, turpināt konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju.

170	LDDK	LDDK atbalsta LIAS stratēģijā minētos priekšlikumus tūlītējiem soļiem, un vērš uzmanību, ka LDDK ir gatava nekavējoties veidot Nozaru kompetenču vai ekspertu padomes, jo jau vairākus gadus kopīgi strādājot ar nozaru profesionālajām asociācijām, kuru vairākums ir darba devēju organizācijas (kas slēdz koplīgumus ar nozaru arodbiedrībām) un veidojot jauno profesionālās izglītības attīstības koncepciju, ir izstrādāti Nozaru ekspertu padomju uzdevumi un funkcijas un panākta vienota izpratne par kopdarba nepieciešamību. Jāatzīmē, ka atbalsts šādas sadarbības platformas veidotājiem guvis atbalstu no izglītības rīcībpolitikas veidotāju, ieviesēju, rezultāta saņēmēju un pat Valsts prezidenta puses 2007.gada nogalē.	Pieņemts zināšanai. Konkrēts priekšlikums vidēja un īstermiņa plānošanas dokumentiem
171	LDDK	(33) nepieciešams uzsvērt sociālo partneru – darba devēju un darbinieku organizāciju iesaiste izglītības kvalitātes nodrošināšanas procesā ar noteicošu, ne rekomendējošu raksturu. Ja netiks mainīta sociālo partneru ietekme uz izglītības programmu saturu un finansējumu, saglabāsies darba tirgus esošām un nākotnes vajadzībām neatbilstoša izglītības struktūra, saturs un infrastruktūra.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
172	LDDK	(34) nosakot nodarbinātības un sociālās programmas, skaidri jāieziņē, ka cilvēkkapitāla kvalitāti iespējams kāpināt ar noteiktiem institucionāliem risinājumiem un ieinteresēto pušu – sociālo partneru atbalstu. ⁴	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
173	LDDK	(35) jāpapildina ņemot vērā straujās pārmaiņas un pieaugušos riskus ekonomikas lejupslīdes apstākļos, kurus rada ne tikai globalizācijas – finanšu tirgu un migrācijas ietekme, bet arī pieprasījuma kritums ES un Latvijas tirgū.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
174	LDDK	(39) aicinām papildināt punktu ar nepieciešamību piesaistīt investīcijas un cilvēkkapitālu Latvijas uzstādīto mērķu sasniegšanai, ne tikai īstenojot saraušanās taktiku.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

⁴ Piemēram, ES līmenī, lai sociālie partneri varētu sekmīgi iesaistīties ES rīcībpolitikā, sociālajiem partneriem savas intereses jāpauž noteiktās institūcijās. Ņemot vērā, ka gala lēmumi sociālos partnerus interesējošos jautājumos visbiežāk tiek pieņemti ES institūcijās, svarīgi ir apzināt ES lēmumu procesā iesaistītās ES institūcijas un iestādes. Atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 7.pantam, nākotnē ES institūciju sadarbību ar sociālajiem partneriem regulēs jaunais Lisabonas līgums, kuram jāgūst apstiprinājums ES dalībvalstīs. Līgumā līdzīgi kā iepriekš noteikta sociālo partneru autonomija un to loma sociālā dialoga nostiprināšanā ES līmenī, kas ir būtiski, lai nodrošinātu saskaņotu darba tirgus dalībnieku ekonomisko un sociālo vajadzību saskaņošanu. Iekļaujot 136.a pantu, kurā ES "atzīst un savā līmenī veicina sociālo partneru lomu, ņemot vērā valstu sistēmu dažādību, tā veicina dialogu sociālo partneru starpā, ievērojot viņu autonomiju." Lisabonas līgums, Eiropas Savienības oficiālais vēstnesis, 82.lpp.

175	LDDK	(61) aicinām skaidri iezīmēt ieinteresētās puses konsultācijās - sociālos partnerus un profesionālās organizācijas, nepieciešamību vecināt sociālo partnerību, kur papildus sociālajiem partneriem un profesionālajām organizācijām veidojas sadarbība ar studentu organizācijām, pašvaldībām, mācību un pētnieciskajām iestādēm un rīcībpolitikas veidotājiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
176	LDDK	Atbalsta sadaļā „Zināšanas un prasmes 21.gadsimtā” minētos ilgtermiņa rīcības virzienus un uzsver, ka ir nepieciešams vērst īpašu uzmanību uz mācību satura modernizāciju. LDDK uzskata, ka mācību procesā īpaši jāpievērš uzmanība vispārējo prasmju attīstībai un uzņēmējspēju attīstībai. Ar minētām prasmēm LDDK saprot plašākajā nozīmē aktīvu attieksmi pret nodarbinātību, profesionālo attīstību, spēju uzņemties un izvērtēt riskus un savas lēmumu/ darbības ietekmi un rezultātu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas ar iesaistītajām pusēm.
177	LDDK	Pie tūlītējiem soļiem ir jāuzsver profesionālās izglītības sistēmas maiņa, atbalstot dažādu mācību formu ieviešanu profesionālajā izglītībā, kā arī darba devēju iesaisti un Nozaru kompetenču jeb ekspertu padomju veidošanu.	Piekrist viedoklim. Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju.
178	LDDK	Pilnībā atbalsta domu par izglītības iestāžu internacionalizāciju un aicina veidot sadarbības tīklus starp Latvijas un citu valstu skolām visos izglītības līmeņos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
179	LDDK	Lai nodrošinātu augstākās izglītības kvalitāti, atvērtību kopējai ES sistēmai un eksportspēju, LDDK aicina strādāt pie ārvalstu pasniezēju un studentu piesaistes stratēģijas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Konkrēts priekšlikums vidēja termiņa plānošanas dokumentiem.
180	LDDK	Par prioritāriem ilgtermiņa virzieniem LDDK uzskata arī vidējās un profesionālās mācību iestādēs studējošo audzēkņu proporciju (jaunieši profesionālās orientācijas sistēmas trūkuma dēļ, profesionālās izglītības zemā prestiža dēļ izvēlas vairākumā gadījumu mācīties vidusskolā), kas rada situāciju, ka jauniešiem ir nepietiekamas prasmes un kompetences, lai iesaistītos darba tirgū.	Piekrist viedoklim. Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju.
181	LDDK	Aicinām pie sadarbības pusēm punktā (71), (72), (73), (84), (90) un (101) darba devēju un to pārstāvju t.sk. profesionālo un nozaru asociāciju iesaisti. Lai būtu vienota un saprotama terminoloģija.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
182	LDDK	(78), (80) un (98) aicinām paredzēt neatkarīgo eksaminācijas centru izveidi, ko jau šobrīd	Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana

		paredz Profesionālās izglītības likums, diemžēl ne visas darba devēju organizācijas vai nozaru asociācijas, profesionālās organizācijas ir izveidojušas šādus centrus ierobežotās kapacitātes un izpratnes dēļ par atbildību un iespējām pārstāvēt savas intereses izglītības sistēmā.	starp LM un IZM un papildus konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju. Ja to jau šobrīd paredz likums, tad tas ir konkrēts priekšlikums vidēja un īstermiņa dokumentiem.
183	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	(59) Latvijas nacionālā pozīcija imigrācijas jautājumos ar brīvo darbaspēka kustību ES ietvaros ir jau noteikta, pievienojoties šai savienībai. Bet atšķirīgā ekonomiskā un iedzīvotāju pārvietošanās situācijā būtu aplami orientēties uz veco dalībvalstu politikas atdarināšanu attiecībā uz imigrāciju no t.s. trešajām valstīm. Turklāt arī šīs valstis maina savu nostāju uz stopmigrāciju un tikai kvalificētāko migrantu atlasī, atbilstoši jaunā ekonomikas attīstības posma vajadzībām.	Pieņemt zināšanai.
184	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	Atzīstot cilvēkus, viņu spējas par galveno kapitālu, nevajadzētu samierināties ar patreizējās viņu skaita samazināšanās tendences turpināšanos bezgalībā. Rūpēs par ilgtspējīgu attīstību jau laikposmā līdz 2030. gadam jāievieš iedarbīgāki par līdzšinējiem dzimstības veicināšanas, priekšlaicīgās mirstības mazināšanas un emigrācijas novēršanas pasākumi. Aktīvas demogrāfiskās politikas nepieciešamība un tās „produktivitātes kāpināšana” jāietver arī stratēģiskajos darbības virzienos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešama papildus diskusija un konsultācijas, kā arī profesionālas prognozes, kuras būtu jāizmanto.
185	P.Eglīte	„Spriedzei darba un ģimenes dzīves līdzsvarošanā” (29) ir 2 iespējamās izejas: visiem bērniem „pieeja pirmsskolas bērnu aprūpei” (sk. indikatoros) vai tālāka izmiršana ģimeņu ar 1 pelnītāju nabadzības dēļ. Ja autori par šo u.c. tēmām Latvijas pētnieku darbus latviski nelasa, var ieteikt „Humanities and Social Sciences. Latvia” 2008. Nr.1 un agrāko gadu angļiski izdotos SAK krājumus.	Pieņemt zināšanai.
186	P.Eglīte	(30) Darbaspēka produktivitāte nav atkarīga tikai no darbinieku cilvēkkapitāla, bet arī darba devēju un vadītāju prasmes, darba rezultātu atspoguļojuma oficiālos pārskatos utt. Tāpēc mūsu cilvēki Rietumvalstīs strādā produktīvāk un pelna vairāk. Tāpēc stratēģijā par maz aprobežoties ar zemas produktivitātes konstatāciju kā mūžīgu un negrozāmu.	Piekrist daļēji. LIAS neaprobežojas ar minēto konstatāciju, bet gan piedāvā rīcības virzienus un risinājumus ne tikai darba ņēmēju, bet arī darba devēju un vadītāju prasmju pilnveidošanai (piemēram, attīstības konti, kompetences padomes utt.)
187	P.Eglīte	Līdz šim pasaulē cilvēkkapitāla raksturlielumā izmanto vidējo mācību gadu skaitu, bet ne	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		kvantitatīvi netveramos „talantu un spēju kopumu” (31), kas var būt arī neizkopti un nelikti lietā.	
188	P.Eglīte	Autoru bažas par vecāku augstākas nodarbinātības ierobežoto bērniem atvēlēto laiku (38) šķiet nepamatotas, jo pie 40 stundu darba nedēļas un saturīga bērniem atvēlamā laika, vecāku ieguldījumam nav obligāti jācieš, it īpaši, ja šai radošajā(!) darbā piedalās abi vecāki. Papildus varētu vecākiem un ne tikai vecvecākiem (58) piedāvāt mācības un dalīšanos ar pieredzi šai jomā. „Labklājības funkciju pilnīga integrēšana skolās” (40) šķiet lieka – tāpat kā lieki būtu bērni vecākiem, ja tie neredzētos mājās.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Demogrāfiskās tendences uzrāda šķirto ģimeņu skaita pieaugumu, otro un trešo ģimeņu veidošanu, un tādējādi abu vecāku līdzdalība bērna audzināšanā, lai arī vēlama, tomēr kļūst arvien sarežģītāka.
189	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	(52) Nepieciešami pētījumi un vīzijas par cilvēkresursu un cilvēkkapitāla attīstību pēc „saprātīgās saraušanās” lauku apvidos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Pilnveidojot gala redakciju šo jautājumu iekļaut telpiskās attīstības perspektīvā un izņemt no cilvēkkapitāla sadaļas.
190	P.Eglīte	Grūti piekrist, ka „depopulācijas teritoriālās dimensijas risinājumi jāmeklē tā sauktās inteligentās saraušanās virzienā” (39), kas atgādina padomju laika kolhozu ciematu veidošanu un individuālās izvēles ierobežojumus. Varbūt tomēr mūsdienīgāk būtu uzlabot ceļus un transportu (sk. indikatorus un 9. sadaļu „Telpiskā perspektīva”).	Šis ir telpiskās attīstības perspektīvas risinājumu jautājums un tiks izņemts no cilvēkkapitāla sadaļas
191	O.Balcers	Ierosina papildināt jau minētās idejas pieaugušo apmācības jomā ar Ziemeļvalstīs simt gadus apbēto Tautskolu institūtu	Pieņemt zināšanai.
192	LZA, J.Ekmanis	Latvija nedrīkst kļūdīties nākotnes mērķu izvēlē, jo alternatīva ir Latvijas iedzīvotāju aizplūde uz citām attīstītākām Eiropas daļām. Šī alternatīva ir pārāk draudīga un tā ir skaidri jāapzinās. Latvijas tālāko pastāvēšanu ātri mainīgajā Eiropā un pasaulē pamatā nosaka dzīves līmenis un tās iedzīvotāju augsti izglītotās daļas – zinātniskās un radošās inteligences – palikšana Latvijas teritorijā. Tāpēc attīstības scenāriju virsuzdevums ir attīstīt un saglabāt šo iedzīvotāju augsti izglītotu daļu. Radošā inteligence (rakstnieki, mākslinieki) savā attīstībā un pilnveidē pamatā balstās uz Latviju (tautu un zemi).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešams izmantot un attīstīt visu Latvijas cilvēkkapitālu, ne tikai koncentrēties uz kādu atsevišķu, lai arī nozīmīgu tā daļu. LIAS pamatuzstādījums ir cilvēkkapitāla ražīguma palielināšana kopumā.
193	LZA, J.Ekmanis	LIAS praktiski pilnībā apiet valodu jautājumu. Cilvēkam ar vidusskolas izglītību perfekti	Piekrist, jo būtu nepieciešams atklāts uzstādījums

		jāzina divas svešvalodas. Vidējā izglītība Latvijā jārealizē latviešu valodā (jāatbalsta mazākumtautību svētdienas skolas). Augstākā izglītība Latvijā pamatā jārealizē angļu valodā – tikai tad ir iespējama augsti kvalificētu profesoru piesaiste apmācībai un tikai tad var realizēt optimālo Latvijas attīstībai scenāriju ar Eiropas (globālo) standartu ziņā izcilu universitātes izveidi Latvijā.	par valodām. Turpināt diskusiju un konsultācijas.
194	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	(40) paredzēt praktisko interešu izglītību bērniem, jauniešiem – saprotot to, kā iespēju no mazotnes apgūt dažādus praktisku darbību pamatus (amatniecība, dārzkopība, mājturība, dzīvnieku aprūpe un citi) (99) Ieteikumi pirmskolas izglītībai un sākumskolas izglītībai- radīt iespēju mazotnē apgūt dažādus praktisku darbību pamatus (lai gan, izskatās, ka nākotnē notiktu maksimāla orientācija uz augsto tehnoloģiju izmantošanu, kas cilvēkus attālina no dabiskuma, realitātes.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
195	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	(91) „Uzņēmējdarbības programmu integrācija” - uzsvars tiek likts uz uzņēmējdarbības veicināšanu skolēnu vidū, bet nav pieminētas profesionālās vidusskolas un tehnikumi, kuros vajadzētu investēt un attīstīt tādas programmas, kas nepieciešamas konkrētu reģionu/valsts attīstībai. Papildus zeļļu/mācekļu programmām, lauku teritoriju jauniešiem tas būtu pietiekami liels stimuls palikt savā dzimtajā pusē, nevis doties uz pilsētām un domāt tikai par uzņēmējdarbību lielajās pilsētās. (123) profesionālo skolu saglabāšana laukos – iespēja lauku bērniem apgūt profesijas pamatus.	Piekrīst viedoklim. Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas, pilnveidojot gala redakciju.
196	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	Nav analizēti risinājumi izglītībai specializētajās internātskolās, par jauniešu tālākajām iespējām. Par obligāto vidējo izglītību, nepieciešams daudz dziļāka analīze (nesekmīgie skolnieki, vakara vidusskolas, profesionāli tehniskās skolas).	Piekrīst viedoklim. Nepieciešama savstarpēja viedokļu saskaņošana starp LM un IZM un papildus konsultācijas.
197	Sociālo darbinieku b-ba	(36) Sadaļā tiek runāts par <u>veselības aprūpi</u> nevis kā norādīts sadaļas nosaukumā <u>veselības pakalpojumu sistēmas</u> izmaiņām. Mūsaprāt, stratēģijā ir būtiski veļtīt uzmanību veselības pakalpojumu sistēmas izmaiņām t.sk. veselīga dzīves veida veicināšanu visās paudzēs, tādēļ ierosinām: 1. izveidot atsevišķu sadaļu par veselības pakalpojumu sistēmas prioritāriem virzieniem, pieaicinot sistēmas speciālistus. 2. Sadaļas nosaukumu mainīt „Novecošanās un veselības aprūpes sistēmas izmaiņas”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, konsultējoties ar nozares speciālistiem. Autori būtu pateicīgi par norādēm uz informatīvi analītiskiem avotiem, kas attiecībā uz Latviju sniegtu ieskatu par veselības pakalpojumu sistēmas izmaiņām ilgtermiņā. Tas tomēr ir profesionāļu jautājums piedāvāt šādus redzējumus, ko tad var savietot ar citu jomu stratēģiskajiem redzējumiem.

		<p>Uzskatām, ka nav korekti sadaļas atspoguļojumā rakstīt tikai par veselības aprūpes pakalpojumiem, kas ir daudz šaurāks jēdziens kā veselības pakalpojumu sistēma. Nav definēts, kas tiek saprasts ar jēdzienu „veselības pakalpojumu sistēma”.</p> <p>Sadaļā nav pietiekami plaši atspoguļotas veselības pakalpojumu sistēmas izmaiņas, lai šai sadaļai dotu šādu nosaukumu. Tātad sadaļas nosaukums neatbilst sadaļas saturam.</p> <p>Savukārt, runājot par veselības aprūpi, nav noteiktas prioritātes ilgtermiņa veselības aprūpes sistēmai t.sk. gados vecākiem cilvēkiem. Vai valsts virzīsies uz deinstitucionalizāciju un maksimālu veselības un sociālo pakalpojumu pieejamību dzīves vietā? Vai gluži pretēji – mūsu ceļš ir institucionalizācija un aprūpes centri veciem ļaudīm jeb pensionāti ar 200 un vairāk gultām? Postmodernisma sociālās sfēras atslēgas vārdi ir decentralizācija un deinstitucionalizācija</p> <p>Nav aplūkotas arī īstermiņa un ilgtermiņa veselības aprūpes iespējamās perspektīvas.</p>	
198	Sociālo darbinieku b-ba	Ilgtermiņa ieguldījumu mērķis cilvēkkapitālā un tā būtība ir dzīves kvalitātes un sabiedrības labklājības paaugstināšana (ne tikai cilvēka ekonomiskās efektivitātes celšanā).	Pieņemt zināšanai, pilnveidojot gala redakciju.
199	Sociālo darbinieku b-ba	Iekļaut cilvēkkapitāla prioritātes rīcības virzienos starpdisciplināras programmas (veselība, izglītība, sociālā joma) cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
200	Sociālo darbinieku b-ba	<p>Rīcības virzienā „Nodarbinātības un sociālās programmas” iekļaut pašvaldības Sociālo dienestu attīstību kā vienu no riskam pakļauto un izstumto iedzīvotāju cilvēkkapitāla attīstības resursu.</p> <p>Sociālie darbinieki strādājot ar klientiem individuāli, ģimenēs vai grupās palīdz cilvēkiem pārvarēt problēmu adaptācijas vai risināšanas grūtības, kā arī motivē pārmaiņām cilvēkus ar ilgstošām sociālām problēmām (alkoholisms, narkomānija, vardarbība, ilgstoša nabadzība, ilgstošs bezdarbs utt.). Tādejādi, sociālo problēmu izplatība paaudzēs savā veidā tiek amortizēta un veicināta ģimenes sociālā funkcionēšana (pieaugušo atgriešanās darba tirgū, bērnu izglītošanās, rūpes par veselību u.c.)</p> <p>Sociālo dienestu viena no nākotnes attīstības perspektīvām ir kopienas darbs, kas jau šobrīd aktivizējas vairākos Latvijas rajonos un pilsētās. Kopienas darbs vairo cilvēku sociālo kapitālu, palielina informācijas apmaiņu par pieejamiem resursiem, kā arī paaugstina šo resursu apmaiņu un izmantošanu, tuvina starppersonu attiecības un mazina cilvēku vientulību. Sociālo dienestu loma pašvaldības cilvēkresursu attīstībā un stiprināšanā ievērojami pieaug, jo Sociālo dienestu darbinieki spēj profesionāli un savlaicīgi reaģēt uz</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Taču autori apzināti nevēlas proponēt kādu konkrētu pašvaldību dienestu vai struktūru kā labāko risinājumu. Varbūt labāks risinājums būtu sadarbība starp vairākām pašvaldībām, reliģiskām kopienām utt. Nebūtu pareizi LIAS uzreiz proponēt konkrētu formu.

		iedzīvotāju vajadzību izmaiņām, kā arī ierosināt nepieciešamās korekcijas normatīvajos aktos un sadarboties ar NVO, piesaistīt privātus pakalpojuma sniedzējus, kā arī izstrādāt projektus atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām. Sociālie dienesti strādā sadarbībā ar citu institūciju profesionāļiem (skola, ārsts, policists, bāriņtiesa, bērnudārzs u.c.), tādā veidā kļūstot par sociālo koordinatoru riskam pakļauto un izstumto iedzīvotāju grupām.	
201	Sociālo darbinieku b-ba	Nevienā no sadaļām netiek atspoguļoti cilvēku ar īpašām vajadzībām (fizisku, garīgu, psihisku) cilvēkkapitāla ieguldījuma stratēģiskie risinājumi. Līdzīgi kā vecāka gada gājuma cilvēki, daudzi cilvēki ar īpašām vajadzībām ir talantīgi, strādāt spējīgi un varoši. Izstrādājot piemērotas veselības, izglītības un sociālās programmas var uzturēt (<i>maintain</i>) dzīves kvalitāti mūža garumā un līdz ar to arī produktivitāti.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Tēma svarīga un akcents vērā ņemams; atruna – pati biedrība komentē rīcības virzienu, kur uzsvērti cilvēki ar īpašām vajadzībām – skat zemāk.
202	Sociālo darbinieku b-ba	Piedāvājam 17.lpp. mērķa formulējumu - Attīstīt (izveidot) pieejamu, motivējošu tālākizglītībai, daudzpusīgu un atbilstošu visu vecuma grupu iedzīvotāja vajadzībām izglītības sistēmu Latvijā. Mūsaprāt, mērķī jāiekļauj izglītības rezultāts nevis kritērijs „labākā” vai „līderis”. Kas Latvijai ir <u>labākā izglītības</u> sistēma un vai tā noteikti būs labākā ES? Pēc kādiem kritērijiem? Vai mērķis ir būt labākajiem un līderiem? Vai mērķis tomēr ir inteliģents, izglītots un daudzpusīgs indivīds?	Piekrīst apsvērt piedāvāto formulējumu. Izglītības sistēmas kvalitāte nozīmē arī to, ka tā ir efektīva un taupoša.
203	Sociālo darbinieku b-ba	(85) Veicināt jauniešu iesaistīšanos profesionālā izglītībā, kā arī atbalstīt profesionālo skolu attīstību atbilstoši darba tirgus attīstībai	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm.
204	Vides konsultatīvā padome	Jāveido sistēma, kas veicinātu vidējās profesionālās izglītības attīstību Latvijā un jāattīsta konkurētspējīga augstākā izglītība.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm.
205	Sociālo darbinieku b-ba	21. lpp. Izglītības pieejamība un strukturālās pārmaiņas izglītības procesa organizācijā. Ierosinām šo sadaļu papildināt ne tikai ar profesionālās izglītības pieejamību, bet arī ar izglītības pieejamību bērniem un pieaugušajiem atbilstoši vecumam un vajadzībām. Jau šobrīd valstī ir daudzi 16 un 17gadnieki, kuriem ir 2, 3 vai 4 klašu izglītība un esošā izglītības sistēma nespēj elastīgi piedāvāt pamata un vidējās izglītības apmācības programmas jauniešiem ar sākumskolas izglītību. Vēl joprojām, cilvēkiem ar speciālām vajadzībām nedzirdīgiem, ar redzes traucējumiem, fiziskās attīstības traucējumiem nav pieejama izglītība savā dzīves vietas rajonā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm.

206	Sociālo darbinieku b-ba	(88) <i>Pieeja sociāliem palīdzības un atbalsta tīkliem</i> pirmie divi teikumi ir formulēti kā apgalvojumi un nevis risinājumi. Nav saprotams vai šos palīdzības tīklus tiešām ir plānots ieviest skolās. Šāds risinājums lielā mērā palielinātu nodarbināto skaitu skolās un pārklātos ar citiem sociālās palīdzības un atbalsta tīkliem. Piemēram, Sociālie dienesti jau šobrīd lielā mērā darbojas kā sociālā tīklojuma centri – gan jauniešu dienas centros, gan vecu . Skandināvijā sociālā tīklojuma centri ir arī baznīcas un bibliotēkas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Šeit tiešām domāta atbalsta tīklu dažādošana un visiem nodrošināta pieejamība.
207	Sociālo darbinieku b-ba	Nav saprotams, kādēļ ir uzsvērti tieši digitālās drošības jautājumi, kaut visi pēdējo gadu pētījumi liecina, ka viena no skolas un izglītības sistēmas problēmām ir pati skolas vide, kas mēdz būt vardarbīga gan no skolotāju, gan skolnieku puses.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Digitālā drošība ir strauji augoša problēma, kas nākotnē būs arvien nozīmīgāka.
208	Sociālo darbinieku b-ba	(102) „Izstrādāt valsts politiku bāreņu un cilvēku ar īpašām vajadzībām iekļaušanai izglītības sistēmā.” Mūsaprāt, šāds formulējums valsts ilgspējas stratēģijā nav korekts. Latvijā ir vairākas grupas bērnu, kuri ir palikuši bez vecāku vai aizbildņu gādības – bāreņi, bērni, kuru vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aprūpes tiesības, kā arī bez vecāku gādības palikušie bērni. Viena daļa bērnu dzīvo audžuģimenēs, otra ilgstošās bērnu sociālās aprūpes institūcijās jeb bērnu namos, par citiem rūpējās aizbildņi vai adoptētāji. Viena daļa kur šis bērns atrastos vai bērnu namā, vai audžuģimenē, vai aizbildņa ģimenē viņiem ir tādas pašas izglītības iespējas kā bērniem, kuri uzaug ar saviem vecākiem. Cits jautājums, stratēģija nepasaka, kāda būs bērnu, kuri ir palikuši bez vecāku gādības sociālās drošības sistēma – vai iesim Zviedrijas milzīgās reformas virzienā, kur 5 gadu laikā tika likvidētas gandrīz visas institūcijas (bērniem, veciem cilvēkiem, cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem), tātad – deinstitucionalizācija. Vai arī mēs ejam kādu vidusceļu? Ja paliek kā ir – vai kaut kas mainīsies „bērnu namu” darbības konceptos, kvalitātē? Mūsaprāt, ir nepieciešama plašāka diskusija par šiem jautājumiem.	Piekrīst plašākas diskusijas nepieciešamībai. Turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm.
209	D.Ziemele	(93) Nepieciešams papildināt piedāvātā rīcības virziena formulējumu attiecībā uz interneta lietošanas iespējām un intensitāti, jo šobrīd visas Latvijas bibliotēkas jau ir digitalizētas, un pēc pētījuma datiem 98% apmeklētāju izmanto tieši internetu, jo pieeja ir bezmaksas. Notiek arī skolu bibliotēku digitalizācija.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
210	A.Dupats	Precizēt „nauda seko skolēnam” principa ieviešanu atbilstoši esošām tendencēm izglītības sistēmā	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

211	M.Pūķis	Trūkst pamatojums vairākiem piedāvātajiem risinājumiem, piemēram, principam „nauda seko skolēnam”. Šāda principa ieviešana nozīmē valsts finansējuma daļas samazinājumu un sloga pārlīkšanu uz pašvaldībām un ģimenēm. Par to ir jādiskutē, lai nodrošinātu valsts finansējuma pieejamību dažādām izglītības iniciatīvām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS autori paskaidro, ka šeit ir runa par nodokļu maksātāju izvēli rīkoties ar daļu no „saviem līdzekļiem”. Līdz ar to valsts vai pašvaldība ir nodokļu menedžeris nevis īpašnieks.
212	Izglītības un zinātnes ministrija	(45., 70., 81., 101) Patlaban tiek ieviests ‘nauda seko skolēnam’ princips, kas pēc būtības nozīmē, ka nauda tiek piešķirta uz skolēnu skaitu vispārējā izglītībā. Profesionālajā izglītībā iepriekšminētais princips jau tika ieviests. Tas nozīmē, ka ‘vaučeru’ princips varētu tikt ieviests bez faktiskā ‘vaučera’ izrakstīšanas. Vienlaicīgi nepieciešami publicitātes pasākumi, lai nodrošinātu principa skaidrojumu vecākiem un izglītības iestādēm konkurences palielināšanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm. LIAS autori paskaidro, ka šeit ir runa par nodokļu maksātāju izvēli rīkoties ar daļu no „saviem līdzekļiem”. Līdz ar to valsts vai pašvaldība ir nodokļu menedžeris nevis īpašnieks. Šobrīd nauda seko līdz pašvaldībai, kas būtiski maina vaučeru sistēmas jēgu un nerada iecerēto efektu.
213	K.Dūda	Ideja par dažādu profesiju pārstāvju iesaistīšanu pedagoģijas darbā ir ļoti laba, piemēram, vieslektoru piesaistīšana, tikai nepieciešams mehānisms, kā to realizēt.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
214	R.Kaša	Atalgojums ir nozīmīgs pedagoģu konkurētspējas veicināšanas veids, tādēļ nepieciešams lemt par pedagoģu atalgojuma sistēmas reformas nepieciešamību un atalgojuma piešķiršanas principu pārskatīšanu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un turpināt konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm.
215	M.Pūķis	Paredzēt risinājumus, lai novērstu iedzīvotāju un jaundzimušo skaita samazināšanos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt diskusiju un konsultācijas. LIAS autori būtu pateicīgi, ja tiktu norādīts informatīvi analītisks avots, uz kura bāzes izdarīt secinājumus un izstrādāt risinājumus. Demogrāfiskā modelēšana ir specifisks uzdevums, un, līdzīgi kā fiskālā prognozēšana, lai arī ļoti būtiski, diemžēl nevar tikt sagaidīts kā tiešs LIAS darba grupas darba rezultāts.
216	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(59) konkretizēt minētos scenārijus demogrāfiskās spriedzes mazināšanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt diskusiju un konsultācijas. LIAS autori būtu pateicīgi, ja tiktu norādīts

			informatīvi analītisks avots, uz kura bāzes izdarīt secinājumus un izstrādāt risinājumus. Demogrāfiskā modelēšana ir specifisks uzdevums, un, līdzīgi kā fiskālā prognozēšana, lai arī ļoti būtiski, diemžēl nevar tikt sagaidīts kā tiešs LIAS darba grupas darba rezultāts.
217	M.Zeltiņš	Mērķis - saglabāt cilvēkkapitāla vērtību un to kāpināt līdz ES vidējam līmenim - nav pietiekami ambiciozs, un nostāda Latviju nabadzīgas vidusmēra tautas pozīcijā ar augstiem depopulācijas un novecošanās rādītājiem. Latvijai, lai spētu atrast savu nišu Eiropā, mērķtiecīgi konkurēt, radot lielāku pievienoto vērtību, ir jābūt interesantākai un unikālākai, nevis tikai vidusmēra valstij/tautai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
218	M.Zeltiņš	LIAS ir nepieciešams uzsvars uz augstāko izglītību, jo nepiedāvājot konkurētspējīgu augstāko izglītību, pašreizējā situācijā daudzi jaunieši dosies studēt ārpus valsts - svešvalodas problēmu vairs nav, ir izveidotas mērķtiecīgas Eiropas valstu programmas, kā piesaistīt jauniešus, jo arī citviet pastāv depopulācijas problēmas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS ir vairāki formulējumi par augstāko izglītību, taču 1. redakcijas izstrādes laikā turpinājās (un vēl joprojām turpinās) debates par augstākās izglītības nākotni un finansēšanas modeļiem. LIAS autori uzskata, ka korekcija notiks vidējā termiņā, taču piekrīt apsvērt vispārīga uzstādījuma formulēšanai arī LIAS tekstā.
219	M.Zeltiņš	Akcentējot mūzizglītības nozīmi, tomēr netiek skaidri pateikts, kā nodrošināt mūzizglītības īstenošanu, jo pašreiz šajā jomā notiekošie procesi ir diezgan pretēji, nav vienotas izpratnes, nav konkrētu risinājumu un īstenošanu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, konsultējoties ar ieinteresētajām pusēm. LIAS iezīmē mērķi un vadlīnijas, bet īstenošana un konkrēti pasākumi ir zemāka līmeņa plānošanas dokumentu kompetence.
220	M.Pūķis	LIAS būtu jāapskata, kas notiks imigrācijas jomā, piemēram, uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, jo tas varētu likt īstenot pavisam atšķirīgus pasākumus un atbildēt, piemēram, uz jautājumu, vai labāk piesaistīt augstas vai, tieši otrādi, zemas kvalifikācijas imigrantus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt diskusiju un konsultācijas. LIAS autori būtu pateicīgi, ja tiktu norādīts informatīvi analītisks avots, uz kura bāzes izdarīt secinājumus un izstrādāt risinājumus. Demogrāfiskā modelēšana ir specifisks uzdevums, un, līdzīgi kā fiskālā prognozēšana, lai arī ļoti būtiski, diemžēl

			nevar tikt sagaidīts kā tiešs LIAS darba grupas darba rezultāts.
221	M.Pūķis	Eiropas valstīs cilvēkkapitāla galvenā daļa tiek radīta cilvēka nodarbinātības procesā, papildinot savas zināšanas mūžizglītībā vai darba vietā. Savukārt Latvijā tradicionāli tiek likts uzsvars uz izglītību skolā un ģimenē. Uzskata, ka šo attiecību nepieciešams mainīt (1/3 veidojot cilvēkkapitālu skolā, 2/3 – tālākajā darba dzīvē).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
222	D.Ziemele	Cilvēkkapitāla sadaļā trūkst kultūras dimensijas un parādās tendence – izglītots cilvēks bez garīguma. Cilvēkkapitāls ietver sevī gan izglītību, gan kultūras dimensiju. Tādēļ Kultūras ministrija piedāvā savu atbalstu kultūras kapitāla sadaļas izstrādei sadarbībā ar LIAS autoru grupu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, kas tiks papildināta ar kultūras kapitāla sadaļu.
223	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(29) fiksēt tās pārvaramās problēmas, kas neļauj pozitīvi izmainīt demogrāfiskos rādītājus, saprotot, ka bērnus dzemdē sieviete. Norādīt uz nepietiekamu infrastruktūru, nepietiekamām darba un privātās dzīves savienošanas iespējām;	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas un diskusiju. Tiek aizskarta nopietna tēma, jo dzimstības veicināšanas instrumentu izmantošanai ir sarežģītas fiskālās sekas un priekšnosacījumi. Šādas modelēšanas un analīzes piemēru atbilstoši Latvijas situācijai nav LIAS autoru rīcībā.
224	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	Iesakām uzsvērt, ka izglītības sistēmā ir jāievēro un jārespektē dzimumneitralitātes princips.	Piekrist.
225	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(67) neformālā un interešu izglītība ir jāintegrē vispārējās izglītības ietvaros;	Nevar piekrist, jo formālā un neformālā izglītība ir papildinošas nevis integrējamas.
226	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(73) jau pirmsskolas un sākumskolas izglītībai ir jāliek pamati dzimumlīdztiesīgām situācijām, piedāvājot vienādas iespējas un nodrošinot vienādas prasmes.	Jāparedz nozares politikas plānošanas dokumentos.
227	G.Kuļikovskis	(49) „Flexicurity nodarbinātības sistēmas ieviešanai” būtu liela ietekme uz inovatīvo un radošo ekonomiku, tomēr jāpanāk vienošanās starp darba devēju un darba ņēmēju. Tam jābūt tūlītējam solim.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
228	Biedrība „Par garīgo	Pareizs akcents uz pieaugušo izglītību un uz veselīga dzīvesveida veicināšanu. Laba ideja, ka	Viedokli pieņemt zināšanai.

	veselību. Salus”	„jārada daudz lielākas publiskās telpas iespējas” un labas idejas par sociālo pakalpojumu uzlabošanu..	
229	Biedrība „Par garīgo veselību. Salus”	Jāpapildina ar augstskolas lomu un izglītības kvalitātes izmaiņām, jo nav skaidrs, kā „uzlabot izglītības kvalitāti” - augstskolas ir diezgan vājas, nav piedāvāti un arī apspriesti uzlabošanās ceļi un nākotnes orientieri. Sprotamāk ir jāizskaidro vaučeru sistēmas darbības princips.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Ir jādod plašāks vaučeru skaidrojums, bet, iespējams, ne pašā tekstā.. LIAS ir vairāki formulējumi par augstāko izglītību, taču 1. redakcijas izstrādes laikā turpinājās (un vēl joprojām turpinās) debātes par augstākās izglītības nākotni un finansēšanas modeļiem.
230	Biedrība „Par garīgo veselību. Salus”	Paliek neskaidrs, kā veicināt uzņēmēju interesi par ieguldījumu cilvēkkapitālā.	Konkrēti pasākumi ir zemāka līmeņa dokumentu kompetence.
231	Biedrība „Staburaga bērni”	Veselības un sociālā aprūpe ir veiksmīgi beigusies, un atjaunošana netiek plānota. Nevar reģionu attīstību plānot tikai uz bagāto pensionāru rēķina.	Viedokli pieņemt zināšanai.
232	Biedrība „Staburaga bērni”	Mainot ģimenes dzīvesveidu, plānojot piem., bērnu dienas aprūpes un izklaides centrus, arī nabagmājas, tiks grautas ne tikai latviešu, bet visas cilvēces pamatvērtības.	Viedokli pieņemt zināšanai.
233	Biedrība „Staburaga bērni”	Naudai nav jāseko skolēnam, visām izglītībām jābūt labākajām. Pirms haotiski mainīt izglītības metodes (virtuālās, tehnoloģijas, apmaiņas projekti, mūžizglītība), vajadzētu izvirzīt izglītības mērķi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
234	Biedrība „Staburaga bērni”	Nevis jādomā, ko iesākt ar nabagiem, bet jādomā, ko darīt, lai tādu nebūtu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas. Neviena pasaules valsts nekad nav likvidējusi nabadzību. Jautājums ir par absolūtās nabadzības izskaušanu un relatīvās risku mazināšanu, kas ir tieši uzrunāta tēma nodaļā par vienādām iespējām.
235	A.Baumanis	Stratēģijas sadaļā „Zināšanas un prasmes” jāiekļauj informācija par augstāko izglītību, un stratēģija ir jāpapildina ar risinājumiem par augstāko izglītību. Izsaka gatavību līdzdarboties risinājumu sagatavošanā. Nav īsti skaidri atrunātas profesionālās izglītības attīstības tendences.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS ir vairāki formulējumi par augstāko izglītību, taču 1. redakcijas izstrādes laikā turpinājās (un vēl joprojām turpinās) debātes par augstākās izglītības

			nākotni un finansēšanas modeļiem. LIAS autori uzskata, ka korekcija notiks vidējā termiņā, taču piekrīt apsvērt vispārīga uzstādījuma formulēšanai arī LIAS tekstā.
236	A.Baumanis	Stratēģijā ir jāiekļauj visas izglītības pakāpes un to ilgtermiņa uzstādījumi. Izvirza mērķi – augstākai izglītībai jābūt vislabākajai, jo tikai tad tā būs pieprasīta eksportprece.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS ir vairāki formulējumi par augstāko izglītību, taču 1. redakcijas izstrādes laikā turpinājās (un vēl joprojām turpinās) debates par augstākās izglītības nākotni un finansēšanas modeļiem. LIAS autori uzskata, ka korekcija notiks vidējā termiņā, taču piekrīt apsvērt vispārīga uzstādījuma formulēšanai arī LIAS tekstā.
237	K.Āboliņa	Ņemot vērā ilgo laika posmu, kāds nepieciešams, lai izglītība dotu rezultātus, obligāta vidējā izglītība ir jānodrošina kā tūlītējs risinājums, nevis kā ilgtermiņa uzstādījums.	Nepiekrīst. Var tikt realizēts tikai kā ilgtermiņa uzstādījums.
238	K.Āboliņa	Nepareizi kā indikatoru norādīt, ka 90% no piecu gadu veciem bērniem jābūt sagatavotiem skolai, bet ka 100% iedzīvotājiem jābūt ar vidējo izglītību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
239	I.Linde	Tādu jautājumu, kā piemēram, mūžizglītība, integrācija, darba tirgus, risināšana ir pakļauta riskam, ka cilvēkiem trūkst cerības un ticības. Tādēļ vērtības ir nozīmīgs jautājums, kas LIAS 1.redakcijā nav apskatīts, un ierosina papildināt.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
240	Ī.Zvīdriņa	(81) Informē, ka Labklājības ministrija plāno īstenot mūžizglītības politiku, balstoties uz kuponu (vaučeru) sistēmu, proti, ļaujot katram indivīdam pašam izvēlēties mācību iestādi un programmu, stingri ierobežojot tikai pieejamo finansējumu. Tiek diskutēts ar Izglītības un zinātnes ministriju, vai šīs politikas īstenošanā tiks iesaistītas tikai valsts vai arī privātās mācību iestādes.	Turpināt konsultācijas ar IZM un LM.
241	K.Soms	Mūžizglītības politikas īstenošanā vaučeru sistēma varētu nebūt sekmīga, jo rezultātā	Turpināt konsultācijas ar IZM un LM.

		indivīds varēs izvēlēties arī tādu apmācību virzienu, kas valsts attīstības veicināšanai nav prioritārs.	
242	K.Soms	Ekonomiskās attīstības veicināšanai ir nepieciešams ne tikai valsts atbalsts uzņēmējdarbībai, bet arī uzņēmēju izglītošanās sekmēšana.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
243	D.Neimanis	Darbspēka un radošuma attīstības kontekstā jānorāda uz nepieciešamību atbalstīt neformālās izglītības iegūšanu. Neformālās izglītības nodrošināšanai ir jābūt nevalstisko organizāciju kompetencei, tādējādi ietaupot finanšu resursus un veicinot indivīdu iespējas attīstīt savas radošās prasmes un iegūt jaunas zināšanas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
244	R.Vītoliņš	Izglītībai ir jābūt vienai no valsts attīstības prioritātēm, tādēļ nepieciešams pilnveidot tās nodrošināšanas mehānismu un uzlabot tās kvalitāti jau no bērna piedzimšanas. Jo tikai izglītots indivīds būs spējīgs, piemēram, veiksmīgi attīstīt alternatīvās enerģijas izmantošanu. Radošums jāattīsta bērnos jau bērnudārzā, kā, piemēram, Norvēģijā, nevis jāsekmē patērētājsabiedrības veidošanās.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
245	Diskusijas dalībnieks	Jāparedz pasākumi interešu izglītības un radošuma veicināšanai sabiedrībā, tā kā šobrīd tendence ir, ka šo jautājumu risināšana atstāta novadu līmenī, kur savukārt nav nevienas atbildīgas struktūras.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
246	R. Pīpiķe	Sadaļā par cilvēkkapitālu ir piedāvāti risinājumi, kas Latvijai un tās sabiedrībai ir sveši un cilvēkiem nesaprotami, kā rezultātā sabiedrībai nebūs iespēja un vēlme tos īstenot. Tai pat laikā LIAS nepiedāvā risinājumus, kas balstītos uz aktivitātēm, kas Latvijā ir jau attīstījušās. LIAS piedāvātajiem risinājumiem ir nepieciešama lielāka sasaiste ar reālo situāciju Latvijā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, tomēr kopumā sabiedriskā apspriešana ir parādījusi atbalstu inovatīviem risinājumiem arī cilvēkkapitāla jomā ilgtermiņā.
247	Latgales Plānošanas reģions	Runājot par iedzīvotāju novecošanos un darbības vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, netiek paredzēti pasākumi un risinājumi, kas motivētu darba meklējumos izbraukušos Latvijas iedzīvotājus atgriezties Latvijā un iegūto pieredzi izmantot radot pievienoto vērtību šeit. It īpaši svarīgi risināt šo jautājumu ir tādēļ, ka izbraukuši ir tieši gados jauni, pietiekami izglītoti cilvēki un jaunas ģimenes.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Turpināt konsultācijas. Piekrīt nepieciešamībai pēc demogrāfiskas, tai skaitā migrācijas valstiskas politikas, kurā atsevišķi tiktu izvērtētas arī reemigrācijas veicināšanas mehānismi. Tā kā tādu nopietnu izvērtējumu Latvijā nav, tad LIAS nevarēja balstīties uz izmodelētu un izvērtētu

			mehānismu piedāvājumu. Taču jautājums saistībā ar LIAS vai atsevišķi ir jārisina vistuvākā nākotnē.
248	Latgales Plānošanas reģions	(58) Paredzētās konsultatīvās apmācības un psiholoģiskās atbalsta programmas var izrādīties mazefektīvas, jo tam ir jābūt dabiskam procesam- atbildību un rūpes par līdzcilvēkiem nevar uzspiest, tas veidojas tiešu kontaktu rezultātā. Palielinot pensionēšanās vecumu, vecvecākiem attālinās iespēja tuvināties mazbērniem.	Jāņem vērā, ka pirmā bērna piedzimšanas vecums palielinās, apsteidzot pensionēšanās vecuma pieaugumu. Bez tam, LIAS paredz veselīgu mūžu līdz vidēji 80 gadiem, kā arī izmaiņas darba tirgū (flexicurity utml.), kas ļautu savienot darbu ar bērnu audzināšanu.
249	R.Bebre	Analizējot un plānojot cilvēkkapitāla attīstību, liels uzsvars likts uz novecošanos un vecu cilvēku apkalpošanu, bet neparādās, piemēram, tāda sabiedrības grupa, kā pusmūža cilvēki, kuru radošais potenciāls ir jāatrisa.	Grūti piekrist, jo viena no prioritātēm ir, piemēram, cilvēku, kuri ir vecāki par 35 gadiem, atkal iesaiste augstākajā izglītībā, uzsverot, ka tas ir neizmantots un ignorēts cilvēkkapitāla potenciāls.
250	R.Bebre	Cilvēkkapitāls galvenokārt skatīts kā ražošanas subjekts, tādēļ nepieciešams vairāk akcentēt radošu personību kā vērtību. Neparādās arī „radoša personība” un radoša individualitāte kā kultūras pašvērtība. Iesaka izmantot „kreativitātes tehnoloģijas”, ar kuru palīdzību atraisīt katra cilvēka potenciālo radošumu un kreativitāti. Kreativitātes zinātniskais institūts ir gatavs līdzdarboties LIAS pilnveidošanā.	Pieņemt zināšanai. Nodaļā par masu jaunradi ir aplūkotas kreativitātes tehnoloģijas plašā nozīmē.
251	I.Lāss	Absolūti nepieņemams ir izglītības sadaļā paredzētais tūlītējais solis – izstrādāt valsts politiku bāreņu un cilvēku ar īpašām vajadzībām iekļaušanai izglītības sistēmā, jo uz šo brīdi šai jautājumā jau ir ļoti laba un stipra likumdošanas bāze. LIAS drīzāk būtu jānosaka vispārēji valsts uzstādījumi.	Nepieciešamas papildus konsultācijas ar atbildīgajām institūcijām.
252	D.Grīnvalds	Formulējot LIAS uzstādījumus, ir jāņem vērā tendences un darbības, kas tiek veiktas jau šobrīd. Piemēram, notiek skolēnu olimpiāžu un radošuma atbalsta fonda likvidēšana, kas izglītības sistēmā samazina radošo devumu, tiek reducēta interese izglītība, atstājot to novadu ziņā.	Pieņemt zināšanai. Konkrēti pasākumi ir īstermiņa iespēju jautājums, un ne vienmēr arguments, lai mainītu ilgtermiņa uzstādījumu.

253	Labklājības ministrija	<p>(36) Precizēt lietoto terminu „ikdienas aprūpes pakalpojums” vai sniegt šī termina definīciju Stratēģijas nodaļā „Termini un definīcijas”. Pretējā gadījumā nav pārlicības, vai minētais pasākums ir efektīva reakcija uz Stratēģijā minētajām tendencēm un izaicinājumiem.</p> <p>Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteikto, Latvijā personas var saņemt sociālās aprūpes pakalpojumus, ar ko saprot pasākumu kopumu, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās.</p> <p>Minētā likuma 4.panta pirmā daļa nosaka, ka sociālos pakalpojumus (t.i. – sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus) personai sniedz, tikai pamatojoties uz sociālā darba speciālista veiktu personas individuālo vajadzību un resursu novērtējumu. Savukārt likuma 20.pants paredz, ka tiesības uz savām vajadzībām atbilstošu sociālo aprūpi ir visām šā likuma 3.pantā minētajām personām, kurām vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ ir grūti sevi aprūpēt, kā arī bāreņiem un bez vacāku gādības palikušiem bērniem.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
254	Vides konsultatīvā padome	Runājot par cilvēkkapitālu, būtiski ir aprakstīt arī Izglītību ilgtspējīgai attīstībai un vides izglītību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
255	Vides konsultatīvā padome	Aicinām paplašināt cilvēkkapitāla izpratni, tajā iekļaujot arī plašākas cilvēka spējas, prasmes uz zināšanas, piemēram, konfliktu un vides problēmu risināšanā u.tml.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
256	Latvijas Arhitektu savienība	Atsevišķas prognozes pieņemtas neatbilstoši deklarētajam ilgtspējības modelim, t.i. kā pieņēmuma tendences (ja turpināsies esošie procesi). Taču identificējot globālās tendences, lai cik nepatīkami tas arī nebūtu, nepieciešams apzināties Latvijas vietu vispārējos attīstības procesos. Pašlaik darba tirgū globālo migrāciju kavē Latvijas zemā sociālā aizsardzība (104) . Vai tas nenozīmē, ka, paredzot paaugstināt un izlīdzināt sociālās aizsardzības līmeni, iedzīvotāju skaita prognoze var būtiski mainīties (26) ? Nav arī saprotamas atbildes uz globalizācijas izaicinājumiem. Kā līdzsvarot pasaules iedzīvotāju pieaugumu „ģeometriskā progresijā” ar katastrofālo iedzīvotāju skaita samazināšanos atsevišķos reģionos?	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Uzstādījums relevants. Skandināvijas valstu pieredze rāda, ka ar lielu atbalstu sociālās aizsardzības jomā var uzlabot dzimstības rādītājus, taču ne līdz atražošanas līmenim. Latvijas depopulācija ar migrācijas palīdzību var risināties tikai ļoti nozīmīga skaita migrantu iebrukšanas rezultātā (vairāki simti tūkstoši). Pašlaik LIAS šāds scenārijs netiek aplūkots, lai gan autori atzīst, ka tādu būtu nepieciešams izvērtēt. Taču šādu scenāriju Latvijā vispār vēl nav, tādu radīšana ir ekonomistu un demogrāfu uzdevums.
Sociālais kapitāls			

257	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	Lielāks uzsvars būtu jāliek uz mazākumtautību integrāciju, apmācības programmām. Nepieciešams veikt šo kopienu analīzi, t.sk. par apstākļiem (ārējiem un kopienas iekšējiem), kas traucē integrēties. Nav pieminēti risinājumi arī riska grupai – personas, kuras ir atbrīvotas no ieslodzījumu vietām.	Konceptuāli piekrist, tomēr priekšlikums atbilst nozares dokumentu izstrādei.
258	Māris Strazds	37.lpp. mērķis „Izveidot valsts pārvaldību, kura ir produktīva, spēj ātri reaģēt uz pārmaiņām un kurā aktīvi līdzdarbojas lielākā daļa Latvijas sabiedrības” ir pilnīgi nereāls, jo ir pretrunā ar cilvēka sugas bioloģisko „pamatu”, jo lielākā daļa NEKAD nenodarbosies ar „bara vadīšanu”.	LIAS paredz cilvēku aktīvu piedalīšanos un līdzdalību nevis vadīšanu
259	Rīgas PR	Runājot par sociālo veselību, nozīmīga ir sociālā telpa, kurā cilvēks dzīvo, un tajā – kultūra visplašākajā šī vārda nozīmē. Kultūra ir mūsu nācijas identitātes pamatā un tas būtu būtiski uzsvērams šajā dokumentā. Dokumentā būtu analizējama kultūrvidē, tās autentiskums, izmaiņas globalizācijas ietekmē un jāpiedāvā mūsu kultūras vieta tajā. Kultūras procesa ietekmei un risinājumiem ir jābūt obligāti atspoguļotiem LIAS.	Ņemts vērā, papildinot LIAS ar kultūras sadaļu
260	Sociālo darbinieku ba	<p>24.un 25.lpp. Sadaļā Tendences un izaicinājumi tiek pieņemta hipotēze, ka palielināsies īslaicīgās un situatīvās nabadzības riski. Tiek minētas tādas Latvijā aktuālo sociālo problēmu uzskaitījums kā (104) – Latvijas ir sociāli visnevienlīdzīgākā valsts Eiropā – (jāprecizē – ekonomiski nevienlīdzīgākā), Latvija tērē vismazāk naudas sociālajai aizsardzībai, ¼ daļa iedzīvotāju, kas jaunāki par 16 dzīvo zem nabadzības sliekšņa – tas nozīmē, ka hipotētiski arī viņu ģimenes. Izdarīts secinājums, ka sociālā nevienlīdzība Latvijā palielināsies. Savukārt prioritārajos ilgtermiņa rīcības virzienos 25., 26.lpp. un Iespējamos risinājumos 26. un 27., 28. lpp. netiek rasti risinājumi sociālās aizsardzības sistēmas uzlabošanā, kā arī jauniešu, kuri ir uzauguši nabadzībā un ģimeņu, kuras ilgstoši atrodas nabadzībā sociālās integrācijas problēmas risinājumi.</p> <p>Uzskatām, ka stratēģijā vieglprātīgi virspusēji tiek aplūkoti vienlīdzības jautājumi un nav novērtētas ilgstošās nabadzības radītās sekas uz iedzīvotāju kultūru (nabadzības kultūra kā īpašs sociāls fenomens) vairākās paudzēs, kā arī ļoti nedroši uzskaitītas nabadzīgo iedzīvotāju grupas Latvijā – veci cilvēki, daudz bērnu ģimenes, viena vecāka ģimenes, cilvēki ar invaliditāti un ierobežotām darba iespējām. Aplūkojot tikai vienu ES nabadzībai un sociālai atstumtībai veltīto rezolūciju (Eiropas Parlamenta 2008. gada 9. oktobra rezolūcija par sociālās integrācijas veicināšanu un nabadzības, tostarp bērnu nabadzības, apkarošanu ES (2008/2034(INI)) </p>	

		TA-2008-0467&language=LV) var vērot, ka ES daudz plašāk aplūko nabadzības problemātiku t.sk. runājot par „strādājošiem nabagiem”, kas šobrīd Latvijas krīzes situācijā ir kļuvis aktuāli.	
261	Sociālo darbinieku ba	Mūsaprāt, nav korekti kā galveno problēmu risinājumu vairākās daļās - (56.), (96), (111.), (116.) rast daudzfunkcionālo centru bērniem līdz 6 gadu vecumam attīstībā. Iespējams, ka šādu centru attīstība ir pozitīva un ļoti vēlama, bet pastāv ļoti dažādi bērnu aprūpes modeļi. Piemēram, Zviedrijas un Dānijas pieredze, kur šādus centrus veido, organizē un finansē (būtiski, lai šis pakalpojums būtu bezmaksas un pieejams) pašvaldība, atbilstoši attiecīgās pašvaldības iedzīvotāju specifiskai demogrāfiskai struktūrai un vajadzībām. Šādos centros vecāki darbojas kopā ar bērniem (kaut vai 2 stundas), neatstājot viņus personāla aprūpē, jo būtiski, ka nodarbības līdz 6 gadu vecumam notiek kopā bērnam ar vecākiem. Pieejamas psihologa, sociālā darbinieka konsultācijas. Uzlabojot un pārstrukturējot esošo bērnodārzu sistēmu var efektīvi integrēt daudzfunkcionālo centru labākās idejas, jo būtiski izmantot esošos resursus. Stratēģijā netiek pieminēta esošo bērnodārzu loma un attīstības perspektīva.	Tūlītējie soļi ir demonstrācijas projekts, kas nav vienīgais iespējamais risinājums, kā arī ir minēts šīs sadaļas preambulā.
262	Sociālo darbinieku ba	(109) Mūsaprāt, apgalvojums, ka bērnu labklājība ir vistiešāk saistīta ar vecāku, it īpaši māmiņu nodarbinātību, nav patiess. Līdz ar to nav patiess secinājums, ka sevišķi svarīgi ir nodrošināt tirgus pieejamību jaunajām māmiņām. Šajā sadaļā nav atrunāts jēdziens „jaunā māmiņa (uzskatām, ka stratēģijā izmantot vārdu „māmiņa” nav atbilstoši). Ja tā ir zīdaiņa līdz 1g. māte, tad nav saprotamas kādas ir stratēģijas pamatnostādnes – vai plānojam, ka zīdaiņu mammas atsāks pēc iespējas ātrāk darba attiecības, kā tas piemēram ir Francijā, līdz ar to samazinot valsts finansiālo slogu sakarā ar bērnu kopšanas pabalstu. Tad vidējai vecāku darba samaksai ir jābūt spējīgai nosegt auklīšu, silīšu u.c. veida mazu bērnu aprūpes pakalpojumus. Vai arī turpinām esošo Latvijas un Skandināvijas modeļi – mātes vai tēvi var būt bērna kopšanā līdz 1,3-1,5 gadam, tādējādi nodrošinot maksimālu un kvalitatīvu vecāku klātesamību bērna dzīves sākumposmā. Šī modeļa ietvaros valstij ir vairāk jāiegulda bērnu kopšanas pabalstā, bet mazāk mazu bērnu aprūpes institūcijās. Mūsaprāt, par šiem modeļiem vēl ir jādiskutē, lai varētu atrast Latvijas attīstības perspektīvām vispiemērotāko un ekonomiski dzīvotspējīgāko modeli.	Nav dota argumentācija uz kāda pamata izteikums par bērnu labklājību tiek uzskatīts par nepatiesu.
263	LDDK	Precizēt mērķi, ņemot vērā ekonomikas lejupslīdes apstākļus,: „Arī situācijā, kad IKP samazinās – mazināt sociālo un ienākumu nevienlīdzību”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju

264	Sociālo darbinieku b-ba	Ierosinām organizēt atkārtotu diskusiju par sadaļu „Iespēju vienlīdzība un vidusšķiras veidošanās”, pieaicinot labklājības sistēmas makro, mezo un mikro līmeņu profesionāļus, pakalpojumu sniedzējus un NVO.	LIAS izstrādes un sabiedriskās apspriešanas process nodrošināja plašu sabiedrības līdzdalību projekta veidošanā
265	Sociālo darbinieku b-ba	(104) Papildināt tendences un izaicinājumus ar korektu nabadzības situācijas Latvijā atspoguļojumu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
266	Sociālo darbinieku b-ba	(112) jēdzienu „sociāli nelabvēlīgām ģimenēm” mainīt uz „riskam pakļautām vai augsta riska ģimenēm”. Iespējama arī „sociāli izstumtas iedzīvotāju grupas” jēdziena izmantošana.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
267	Sociālo darbinieku b-ba	Sadaļas nosaukumu „Kvalitatīvas izglītības un bērnu aprūpes pieejamība” mainīt uz Kvalitatīvas izglītības un sociālās palīdzības, sociālo pakalpojumu pieejamība. Papildinot ar sadaļu – Pašvaldībās nodrošināt kvalitatīvu, kompleksu (jeb starpnozaru) sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus sociāli izstumtiem un riskiem pakļautiem iedzīvotājiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
268	Sociālo darbinieku b-ba	(110) Nozīmīgs priekšnoteikums nabadzības risku mazināšanā ir kompleksa starpnozaru sociālā politika dažādām mērķa grupām, kā arī plaša primārās, sekundārās un terciārās profilakšu programmu ieviešana.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
269	Sociālo darbinieku b-ba	(110) Nav saprotams, kādēļ šajā sadaļā ar nosaukumu „Īslaicīgās nabadzības amortizācija un nabadzības riska grupas” tiek izmantots arguments par „sociālās aprūpes trūkumiem Latvijā” Sociālās aprūpes sistēma (<i>social care</i>) ir tikai viena no sociālās politikas sistēmām valstī. Ja stratēģijā kā problēma ir minēts – sociālā darba birokratizēšanās un līdz ar to nespēja sniegt palīdzību nekavējoties, tad pie risinājumiem būtu nepieciešams kaut viens priekšlikums, lai mazinātu birokratizāciju. Šobrīd sociālā darba attīstībā ir būtiski jautājumi par efektivitāti, kvalitāti, dažādām darba formām un birokratizācija ir tikai viens no jautājumiem, kuriem būtu jārisinās kontekstā ar sociālā darba profesijas attīstību. Tādēļ, neuzskatām, ka sociālā darba birokratizēšanās ir pietiekami pētīta problēma un uzskatāma, ka vienīgā, kuru būtu jāizceļ tik nozīmīgā dokumentā. Aplūkojot Labklājības ministrijas datus var novērot, ka vēl joprojām sociālo darbinieku skaits ir nepietiekams un arī tas var kļūt par iemeslu nepietiekami savlaicīgai palīdzībai. (110) Neatbalstām sadaļas pēdējā teikuma iekļaušanu „Nozīmīgs priekšnoteikums nabadzības riska mazināšanā ir efektīva sociālās aprūpes sistēma.” Skat., iepriekš rakstītos komentārus par nabadzības jēdzienu un sociālo aprūpi.	Priekšlikums realizējams starpnozaru sociālās politikas veidošanā.

270	Sociālo darbinieku b-ba	(110) Minēts ļoti pozitīvs ieteikums, kuru Sociālo darbinieku biedrība atbalsta pilnā mērā – „īpaši svarīgi veidot sociālo politiku starpnozaru ietvarā”, taču pie iespējamiem risinājumiem nav neviena vārda par kāda starpnozaru politikas dokumentu, jomu, kura būtu prioritāra, virzienu vai koordinējošo/atbildīgo ministriju, kas ar to varētu nodarboties.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
271	Sociālo darbinieku b-ba	(119) Kopumā stratēģijā tiek izmantots jēdziens cilvēki ar īpašām vajadzībām. Šajā sadaļā tiek izmantots vārds - invalīdi. Mūsuprāt, jāizmanto jēdziens – cilvēki ar īpašām vajadzībām. Šajā pat sadaļā ir apgalvojums, ka „...viskritiskākā nabadzības riska grupa šobrīd (?) un tuvākajā nākotnē ir vientuļi vecāki, pensionāri (īpaši vientuļie pensionāri) un invalīdi.” Savukārt problēmas atspoguļojumā minēti jaunieši, kas jaunāki par 16 un augstais bērnu un jauniešu nabadzības līmenis, kā arī milzīgā nevienlīdzība kopumā un risks pazaudēt darbu ikvienam. Uzskatām, ka jābūt kādai saistībai ar uzstādītām problēmām un risinājumiem, kā arī „Tūlītējiem soļiem”, kur vienīgā tiešā darbība, kas attiecas uz vienlīdzības veicināšanu ir 122 – pētījums par nabadzības struktūru un riska grupu analīze.	Priekšlikumi būtu jāīsteno atsevišķas starpnozaru sociālās politikas izstrādē, atbilstoši detalizācijas pakāpei.
272	RTU TRAPC	Kā galvenais kritērijs izglītības sistēmas attīstībai tiek izmantota atbilstība darba tirgus prasībām. Ir zināms, ka inovatīvai, labāk izglītotai un trenētai sabiedrībai ir plašākas un drošākas ilgtspējīgas attīstības iespējas (Bossels) Kā izglītības kvalitāte iespaido ilgtspējīgu attīstību? Kā tas tiek risināts ES IAS? LIAS izglītību vērtē ar ekonomikas kritērijiem “ <i>cilvēkkapitāla un darba produktivitātes, individuālā atalgojuma un sociālās integrācijas dimensijās</i> ”.	Izglītības kvalitāte noteikti iespaido ilgtspējas izpratni un ilgtspējīgu patēriņu (piemēram, kas minēts dabas kapitāla un vispārīgi izglītojošiem pasākumiem mācību iestādēs, kā arī pātērneciskās domāšanas, paradigmas maiņu).
273	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	Izstrādāt atsevišķu nodaļu par sociālo drošību. Aprakstot sociālo drošību ir jādefinē sociāli ekonomiskās un sociālās problēmas (<i>piem., vardarbība, cilvēku tirdzniecība, seksuālā izmantošana, pornogrāfija, sieviešu un vīriešu nevienlīdzība darba tirgū utt.</i>), atklājot to, cik liela ietekme sociālajām problēmām ir uz cilvēku resursu un kā tās ietekmē sociālo drošību, ar to saprotot pakalpojumu pieejamību dažādu sociālu problēmu situācijās indivīda, ģimenes un kopienas ietvaros.	Īstenojams zemāka līmeņa politikas plānošanas dokumentos.
274	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	Stratēģija runā tikai par <i>materiālo drošību</i> , bet <u>uzskatām</u> , ka ir jāiekļauj jautājumi par sociālās dzīves kvalitāti. Dzīves kvalitāte izriet no vides un savstarpējo attiecību kvalitātes, savukārt sociālās problēmas, kā arī dzimumu lomu sadalījums tieši ietekmē dzīves kvalitāti. <u>Iesakām</u> : ja Stratēģijā nav iekļauta atsevišķa nodaļa par sociālo drošību, tās problēmas integrēt 6. nodaļā.	Nevar piekrist, ka stratēģija runā vienīgi par materiālo drošību. Dokumentā ir vesela nodaļa par dzīves kvalitāti, dzīves vidi, masu iesaisti radošuma un inovācijas procesos, kā arī sociālā kapitāla veicināšanu (iekļaujošu, daudzveidīgu izglītību,

			piemēram)
275	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(33) būtu vērtīgi minēt cilvēku tirdzniecības un vardarbības pret sievieti izskaušanu;	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
276	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(37) lietot vārdu „vecāki”, nesekmējot bērnu aprūpes pienākumus veikt tikai mātei;	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
277	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(41) sociālā atbildība ir jāvērtē dzimuma griezumā, jo vecu cilvēku, invalīdu utt. aprūpi veic galvenokārt sievietes;	Piekrīst ieteikumam, tomēr bez tālākas konkretizācijas nav iespējams integrēt dokumentā.
278	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(104) iesakām sociālo nevienlīdzību aplūkot arī dzimumu griezumā. Augsto bērnu un jauniešu nabadzību, piemēram, tieši ietekmē sieviešu nabadzība, ja ņem vērā, ka Latvijā 1/3 sieviešu bērnus audzina un apgādā vienas;	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
279	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(105) paredzēt, ka raugoties uz cilvēkkapitālu tikai kā līdzekli, rodas smagas sociālās problēmas.	Minēto ieteikumu grūti īstenot bez plašāka komentāra konteksta.
280	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(152) minēt un paskaidrot jaunās demokrātijas un līdzdalības formas.	Stratēģijas tekstā izklāstīto formu detalizācijas pakāpe atbilst dokumenta žanram. Detalizācija īstenojama zemāka līmeņa politikas plānošanas dokumentos
281	Biedrība Resursu centrs sievietēm „Marta”	(157) neuzsvērt sievietes kā <i>sociālo minoritāšu pārstāves</i> , bet definēt <u>paritāti</u> kā instrumentu; (157) svarīgi ir runāt par sieviešu līdzdalību ne kā par <i>daudzveidību</i> , bet gan kā par <u>principu</u> , kuru ir jāievēro.	Piekrīst priekšlikumam, bet novērst pretrunu ar Labklājības ministrijas iebildumiem par kvotu sistēmu (pozitīvo diskrimināciju)
282	G.Breslavs	Nav izskatīts jautājums par politisko krīzi, par jaunu mehānismu ieviešanas iespējām un jaunu politisko sistēmu ieviešanu, tādēļ, ka esošais politiskais mehānisms pēc būtības nedarbojas. Stratēģijā nepieciešams noteikt, kas būs Latvijas finansiālo ienākumu avoti un iegūšanas veidi – pelnoši ekonomiskās attīstības virzieni un nozares (dabas tūrisms, IT utt., jo nemākot nopelnīt, nevarēs īstenot arī sociālos projektus	Pieņemt zināšanai. Stratēģijā ir identificēti resursi, kas būtu par pamatu ienākumu vairošanai.
283	M.Moors	(119) „Uz nabadzības risku grupām orientētas sociālās programmas” nepieciešams pārskatīt sociālo mērķa grupu definējumu, ņemot vērā, ka šī brīža galvenās sociālās grupas ar viszemākajiem ienākumiem ir nevis pensionāri, kā tas bijis līdz šim, bet gan ģimenes ar trīs un vairāk bērniem un vientuļie vecāki. Atbilstoši šīm tendencēm jāplāno arī sociālo pabalstu	Ieteikums ir pretrunā ar Labklājības Ministrijas sniegtajiem datiem par nabadzības sociālo portretējumu (pensionāri un vientuļās mātes)

		sistēma.	
284	M.Moors	Sadaļā „Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā” lielāks uzsvars jāliek uz iedzīvotāju līdzdarbības veicināšanu pašvaldību/vietējā līmenī, jo nerisinot pietiekamu vietējo aktivitāti, var neizdoties arī LIAS paredzētie pilsoņu paneļi. To var panākt ar kopienas darba metodēm/līdzdalības formām, algojot darbiniekus pašvaldībās, kuru uzdevums būtu uzturēt saikni starp iedzīvotājiem un pašvaldību, vai paredzot citu mehānismu, kā koordinēt kopienu darbu un aktivizēt sabiedrības līdzdalību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
285	G.Kuļikovskis	Uzskatāmi jāatspoguļo kopsakarību starp nodokļu nomaksu, katra cilvēka reālajiem ienākumiem un saņemtajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, lai veicinātu iedzīvotāju izpratni par nodokļu nomaksas nepieciešamību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
286	R.Pīpiķe	Jāizvērtē iespēju nevalstiskajām organizācijām paredzēt finansējumu 1% apmērā no iedzīvotāju ienākuma nodokļa ne tikai nacionālā līmenī, bet arī reģionālā līmenī.	Ņemt vērā, paredzot kā iespējamu risinājumu LIAS gala redakcijā, ja iedzīvotājiem tiek dota iespēja lemt par šāda uzstādījuma pieņemšanu, piemēram, referendumā.
287	R.Pīpiķe	Stratēģijā jāiekļauj risinājumi, kas attiecas ne tikai uz valsts pārvaldi, bet akcentē kopienas un pilsoņu līdzdalību, pasakot cik svarīga ir katra cilvēka līdzdalība sabiedrības procesos.	Stratēģijā kā līdzdalības formāti tiek minēti sekojoši līdzdalības formāti: Pilsoņu paneļi, pilsoņu žūrijas, vēlēšanu un izglītības vaučeri, sociālā kapitāla veicināšana.
288	K.Āboliņa	Stratēģijā kopumā nepieciešams norādīt paredzēto ieguldījumu sociālajā kapitālā, ņemot vērā, ka sociālais kapitāls, veidojas no kopējā ieguldījuma apjoma tajā.	Lai šo integrētu dokumentā nepieciešams detalizētāks paskaidrojums, kāda veida ‘apjomu’ vajadzētu pievērst uzmanību –sociālā kapitāla indeksa vērtēšanai, budžeta apjomi, izglītības programmas.
289	Diskusijas dalībnieks	Nepieciešami pasākumi ilgtermiņa nabadzības seku likvidēšanai.	Šādi pasākumi nevar būt ilgtermiņa, jo palīdzība vajadzīga nekavējoties. Apsvērt redakcijas pilnveidošanu.
290	I.Lāss	LIAS visumā ir ļoti pozitīvi uzrakstīts, neizvērtējot problēmas un draudus, bet apkopojot dažādas pozitīvas attīstības idejas un balstoties uz pieņēmumu, ka 2030. gadā Latvijā nebūs	Pieņemt zināšanai

		citu sociālo problēmu kā veci cilvēki un cilvēki ar īpašām vajadzībām.	
291	I.Lāss	Piedāvāti daudzi īstermiņa pasākumi, turpretī nav norādīts, kā tikt galā ar ilgtermiņa nabadzības sekām, kas jau šobrīd ļoti ietekmē Latvijas sociālo kapitālu kopumā.	Cilvēku kapitāla sadaļā tiek piedāvāti risinājumi izglītības pieejamības pasākumiem, kas pēc būtības ir ilgtermiņa nabadzības risinājumi.
292	I.Lāss	Būtiskas neprecizitātes ir saistībā ar sociālās aprūpes sistēmu, kas pēc būtības ir labklājības sistēma. Latvijā sociālās aprūpes sistēmas jēdzienu lieto ļoti šauri, ar to domājot sociālās aprūpes pakalpojumus, kuri principā ir īstermiņa jautājums. Nav īsti skaidrs, kāds ir plānotais labklājības modelis un valsts loma tajā, kā arī nav iezīmēts kopējais sociālās politikas virziens.	Sociālās labklājības ilgtermiņa modelis Latvijā ir maz diskutēta tēma. Nepieciešams izstrādāt sociālās labklājības ilgtermiņa modeli.
293	Izglītības un Zinātnes ministrija	(156.) Nepiekrīt Pilsoniskās izglītības jautājumi ir iekļauti vispārējās izglītības mācību priekšmetu standartu un mācību priekšmetu programmu paraugu saturā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
294	Izglītības un Zinātnes ministrija	(166.) Nepiekrīt: pamatojoties uz izglītojamo sekmēm, IZM akcentē mācības eksaktajās zinātnēs.	Uzsvars uz sociālajām un humanitārjām nozarēm ir vienīgi saistībā ar sociālo līdzdalību, nevis prioretizēšanu plašākā mērā.
295	Izglītības un Zinātnes ministrija	(168.) Piekrīt ar nosacījumu, ja ir zināms diskusiju organizators.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
296	Tieslietu ministrija	(153) Atbalsta jaunu pilsoniskās līdzdalības formu meklēšanu un izmantošanu, kā tas ir minēts stratēģijas 153. punktā, tomēr vēlamies uzsvērt nepieciešamību atbalstīt un attīstīt jau esošās prakses. Lai sadaļa par inovatīvo pārvaldību un līdzdalību sniegtu objektīvu priekšstatu, tajā būtu jāiekļauj esošu līdzdalības formu pārskats, to vājās un stiprās puses. Pilsoniskās līdzdalības formas, kas definētas Pilsoniskās sabiedrības stiprināšanas programmā 2008. - 2012. gadam (piemēram, sabiedriskās apspriedes, iedzīvotāju forumi), ir pierādījušas savu efektivitāti, tām ir izveidoti mehānismi gan valsts pārvaldē, gan NVO sektorā, sabiedrībai ir priekšstats par iespējamo rīcību valsts institūciju pieņemamu lēmumu ietekmēšanai. Neraugoties uz 25. paragrāfā sniegto atrunu, no 153. punkta esošās redakcijas nevar secināt, ka ir paredzēta cita rīcība (esošu līdzdalības formu attīstība), izņemot jaunu sadarbības un	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju

		līdzdalības formu meklēšanu un pielietošanu.	
297	Tieslietu ministrija	(157) Tā kā Latvijā dzīvojošās nacionālās minoritātes, izņemot krievu minoritāti, neidentificē sevi, kā „krievvalodīgos”, piedāvā 157. punktā lietoto vārdu „krievvalodīgos” aizvietot ar vārdiem „dažādu tautību”. Piedāvā vārdu „čigānus” aizvietot ar Valsts programmā „Čigāni (romi) Latvija” 2007. – 2009. gadam lietotu terminu „čigānus (romus)”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
298	Tieslietu ministrija	(160) Stratēģijas 160. punkts noteic pilsoņu paneļa izveidi un tā funkcionēšanu. Vērš uzmanību uz to, ka Latvijas iedzīvotāju kopumu veido ne tikai Latvijas pilsoņi, bet arī nepilsoņi. Līdz ar to jāparedz ne tikai pilsoņu, bet arī nepilsoņu iesaistīšanās šāda veida grupās, lai paustu viedokli, kas skar nepilsoņu tiesības un pienākumus. Norāda, ka bez iepriekšējas pilsoņu un nepilsoņu īpatsvara maiņas pa gadiem analīzes, nav iespējams noteikt termiņu pilsoņu paneļa organizēšanai, kā arī paredzēt, kad Latvijas iedzīvotāji – nepilsoņi vairs nepastāvēs. Līdz ar to nepieciešams paredzēt pārejas posmu pilsoņu paneļa veidošanā, nosakot, piemēram, ka viedokļa izteikšanai par noteiktiem jautājumiem piedalīsies arī nepilsoņi, tādējādi nediskriminējot nepilsoņu tiesības. Tādējādi būtu lietderīgi 160. punktā jēdzienu „pilsoņu panelis” aizvietot ar jēdzienu „iedzīvotāju panelis” un „pilsoņu paneļdiskusijas” - ar „iedzīvotāju paneļdiskusijas”, kā arī 161. punktā jēdzienu „pilsoņu žūrijas” aizvietot ar jēdzienu „iedzīvotāju žūrijas”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
299	Tieslietu ministrija	Iesaka visā stratēģijas tekstā terminu „sociālā integrācija”, kas neatbilst Latvijas normatīvajos dokumentos lietojamam, aizvietot ar terminu „sociālā iekļaušana”, kurš Latvijas Nacionālajā rīcības plānā nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai (2004 - 2006) definēts kā „process, kas nodrošina nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām iespējas un resursus, kuri nepieciešami, lai pilnvērtīgi piedalītos sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīvē, nodrošinātu sabiedrībā pieņemto dzīves līmeni un labklājību, kā arī lielākas līdzdalības iespējas lēmumu pieņemšanā un pieejamību personas pamattiesībām”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
300	Tieslietu ministrija	(161) Nav saprotams, kā tiks organizēta stratēģijas 161. punktā minētā pilsoņu žūrija, turklāt projektā nav noteikts pilsoņu žūrijas izveides un izvēles principi, tās statuss, tiesības, uzdevumi un pilnvaras.	LIAS piedāvā jau eksistējošos pilsoņu žūrijas organizēšanas principus, kas tiek veidotas ES valstīs. Šādu projektu detalizēts izklāsts diemžēl neatbilst stratēģijas kā dokumenta žanra prasībām

301	Tieslietu ministrija	<p>(163, 170) Vērš uzmanību uz to, ka, izveidojot stratēģijas 163. punktā paredzēto galvojumu (<i>vaučeru</i>) sistēmu, kad vēlēšanās katrs vēlētājs ne tikai balso par konkrētu partiju, bet arī novirza savu galvojumu ar tam piesaistīto finansējumu vienai vai vairākām partijām, iespējams, no valsts budžeta var tikt finansētas radikālas organizācijas, kas, ņemot vērā nevienlīdzīgo Latvijas iedzīvotāju etnisko sastāvu, neveicinātu sabiedrības integrāciju. Pret demokrātijas un liberālisma principiem ir arī stratēģijas 170. punktā minētā sabiedrības dažādības apzināšana un monitorings, proti, regulāri pārbaudīt, cik lielā mērā valsts pārvaldes personālā sociāldemogrāfiskā struktūra atbilst sabiedrības sociāldemogrāfiskajai struktūrai. Būtbūt tas nozīmē kvotu sistēmas ieviešanu, darbiniekus rekrutējot nevis pēc viņu profesionālajām iemaņām, bet gan pēc piederības vienam vai otram dzimumam vai noteiktai etniskajai grupai.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
302	Tieslietu ministrija	<p>(165) Tā kā stratēģijas 165. punktā nav skaidri definēta iedzīvotāju iesaistīšana funkcionālās politiskās apvienībās, kā arī nav skaidra centrālās valsts pārvaldes loma funkcionālajā federālismā, nav iespējams izvērtēt minētās sistēmas efektivitāti.</p>	Piekrīst vērtējumam, tomēr funkcionālā federālisma rīcībspēja un efektivitātes izvērtējums būtu stratēģijas praktiskās īstenošanas jautājums. Funkcionālā federālisma tēma tiek plaši un leģitīmi diskutēta starptautiskās akadēmiskās aprindās.
303	LDDK	<p>Aicinām iekļaut arī nācijas vērtību maiņas izaicinājumu, kas tieši ietekmēs publisko pārvaldi, nācijas vēlmī iesakņoties Latvijā un privātā sektora iespējas ģenerēt jaunus produktus un pakalpojumus, radīt darba vietas.</p> <p>Par jaunu publiskās līdzdalības formu attīstību LDDK vēlas gūt atbalstu uzskatam, ka e-pārvaldība nav jauna forma un, ka jaunas formas nav garantētas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai. Vēlamies uzsvērt, ka trīspusējais sociālais dialogs starp darba devēju, darbinieku organizācijām un izpildvaru, lēmējvaru ir līdzdalības forma, kas Latvijā turpina attīstīties, radīt sarunu un kompromisu mehānismus konsultāciju ceļā, lai pārstāvētu ievērojamas sabiedrības daļas intereses publiskajā pārvaldībā un tautsaimniecības organizēšanā. Sociālais dialogs kā demokrātiskas valsts neatņemama sastāvdaļa iezīmēta Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) un ES pamatdokumentos, kuru saistības pieņēmusi arī Latvija.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
304	Latvijas Arhitektu savienība	Lai sasniegtu 5.nodaļā „Inovātīva pārvaldība un līdzdalība” izvirzīto mērķi, būtu nepieciešams akcentēt nepieciešamību pārvaldībā pēc iespējas ātrāk veikt lēmējvaras un	Lēmējvaras un izpildvaras, gan tiesiskās pašāvības princips ir pēc likuma noteikts Satversmē. Ieteikumu

		izpildvaras nodalīšanu. Subsidiaritāte, kas arī ir ļoti būtiska, ir uzsvērtā, bet kā vispārīgs princips iespējamo risinājumu daļā sašaurināta. Ļoti būtiska loma sabiedrības līdzdalības veicināšanā ir tiesiskās pašlāpības principa nodrošināšanai, ko vēlams iestrādāt stratēģijā.	nav iespējams integrēt tekstā bez detalizētāka paskaidrojuma, kādi soļi būtu jāveic lai šo praksi padarītu rīcībspējīgāku.
305	Labklājības ministrija	(103) Rindkopas 3., 4., un 5., teikumus izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Ekonomikai kļūstot arvien dinamiskākai, vienlaikus palielinās nabadzības un sociālās atstumtības risks. Stabīlam darbam kļūstot par retu parādību, iespējas zaudēt darbu un sociālo stāvokli palielinās ikvienam, neatkarīgi no katra individuālām dotībām un trūkumiem. Lai pilnībā izmantotu savā rīcībā esošo cilvēkkapitālu, valstīm īpaši aktuāli kļūst novērst nabadzības, sociālās atstumtības un nevienlīdzības strukturālos cēloņus, radot visiem sabiedrības locekļiem vienlīdzīgas iespējas iesaistīties sabiedriskajos, sociālajos, ekonomiskajos un kultūras procesos.</i> ”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
306	Labklājības ministrija	(104) Rindkopas pirmo un otro teikumu izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Latvija ir valsts ar visaugstāko nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvaru Eiropas Savienībā. 2007.gadā nabadzības un sociālās atstumtības riskam bija pakļauti 21% valsts iedzīvotāju</i> ⁵ .”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
307	Labklājības ministrija	(104) Rindkopas ceturto teikumu izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Augstais bērnu un jauniešu nabadzības līmenis pierāda, ka, pirmkārt, nabadzībai un sociālai atstumtībai Latvijā ir izteikti strukturāls raksturs, respektīvi, tā ir atkarīga nevis no nabadzībā nonākušo individuālām spējām vai iemaņām, bet gan no viņiem pieejamajām iespējām, un, otrkārt, to nenovēršot, sociālā atstumtība Latvijas sabiedrībā tikai palielināsies.</i> ”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
308	Labklājības ministrija	(104) Papildināt rindkopu, analizējot nabadzību no dzimuma perspektīvas, jo Latvijā ir izteikta nabadzības feminizācija, proti, sievietes ir pakļautas lielākam nabadzības riskam nekā vīrieši, kas nenoliedzami ietekmē arī bērnu labklājību un nabadzību, ja ņem vērā, ka ievērojami lielāks skaits sieviešu nekā vīriešu ir vienīgās bērnu (ģimenes) apgādnieces.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
309	Labklājības ministrija	(105) Rindkopas pirmo un otro teikumu izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Publiskajam sektoram jānodrošina</i>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

⁵ CSP dati (06.02.2009.)

		<i>iespēju sociālās nevienlīdzības mazināšanai, ne tikai vadoties pēc tolerances principa, kas paredz visu veidu sociālās atstumtības samazināšanu, bet arī ekonomisku apsvērumu dēļ – lai vairotu Latvijas cilvēkkapitālu un tā efektivitāti, tādējādi izmantojot globalizācijas sniegtās iespējas. Ir jārada sistēma, kas palīdz nabadzības un sociālās atstumtības riska zonā nonākušajiem no tās izkļūt.”.</i>	
310	Labklājības ministrija	(124) Par tūlītējo rīcības soli „Bērnu aprūpes pakalpojumu tirgus liberalizācija” –nav pārliecības, ka piedāvātā bērnu aprūpes pakalpojumu tirgus liberalizācija viena pati ļaus palielināt bērnu aprūpes pakalpojumu pieejamību. Minēto pakalpojumu pieejamību būtiski ietekmē gan pakalpojuma cena, gan pakalpojumu sniegšanas vietu teritoriālais izvietojums. Kā viena, tā otra faktora regulēšana iedzīvotāju interesēs būtu pretrunā ar autoru piedāvāto tirgus liberalizāciju.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
311	Labklājības ministrija	(154) Papildināt rindkopu un izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „Kā piemērotākais pasākums sabiedrības grupu viedokļu iegūšanai, apkopošanai un sociālo problēmu risināšanai vietējā līmenī attīstāms un nostiprināms kopienu sociālais darbs.” Uzskata, ka sabiedrības aktivizēšanai, t.sk. iesaistīšanai politikas veidošanā, būtiska loma būs kopienu sociālajam darbam, cilvēkiem, kuri to veic.	Līdzdalība ir plašāks jēdziens kā algots sociālais darbs. Apsvērt redakcijas precizēšanu
312	Labklājības ministrija	(157) Aizvietot terminu „ <i>sociālo minoritāšu</i> ” ar „ <i>sociālo grupu</i> ”, jo sievietes nevar pieskaitīt pie minoritātēm (Latvijā ir viens no augstākajiem sieviešu skaita īpatsvaram pasaulē – 2007.gadā – 53.9%).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
313	Labklājības ministrija	(121) Izvērst un izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „Vides un informācijas pieejamība cilvēkiem ar kustību, dzirdes, redzes un intelektuālās attīstības traucējumiem. Lai personas ar invaliditāti varētu dzīvot neatkarīgi un pilnvērtīgi piedalīties visas dzīves jomās, saskaņā ar Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai vienlīdzīgi ar citiem nodrošinātu personām ar invaliditāti pieeju fiziskajai videi, transportam, informācijai un sakariem, tostarp informācijas un sakaru tehnoloģijām un sistēmām, un citiem objektiem un pakalpojumiem, kas ir atvērti vai ko sniedz sabiedrībai gan pilsētās, gan lauku rajonos. Šie pasākumi, kas ietver pieejamībai traucējošu šķēršļu un barjeru identificēšanu un likvidēšanu attiecas uz ēkām, ceļiem, transportu un citiem iekštelpu un āra objektiem, tostarp skolām, mājokļiem, ārstniecības	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		iestādēm un darba vietām, kā arī uz informācijas, sakaru un citiem pakalpojumiem, starp tiem - elektroniskajiem pakalpojumiem un avārijas dienestiem. Papildus būtu pakāpeniski jānodrošina universāla dizaina preču, pakalpojumu, ierīču un objektu pieejamība, kam būtu nepieciešama pēc iespējas mazāka pielāgošana un viszemākās izmaksas, lai apmierinātu personu ar invaliditāti vajadzības.”.	
314	Labklājības ministrija	(122) Izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Nabadzības struktūras un nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu un to vajadzību analīze.</i> ”, kā arī papildināt ar šādu nepieciešamo pasākumu „Vides un informācijas pieejamības nodrošināšana cilvēkiem ar invaliditāti.”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
315	Labklājības ministrija	(105) Rindkopas sesto teikumu izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „ <i>Tāpēc viens no galvenajiem Latvijas ilgtspējīgas attīstības izaicinājumiem ir sociālās iekļaušanas veicināšana.</i> ”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
316	Labklājības ministrija	(109) Aizstāt „ <i>it īpaši māmiņu</i> ” un „ <i>jaunajām māmiņām</i> ”, „ <i>jaunās māmiņas</i> ” ar „ <i>vecāku nodarbinātību</i> ” un „ <i>darba tirgus pieejamību vecākiem</i> ”. Uzskatām, ka ir nekorekti lietot terminu „ <i>jaunās māmiņas</i> ”, - 1) bērnu aprūpes kontekstā, tieši norādot uz sievieti kā vienīgo atbildīgo bērna aprūpē, 2) termins „ <i>jaunās māmiņas</i> ” tieši norāda uz sievietes vecumu. Izvēle radīt bērnus „ <i>jaunai</i> ” vai „ <i>vecai</i> ” būtu jāatstāj pašas sievietes ziņā. Vienlaicīgi šo punktu lūdzam papildināt ar „ <i>aprūpes iespēju nodrošināšana bērniem no viena gada vecuma</i> ” (skatīt iepriekšējos punktus).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
317	Labklājības ministrija	(110) Vārdu „ <i>sociālais darbinieks</i> ” vietā lietot „ <i>sociālā darba speciālisti</i> ” kā tas tiek lietots normatīvajos aktos un pēdējo teikumu izteikt šādi: „ <i>Viens no nozīmīgiem priekšnoteikumiem nabadzības riska mazināšanā ir efektīva sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēma.</i> ”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
318	Labklājības ministrija	(110) (118) Rindkopā norādīts, ka viens no lielākajiem sociālās aprūpes sistēmas trūkumiem ir sadarbības trūkums starp dažādām aprūpes institūcijām. Nepieciešams precizēt apgalvojumu, konkretizējot (pa veidiem, teritoriāli vai apdzīvoto vietu tipiem) aprūpes institūcijas, kuras savā starpā nesadarbojas. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums tieši paredz	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		sociālā darba, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu politiku realizēt, balstoties uz starpprofesionālu un starpinstitucionālu sadarbību kā starp dažādām nozarēm, tā vienas nozares ietvaros. Tas pats attiecas arī uz (118) rindkopā apgalvoto, ka daudzo birokrātisko procedūru dēļ sociālais darbinieks nespēj sniegt palīdzīgu grūtībās nonākušām personām nekavējoties un tādēļ sociālā politika ir jāveido starpnozaru ietvarā. Norādām, ka Latvijā esošā sociālā politika tiek veidota balstoties tieši uz starpnozaru sadarbību.	
319	Labklājības ministrija	(110) Rindkopas tekstā ir akcentēts, ka nozīmīgs priekšnoteikums nabadzības riska mazināšanā ir efektīva sociālās aprūpes sistēma. Labklājības ministrija neuzskata, ka efektīva sociālās aprūpes sistēma būtu viennozīmīgs priekšnosacījums nabadzības riska mazināšanai. Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteikto, Latvijā ar sociālās aprūpes pakalpojumiem saprot pasākumu kopumu, kas vērsts uz to personu pamatvajadzību apmierināšanu, kurām ir objektīvas grūtības aprūpēt sevi vecuma vai funkcionālo traucējumu dēļ, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā un ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās. Sociālās aprūpes pakalpojumu, līdzīgi kā citu sociālo pakalpojumu sniegšanas principi, ir balstīti uz konkrētās mērķa grupas vajadzībām. Līdz ar to sociālās aprūpes sistēmas mērķis nav mazināt nabadzības risku valstī, bet gan nodrošināt, lai sociālās aprūpes pakalpojumi būtu pieejami visiem iedzīvotājiem, kas nespēj sevi aprūpēt, neatkarīgi no šo personu finansiālās situācijas. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā iedzīvotājiem, kuri objektīvu apstākļu dēļ nevar iegūt pietiekamus līdzekļus savas ģimenes nodrošināšanai ar pārtiku, mājokli, apģērbu un izglītību vismaz minimālā apmērā, piedāvātais atbalsta mehānisms ir pašvaldību sociālā palīdzība - naudas vai mantiskais pabalsts.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
320	Labklājības ministrija	(110) Rindkopa precizējama, tajā iekļaujot uzdevumus sociālās palīdzības sniegšanas pilnveidei vai priekšlikumus par citiem pasākumiem, kas vērsti uz iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanu. Ierosinām rindkopas pēdējo teikumu izteikt šādā redakcijā: „Nozīmīgs priekšnoteikums nabadzības riska mazināšanā ir efektīva sociālās drošības sistēma, kuras viena no sastāvdaļām ir vērsta uz efektīvu palīdzību vistrūcīgākajiem iedzīvotāju slāņiem.”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
321	Labklājības ministrija	(116) Pie <i>Iespējamie risinājumi</i> bērnu aprūpes pieejamības kontekstā (116)rindkopā uzsvērt pirmsskolas iestāžu pieejamību bērniem no viena gada vecuma, jo, piemēram,	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		daudzfunkcionālie centri vecākiem ar bērniem (111.rindkopa) vai bērnu aprūpes centri bērniem līdz sešu gadu vecumam, neatrisina pastāvīgu bērnu pirmsskolas iestāžu pieejamību, jo īpaši bērnu no viena gada vecuma, kā arī aizvietot rindkopā terminu „ <i>jaunās māmiņas</i> ” ar „ <i>vecākiem</i> ”.	
322	Labklājības ministrija	(115) Aizvietot terminu „ <i>jaunās māmiņas</i> ” ar „ <i>vecākiem draudzīgs darba devējs</i> ” vai „ <i>tēviem un mammām draudzīgs darba devējs</i> ”, tādējādi uzsverot arī tēvu lomā bērnu aprūpē un brīvā laika pavadīšanā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
323	Labklājības ministrija	(118) Rindkopā paskaidrojoši aprakstāms vai definējams rindkopā lietotais termins „sociālās programmas”. Tāpat tekstā ir norādīts, ka pēc sociālo darbinieku domām, viens no lielākajiem sociālās aprūpes sistēmas trūkumiem ir sadarbības trūkums starp dažādām aprūpes institūcijām. Lūdz precizēt apgalvojumu, norādot, kuras no sociālo darbinieku grupām ar šo trūkumu saskārušās visbiežāk, kā arī konkrēti norādot tās aprūpes institūcijas, kuras pēc sociālo darbinieku domām savā starpā nesadarbojas pietiekoši efektīvi, kā arī datus, kas raksturotu problēmas izpausmes dažādos Latvijas reģionos un apdzīvotajās vietās. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums tieši paredz sociālā darba, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu politiku realizēt, balstoties uz starpprofesionālu un starpinstitucionālu sadarbību kā starp dažādām nozarēm, tā vienas nozares ietvaros.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
324	Labklājības ministrija	(119) Rindkopas pirmo teikumu izteikt <u>šādā redakcijā</u> : „Uz nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām orientētas sociālās programmas”. Trešā teikuma termina „vientuļie vecāki” vietā lietot „ģimenes ar bērniem, kurās ir tikai viens apgādnieks (galvenokārt – sievietes) jeb nepilnā ģimene”. Vēršam uzmanību, ka pēc mājsaimniecību veida 2007.gadā vislielākajam nabadzības riskam Latvijā bija pakļauti: pensionāri (65 gadi un vecāki), kuri dzīvo vieni - 75%; daudz bērnu ģimenes (divi pieaugušie ar 3 un vairāk apgādībā esošiem bērniem) - 46%; ģimenes ar bērniem, kurās ir tikai viens apgādnieks (galvenokārt - sievietes) jeb nepilna ģimene - 34%.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
325	Labklājības ministrija	DARBA TIRGUS PIEEJAMĪBA UN DISKRIMINĀCIJAS MAZINĀŠANA Pieminēt ne tikai sievietes, bet arī vīriešus. Kā zināms, ne tikai sievietes sastopas ar	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un precizēt piedāvāto formulējumu.

		diskrimināciju darba tirgū. Vīriešiem ir cita veida saskarsme, piemēram – darba drošības vai nelegālā darba kontekstā, kas ietekmē viņu veselību, dzīvību un arī labklājību nākotnē.	
326	Labklājības ministrija	(88) Pirmos divus teikumus, izsakot <u>šādā redakcijā</u> : „Pieeja sociālo pakalpojumu un atbalsta tīkliem. Vecākiem cilvēkiem un bērnu vecākiem jāveicina plašāka pieeja sociālo pakalpojumu, sociālās palīdzības un citiem atbalsta pasākumiem. ...”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
327	LDDK	Par sadaļas „Inovātīva pārvaldība un līdzdalība” mērķi - aicina izvirzīt ne tikai pasīvu reaģēšanu uz sabiedrības pieprasījumu un pārvaldības modeļu pārmaiņām, bet spēju paredzēt un virzīt pārmaiņas, radot sabiedrībai nozīmīgus un nākotnē nepieciešamus pakalpojumus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
328	LDDK	Sadaļā „Inovātīva pārvaldība un līdzdalība” aprakstīti pamatprincipi, kas ir nepieciešamas, lai Latvijas nācija vienotos par efektīvu pārvaldi un sabiedrības līdzdalību. LDDK atbalsta šādu pieeju, tomēr, lai veidotu „reālas un saturiskas (nevis formālas) līdzdalības iespējas”(37.lpp.) būtu sistēmiski jāanalizē esošās ieinteresēto pušu konsultāciju un sabiedrības līdzdalības mehānismu vājās un stiprās puses, lai inovatīvas pārvaldes un līdzdalības „sistēmu” neradītu no jauna, bet stiprinātu pastāvošos mehānismus, kur tas ir iespējams. Tas attiecas uz tādām konsultatīvajiem un „sarunu” mehānismiem Latvijā kā nacionālā, nozaru, reģionālā un uzņēmuma līmeņa sociālais dialogs (darba devēji un darbinieki) un sociālās partnerības (darba devēji un darbinieki, pašvaldības, izglītības iestādes, valsts un nevalstiskās organizācijas) formas. Sociālais dialogs, piemēram, nostiprinājies NTSP un tās apakšpadomju līmenī, sociālā partnerība Ekonomikas ministrijas Tautsaimniecības padomē u.c. valsts un pašvaldību iestāžu konsultatīvajās institūcijās. Sadarbības formas noteiktas Saeimas un Ministru kabineta kārtības rullī, kas apliecina starptautisko (ANO un Eiropas Savienības) saistību praktisku izpildi.	Priekšlikums īstenojams zemāka līmeņa politikas plānošanas dokumentos.
329	LDDK	No formālisma iespējams izvairīties, ja konsultāciju mehānismus attīsta ne kā konsultāciju (informācijas nolūkos), bet gan kā interešu konsolidācijas (dažādu interešu pārstāvniecības un sabalansēšanas) mehānismu ar noteiktu mandātu – sniegt ieguldījumu rīcītpolitikas izstrādē un tās ieviešanā. Līdz ar to: sadaļa „Iespējamie risinājumi” (39.lpp.), saskaņā ar starptautisko un ES praksi, papildināma ar: - Trīspusējā sociālā dialoga mehānismu – darba devēju un darbinieku organizāciju	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		<p>sadarbība ar valsts vai pašvaldību iestādēm;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Divpusējā sociālā dialoga mehānismu – darba devēju un darbinieku organizāciju konsultācijas, lai rastu pusēm pieņemamu kompromisu sociāli ekonomisko jautājumu risināšanai noteiktā līmenī. 	
330	LDDK	<p>Sadaļa „Lēmumu pieņemšanas subsidiaritāte” (40.lpp.), saskaņā ar starptautisko un ES praksi, papildināma ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Divpusējā sociālā dialoga mehānismu. 	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
331	LDDK	<p>Atbilstoši, pēc subsidiaritātes principa, jāpielāgo un praksē jāpiemēro e-pārvaldības elementi (42.lpp) trīspusējais un divpusējais sociālais dialogs, kas nodrošina – būtiskas sabiedrības daļas: darbinieku un darba devēju līdzdalību un līdzatbildību lēmumu pieņemšanā un realizācijā, kā arī suverenitāti iepretim lēmumu pieņemšanai “no augšas”, kas sekmē atsvešinātību, atbildības trūkumu un pasivitāti vai arī galējā formā arī sociālos konfliktus un politisko nestabilitāti sabiedrībā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
332	LDDK	<p>(42.lpp.) papildināt „Tūlītējie soļi” ar:</p> <p>„veikt Latvijā jau izveidotās/pastāvošās ieinteresēto pušu konsultāciju un sabiedrības līdzdalības mehānismu vājās un stiprās puses, lai inovatīvas pārvaldes un līdzdalības „sistēmu” neradītu no jauna, bet, kur tas ir iespējams, jau pastāvošos mehānismus stiprinātu.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
333	LDDK	<p>Pastāvošie konsultāciju mehānismi un to attīstība atkarīga no sabiedrības vienotības un atbalsta sociālajam dialogam. LDDK rosina pie indikatoriem, sadaļā “Sociālais kapitāls”, izvirzīt rādītāju – kolektīvo līgumu pārklājumu. Šobrīd nacionālā līmenī LDDK nosedz aptuveni 35%, bet Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība – 20% nodarbināto, nozaru līmenī pastāv aptuveni 25 kolektīvo līgumu. ESF ietvaros plānots attīstīt sociālo dialogu reģionos un uzņēmumu līmenī (šobrīd aptuveni 2400 uzņēmumos tiek slēgti kolektīvie līgumi). Lai Latvija attīstītu iekļautos ES sociālajā modelī, LIAS ietvaros jāparedz atbalsts šādu atbildīgu tīklojumu attīstībai, kas spēj patstāvīgi risināt publiskai pārvaldei un sabiedrībai nozīmīgus jautājumus – atalgojuma politiku, veicināt labvēlīgus darba apstākļus, investīcijas izglītībā un inovāciju radīšanā, sociālās drošības, veselības aprūpes un nodokļu sistēmas pilnveidošanā. Kolektīvo līgumu pārklājumam 2030.gadā tādēļ jāsasniedz 50% no nodarbināto skaita tautsaimniecībā. Rādītājs ļaus izmantot Darba likumā paredzētās iespējas kvalitatīvu darba standartu un godīgas konkurences nodrošināšanai starp uzņēmumiem nodarbinot ierobežoto cilvēkkapitālu nacionālā līmenī.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

EKONOMISKAIS KAPITĀLS			
334	G.Breslavs	<p>Liels akcents likts uz saglabāšanu, nevis izmaiņām, uz esošās situācijas analīzi, nevis pārmaiņām dzīves veidā, pārvaldē un komunikācijas tehnoloģijās (izņemot konstatācijas par elektroniskās vides paplašināšanu un intensifikāciju).</p> <p>Izskatās, ka vienīgais, ar ko Latvija var reāli nopelnīt sākotnē, ir etnogrāfiskais un ekoturisms un varbūt programmēšana (pēdējā ir ļoti apšaubāma, jo Latvijā trūkst izcili <i>computer science</i> speciālisti). Lai realizētu skaistās sociālās aprūpes idejas, jāattīsta jaunas paaudzes ražošana, kas diezgan niecīgi par' dās LIAS.</p>	<p>LIAS nodaļās iezīmēti vairāki ienākumu gūšanas virzieni, kā sudraba ekonomika, medicīnas pakalpojumu eksports, dabas kapitāla un pakalpojumu eksports, tranzīts un komunikācija jeb vietas kapitāla izmantošana, ilgtspējīgu tehnoloģija attīstīšana, zaļā ekonomika utt.</p> <p>Grūti piekrist par saglabāšanu vispārīgā formā. Piemēram, rīcības virzieni pārvaldes jomā ir ļoti transformējoši, salīdzinājumā ar esošo situāciju.</p>
335	I.Goba, RAPLM APD	<p>1) Sadaļā „Masveida jaunrade un inovatīva ekonomika” kā mērķis uzstādīts „<u>kļūt par vienu no ES līderiem</u> inovatīvu un eksportējošu mazo un vidējo uzņēmumu izplatības ziņā” (30.lpp.). Bez tam, norādīts, ka Latvijai jāklūst „<u>par pašu uzņēmīgāko Eiropas sabiedrību</u>” (131.rindkopa).</p> <p>Uzskatām, ka tik ambiciozam mērķim nav seguma, ņemot vērā, ka saskaņā ar tai pašā stratēģijas sadaļā minēto pašlaik „jauninājumu un darba produktivitātes ziņā Latvijas iedzīvotāji būtiski atpaliek no vecajām ES dalībvalstīm un ASV (126), „tikai 7% iedzīvotāju sāk uzņēmējdarbības aktivitātes” (131.). Turklāt, ņemot vērā pašreizējos zemos rādītājus, tik augstu mērķi izvirzīt nemaz nav nepieciešams, arī ierindoties Eiropas Savienības (ES) valstu desmitniekā šajās jomās būtu liels panākums. Jāņem vērā, ka arī citas valstis veiks ieguldījumus šajās jomās, līdz ar to Latvijai tajās ir jāattīstās ievērojami straujāk par citām valstīm, lai ierindotos kaut vai ES desmitniekā. Visbeidzot, tādu mērķu izvirzīšana, kas tik ļoti kontrastē ar esošo situāciju, var mazināt stratēģijas ticamību.</p> <p>Ņemot vērā iepriekšminēto, lūdzam: 1) izvirzīt par mērķi līdz 2030.gadam ierindoties ES valstu desmitniekā inovatīvu un eksportējošu mazo un vidējo uzņēmumu izplatības ziņā un iekļūt uzņēmīgāko ES sabiedrību desmitniekā; 2) stratēģijā plašāk paskaidrot, kā tiks panākta tik strauja izaugsme augstākminētajos rādītājos, ņemot vērā, ka arī citas valstis ieguldīs resursus šajās jomās.</p>	<p>Sasniedzamie rādītāji tiks pilnveidoti un iekļauti indikatoru sadaļā.</p> <p>Šajā komentārā iezīmējas pretruna ar citiem komentētājiem, kuri, tieši otrādi, vēlas formulēt vēl ambiciozākus nekā LIAS mērķus un uzskata, ka Eiropas vidējo rādītāju sasniegšana nav pietiekami labi.</p> <p>LIAS rosina izvērst inovatīvu uzņēmējdarbību divos virzienos - ar jaunradi (tās plašā nevis šaurā, tikai uz zinātni un tehnoloģijām vērstā izpratnē) un ar elastīgu, visam mūža gājumam pielāgotu izglītības sistēmu, kas ļauj ātri un efektīvi pārkvalificēties.</p>

336	I.Goba, APD	RAPLM	Sadaļā „Masveida jaunrade un inovatīva ekonomika” nekonsekventi tiek izvēlēts atskaites punkts Latvijas salīdzinājumam reģiona mērogā. Vietām Latvijas situācija tiek pretstatīta ES situācijai, citviet – Eiropas (kuras ģeogrāfiskās robežas mēdz definēt atšķirīgi) situācijai (piemēram, 126. , 131.). Lūdzam visā stratēģijā, izmantojot reģionālu salīdzinājumu, lietot kā atskaites punktu ES, precizējot arī dalībvalstu skaitu – vai tā ir pašreizējā ES-27, vai ES ar dalībvalstu skaitu, kāds tas būs 2030.gadā, jo, pievienojoties jaunām mazāk attīstītām valstīm, ES vidējie rādītāji samazinās.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
337	I.Goba, APD	RAPLM	Ņemot vērā, ka saskaņā ar stratēģijas sadaļā „Masveida jaunrade un inovatīva ekonomika” minēto, „izglītības sistēmai ir īpaši jāattīsta spēja patstāvīgi, kritiski un radoši domāt, kā arī spēja sadarboties un pielāgoties” (145.) un valstī jāveido „uz plašu sadarbību orientēta kultūra” (128.), lūdzam stratēģijas 145.rindkopā plašāk aprakstīt izglītības sistēmā un mācīšanas metodēs nepieciešamās izmaiņas, lai sasniegtu šādu rezultātu. Ņemot vērā, ka liela daļa šajā sadaļā aplūkoto rīcības virzienu un risinājumu saistās ar cilvēku domāšanas mainīšanu, ir pamats uzskatīt, ka radošuma veicināšanai izglītības sistēmā nepieciešamas plašākas izmaiņas, ne tikai atsevišķa mācību priekšmeta „Radošā domāšana” ieviešana skolās. Nepieciešams radošuma veicināšanu integrēt visu mācību priekšmetu apguvē. Papildinot šo stratēģijas aspektu, lūdzam ņemt vērā arī biedrības „Jauniešu konsultācijas” izstrādātās rekomendācijas izglītības sistēmas reformēšanai (pieejamas: http://www.radosaizglitiba.lv/files/Rekomendacijas_izglitiba.doc).	Realizējams zemāka līmeņa plānošanas dokumentos
338	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts		(47) Nevajadzētu pārbīvēt LIAS ar jaunām valstiskām darbībām – kā Nacionālo kvalifikāciju standartu un kredītpunktu sistēmu, jo neviens arī līdz šim nav liedzis vai kavējis „individīdi elastīgi kombinēt vairākas kvalifikācijas”. Tāpat jau sen pastāv „saikne starp nodokļu maksājumiem un pabalstu sistēmu”, kaut arī ne visiem to veidiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
339	Valsts Lauku tīkla sekretariāts		Finansējumu zinātnei un pētījumiem var virzīt caur uzņēmējiem tikai pielietojamajiem pētījumiem, jo pētījumi notiek dažādās plaknēs un ne visi pētījumu posmi ir interesanti uzņēmējiem (piem., atomu, šūnu vai gēnu līmenī). Uzņēmējiem tehnoloģiju risinājumi nepieciešami daudz ātrākā laika posmā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju

340	Diskusijas dalībnieks	Atbalstīt, ne tikai praktiski pielietojamo zinātņi, kur gala produkta patērētājs ir uzņēmējs, bet arī tādas zinātniskās jomas kā psiholoģija, pedagoģija, ētika, filozofija un citas humanitārās un sociālās zinātnes.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
341	LZA, J.Ekmanis	Kas attiecas uz zinātnes attīstības scenārijiem, kas minēti LIAS, ir jāšķiro fundamentālā zinātne un konkrētām izstrādājam vajadzīgā zinātne. Var atrast mehānismus, kā ietekmēt augstskolu un zinātnisko institūtu darbību, lai tie iesaistītos Latvijas firmu inovatizēšanā. Tai pat laikā jāapzinās, ka bez pasaules līmeņa fundamentālās zinātnes nav iedomājama ne minēto firmu attīstība vispār, ne pašas Latvijas attīstība. Skaidrs ir arī tas, ka Latvija nevar attīstīt visus dabas zinātņu virzienus pasaules līmenī. Finansējums jākoncentrē 2-3 šādu zinātnes centru izveidei: šobrīd pasaules līmenim atbilst Latvijas fundamentālie pētījumi organiskajā ķīmijā, biomedicīnā, fizikā.	Piekrīst, it īpaši, ja prioritātes sakrīt ar ES zinātnes atzītajām Latvijas stiprajām pusēm un potenciālu – tādējādi iederas biomedicīna, ķīmija un fizika (noteiktā griezumā).
342	Izglītības un Zinātnes ministrija	(150.) Nepiekrīt Zinātnes un pētniecības finansējums valstī tiek piešķirts pēc principa, lai nodrošinātu visu pētniecības procesa attīstību no fundamentālās pētniecības, lietišķās (pielietojamās) pētniecības līdz tehnoloģiskai jeb industriālajai pētniecībai un pirmskonkurences pētniecībai. Minētais naudas sadalījums šādā veidā ir nepieciešams, lai no idejas nonāktu līdz ražošanā ieviešamam produktam. Līdz ar to tikai to daļa finansējuma, kas ir saistīta ar pirmskonkurences pētījumiem būtu jānovirza caur uzņēmējiem. Šo procesu jau pašreiz ir uzsākusi Ekonomikas ministrijas padotībā esošā Latvijas investīciju attīstības aģentūra.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
343	I.Linde	LIAS trūkt izvērtējuma par to, kādēļ Latvija atrodas šodienas situācijā. Nav pieminēts korupcijas problēmjaudājums – viens no izejas punktiem, kas neveicina un neveicinās valsts attīstību. Tāpat nav analizēta situācija saistībā ar monopoluzņēmumiem Latvijā.	LIAS ir aprakstītas tikai globālās tendences un formulēti galvenie izaicinājumi. Latvijas sociāli ekonomiskā attīstība ir analizēta analītiskajos ziņojumos, skat. www.latvija2030.lv
344	B.Pētersone	LIAS ekonomiskā kapitāla attīstības piedāvājums ir utopisks, jo tam nav saistes ar reālo situāciju, ekonomisko tendenču kontekstā par maz aplūkota Latvijas situācija, piemēram, zemā uzņēmumu konkurētspēja. Pauž viedokli, ka Latvijas ekonomiskā attīstība vismaz tuvākajos 3-5 gados nevar tikt balstīta tikai uz radošumu un produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu, un ka ekonomiskai attīstībai būtu jābalstās uz rūpniecības attīstību.	Ekonomiskās attīstības kontekstā Latvijai ir jāreķinās ar ierobežotiem finanšu resursiem, tādēļ ir un būs nepieciešams piesaistīt ārējās investīcijas, efektīvi izmantot ģeogrāfiskā novietojuma priekšrocības jeb vietas kapitālu, kā arī pieejamo dabas un cilvēkkapitālu.

345	B.Pētersone	LIAS nepieciešams noteikt ne tikai ilgtermiņa, bet arī īsāka termiņa mērķus un noteikt ekonomiskās attīstības prioritātes. LIAS ekonomiskā kapitāla sadaļa būtu jābalsta uz nozaru attīstības, piemēram, tranzīta u.c. nozaru aplūkojumu.	Realizējams zemāka līmeņa plānošanas dokumentos
346	I.Rozenšteine	Piekrīt B.Pētersones kundzei par nepieciešamību noteikt valstij prioritārās attīstības nozares, kas šobrīd LIAS iztrūkst. Bez šīm konkrētajām ilgtermiņa prioritātēm ir grūti saprast, ko nepieciešams darīt un kādu politiku veidot īstermiņā un vidējā termiņā.	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību. Ņemot vērā mainīgo situāciju ekonomikas attīstībā, svarīgāks faktors kvalificēts darbaspēks, kas var elastīgi pārkvalificēties un ir pieradis strādāt augsta ražīguma nozarēs.
347	J.Sleņģis	Iesaka nozaru prioritātes definēt sadarbībā ar nozaru asociācijām	Realizējams zemāka līmeņa plānošanas dokumentos
348	A.Tauriņš	LIAS kā stratēģisks dokuments pats par sevi nozīmē attīstības virzienu prioritizāciju. Kā vienu prioritizācijas piemēru min dzelzceļa transportu, kas pretstatā avio pārvadājumiem (nākotnē varētu kļūt dārgāki) un autotransportam (piesārņo apkārtējo vidi un pārvadājumos lielos attālumos nav konkurētspējīgs) kā sauszemes pārvadājumu veids ir energoefektīvs, kļūst ātrāks, drošāks un konkurētspējīgāks, izveidotā infrastruktūra nodrošina sasniedzamību un būdama augstas darba organizācijas un tehnoloģiju ietilpīga struktūra, paaugstina darba ražīgumu un ļauj attīstīt rūpniecību.	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību.
349	Ī.Zvīdriņa	Dzelzceļa transporta efektivitāti varētu paaugstināt, nododot VAS „Latvijas dzelzceļš” privatizācijai.	Realizējams zemāka līmeņa plānošanas dokumentos
350	I.Rozenšteine	LIAS ir jāietver tikai būtiskākie attīstības virzieni, kā vienu no tādiem min tranzīta attīstību, jo pasaulē šobrīd intensīvi meklē iespējas, kā efektīvāk, ātrāk, lētāk un videi draudzīgāk veikt	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju

		pasažieru un kravu pārvadājumus. Balstoties uz šiem principiem, arī būtu jāveido un jāīsteno transporta politika, taču to ir nepieciešams atrunāt īstermiņa un vidēja termiņa, nevis ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentos.	
351	I.Zvīdriņa	Nevajadzētu stingri noteikt nozaru attīstības prioritātes, lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem uzņēmējiem ārējo investīciju piesaistē. LIAS nepieciešams minēt, ka katrs darbs, ne tikai tas, kura rezultātā tiek radīts produkts ar augstu pievienoto vērtību, ir cienjams un rada pienesumu ekonomikā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
352	Ekonomikas ministrija	Papildināt LIAS ar dažādu tautsaimniecības nozaru attīstības perspektīvām, jo pašreizējā situācijā ir izcelta ēku energoefektivitāte un atjaunojamie energoresursi, bet nav analizēta zemes dziļu resursu izmantošana un turpmākā tendence tādās nozarēs, kā ieguves rūpniecība, enerģētika, ceļu būvniecība, būvmateriālu ražošana, kas ir pamats jebkuras tautsaimniecības nozares attīstībai.	Piekrīst daļēji. LIAS nevar aptvert visu nozaru attīstības stratēģijas.
353	Satiksmes ministrija	LIAS dažas problēmas ir aprakstītas ļoti vispārīgi, tai pat laikā dokuments satur arī daudzus pasākumus, kas ir pārāk detalizēti šāda līmeņa dokumentam. Piemēram, kā viens no praktiski risināmiem uzdevumiem LIAS ir norādīts Nacionālā līmeņa loģistikas attīstības koncepcijas izstrāde (298.). Vēlamies norādīt, ka minētā punkta ietvaros būtu vispirms jāizvērtē jau esošie plānošanas dokumenti transporta nozarē, lai varētu lemt un diskutēt par Nacionāla līmeņa loģistikas koncepciju. Būtu lietderīgi izvērtēt, vai loģistikas attīstības koncepcija ir izceļama no kopējās transporta attīstības stratēģijas dokumentiem. Vēršam jūsu uzmanību, ka loģistikas attīstība un transporta tīklu attīstība ir jāaplūko saistīti. Piemēram, Park&Ride izveidošana nav šāda līmeņa dokumenta jautājums (227.). Attiecībā uz šo punktu vēlamies uzsvērt arī to, ka aviotransportu neuzskata par sabiedrisko transportu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
354	K.Soms	LIAS būtu nepieciešams pāriet no globāliem uzstādījumiem uz konkrētām prioritātēm un veicamajiem pasākumiem, nosakot arī prioritārās nozares (taču to nevajadzētu darīt, konsultējoties ar nozaru asociāciju pārstāvjiem, jo katra asociācija uzskata savu nozari par valstij nozīmīgāko). Prioritātes nepieciešams noteikt, lai novērstu šī brīža situāciju, ka finanšu resursu trūkuma dēļ valsts neefektīvi atbalsta visas nozares. Kā būtiskāko Latvijas prioritāro nozari izdala	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto

		tranzītu.	vērtību. Svarīgi uzsvērt, ka cilvēkkapitāla izmantošana pēc iespējas lielākā apjomā augstākas pievienotas vērtības sektoros plus efektīva un elastīga izglītības sistēma mūža garumā ir vislabākais mehānisms, kā reaģēt uz ekonomiskās konjunktūras maiņu.
355	B.Pētersone	Aicina nosaukt prioritārās nozares, kas nav darīts pēdējos 20 gadus, veicot esošo resursu analīzi un ņemot vērā atsevišķo nozaru eksporta potenciālu. Kā prioritāras un eksportspējīgas nozares Latvijā saskata arī augstāko izglītību un veselības aprūpi.	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību.
356	V.Auziņš	Prioritāro nozaru noteikšanā ir jāvadās no ekonomiskās efektivitātes un peļņas faktora. Ierosina prioritāro nozaru sarakstā noteikti iekļaut izglītību un veselības aprūpi, bet pārējās prioritārās nozares meklēt pēc ekonomiskās efektivitātes nevis politiskā lobija principa.	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību.
357	Vides ministrija	Jāapskata rūpniecības nozare	LIAS caur kapitālu pieeju iezīmē galvenos resursus un to potenciālu, kas izmantojams ekonomiskās politikas realizācijā zemāka līmeņa plānošanas dokumentos. Autoru izpratnē LIAS attīstības prioritātes nav konkrētas nozares. LIAS uzsver, ka ir nepieciešams lielāks valsts atbalsts tām nozarēm, kurās tiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību.

358	LDDK	LDDK nevar atbalstīt pieeju, ka tautsaimniecības pamatus veido mazie un vidējie uzņēmumi. MVU ieņem un ieņems nozīmīgu lomu Latvijas tautsaimniecības struktūrā, tomēr ikvienas tautsaimniecības mugurkauls ir uzņēmumi, kas virza nozaru attīstību, rada darba vietas ne tikai savā uzņēmumā, bet arī MVU sektorā, iepērk ārpakalpojumus un spēj koncentrēt resursus ilgtermiņa investīcijām pētniecībā un attīstībā, kas nodrošina stratēģiskus produktus un pakalpojumus ar “kritisko masu” iekšzemes kopproduktā. Latvijas tautsaimniecības zemā konkurētspēja pamatojama ar šādu vadošu, inovatīvu un attīstību virzošu uzņēmumu trūkumu, kādi, piemēram, ir Nokia Somijā, Siemens Vācijā, Statoil Norvēģijā un tml. Šādu uzņēmumu trūkums 2030.gadā apliecinās nesaimniecisku domāšanu un nepārdomātas investīcijas gan izglītības, gan infrastruktūras, gan tautsaimniecības attīstībā kopumā.	LIAS atzīst lielo uzņēmumu nozīmi, tomēr vērš uzmanību uz to, ka ir būtiski, kādos sektoros strādā/darbojas lielākais skaits darbaspējīgo iedzīvotāju. No šejienes – nepieciešamība uzsvērt mazo un vidējo uzņēmumu lomu, jo lielajos nekad nestrādās vairākums darbaspējīgo.
359	LDDK	Precizēt mērķi, ņemot vērā atsevišķu MVU ierobežotās iespējas ietekmēt IKP izaugsmi, radīt apjomīgas darba vietas, koncentrēt investīcijas pētniecībai un attīstībai, kā arī eksporta attīstībai – izvēlēties Latvijas IKP stratēģiski un ekonomiski ambiciozāku mērķi, izmantojot Eiropas Komisijas <i>European Innovation Scoreboard</i> kritērijus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
360	LDDK	Uzsvērt nepieciešamību mainīt nodokļu sistēmu, lai veicinātu privātā kapitāla ieguldījumus zinātnē un inovācijās.	Nodokļu sistēmas maiņa, kā daļa no finansēšanas mehānisma, visdrīzāk ir atsevišķu rīcībpolitikas dokumentu jautājumus un kritiski saistās ar fiskālo prognožu un modelēšanas pieejamību. Tādi instrumenti nav LIAS autoru grupas rīcībā un visdrīzāk būtu jāveido.
361	LDDK	Par lietotāju virzītām inovācijām – aicina paredzēt elastīgākus risinājumus inovācijas attīstībai, kurus varētu administrēt ne tikai valsts vai nevalstiskās organizācijas, bet tikpat labi sabiedriski tīklojumi, kas apvieno ieinteresēto pušu pārstāvjus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
362	LDDK	Par inovatīvu uzņēmējdarbību (kā tiek raksturota neinovatīva uzņēmējdarbība, vai tāda spēj pastāvēt?) – aicinām papildināt sadaļas ar nepieciešamību attīstīt mentoringa kustību, kur pieredzējuši uzņēmēji sabiedriskā kārtā vai organizēti sniedz atbalstu uzņēmējdarbības uzsācējiem, un paredzēt darba devēju organizāciju u.c. NVO atbalsta pilnveidošanu – ar klasteru, inkubatoru, kompetenču centru starpniecību, jo tieši šādi sociālie tīklojumi rada jaunas idejas un uzņēmumus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
363	LDDK	Vēlamies papildināt sadaļu „Masveida jaunrade un inovatīva ekonomika” ar punktu par tādu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		prasmju attīstību uzņēmējdarbībā, kā prasme motivēt cilvēkkapitālu sociālā dialoga ietvaros, radīt inovāciju atbalstošu darba vidi, piesaistīt investīcijas un attīstīt eksportu, izmantojot atbilstošu institucionālo ietvaru un mehānismus. Masveida jaunrade iespējama veicinot uzņēmēju iesaistīšanos sabiedriskos tīklojumos – darba devēju organizācijās, nozaru un reģionālajās asociācijās, tirdzniecības kamerās.	
364	Vides konsultatīvā padome	Pie ekonomiskā kapitāla jādefinē, kas ir zaļā ekonomika, un jāsasaista ekonomiskās izaugsmes un dabas kapitāla sadaļas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
365	Latgales plānošanas reģions	Jaunrades un inovatīvas ekonomikas jomā valstij ir finansiāli jāatbalsta zinātnes un pētniecības iestādes. Ir jānodrošina finansējums jauno produktu patentēšanai. Nedrīkst pieļaut situāciju, ka Latvijas zinātnieki ir spiesti pārdot idejas vai arī paši doties uz ārzemēm, lai realizētu savus pētījumus un veiktu produkta patentēšanu jau citā valstī. Tādā veidā tiek izšķērdēti cilvēkresursi un zaudēti ienākumi valstij. Jāizmanto zinātnieku potenciāls, kas šobrīd ir Latvijā un jāveic pasākumi, lai uz ārzemēm izbraukušajiem zinātniekiem rastos motivācija atgriezties un strādāt Latvijā labā.	LIAS piekrīt, ka zinātnes un inovācijas sistēmas attīstībai jāmeklē un jāiedarbina jauns un efektīvs finansēšanas mehānisms. Tā konkrētās aprises visdrīzāk ir atsevišķu rīcībpolitikas dokumentu jautājumus un kritiski saistās ar fiskālu prognožu un modelēšanas pieejamību dažādiem lēmumiem. Tādi instrumenti nav LIAS autoru grupas rīcībā un visdrīzāk būtu jāveido.

Dabas kapitāls			
366	Zemkopības ministrija	Izvērtēt sadaļā „tendences” sniegto situāciju Latvijā, salīdzinājumā ar pārējo Eiropu, darbības virzienus un piedāvātos indikatorus rezultātu novērtēšanai kopsakarību. Kā arī ierosinām pielietotā termina „dabas kapitāls” padziļinātu skaidrojumu, kas ļautu labāk izprast stratēģijas rīcības virzienus šajā sadaļā, kā arī iesakām parādīt „dabas kapitāla” sasaisti ar „ekonomisko kapitālu”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un iestrādāt detalizētāku dabas kapitāla termina skaidrojumu.
367	Zemkopības ministrija	Neaizmirst arī tradicionālās vērtības, piemēram, meža apsaimniekošanu un koksnes ieguvu un koksnes produktu izmantošanu, novērtējot to ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā. Meža ekosistēma ir nozīmīga CO ₂ piesaistītāja, koksnes produkti videi draudzīgi un ir CO ₂ „glabātuves”, plašāka to izmantošana ļautu mazināt cilvēka radīto ietekmi uz vidi. Pašreiz stratēģijā uzvērta tikai koksnes kā atjaunojama energo resursa pozitīvā loma.	Pieņemt zināšanai – dabas kapitāls iekļauj gan dabas resursus (tai skaitā mežu), gan ekosistēmu pakalpojumus (piemēram, CO ₂ piesaisti).
368	Ekonomikas ministrija	Latvijas Zinātņu akadēmija ir sagatavojusi pētījumu programmu „Latvijas zemes dzīļu resursi: apzināšana, izpēte un izmantošana” (Stratēģijas nozares ilgtermiņa attīstībai 2009-2020). Ņemot vērā to, ka minētās programmas mērķis ir Latvijas tautsaimniecības	Pieņemt zināšanai, gala redakcijas pilnveidošanai.

		pieaugošā pieprasījuma nodrošināšana ar zemes dziļu resursiem, veicot sistemātisku šo resursu apzināšanu, īpašību izpēti un jaunu zinātniski ekonomiski pamatotu un videi draudzīgu inovatīvu tehnoloģiju pamatprincipu izstrādi, nākotnē būtu iespējams efektīvi izmantot materiālus un izstrādājumus, kas iegūti no vietējām izejvielām – māls, kaļķakmens, ģipšakmens, kvarca smiltis, krāsu zemes u.c. derīgie izrakteņi.	
369	Zemkopības ministrija	Nav pietiekama skaidrojuma kas ir „zaļā ekonomika”. Tās īpatsvars iekļauts arī sadaļā „Indikatori”, tomēr nav noteikti šī rādītāja bāzes dati.	Zaļā ekonomika tiks definēta terminu un definīciju sadaļā. Indikatoru saraksts tiks pārstrādāts un uzlabots.
370	Tieslietu ministrija	(251) Neatbalsta stratēģijas 251. punktā noteikto, ka zemes dabas kapitāla vērtība aprēķināma katram atsevišķam zemes gabalam, jo nav skaidrs, kādas sekas (slogu) tas var radīt konkrētam zemes īpašniekam. Attiecībā uz stratēģijas 299. punktu Latvijā jau ir izveidota Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēma, kurā ir apkopota informācija par visiem valsts teritorijā esošajiem nekustamajiem īpašumiem, to objektiem, zemes vienības daļām un to īpašniekiem, tiesiskajiem valdītājiem, lietotājiem, nomniekiem, kā arī nekustamā īpašuma nodokļa objektiem un maksātājiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
371	J.Sprūds, “Latvijas ezeri”	Papildināt bioloģiskās daudzveidības daļu ar biotopiem, jo tieši biotopa kā plašāka un integrētāka jēdziena izmantošana ir galvenais bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mehānisms nākotnē. Šim atslēgas jēdzienam vispār nav pievērsta uzmanība. (239) papildus sugām vai pat pirms sugām apskatīt biotopus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
372	J.Sprūds, “Latvijas ezeri”	Iesaka par <i>Dabas digitalizācijas programmu</i> nerunāt tikai nākotnes izteiksmē, jo Biedrība "Latvijas ezeri" jau 10 gadus uztur Internetā pieejamu digitalizētu datu noliktavu par visiem Latvijas ezeriem www.ezeri.lv , un to var izmantot kā strādājošu piemēru. Otrs piemērs attiecībā uz sugām, ir www.putni.lv .	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
373	Vides konsultatīvā padome	Atsaucē (59) (73.lpp) vēlams izņemt ĪADT skaitu, kas ir situāciju neraksturojošs lielums. Savukārt ĪADT platības jānorāda atsevišķi pa aprobežojumu līmeņiem. Pašlaik ĪADT aizņem 18% no valsts sauszemes teritorijas, bet reāli saimnieciskās darbības aprobežojumi noteikti tikai 8% valsts teritorijas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

374	J.Sprūds, "Latvijas ezeri"	(293) precizēt 59.atsauci par ĪADT kopējo platību un it īpaši skaitu, norādot precīzāk to īpatsvaru pa aizsardzības režīmiem. Precīzi dati ir pieejami http://www.ezeri.lv/blog/DownloadAttachment?id=824 6.lpp, uzrādīt kopējo sauszemes platību 18%, platību ar būtisku aizsardzības režīmu - 8%. Teritoriju skaitu neuzrādīt, jo tam nav nozīmes.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
375	M.Strazds	(293) precizēt 59.atsauci par ĪADT kopējo platību. Cipars ir formāli pareizs, tikai ietver, piemēram, arī vairākas pilsētiņas utt., kas fiziski atrodas aizsargājamo teritoriju ģeogrāfiskajās robežās. Faktiskajam salīdzināšanas kritērijam ir jābūt tikai IUCN 1. un 2. kategorijas teritorijām, t.i. platībām, kur DA ir prioritāte un kur nekas cits nenotiek - kopā stipri mazāk par 10%.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
376	M.Strazds	(264) teikts, lai efektīvi pārvaldītu dabas kapitālu, nepieciešams noteikt ekosistēmu saglabāšanas un atjaunošanas mērķus un indikatorus un veikt visaptverošu Latvijas ekosistēmas trūkumu analīzi, lai salīdzinātu esošo ekosistēmas stāvokli ar tā atskaites jeb etalona līmeni. Kaut kas labs, beidzot. Taču a) kas noteiks etalona līmeni un b) kas šo tūlītējo soli veiks? Ja ministrijas, kas pašas visu līdz šim ir postījušas un kam šis pētījums uzliks iemauktus, tad rezultāts ir paredzams jau nesākot. Nav vērts pat tērēt naudu. Piemēram, kā ZM izmanto meža monitoringa datus..	Pieņemt zināšanai. Nodaļu „Tūlītējās rīcības” ir paredzēts strukturāli pārveidot. Stratēģijas īstenošanai ir atvēlēta atsevišķa nodaļa.
377	O.Balcers	Ierosinu, līdzīgi citām Kopienas valstīm, ieviest klimata izmaiņas gāzu nodokli. Klimata izmaiņas ir straujākas nekā prognozēts, tāpēc iesaku jau laicīgi gatavoties, ka Kopienas līmenī klimata politika līdz 2030 g. būs daudz stingrāka. Šāds nodoklis vispirms būtu piemērojams CO2 un metānam, visiem rūpniecisko izmešu veidiem, objektos, kas veic A un B kategorijas piesārņojošu darbību (lai nošķirtu no govju aplikšanas ar metāna emisiju, bet atstātu iekšā purvu izstrādātājus).	Pieņemt zināšanai. Specifisku nodokļu ieviešana stratēģijā nav paredzēta, bet piesārņojuma nodokļi, tai skaitā arī CO2 nodoklis, ir daļa no Zaļā budžeta reformas (p.248.).
378	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	(245) „Dabas aktīvu kapitalizēšana”, mūsaprāt, ir parādīta lauku teritoriju attīstības perspektīva, kuru vajadzētu integrēt visos stratēģiskajos virzienos.	Piekrist
379	Valsts Lauku tīkla sekretariāts, LLKIC	(264) izstrādājot ekosistēmas trūkumu analīzi nepieciešama programma par ekosistēmas līmeņiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
380	Rīgas PR	Nekas nav teikts par cilvēku veselību, kas ir būtiskākais vides faktors, lai būtu jēga	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, uzsverot

		<p>jebkādam kapitālam. Ar veselību te saprotot ekoloģisko pieeju – fizisko, garīgo un sociālo veselību. Balstoties uz šādu pieeju būtu analizējami arī vides faktori un paredzami pasākumi to uzlabošanai. Iespējams, ka tas var tikt ietilpināms kādā no kapitāliem, tomēr šeit ir apkopojami gan individuālie, sabiedriskie, gan vides faktori.</p> <p>Ņemot vērā demogrāfiskās tendences un cilvēka galveno lomu (modelis „Cilvēks 1. vietā”) , LIAS būtu jārunā par saprātīgu „saraušanās” modeli patēriņā un jāizvirza uz cilvēka ekoloģiju pamatoti risinājumi – mērenība patēriņā, kvalitatīva pārtika, dzīves un darba vide, sociālās garantijas un uzkrājumi neparedzētiem un krīzes gadījumiem. Atbilstoši tam pakārtojot tiesisko regulējumu.</p>	<p>ekosistēmu pakalpojumu un dabas resursu pozitīvo ietekmi uz cilvēka veselību.</p> <p>Jāintegrē sadaļā par ieguldījumiem cilvēkkapitālā, paredzos sasaisti arī ar dabas kapitāla nodaļu.</p>
381	Rīgas PR	<p>Sadaļā „Daba kā kapitāls” cilvēks tiek pretstatīts dabai, kas „<i>sniedz cilvēkam pakalpojumus</i>”. Šāda ideoloģija protams iekļaujas dokumenta kopējā arhitektūrā, tomēr ir pretrunā ar ekoloģiskiem principiem un ilgtspējības izpratni. Drīzāk var runāt par dabas vidi, kā telpu, kurā mēs dzīvojam un to var kapitalizēt tikai nosacīti. Neapšaubāmi, daudziem resursiem ir sava vērtība, ko nosaka ieguves vai uzturēšanas izmaksas, kas var nebūt šo resursu pilnā vērtība. Šāda pieeja padomju laikā ir radījusi zaudējumus, kas nav atjaunojami, piemēram, Staburaga appludināšana vai Daugavas kanjona zaudējums nav tikai izmērojams kwh saražotās enerģijas. To nevar attiecināt uz dabu kopumā. Līdzīgi tas ir ar telpisko perspektīvu, kas runā par telpas attīstību un tiešā veidā nav kapitalizējama.</p>	<p>Nevar piekrist, jo dabas kapitāls ir cilvēku izdzīvošanas priekšnosacījums, un tā attīstība ir būtisks cilvēku labklājības palielināšanas nosacījums.</p> <p>Pilnveidojot gala redakciju, dabas kapitāla sadaļā nepieciešams sniegt precīzāku dabas resursu un pakalpojumu skaidrojumu, kā arī aprakstīt dabas kapitāla aprēķina metodes.</p>
382	Zemnieku Saeima	<p>Dokumenta projektā nepietiekami aptverts zemes resursa izmantojums, lai gan tas ekonomikas teorijā tradicionāli tiek uzskatīts par vienu no pamata ražošanas resursiem. Savukārt, ņemot vērā, ka 97% Latvijas teritorijas ir maz apdzīvoti lauki, no kuriem ievērojama daļa zemes netiek iesaistīta ražošanas procesā, t.sk. lauksaimnieciskā un mežsaimnieciskā, situācija uzskatāma par salīdzināmo priekšrocību citu valstu starpā. Stratēģijā būtu jāietver apskats par to, kā šo resursu efektīvi un ar augstāko atdevi izmantot.</p>	<p>Zemes resursi ir daļa no dabas kapitāla un tā izmantošana ir noteikta sadaļā „Dabas aktīvu kapitalizēšana”.</p>
383	Diskusijas dalībnieks	<p>Vides pārvaldības kontekstā būtiska ir gan vides izglītība, gan sabiedrības līdzdalība.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju – vides izglītība ir aprakstīta 259.pantā, bet sabiedrības līdzdalība – sadaļā „LIAS īstenošana un uzraudzība”</p>
384	I.Kirstuka	<p>LIAS kontekstā dabas kapitāls tiek skatīts kā atsevišķs kapitāls, tādēļ tas jāpaplašina,</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Sadaļu par</p>

		ietverot ne tikai dabas bagātības un to izmantošanu, bet arī riskus un problēmas.	tendencēm un izaicinājumiem papildināt ar galvenajiem dabas kapitāla riskiem.
385	I.Kirstuka	Divi galvenie jautājumi, kuri ir ietverti LIAS - bioloģiskā daudzveidība un klimata pārmaiņas - Latvijā ir vismazāk problemātiski un valsts tos var maz iespaidot, tai pat laikā netiek apskatītas tādas aktuālas problēmas, kas ietekmē cilvēku ilgtermiņā, kā piemēram, zemes degradācija un gaisa piesārņojums.	Pieņemt zināšanai. LIAS ir vērsta uz kopējā dabas kapitāla palielināšanu un ilgtspējīgu izmantošanu.
386	D.Ozola	LIAS fokusējas uz bioloģisko daudzveidību, radot neskaidrību, vai šis jēdziena sašaurinājums veikts apzināti un Latvijas mērķis ir koncentrēšanās tikai uz „zaļā sektora” saglabāšanu un kapitalizāciju.	LIAS ir vērsta uz kopējā dabas kapitāla palielināšanu un ilgtspējīgu izmantošanu.
387	D.Ozola	Nepieciešams minēt arī zemes dziļu resursus, īpaši ņemot vērā, ka LIAS citās nodaļās minēta gan transporta attīstība, gan mājokļu siltināšana u.c. ar zemes dziļu resursu izmantošanu saistīti jautājumi.	Zemes dziļes ir daļa no dabas kapitāla. Paredzēts skaidrāk aprakstīt dabas kapitāla elementus.
388	I.Bruņeniece	Nepieciešams skaidrāk akcentēt LIAS piedāvāto patēriņa modeļa maiņu un norādīt tā ietekmi uz dabas kapitālu, tādējādi atbildot arī uz jautājumu, kādēļ LIAS ir īpaši izcelta ekosistēmas nozīmība, bet netiek apskatītas tādas tēmas, kā zemes dziļu resursi un riski, klimata pārmaiņu riski un priekšrocības. Patēriņa modeļa maiņa ir ilgtspējības pamats un dematerializāciju jeb dabas resursu patēriņa un piesārņojuma samazinājumu un taupīgu attieksmi pret tiem raksturo ekoefektivitātes indekss. eEoefektivitāte varētu būt „atslēgas vārds” vienam no Latvijas mērķiem - saglabāt „zaļas valsts” statusu.	Dabas kapitāla tendenču un izaicinājumu sadaļā tiks precizētas nepieciešamās izmaiņas patēriņa un ražošanas modeļos un to sasaiste ar ekosistēmu pakalpojumiem. Dematerializācija kopā ar optimizāciju ir būtiskākie LIAS dabas kapitāla sadaļas elementi, uz ko arī vērstas lielākā daļa rīcību.
389	I.Kirstuka	LIAS kontekstā dabas kapitāls ietver tikai dabu un enerģijas avotus, bet neietver daudzus citus resursus, piemēram, netiek skatīti apkārtējā vide kā resurss, ūdens kā resurss. Tādēļ uzskata, ka dabas kapitāla sadaļa šobrīd ir ļoti nepilnīga un virspusēja.	Pieņemt zināšanai – precīzāk izskaidrot apskatītos dabas kapitāla elementus.
390	N.Riekstiņš	Dabas kapitālā nav ietverta informācija un tendenču analīze par zivju resursiem, kas tiek intensīvi izmantoti gan iekšējos, gan jūras ūdeņos.	Pieņemt zināšanai – LIAS nav paredzēts izcelt kādu specifisku dabas resursu, bet koncentrēties uz dabas kapitāla pārvaldību kopumā.

391	J.Sprūds	precizēt LIAS iekļauto informāciju par biogēnu emisiju nesamazināšanos, kā arī LIAS iekļauto indikatoru par ūdens patēriņa samazināšanos	Nevar piekrist – stratēģijā nav informācijas par biogēnu samazināšanos. LIAS indikatoru saraksts tiks pārskatīts un priekšlikums ņemts vērā.
392	I.Bruņeniece	LIAS nav ietverts pietiekoši izsmeļošs esošās situācijas izvērtējums, tajā skaitā ar klimata pārmaiņām saistītie riski, kas ietekmēs migrāciju, apdzīvotību Latvijā u.c. LIAS jāiekļauj tūlītējās rīcības attiecībā pret katru no riskiem, īpaši tādēļ, ka Latvijai var veidoties arī pozitīvas priekšrocības, piemēram, veģetācijas perioda pagarināšanās, jaunu šķirņu un sugu rašanās, atjaunojamo energoresursu ražošana.	Pieņemt zināšanai, taču LIAS aprakstā nav paredzēts iekļaut detalizētu nozaru situācijas aprakstu. Pieņemt zināšanai, pārveidojot nodaļu Tūlītējie soļi.
393	N.Riekstiņš	LIAS kā tūlītēji soļi ir minētas pārāk konkrētas lietas, kā zaļie koridori, salmu koģenerācijas stacijas Zemgales reģionā vai degradētu, industriālu teritoriju apbūve. Ja tūlītējos soļos ir mēģināts „pārklāt” visu aktuālo tēmu un nozaru loku, tādā gadījumā nepieciešams paredzēt rīcības arī zivsaimniecības sektorā.	Pieņemt zināšanai, pārveidojot nodaļu Tūlītējie soļi.
394	R.Vesere	Dabas kapitālā pamatoti liels akcents likts uz ekonomiskajiem instrumentiem un dzīvās dabas kapitālu, bet trūkst izvērtējuma par nedzīvās dabas kapitālu, kas Latvijā ir unikāls un kuru nepieciešams pārdomāti izmantot. Ekosistēmas ķēdē dzīvā daba nevarēs attīstīties, ja būs sabojāts nedzīvās dabas kapitāls, tādēļ LIAS jāpapildina ar tādu resursu tendencēm un attīstības iespējām, kā zemes dzīļu resursi, augsne utml.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju - aprakstā par dabas kapitālu precizēt tā elementus. LIAS nav paredzēts detalizēts resursu izmantošanas apraksts.
395	I.Kirstuka	LIAS ir jābūt rādītājiem, tomēr esošie rādītāji dabas kapitālu neraksturo, piemēram, ekomarķējuma piešķiršana kā indikators.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Indikatoru aprakstā iekļaut dabas kapitālu raksturojošus indikatorus.
396	N.Riekstiņš	Sadaļā par dabas kapitāla pārvaldību pašvaldībās būtu jālieto apzīmējums - „dabas saglabāšanas un atjaunošanas plāns”, nevis „dabas saglabāšanas plāns”, tādējādi uzdevums atjaunot dabas kapitālu tiktu saistīts ar nākamo darbību – dabas atjaunošanas fondu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
397	N.Riekstiņš	Nepieciešams skaidrojums, atklājot saikni starp tirgus instrumentu „dabas kapitāla	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		nodevas” un „zaļās ekonomikas investīciju fondu”, kā arī citiem finanšu instrumentiem, norādot, kur nonāks finansējums un kā tas tiks izmantots.	
398	N.Riekstiņš	Lai gan LIAS paredz, ka „dabas kapitāla atjaunošanai ir nepieciešams palielināt nodokļus aktivitātēm, kuras degradē dabas kapitālu”, tomēr reālajā situācijā Latvijā tiek aktīvi atbalstītas mazās hidroelektrostacijas, kaut gan tās degradē straujās upes, upju dzīvotnes utt., tādējādi rodas pretruna starp mērķiem un pasākumiem, starp nepieciešamību veicināt ražošanu, palielināt nodokļus vai vairo dabas kapitālu.	Pieņemt zināšanai. LIAS ir augstāk stāvošais plānošanas dokuments, kuram ir jāpakārto citi nozaru un vidēja un īstermiņa plānošanas akti.
399	Zemkopības ministrija	Vajag atspoguļot arī zivsaimniecības nozari, jo šī nozare ir viena no Latvijas tradicionālajām tautsaimniecības nozarēm un nevar būt skatīta šķirti no Latvijas ilgtspējīgās attīstības stratēģijas.	Pieņemt zināšanai, taču LIAS nav paredzēts aprakstīt situāciju dažādās apakšnozarēs. Zivju resursi ir daļa no dabas kapitāla un tiks ņemti vērā.
400	N.Riekstiņš	Nepieciešams noteikt jūras ūdeņu izmantošanas iespējas, jo tā ir dabas resursu daļa, ko Latvija var ekonomiski izmantot. Telpiskās attīstības perspektīvā ir jābūt skaidram, vai vadlīnijas attiecas tikai uz jūras piekrastes teritoriju vai arī akvatorija apsaimniekošanu.	Pieņemt zināšanai, taču LIAS nav paredzēts detalizēts situācijas apraksts. Ūdens resursi ir daļa no dabas kapitāla un tiks ņemti vērā.
401	N.Riekstiņš	Attiecībā uz vēja enerģijas potenciāla attīstīšanu norādīt arī tā izmantošanas riskus un ietekmi, piemēram, uz zivju resursiem un zivju nārsta vietām	Pieņemt zināšanai. LIAS nav paredzēts aprakstīt dažādu tehnoloģiju riskus, bet tie ir jāanalizē, gatavojot nozaru stratēģijas un plānus.
402	N.Riekstiņš	Pie sabiedriskā labuma statusa datubāzes ir jāmin arī upes, ne tikai meži, piekrastes un ezeri.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
403	J.Sprūds	Nepieciešamas vairākas sabiedriskā labuma statusa datu bāzes, jo pašreiz par upēm un ezeriem nav izveidota kopīga datu bāze.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
404	N.Riekstiņš	Papildināt sadaļu par dabas aktīvu kapitalizēšanu ar informāciju par bioloģisko akvakultūru līdzās jau minētajai bioloģiskajai lauksaimniecībai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
405	D.Ozola	LIAS nepieciešams papildināt ar jūras un ūdens resursu izmantošanas iespējām, jo attiecībā uz jūras resursu izmantošanu Latvijai nav neviena stratēģiska dokumenta, kurā valsts būtu formulējusi savas intereses	Pieņemt zināšanai. LIAS nenosaka dažādu dabas kapitāla elementu apsaimniekošanu, bet gan stratēģiskos principus un galvenos virzienus.
406	D.Ozola	Nepieciešams uzlabot LIAS lietotos terminus un izmantot latviskus terminus. Esošajā	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		redakcijā sanāk, ka uzturā tiek lietoti gruntsūdeņi, kurus patiesībā centralizētajai ūdensapgādei neizmanto vispār (indicators 82.lpp.), pazemes ūdeņiem ir plašāks lietojums. Tas pats attiecas arī uz augsni un grunti, jo mežā ir augsne, nevis grunts, savukārt grunts ir tur, kur tiek veikta sanācija - pilsētu teritorijās vai zem ceļiem.	
407	I.Voits	Juridiskais termins „Eiropas Kopienas ūdeņi” nav atspoguļots LIAS, bet tas apzīmē visus ūdeņus, izņemot iekšējos ūdeņus, ieskaitot 12 jūdžu zonu, tādējādi jāņem vērā arī Eiropas kopējā zivsaimniecības politika. Informē, ka 2011.gadā šo politiku paredzēts pārskatīt, bet tā ir pieņemta un Latvijai jāpilda.	Pieņemt zināšanai, taču LIAS nav paredzēts sniegt detalizētu nozaru situācijas aprakstu. Ūdens resursi ir daļa no dabas kapitāla un tiks ņemti vērā.
408	I.Voits	Ņemot vērā paredzēto LIAS juridisko statusu, svarīgi minēt <i>Nordstream</i> cauruļvada izbūvi un citus urbumus, kā arī to ietekmi. Ņemot vērā, ka <i>Nordstream</i> risina jautājumus ar zivsaimniekiem par kompensāciju piešķiršanu gadījumos, ja varētu rasties zivju resursu zaudējumi, Somija ir veikusi <i>Nordstream</i> dabasgāzes cauruļvada būvniecības ietekmes uz vidi un Baltijas jūru novērtējumu, nepieciešams šo jautājumu ietvert LIAS, pretējā gadījumā nekur nebūs paredzēta kompensācija par radītajiem zaudējumiem.	Pieņemt zināšanai, taču LIAS nav paredzēts aprakstīt atsevišķus projektus. Šie jautājumi ir jārisina īstermiņā un nozaru plānošanas dokumentos.
409	I.Bruņeniece	(243) jāpapildina, paredzot prasības un nepieciešamās rīcības ne tikai attiecībā uz dzīvo dabu, bet arī pārējo vidi, un iesaka izteikt šādā redakcijā: „Dabas kapitāla pieeja kalpo kā līdzeklis, lai identificētu un novērtētu ekosistēmu preču un pakalpojumu vērtību, kā arī dabas (klimata pārmaiņu) un antropogēnu iniciētos riskus”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
410	R.Vesere	Netiek apskatīts tāds dabas piesārņojuma un vienlaikus resursu veids kā atkritumi, to izmantošanas un pārstrādes veidi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
411	R.Vesere	Ierosina sīkāk apskatīt dzeramā ūdens resursu, ar ko Latvija tiešām ir bagāta.	Dzeramā ūdens resursi ir daļa no dabas resursiem, taču LIAS nav paredzēts dažādus resursus aprakstīt detalizēti.
412	R.Vesere	Jābūt analīzei gan par to, kā rūpniecība vai cita veida ekonomiskā darbība ilgtermiņā varētu ietekmēt dabas kapitāla vērtības palielināšanos vai samazināšanos, gan par to, ko daba var sniegt ekonomiskajai attīstībai kā pakalpojumu un precī.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un papildināt minētos dabas kapitāla attīstības riskus ar rūpnieciskajiem riskiem.
413	N.Riekstiņš	Kā LIAS indikators ir jāmin arī bioloģiskās akvakultūras iespējas, kas neiekļaujas	Pieņemt zināšanai, izstrādājot jauno indikatoru

		lauksaimniecības jēdzienā.	redakciju.
414	A.Jakubovska	LIAS ir konsensa dokuments, kas ieskicē vispārējos virzienus un tā pamatā ir daudz profesionāli izstrādātu dokumentu. Lai gan nozaru prioritāšu definēšana būtu vēlama, LIAS nevar aptvert visas nozares un noteikt to ilgtermiņa attīstību. Uzskata, ka LIAS noteiktie uzstādījumi piedāvā būtisku pagrieziena dabas aizsardzības izpratnē, piedāvā pāriet no konservatīvas dabas aizsardzības uz kapitāla pieeju, lai cilvēki vērtētu dabu kā ekonomisku resursu.	Pieņemt zināšanai.
415	I.Kirstuka	Attiecībā uz ekosistēmas pakalpojumu izsoļu rīkošanu uzskata, ka to nevar izteikt naudas izteiksmē un to nevar darīt ar privātpašumiem.	Nepiekrītam, ekosistēmu pakalpojumi monetārās vienībās pasaulē jau tiek rēķināti kopš 1990-o gadu beigām un ir izstrādātas vairākas metodes ekosistēmu pakalpojumu vērtību noteikšanai ⁶ .
416	Ē.Leitis	LIAS pamatā dominē tirgošanās jēdziens, kas mūsdienu pasaulē ir labi saprotams un akceptējams, bet cilvēka un dabas attiecības ir jāskata plašāk. Ierosina izmantot Krišjāņa Valdemāra koncepciju par zemes un jūras vienotību kā pamatu valsts attīstībai, kas maz parādījusies publiskajā telpā, bet savā veidā bija unikāls redzējums.	Pieņemt zināšanai. Sabiedrības vērtības tiks apskatītas jaunveidojamā kultūras kapitāla nodaļā.
417	ĒLeitis	Konkretizējot dabas kapitāla izmantošanas iespējas un minot tūrismu kā vienu no instrumentiem videi draudzīgu tehnoloģiju implementācijā, ierosina runāt nevis par ekotūrismu, bet gan par videi draudzīgu tūrismu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
418	Ē.Leitis	Ierosina padomāt par dziednieciskajām dūņām un minerālresursiem, kam ir pietiekama kapacitāte gan Baldonē, gan Jūrmalā un tā ļauj redzēt šī resursa izmantošanas perspektīvu vismaz 500-1000 gadiem.	Pieņemt zināšanai
419	D.Strautkalne	Precizēt jautājumu par ilgtspējīgu produktu sertificēšanu, jo Latvijā jau tiek sertificēti ekoloģiskie produkti un Latvijas ekoprodukts ir pazīstams zīmols. Ierosina LIAS lietot uzstādījumu - attīstīt vai pilnveidot produktu sertificēšanu, nevis veidot no jauna.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

6 <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0921800907000341>; <http://www.cepr.org/meets/wkcn/9/969/papers/barbier.pdf>

420	J.Birzgalis	Nepieciešama konsekvence ekosistēmas jēdziena formulējumā, to lietojot vienskaitlī vai daudzskaitlī, turklāt, ja tiek lietots daudzskaitlī, nepieciešams paskaidrot, par kādām ekosistēmām un par kādām vērtībām un pakalpojumiem vai precēm tiek runāts.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
421	J.Birzgalis	Dabas kapitāla sadaļā nebūtu jāietver apskats par atjaunojamo enerģiju, kā arī norāda, ka šī jautājuma ilgtermiņa plānošanā ir jāņem vērā visi jaunākie pētījumi.	Atjaunojama un droša enerģija ir atsevišķa nodaļa LIAS un nav iekļauta Dabas kapitāla aprakstā.
422	J.Sprūds	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas nedrīkst izteikt skaitliski, ņemot vērā, ka teritorijas ir dažāda lieluma un dažāda veida, turklāt teritorijas nedrīkst vērtēt pēc kopējās platības, bet nepieciešams skatīties precīzāk, vērtējot arī pēc aizsardzības režīmiem, kopējās sauszemes teritorijas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
423	J.Sprūds	Šāda mēroga dokumentā sugu aizsardzība ir jāskata plašāk un jāaizstāj ar biotopu aizsardzības apskatu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Ekosistēmu pakalpojumu saglabāšana un attīstība lielā mērā arī nodrošina sugu un biotopu saglabāšanu.
424	I.Silamiķele	Norāda, ka līdz šim tradicionāli mežsaimniecība ir orientēta uz koksnes ražošanu, t.sk. kā energoresursu, bet vajadzētu uzsvērt koksnes efektīvāku izmantošanu arī būvniecībā, mēbeļu ražošanā u.c. nozarēs.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Tirgus instrumentu izveide ir tiešā veidā vērsta uz rūpnieciskās ekoefektivitātes palielināšanu.
425	Aizsardzības ministrija	Apakš sadaļas „Dabas kapitāla saglabāšanai un veidošanai nākotnē” (57. un 58. lpp.) ierosinām paredzēt arī nodokļu atvieglojumu sistēmu, ja zemes īpašnieks apsaimnieko aizsargājamu dabas teritoriju, tostarp nekustamā īpašuma nodokļa atlaides, ja aizsargājamu dabas teritoriju apsaimnieko valsts iestāde un tā šo zemi nevar izmantot saimnieciskai darbībai. Piemēram, varam minēt Aizsardzības ministrijas valdījumā esošo Ādažu poligonu, kura lielāko daļu aizņem aizsargājamo ainavu apvidus „Ādaži”. Lai šo teritoriju apsaimniekotu un nodrošinātu aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām un biotopiem labvēlīgus apstākļus, ik gadu tiek ieguldīti ievērojami finanšu līdzekļi. Laikā no 2006. gada 1. novembra līdz 2009. gada 31. decembrim aizsargājamo ainavu apvidus „Ādaži” teritorijā tiek īstenots Eiropas Komisijas līdzfinansēts projekts „Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana militārajā poligonā un <i>Natura2000</i> teritorijā „Ādaži”” ar kopējo budžetu 636249,70 latu. Nekustamā īpašuma nodokļa maksājums par šo teritoriju gadā ir vairāk nekā 400 000 latu.	Pieņemt zināšanai un integrēt pie „Zaļā budžeta reformas” un „Tirgus instrumentu izveide”.
426	Aizsardzības	(262)	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

	ministrija	Sabiedriskā labuma statusa datubāze nav jāveido no jauna, bet tai par pamatu jāizmanto jau gatavās un publiski pieejamās datu bāzes, piemēram, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras un Sabiedrības veselības aģentūras izveidotās datu bāzes. Ņemot vērā Aizsardzības ministrijas pieredzi, LR Nacionālajos bruņotajos spēkos ieviešot vides pārvaldības sistēmu, un nepieciešamību efektīvi izmantot resursus un vairojot vides apziņu, kā vienu no ilgtspējīga dzīvesveida veicināšanas soļiem vēlami ieteikt vides pārvaldības sistēmu ieviest visās valsts iestādēs. Tā ne tikai uzlabosies kopējais vides stāvoklis valstī un tiks mazināta ietekme uz vidi, bet arī efektīvi izmantoti resursi un valsts līmenī vides aizsardzībai un resursu racionālai izmantošanai piešķirta prioritāra nozīme. Šāda prakse tiek plaši piemērota Skandināvijas valstīs, Nīderlandē un Beļģijā.	
427	Vides ministrija	Terminu „kapitāls” un „kapitalizēšana” izmantošana vietām nav saprotama, kā arī tas kopumā rada iespaidu par vienusēju – tikai ekonomiskā labuma gūšana – pieeju dabas vērtību apsaimniekošanā un saglabāšanā.	Pieņemt zināšanai
428	Vides ministrija	Nav analizēta zemes dziļu izmantošana, tajā skaitā, derīgo izrakteņu ieguve. Stratēģijā pieminēti tikai pazemes ūdeņi un arī attiecībā uz tiem tiek jaukta terminoloģija – stratēģijā, runājot par dzeramā ūdens apgādi, lietots vārds <i>gruntsūdeņi</i> , lai gan Latvijā pārsvarā izmanto <i>pazemes ūdeņus</i> .	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Aprakstā par dabas kapitālu precīzāk izskaidrot tā elementus.
429	Vides ministrija	(255.-258) Dabas resursi apskatīti vienusēji, minēta dabas vērtību saglabāšana, „dabas aktīvu kapitalizēšana” .	Pieņemt zināšanai un izvērst dabas resursu un pakalpojumu skaidrojumu.
430	Vides ministrija	Iesaka ne vienmēr izmantot vārdu „kapitāls”, bet runājot par dabu izmantot vārdu „vērtība”, jo kapitāls uzsver dabas ekonomisko vērtību. Daba ir daļa no kvalitatīvas un pievilcīgas dzīves vides. 8. nodaļā jāuzsver cilvēku un dabas dzīves vides/telpas ieguvumus no tās saglabāšanas un izmantošanas	Nepiekrīst – kapitālam nav tikai ekonomisks raksturs, bet tas ir aktīvu kopums, kas nodrošina arī sociālus pakalpojumus, kādā noteiktā laika vienībā. Līdz ar to dabas kapitāla sniegtie pakalpojumi ir arī estētiskais baudījums u.tml. Papildināt dabas kapitāla aprakstu ar sabiedrības ieguvumiem dabas kapitāla attīstības gadījumā.
431	Vides ministrija	(236) Kā viens no tūlītējiem soļiem ir ieteikts aprēķināt dabas kapitālu vērtību. Informējam, ka pasaulē līdz šim jau ir veikti dažādu ekosistēmu sniegto labumu aprēķini (piemēram, Costanza, Robert et al. 1997. The value of the world's ecosystem	Šajā gadījumā ir paredzēts veikt Latvijas dabas kapitāla vērtības noteikšanu.

		services and natural capital //Nature.-1997.-N 387.) un šāda informācija un zināšanas ir pieejama.	
432	Vides ministrija	(253) Ierosinājums vārdus „dabas kapitāla nodevas” aizstāt ar vārdiem „nodokļi un nodevas par dabas kapitāla izmantošanu”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
433	Vides ministrija	Latvija ir valsts, kas atrodas pie jūras, tomēr stratēģijā vispār nav pieminēta jūra kā dabas vērtība un resursu bāze, no kuras ir atkarīga ar jūru saistīta saimnieciskā darbība un iedzīvotāju sociālā labklājība. Ir minēti tikai atsevišķi jūras izmantošanas veidi, piemēram, vēja enerģija selgā un ostu attīstība. Ierosinām papildināt ar jūru kā nacionālas nozīmes vērtību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un papildināt ar jūru kā vienu no Latvijas dabas bagātībām.
434	LDDK	Izvērtēt Latvijai pieejamos un nepieciešamos resursus mērķa sasniegšanai, kā arī ietekmi uz mājsaimniecībai un uzņēmumu starptautisko konkurētspēju.	LIAS izstrādē nav paredzēti resursi ietekmes uz tautsaimniecību veikšanai, taču ir sagatavots ietekmes uz vidi novērtējums.
435	LDDK	Papildināt sadaļu ar risinājumiem tūrisma, veselības tūrisma pakalpojumu attīstībai eksportam un pienasumu tautsaimniecībai, nodarbinātībai un atbilstoša Latvijas tēla veidošanai.	Pieņemt zināšanai un integrēt LIAS gala redakcijā
436	LDDK	(262) ar sabiedriskā labuma statusu Latvijas normatīvajos aktos tiek noteikts darbības veids, kas ir plašāks kā LIAS autoru piedāvātais traktējums attiecībā uz dabas vērtību pieejamību iedzīvotājiem. Tādēļ rosinām izvēlēties precīzu terminu, piemēram, “Latvijas dabas datubāze”.	Pieņemt zināšanai.
437	LDDK	Pie tūlītējiem soļiem aicinām attīstīt izpratni par korporatīvo sociālo atbildību, kas paredz arī noteiktu vides aizsardzības principu integrēšanu uzņēmumu stratēģijā. Šādu praksi iespējams vērtēt veidojot Korporatīvās sociālās atbildības indeksu Latvijā. Par šādu LDDK iniciatīvu norit vienošanās Korporatīvās sociālās atbildības platformas ietvaros starp ieinteresētajām pusēm.	Pieņemt zināšanai, pārstrādājot nodaļu „Tūlītējie soļi”.
438	Biedrība „Staburaga bērni”	Vides aizsardzībā nevajadzētu iekrist uz atsevišķiem „zaļo” projektiem, piemēram, Kāpu apbūve, Kūlas dedzināšana un tml., bet vairāk uztraukties par Latvijā visstraujāk izmirstošā lielā zīdītāja (homo) aizsardzību	Pieņemt zināšanai. Cilvēkkapitāla attīstība tiek aprakstīta 1. nodaļā.

439	Vides konsultatīvā padome	Sadaļā par dabas kapitālu būtu nepieciešams sniegt tā definīciju, lai radītu vienotu izpratni par lietoto terminu. Īpaša uzmanība jāpievērš tirgojamā un netirgojamā dabas kapitāla nošķīrumam un jāskaidro, ka tieši šo kapitālu kopsomma ir tā, kas nevar samazināties.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju un jaunajā redakcijā iestrādāt izvērstāku dabas kapitāla skaidrojumu.
440	Vides konsultatīvā padome	Jānosaka dabas kapitāla sarkanās līnijas – tās dabas vērtības, kas nevar tikt noplicinātas, citu kapitālu attīstības vajadzību apmierināšanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, izstrādājot tūlītējos soļus.
441	Vides konsultatīvā padome	Skaidrāk jāapraksta saistība starp dažādiem instrumentiem: piemēram, dabas atjaunošanas fondu un dabas kapitāla nodevām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
442	Vides konsultatīvā padome	Dabas kapitālam jābūt arī cieši saistītam ar ārpolitiku un, lai Latvija nodrošinātu uzskaitītās rīcības, ir jāveido aktīva ārpolitika zaļās ekonomikas aizstāvībai ES un ANO.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
443	Vides konsultatīvā padome	(240) pie ekosistēmas pakalpojumu definīcijas jāsvīturo "cilvēces eksistencei vērtīgiem", lai neradītu risku ekosistēmu pakalpojumus sadalīt "vērtīgajos" un "nevērtīgajos".	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
444	Vides konsultatīvā padome	(241) Latvijas situācija ir atspoguļota vienpusēji. Ir, piemēram, uzsvērts, ka Latvijā ligzdo būtiska daļa pasaules mazo ērgļu, bet nav pateikts, ka Latvijas mazo ērgļu skaits būtiski samazinās.	Pieņemt zināšanai.
445	Vides konsultatīvā padome	(246) pirmo teikumu vajadzētu izteikt šādā redakcijā: "Dabas daudzveidības samazināšanos un klimata izmaiņas kā gala patērētāji lielā mērā veicina tieši mājsaimniecības."	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
446	Vides konsultatīvā padome	(249) pēdējais teikums: "Plāna ietvaros sabiedrībai būtu jāpiedāvā alternatīva politika ekosistēmas produktu un pakalpojumu ilgtspējīgai attīstībai". Alternatīva kam? Esošajai dabas aizsardzības politikai?	Pieņemt zināšanai un pārskatīt rindkopu.
447	Vides konsultatīvā padome	Skaidrāk jādefinē 256. rindkopa.	Pieņemt zināšanai un pārskatīt rindkopu.
448	Vides konsultatīvā padome	(258) (par dabas digitalizācijas programmu) nebūtu pareizi lietot tikai nākotnes izteiksmi (" <u>būtu jārada</u> digitālas platformas"). Faktiski vairākās jomās (ezeri, putni, ūdenskritumi) digitālās platformas jau darbojas, tāpēc jārunā nevis par platformu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		radīšanu, bet par digitālo platformu attīstīšanu un ieviešanu arī pārējās jomās.	
449	Vides konsultatīvā padome	Ierosinām (262) ieteiktās sabiedriskā labuma statusa datubāzes integrēt ar dabas digitalizācijas platformām. Attiecīgi digitālās platformas un labuma datubāzi būtu vēlams apskatīt vienā punktā.	Pieņemt zināšanai.

Atjaunojama un droša enerģija

450	Biedrība "Latvijas Kūdras ražotāju asociācija"	<p>Sadaļā "Atjaunojama un droša enerģija" nav minēta vietējā enerģētikas resursa kūdras izmantošana. Uzskatām, ka kūdras kā vietējā energoresursa ignorēšana turpmāk nav pieļaujama un jāiekļauj stratēģijā.</p> <p>Purvi Latvijā aizņem 10.7 % no valsts teritorijas, Latvijas kūdras krājumi ir 1,5 miljardi tonnu, un Latvija ir 8. vietā pasaulē pēc kūdras krājumu daudzuma uz vienu iedzīvotāju. Kūdra ir Latvijas nacionālā bagātība, kas lēnām atjaunojas un ko var sekmīgi izmantot enerģētikā, tā samazinot importēto energoresursu apjomu.</p> <p>Kūdras enerģētikā sekmīgi izmanto kaimiņi Igaunijā, Zviedrijā un Somijā. Arī Latvijā ir uzkrāta liela pieredze kūdras izmantošanā enerģētikā, tās īpatsvars kopējā kurināmā bilancē 1960. gadā sasniedza pat 27%, 2000. gadā vēl bija 1,7 %, bet pēdējos gados tas tuvojas 0%. Agrāk kūdras izmantoja gan lielos apjomos vienviet (TEC-1), gan daudzās nelielās katlumājās. Salīdzinot siltumenerģijas ražošanas izmaksas siltuma avota izejā, izmantojot dažādus kurināmos (dīzeļdegviela, ogle, dabas gāze, mazuts, kūdra, malka), kūdrai tās ir otras mazākās, piekāpjoties tikai malkai. Kūdra ir kurināmais, kas ievērojami mazāk piesārņo vidi par oglēm. Ilgstoši uzlabojot kūdras sadedzināšanas tehnoloģijas, šodien izmešu daudzums kūdrai jau ir samazināts līdz minimumam.</p> <p>Latvijas Nacionālajā enerģētikas programmā bija paredzēts, ka kūdras izmantošana enerģētikā pieaugs līdz 0.53 milj. t jau 2005. gadā un tā sastādīs vismaz 3.6% no primārajiem energoresursiem. Rūpnieciskie, kurināšanai piemērotie, kūdras krājumi, iegūstot kūdras Latvijas Enerģētikas nacionālās programmas bāzes scenārija apjomā (2020. gadā – 0.73 milj. t), pietiktu vairāk kā 300 gadu. Šie krājumi ir tikai 15 % no kopējiem kūdras krājumiem, un tajos nav ietverta kūdras aizsargājamais purvos. Iespējams kūdras izmantošanas apjoms valstī varētu būt vēl lielāks.</p> <p>Šobrīd lielas platības ir sagatavotas kūdras ieguvei, bet tās netiek racionāli izmantotas. Kūdras izmantošanu koģenerācijas stacijās nevajag centralizēt vienviet, bet vajag būvēt vairākas nelielas stacijas, tuvinot tās kūdras ieguves vietām. Iespējams arī plānotajā Liepājas koģenerācijas stacijā paralēli oglēm (fosilajam importa</p>	<p>Daļēji ņemt vērā.</p> <p>Kūdra ir nozīmīga kā vietējais energoresurss, taču tā tomēr uzskatāma par fosilo energoresursu, jo tās atjaunošanās ir ļoti lēna, vismaz salīdzinot ar biomasas, vēja, ūdens un saules enerģiju. Taču ilgtermiņā pieaugot naftas un gāzes cenām, kūdrai ir labs plašākas izmantošanas potenciāls, taču tās īpatsvars enerģijas gala patēriņā jāsamēro ar kūdras resursu kopapjomu un tās atjaunošanas tempiem. Lai arī kūdra ir vietējais resurss, kuru daļēji var izmantot enerģētikā ir vairākas problēmas - tā Eiropas Kopienā nav atjaunojamais resurss; apgūstot kūdras pēc tradicionālās tehnoloģijas izdalās liels skaits metāna, kas ir ļoti ietekmīga siltumnīcefekta gāze. Līdz ar to kūdra nebūtu uzskatāma par perspektīvu energoresursu, izņemot vietējai siltumapgādei, un arī tad ja tā iegūta izmantojot metānu neizdalošas labākās pieejamās kūdras tehnoloģijas</p>
-----	--	--	---

		<p>energoresursam) varētu izmantot arī kūdru. Kūdras koģenerācijas stacijās var izmantot gan tradicionālā veidā kā frēzkūdras, gan izmantot kūdras briķetes un granulas. Kūdras izmantošanu var kombinēt ar koksni.</p> <p>Augstā bezdarba līmeņa un sarežģītās ekonomiskās situācijas laikā, valstī kūdras izmantošana enerģētikā palīdzētu radīt jaunas darba vietas gan kūdras ieguves uzņēmumos, gan transportā un koģenerācijas stacijās. Augtu valsts ienākumi, jo palielinātos iekasēto nodokļu (ienākumu, PVN, dabas resursu) apjomi. Izmantojot ievērojamos vietējos kūdras resursus varētu samazināt energoresursu importu no kaimiņu valstīm un samazināt valsts izdevumus.</p>	
451	Rīgas PR	<p>Enerģētiskā drošība ir ekonomikas pamats. Būtu jāvērtē iespējas un jāuzstāda par mērķi Latvijai pašai nodrošināt sevi ar saviem enerģētiskajiem resursiem.</p>	<p>Daļēji ņemt vērā.</p> <p>Stratēģija pamatā akcentu liek uz biomasas izmantošanu gan elektroenerģijas ražošanai, gan siltumapgādei, kā arī uz vēja enerģijas izmantošanu. Jāformulē, ka mērķis ir valsti apgādāt ar atjaunojamu un ekonomiski pieejamu enerģiju, izmantojot labākās pieejamās tehnoloģijas un palielinot energoresursu pašnodrošinājumu, vienlaicīgi ievērojot nacionālo normatīvo aktu prasības un Latvijas starptautiskās saistības. LR par saistošu uzskata ES klimata un enerģijas politiku, t.sk. valsts starptautiskās saistības un iet šajā AER enerģētikas īpatsvara palielināšanas virzienā</p>
452	Arnis Bergs, vortāla www.e-transport.org vadītājs	<p>(208) Latvijas elektrisko braucamrīku attīstības atbalstītāju vārdā ierosinu sadaļas „Atjaunojama un droša enerģija” rindkopā „Eneģoefektīva un videi draudzīga transporta politika” pieminēt tāda ilgtspējīga bezizmešu transporta tehnoloģisko risinājumu kā elektriskā automašīna (elektroauto).</p> <p>Šobrīd daudzu Eiropas valstu valdības un pašvaldību pārvaldes ir pieņēmušas un sākušas īstenot konkrētus plānus elektroauto izmantošanas nosacījumu izpildei (papildinājumi likumdošanas aktos, pilsētu un nacionālo uzlādes punktu tīklu izveide, nodokļu un nodevu atvieglojumi, pilsētas stāvvietu izmantošanas priekšrocības).</p> <p>Informācija un aprēķini par elektroauto un citiem elektriskajiem braucamrīkiem 1,5 gada laikā ir uzkrāti un apkopoti vortālā www.e-transport.org, savukārt praktisko pieredzi piedāvā komersanti, kas Latvijā jau ekspluatē ceļu satiksmei reģistrētos lēngaitas elektroauto. Principiāla atbalsta gadījumā, esmu gatavs</p>	<p>Priekšlikums ir atbalstāms, taču elektroautomobiļu izmantošanas attīstībai jānotiek pakāpeniski, ņemot vērā iespējamās elektroenerģijas patēriņa apjomus nākotnē un elektroautomobiļu tehnoloģiju attīstību un izmaksas. Taču viennozīmīgi tas ļautu samazināt fosilo energoresursu īpatsvaru enerģijas gala patēriņa bilancē, kā arī siltumnīcefekta gāzu izmešus atmosfērā. Risinājums ir perspektīvs biežām piepilsētām lielajās aglomerācijās – piemēram, Rīgas apkārtnē.</p>

		sadarboties stratēģijas teksta konkrētās redakcijas izstrādē.	
453	O.Balcers	2008.g. decembrī Latvijas AER saistības uz 2020.gadu tika apstiprinātas un šogad tika publicētas nevis 42% bet 40%. Tas liekas maz, bet tā ir vesela tektoniska kustība un noteikti jālabo viscaur dokumentā - es uzķēru kādas vietas 10.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
454	I.Goba, RAPLM Attīstības plānošanas departamenta Reģionu plānošanas nodaļa	Sadaļā „Atjaunojama un droša enerģija” kā viens no tūlītējiem soļiem minēts „Publiskā sliežu transporta tīkla projekta izstrāde Rīgas aglomerācijai” (238.,229.). Jāņem vērā, ka jau šobrīd Rīgas aglomerācijā pastāv dzelzceļa tīkls, kas nodrošina pārvietošanos vairākos virzienos, tādēļ jāprecizē, vai tiek plānots attīstīt esošo dzelzceļa tīklu, vai, ja runa ir par jaunu dzelzceļa tīklu, jāpaskaidro, kāpēc esošais tīkls tam nav izmantojams.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Šajā gadījumā kā bāze attīstībai jāizmanto esošais dzelzceļa tīkls, taču jāuzlabo tā sniegto pakalpojumu kvalitāte, kā arī jāattīsta jauni virzieni, kuri ir potenciāli ekonomiski pamatojami vai sekmētu Rīgas reģiona iekšējo policentrisko struktūru. Potenciāls dzelzceļa tīkla izmantošanai un attīstībai ir pietiekams, tas tikai jāizmanto.
455	V.Blaus	Pozitīvi vērtē LIAS autoru uzstādījumu, ka „sekmīgas enerģētikas politikas īstenošanas rezultātā 2030.gadā valsts varētu nosegt 60-65% patēriņa ar vietējiem enerģijas resursiem”. Atjaunojamo energoresursu izmantošanu ir iespējams veicināt ar tarifu vai investīciju subsīdiju politiku, tas ir jautājums arī Latvijai, kaut gan daudzas valstis ir izvēlējušās 2.ceļu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Šis jautājums par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu būtu jārisina vidēja termiņa politikas plānošanā, tam arī nav tiešas ietekmes uz ilgtermiņa politikas rezultātu, lai gan vēlams būtu investīciju subsīdiju risinājums, jo tas ļautu ātrāk ieviestu atjaunojamos energoresursus izmantojošas iekārtas.
456	V.Blaus	Nepieciešams lielāks uzsvars uz lētāku alternatīvo energoresursu, īpaši vēja enerģijas, izmantošanu, ierosina paredzēt vēja ģeneratoru izvietojumu visā valsts teritorijā, ne tikai Baltijas jūras segā un pēc iespējas tuvāk patērētājam. Vēja ģeneratoru uzstādīšana jūras segā ir dārga, bez tam, piemēram, Kurzemes reģionā nav pietiekami attīstīta augstsprieguma tīklu sistēma.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Baltijas jūras piekrastē Kurzemes reģionā un Rīgas jūras līča Rīgas reģiona ziemeļu daļas piekrastē ir vislabākais vēja enerģijas izmantošanas potenciāls. Būtu nepieciešams atbalstīt, pirmkārt, efektīvākās enerģijas ražošanas iekārtas, kas radīti mazāku slodzi uz elektroenerģijas tarifu galalietotājiem. Baltijas enerģijas starpsavienojumu plānā ir iekļauta arī Kurzemes reģiona augstsprieguma tīkla sistēmas attīstība, kas nodrošinātu nepieciešamo kapacitāti elektroenerģijas pārvadei

457	V.Blaus	Sadaļā „Atjaunojama un droša enerģija” minētā starpsavienojuma veidošana enerģētiskās drošības kontekstā nebūs efektīva, ņemot vērā iespējamās avāriju draudus, piemēram, Ignalinas atomelektrostacijā. Enerģētiskās drošības nolūkos iesaka lokalizēt enerģijas ražošanu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Ignalinas AES 2009.gada beigās tiek slēgta, tiek paredzēts tās vietā būvēt jaunu un modernu AES. Turklāt Zviedrija ar kuru tiek būvēts savienošais kabelis uz Lietuvu, spētu nodrošināt Baltijas valstis ar trūkstošo elektroenerģiju iespējamās avārijas vai elektroenerģijas patēriņa maksimuma brīžos. Taču stratēģija uzsvēr atjaunojamo energoresursu izmantošanu, kas automātiski nozīmē enerģijas ražošanas lokalizāciju.
458	I.Birģele	Ierosina izvērtēt LIAS autoru izvirzītā mērķa – „saglabāt līderpozīcijas ES atjaunojamo enerģijas resursu izmantošanā” ekonomisko ieguvumu un izmaksas, kā arī akcentēt enerģijas drošības aspektu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Stratēģija pamatā akcentu liek uz atjaunojamo energoresursu izmantošanu gan elektroenerģijas ražošanai, gan siltumapgādei, kā arī uz vēja enerģijas izmantošanu. Jāformulē, ka mērķis ir valsti apgādāt ar atjaunojamu un ekonomiski pieejamu enerģiju, izmantojot labākās pieejamās tehnoloģijas un palielinot energoresursu pašnodrošinājumu, vienlaicīgi ievērojot nacionālo normatīvo aktu prasības un Latvijas starptautiskās saistības.
459	I.Birģele	Ekonomiskā kapitāla sadaļā trūkst atsauces, minot konkrētus kvantitatīvos datus, piemēram, „sekmīgas enerģētikas politikas īstenošanas rezultātā 2030.gadā valsts varētu nosegt 60-65% patēriņa ar vietējiem enerģijas resursiem”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
460	N.Riekstiņš	Pie LIAS noteiktajiem tūlītējiem soļiem par vēja enerģiju selgā un atklātā jūrā nepieciešams papildinājums, iekļaujot izvērtējumu par ietekmi uz dabas resursiem un zvejniecību, t.sk. ne tikai zivju nārsta vietās. Norāda, ka vējā ģeneratorus nav vēlams izvietot lielos dziļumos.	Ņemt vērā, pilnveidojot Vides pārskata gala redakciju. Ietekme uz vidi tiek īstenota katra konkrēta projekta gadījumā, to paredz spēkā esošie tiesību akti
461	N.Riekstiņš	Darbības virzienu „Atjaunojama un droša enerģija” nepieciešamas papildināt ar informāciju par ūdens resursa izmantošanu, t.sk. hidroelektrostacijām, lai būtu skaidras to attīstības perspektīvas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Hidroresursu izmantošanu plānots saglabāt esošajā līmenī, jo mazo HES izbūve nav sevi attaisnojusi, ņemot

			vērā ietekmi uz vidi un zivju resursiem. Būtu pieļaujams atbalstīt tikai tos mazos HES, kur ir izbūvēti reāli darbojošies zivju ceļi.
462	D.Ozola	Attiecībā uz atjaunojamajiem energoresursiem nav minēta kūdra, bet kūdras ieguve un rekultivācija notiek un tai ir tieša saistība ar ilgtspējīgu attīstību, šī infrastruktūra ir iesākta attīstīt un to nepieciešams pabeigt.	Daļēji ņemt vērā. Kūdra ir nozīmīga kā vietējais energoresurss, taču tā tomēr uzskatāma par fosilo energoresursu, jo tās atjaunošanās ir ļoti lēna, vismaz salīdzinot ar biomasas, vēja, ūdens un saules enerģiju. Taču ilgtermiņā pieaugot naftas un gāzes cenām, kūdrai ir labs plašākas izmantošanas potenciāls, taču tās īpatsvars enerģijas gala patēriņā jāsamēro ar kūdras resursu kopapjomu un tās atjaunošanas tempiem. Lai arī kūdra ir vietējais resurss, kuru daļēji var izmantot enerģētikā ir vairākas problēmas - tā Eiropas Kopienā nav atjaunojamais resurss; apgūstot kūdru pēc tradicionālās tehnoloģijas izdalās liels skaits metāna, kas ir ļoti ietekmīga siltumnīcefekta gāze. Līdz ar to kūdra nebūtu uzskatāma par perspektīvu energoresursu, izņemot vietējai siltumapgādei, un arī tad ja tā iegūta izmantojot metānu neizdalošas labākās pieejamās kūdras tehnoloģijas.
463	I.Bruņeniece	Aprakstot biomasu ir jāmin visas šī AER komponentes jeb potenciāls	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Stratēģijā tiks atzīmēti arī citi atjaunojamo energoresursu veidi un raksturotas to izmantošanas perspektīvas.
464	R.Vesere	Informācija par atjaunojamiem energoresursiem Latvijā ir pārāk sašaurināta, piemēram, kā biomasu tiek minēta tikai koksne un zaļā masa, neminot tādu svarīgu avotu kā bioloģiski noārdāmie atkritumi, tāpat arī zemes siltuma enerģija.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Stratēģijā tiks atzīmēti arī citi atjaunojamo energoresursu veidi un raksturotas to izmantošanas perspektīvas.
465	R.Vesere	Biogāzes izmantošanas iespējas ir sašaurinātas, minot tā izmantošanu tikai ilgtspējīgā transporta jomas attīstībai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Biogāzes izmantošana atbalstāma arī siltumenerģijas ražošanai, kur tas ir efektīvi iespējams.
466	V.Blaus	Nepieciešams veicināt elektrotransporta attīstību, kā piemēru minot elektromobiļu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		ražošanu Saldū eksportam uz Norvēģiju.	Elektrotransporta izmantošanas attīstībai jānotiek pakāpeniski, ņemot vērā iespējamās elektroenerģijas patēriņa apjomus nākotnē un elektroautomobiļu tehnoloģiju attīstību un izmaksas. Taču viennozīmīgi tas ļautu samazināt fosilo energoresursu īpatsvaru enerģijas gala patēriņa bilancē, kā arī siltumnīcefekta gāzu izmešus atmosfērā.
467	J.Birzgalis	Nepieciešams pieminēt arī otrās paaudzes biodegvielu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Otrās paaudzes biodegvielas ražošana ir iespējama, taču pieļaujama un attīstama tikai gadījumā, ja tās ražošanai patērētais fosilo energoresursu daudzums ir lietderīgs ņemot vērā gūstamo labumu no iegūtas biodegvielas.
468	Izglītības un zinātnes ministrija	(236) Piekrīt ar nosacījumu, ka tas ir iekļauts mācību priekšmetu programmās (fizika, ģeogrāfija, dabaszinības)	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
469	Aizsardzības ministrija	(212-215) Pievienot informāciju arī par zemes siltumsūkņiem kā veiksmīgu videi draudzīgu energoresursu izmantošanu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Papildināt stratēģiju ar informāciju par zemes siltuma izmantošanu
470	Vides ministrija	Liela uzmanība veltīta atjaunojamās enerģijas ražošanai, bet nav aprakstīta nozīmīga vietējā izejviela – kūdra. Ir lietderīgi pilnībā izmantot ieguvei jau sagatavotos purvus, izmantojot arī kurināmo kūdru, lai pēc tam veiktu rekultivāciju (kā zināms, kūdras augšējie slāņi ir izmantojami lauksaimniecībā, bet apakšējie – kurināšanai).	Daļēji ņemt vērā. Kūdra ir nozīmīga kā vietējais energoresurss, taču tā tomēr uzskatāma par fosilo energoresursu, jo tās atjaunošanās ir ļoti lēna, vismaz salīdzinot ar biomasas, vēja, ūdens un saules enerģiju. Taču ilgtermiņā pieaugot naftas un gāzes cenām, kūdrai ir labs plašākas izmantošanas potenciāls, taču tās īpatsvars enerģijas gala patēriņā jāsamēro ar kūdras resursu kopapjomu un tās atjaunošanas tempiem. Lai arī kūdra ir vietējais resurss, kuru daļēji var izmantot enerģētiskā ir vairākas problēmas - tā Eiropas Kopienā nav atjaunojamais resurss; apgūstot kūdru pēc tradicionālās tehnoloģijas izdalās liels skaits metāna, kas ir ļoti ietekmīga siltumnīcefekta gāze. Līdz ar to kūdra nebūtu uzskatāma par perspektīvu

			energoresursu, izņemot vietējai siltumapgādei, un arī tad ja tā iegūta izmantojot metānu neizdalošas labākās pieejamās kūdras tehnoloģijas
471	Vides ministrija	Analizēta māju siltināšana, taču ne stratēģijā, ne vides pārskatā nav apskatīta tās sasaiste ar derīgo izrakteņu ieguvi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Stratēģijā nepieciešams iekļaut norādi uz vietējo zemes dziļļu resursu izmantošanas veicināšanu māju siltināšanas vajadzībām.
472	LDDK	Pie tūlītējiem soļiem paredzēt līderību Baltijas jūras stratēģijas ietvaros, izvirzot Latvijai nozīmīgas enerģijas jomu virzību un atbilstošu projektu izstrādi. Aktīvi iesaistīties ES iniciatīvās un īstenot sadarbību ar kaimiņvalstīm uzstādītā mērķa sasniegšanā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Iekļaut kā vispārēju ieteikumu izmantot starptautiskā finansējuma un sadarbības resursus
473	Biedrība „Staburaga bērni”	Aukstasinīgāk jāskatās uz klimata pārmaiņām. Zaļā enerģija nav tik zaļa, kā to deklarē. Piemēram, biodegvielas ražošana ir dārga, rapša lauki maina Latvijas ainavu, hidroenerģijas vārdā tiek aizdambētas Latvijas upes. Savukārt atomenerģija nav tik slikta, kā to deklarē. Jārosina izslēgt kādu lampiņu dienas vidū, vai izslēgt motoru pie dzelzceļa pārbrauktuves, tādējādi mainot sabiedrības patēriņa modeli.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Akcentēt sabiedrības patēriņa modeļa maiņu. Atomenerģijas jaudu radīšanai nepieciešami milzīgi finansiālie resursi, turklāt jāparedz izlietotās kodoldegvielas glabāšana, kā arī jāņem vērā potenciālais kodoldegvielas cenu kāpums un ierobežotais piegādātāju loks. Turklāt šāda projekta īstenošana noteikti ir ārpus LIAS 2030 laika rāmja.
474	Vides konsultatīvā padome	Nodaļā skaidri būtu jānošķir, kad runa ir par elektroenerģiju un, kad par enerģiju kopumā, jo tas nav viens un tas pats.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
475	Vides konsultatīvā padome	202. rindkopā būtu jāprecizē - nevis „nozīmīgākie hidroresursi ir jau apgūti”, bet “Plašākai hidroenerģijas izmantošanai Latvijā daudz ierobežojošo faktoru”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
476	Vides konsultatīvā padome	Mērķis (aiz (204.)): „saglabāt līderpozīcijas ...” būtu jāpārformulē: Mērķis ir valsti apgādāt ar atjaunojamu un ekonomiski pieejamu enerģiju, izmantojot labākās pieejamās tehnoloģijas un palielinot energoresursu pašnodrošinājumu, vienlaicīgi ievērojot nacionālo normatīvo aktu prasības un Latvijas starptautiskās saistības.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Piedāvātais mērķa formulējums ir atbalstāms
477	Vides konsultatīvā	Sadaļā būtu obligāti jāpiemin tas, ka vienlaicīgi ar esošo elektroenerģijas ražošanas	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

	padome	spēkstaciju izmantošanu ir jāsekmē mikrospēkstaciju ieviešanu privātajā sektorā, kas no pieejamiem atjaunojamiem vai otrreizēji izmantojamiem resursiem ražotu elektroenerģiju vai biometānu vietējai pašapgādei un realizācijai kopējos tīklos (energotīkls, gāzes vads). Tādējādi tiks maksimāli efektīgi izmantots gan dabas, gan cilvēku kapitāls trūkstošās enerģijas saražošanai no pašu resursiem.	
478	Vides konsultatīvā padome	(208) pie transporta apgādes energoresursiem jāparedz arī plašāka elektroenerģijas izmantošana satiksmē un ūdeņraža dzinēju attīstība. Mūsu skatījumā 2030. gadā viss sabiedriskais autotransports, viss dzelzceļa transports, 50% vieglā un kravas autotransporta darbojas ar elektropiedziņu. Tas prasa papildus ap 8 TWh elektroenerģijas gadā (jaunas jaudas) un var dot ietaupījumu ap 1 000 000 tonnas fosilās degvielas. Kā elektroenerģijas ražošanai, tā arī tiešā veidā sabiedriskā transporta darbināšanai nepieciešamie resursi ir jārod attīstot biometāna ražošanu Latvijā, it īpaši lielajās pilsētās.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Precīzi resursu sadalījumu būtu jānosaka nozares politikas plānošanas dokumentos.
479	Vides konsultatīvā padome	(209) nav saprotams, kas domāts ar „modernizēt reģiona lielākās TEC”, jo tās tikko ir modernizētas.	Redakcija tiks precizēta.
480	Vides konsultatīvā padome	(212) jāprecizē elektrostaciju jaudu apzīmējumi: mazas - >1 MW, vidējas - < 75 Mwel.	Redakcija tiks precizēta.
481	Vides konsultatīvā padome	(213) kāds pamatojums „... 400 MW VES jaudas 60 km2 teritorijā”? Uz 1 km2 var uzstādīt ap 10 MW. VES būvei „lielo patērētāju atrašanās vietas” nav prioritāras. Lielo HES ūdeskrātuvju izmantošana VES kompensācijai (savietojamība, autors – Meža attīstības fonds) ir stipri apšaubāma.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nenoteikt precīzu vēja staciju platību un izvietojumu, jo tas atkarīgs no katra konkrētā projekta tehniski-ekonomiskās pamatojuma un ietekmes uz vidi novērtējuma
482	Vides konsultatīvā padome	(222) papildināt: „Pakāpeniska pāreja dzelzceļa un autotransportā uz elektropiedziņu.”	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
483	Vides konsultatīvā padome	(231) un (232) „selgā un atklātā jūrā” un „jūras šelfs” – ievērot terminoloģiju.	Redakcija tiks precizēta.

Telpiskā perspektīva

484	Vides ministrija	6. attēls nav nolasāms, nav arī veiksmīgi izvēlēti apzīmējumi un krāsu toņi. Iesaka to sagatavot kvalitatīvāku, vai pretējā gadījumā radīsies dažādas neskaidrības un attēlam nebūs nozīmes.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
485	Vides ministrija	Sadaļas par enerģētisko nodrošinājumu saturs atkārtoti 7. nodaļā minēto, līdz ar to iesaka	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		šo sadaļu izslēgt no 9. nodaļas un karti iekļaut 7. nodaļā.	
486	Satiksmes ministrija	Uzskatām, ka nepieciešams izvērtēt LIAS iekļauto attēlu nr.1 un nr.2 nepieciešamību un aktualitāti. Pielikumā pievienojam attēlu, kas raksturo Latviju interesējošos multimodālos transporta koridorus, un ko piedāvājam minēto attēlu vietā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
487	Satiksmes ministrija	(275.) Iesakām izvērtēt izvirzītā mērķa iespējamību. Ministrija ir saņēmusi transporta nozares ekspertu viedokli, ka Latvijā nav iespējama šāda ekonomiski attaisnojama transporta sistēmas izveide. Turklāt, ja LIAS izstrādātāji uzskata, ka mērķis ir īstenojams, tad vajadzētu norādīt, kā – vai izbūvējot vietējas nozīmes lidostas, vai paredzot ātrgaitas dzelzceļa izveidi vai tml.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. mērķis ir ambiciozs, taču divu stundu sasniedzamība no republikas pilsētām uz galvaspilsētu pa dzelzceļu ir iespējama, nodrošinot pieturas arī vidēja lieluma reģionālajos centros. Jānodrošina republikas pilsētu un attiecīgo reģionālo centru sasniedzamība 60-90 minūšu laikā.
488	Satiksmes ministrija	(267., 271., 275., 285.) Norādīts, ka Latvijā apdzīvotas vietas ir savstarpēji vāji savienotas. Tā kā Latvija raksturojas ar plašu un sazarotu autoceļu tīklu, tad ministrija iepriekš minētajam nevar piekrist, tāpēc LIAS noteiktais mērķis „dažādu valsts teritoriju un vietu sasaistes uzlabošana” ir jāaizstāj ar „esošā ceļu tīkla kvalitātes uzlabošanu”.	Neņemt vērā. Apdzīvotās vietas Latvijā ir savstarpēji vāji savienotas, kas ierobežo pilsētu sadarbības tīklu, pilsētu un lauku partnerības attiecību izveidi. Pastāvošais transporta tīkls rada priekšrocības teritorijām, kas izvietotas pie galvenajiem transporta tīkliem, radot mobilitātes iespējas, piekļuvi darba vietām utt., bet nenodrošina labu pārējo valsts teritoriju sasniedzamību, radot nomales efektu atsevišķās valsts teritorijās. Policentriskas apdzīvojamības struktūras nostiprināšanai ir jānodrošina attīstības centrus savienojošas transporta infrastruktūras tīkla izveide, primāri attīstot reģionālās nozīmes ceļu tīklu, kas nodrošinātu reģionu un novadu nozīmes attīstības centru savienojamību un sasniedzamību, tādējādi veicinot reģionālo mobilitāti, radot reģionālās ekonomikas attīstībai labvēlīgus apstākļus un novēršot atsevišķu valsts teritoriju nomales efektu.
489	Satiksmes ministrija	(283.) Izvērtēt „VIA Hanseatica autoceļu koridoru” termina lietošanas pamatotību, jo Latvijai,	Neņemt vērā. Minētais termins ir starptautiski plaši atpazīstams

		kā Eiropas Savienības dalībvalstij, būtiskie autotransporta maršruti ir iekļauti „TEN-T tīklā”.	
490	Satiksmes ministrija	(285.) Izvērtēt termina „ātrgaitas dzelzceļš” lietošanu, jo tas nozīmē pārvietošanās ātrumu vismaz 200 km/h. Šajā gadījumā savietot kravu un pasažieru satiksmi būtu ļoti grūti, turklāt attiecībā uz kravu pārvadājumiem, tas nozīmētu caurvedes spēju kritumu. Varētu izvērtēt pasažieru vilcienu ātruma palielināšanu līdz 160 km/h, kas ļautu sasniegt (275) . noteikto mērķi par sasniedzamību uz (285) . minētajām pilsētām (Daugavpils un Liepāja). Šajā gadījumā būtu nepieciešama papildu izvērtēšana, kā pasažieru vilcienu ātrumu palielināšana ietekmēs kravu caurvedes spēju un vai šajā gadījumā nav nepieciešami tādi dzelzceļa infrastruktūras jaudas palielināšanas pasākumi kā otrā sliežu ceļa izbūve. (275.) izvirzītā mērķa novērtēšanai, iesakām veikt aprēķinus un izvērtēt nepieciešamību piesaistīt transporta nozares ekspertus, lai pārliecinātos par tā īstenošanas iespējām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Ātrgaitas satiksme ar 200 km/h būtu nodrošināma vismaz RAIL Baltica maršrutā, kas ir ES prioritārais transporta projekts. Izvirzītais mērķis ir ambiciozs, taču divu stundu sasniedzamība no republikas pilsētām uz galvaspilsētu pa dzelzceļu ir iespējama, nodrošinot pieturas arī vidēja lieluma reģionālajos centros. Jānodrošina republikas pilsētu un attiecīgo reģionālo centru sasniedzamība 60-90 minūšu laikā.
491	LDDK	(181) , (186) līdz (189) paredzēt atbalstu investīciju piesaistei mērķu sasniegšanai un vēlamā telpiskā plānojuma realizēšanai.	Neņemt vērā. Atbalsta nosacījumu izstrāde un pielietošana ir vidēja termiņa un īstermiņa plānu izstrādes un īstenošanas kompetence. LIAS prioritāšu noteikšanas rezultāts tieši ir definēt rīcības virzienus, kuru īstenošanai nepieciešams atbalsts.
492	LDDK	(189) par atvērtu un kvalitatīvu publisko telpu varam rūpēties iesaistot organizēto pilsonisko sabiedrību - darba devējus, darbiniekus un pašvaldības reģionālajā sociālajā dialogā, kura ietvaros var tik panākta vienošanās par atbilstošu infrastruktūras risinājumu noteiktas teritorijas iedzīvotājiem, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un ekonomiskā potenciāla izmantošanu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Sabiedrības iesaiste pilnībā atbilst stratēģijā definētajiem stratēģiskajiem principiem līdzdalība un sadarbība, nodrošinot sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanā, priekšlikums atbalstāms.
493	LDDK	Integrēta pilsētu plānošana un tūlītējie soļi – aicinām papildināt ar transporta nozares attīstību atbilstoši uzstādītajiem mērķiem.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Pilsētu transporta sistēmas attīstības plānošana, ietverot sabiedriskā transporta pakalpojumu plašas izmantošanas veicināšanu, to savstarpēji saskaņojot ar dzīvojamās un publiskās apbūves attīstības plānošanu, ir būtisks faktors ilgtspējīgas attīstības veicināšanai

494	Latgales Plānošanas Reģions	<p>Atbilstoši Reģionālās attīstības likuma 16.panta 1.daļas 9.punktā noteiktajam, Latgales plānošanas reģions, izvērtējot stratēģijas projekta atbilstību Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojumam 2006-2026. gadam (turpmāk- reģiona plānojums), konstatēja, ka 9.nodaļā „Telpiskā perspektīva” 3.attēlā „Attīstības koridori” Latgales ziemeļu daļa ir norādīta kā teritorija ar pazeminātu sasniedzamību. Reģiona plānojuma 2.daļā „Telpiskā attīstības perspektīva” ir noteiktas Latgales reģiona nākotnes attīstības iespējas un vīzijas un izvirzīti mērķi to sasniegšanai. Reģiona telpiskās attīstības koncepcijas vīzijā ir pateikts, ka Latgale būs labi sasniedzams reģions, ar labi attīstītu infrastruktūru un kvalitatīviem pakalpojumiem. Tāpēc aicina izvērtēt iespēju, stratēģijā iestrādāt kā vienu attīstības koridoru virzienu Rēzekne- Gulbene- Smiltene- Valmiera- Ainaži, kurš reģiona plānojumā ir noteikts kā perspektīvais starptautiskas nozīmes autoceļš. Šī autoceļa attīstīšana stiprinātu saites starp Latgales un Vidzemes reģioniem, kā arī būtu īsākais ceļš no Latgales uz Igauniju un mazinātu teritoriju ar pazeminātu sasniedzamību īpatsvaru Latvijā.</p> <p>Papildus vēlamies norādīt uz dažādu izpratni attīstības centru noteikšanā. Reģiona plānojumā ir noteikti nacionālas nozīmes centri (Rēzekne, Daugavpils), reģionālas nozīmes centri (Ludza, Krāslava, Preiļi, Balvi, Līvāni) un novadu nozīmes centri (reģiona mazās pilsētas un lielie lauku ciemi), savukārt, stratēģijas projektā ir definēti pārreģionālie attīstības centri (Liepāja, Daugavpils), reģionālie attīstības centri (Jelgava, Ventspils, Valmiera, Rēzekne, Jēkabpils un Jūrmala) un mazie un vidējie attīstības centri (bijušās rajonu pilsētas, mazās pilsētas, lielie ciemi).</p> <p>Kā arī nodaļā „Telpiskā perspektīva” (277). tiek uzsvērta esošās apdzīvotuma struktūras saglabāšana un stiprināšana, bet <i>Saprātīgas saraušanās rīcības programma (52)</i>. paredz iedzīvotāju un pakalpojumu sakoncentrēšanos no pārāk izkliedētām teritorijām vienkopus. Stratēģijas projektā netiek piedāvāts risinājums, kas notiks ar pamestajām teritorijām, ēkām, kā tiks uzturēta un sakopta lauku vide, lai tā būtu pievilcīga arī tūristiem.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Priekšlikums ir pozitīvi vērtējams, jo šāda transporta koridora izveide sekmēs reģionu sadarbību, kā arī uzlabos Vidzemes reģiona austrumu daļas sasniedzamību, taču tas varētu tikt noteikts par nacionālas nozīmes transporta koridoru, jo starptautiska nozīme šim savienojumam ir mazticama.</p> <p>Lai nodrošinātu pamatotu pieeju un vienotu izpratni attīstības centru noteikšanā, LIAS telpiskās perspektīvas ietvaros attīstības centri pēc apdzīvoto vietu lieluma, apkalpes mēroga, pakalpojumu klāsta un sasniedzamības ir iedalāmi vairākos līmeņos - starptautiskas, nacionālas, reģionālas un novadu nozīmes attīstības centru līmeņos.</p> <p>Policentriskas apdzīvotuma struktūras nostiprināšanai tika izvirzīti šādi attīstības virzieni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - attīstības centru (pilsētu) konkurētspējas stiprināšana atbilstoši to izaugsmes resursiem un prioritātēm; - pilsētreģionu stiprināšana - attīstības centru (pilsētu), pilsētu un lauku savstarpēji papildinošās sadarbības / mijiedarbības attīstība, veidojot pilsētreģionus, tādējādi efektīvi izmantojot attīstības centra un apkārtējo teritoriju kopējo izaugsmes potenciālu, veicinot attīstības centra konkurētspējas palielināšanos un radot lauku teritoriju iedzīvotājiem priekšnosacījumus mobilitātei; - attīstības centru (pilsētu) tīkla izveidošana - attīstības centru integrēšana kopējos funkcionālajos tīklos, kas balstītos uz lomu papildinātības un sadarbības principiem, sekmējot reģionu līdzsvarotu attīstību un mazinot monocentriskas apdzīvotuma struktūras tendences.
-----	-----------------------------	---	--

495	Vides konsultatīvā padome	<p>57. zemsvītras paskaidrojumā attiecībā uz (292) rindkopu svītrot teikumu "Latvijā Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes teritorija ir apmēram 300 metru plata sauszemes josla no ūdens līnijas sauszemes virzienā." Šajā paskaidrojumā norādītā 300 m josla ir Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjosla, kas ir tikai šaurākā un pati jutīgākā piekrastes daļa un kura apsaimniekojama saskaņā ar Aizsargjoslu likumu. Par (292) rindkopā tālāk minēto "valsts interešu teritoriju, kas izdalāma kā īpašs attīstības apakšreģions" uzskatāma daudz plašāka (kilometros mērāma) piekrastes teritorija.</p> <p>Lūgums par piekrasti uzskatīt ne tikai sauszemes daļu, bet arī jūru (kā pareizi nosaukt to LV interešu teritoriju jūrā).</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Starptautiskā līmenī ir dažāda pieeja piekrastes definēšanai. Par piekrasti stratēģijas izstrādes posmā varēja uzskatīt vietējās pašvaldības, kuras atrodas pie Baltijas jūras un Rīgas jūras līča. Šobrīd pēc novadu reformas ir izveidojušās vietējās pašvaldības, kuru teritorija iesniedzas dziļi iekšzemē, tādēļ būtu jāapsver piekrastes noteikšana vismaz piecu- desmit kilometru platumā, ņemot vērā, ka Aizsargjoslu likums nosaka, ka Baltijas jūras un Rīgas jūras līča ierobežotas saimnieciskās darbības josla ir līdz 5 kilometrus plata.</p>
496	Vides konsultatīvā padome	<p><u>Vides pārskatā</u> runāts par to, kā apgūstamās jaunās teritorijas ostu attīstībai, bet nav minēts par to, ka jācenšas racionāli izmantot jau esošās ostu teritorijas, nemēģinot "risināt jautājumu" par ostu attīstību uz dabas un kultūrvēsturiski nozīmīgu teritoriju rēķina. Latvijas ostu teritoriju sekmīgas un videi draudzīgas attīstības priekšnoteikums ir tādas likumdošanas izstrāde, kas ļauj Latvijas ostām savstarpēji nekonkurēt par bīstamajām kravām, bet gan veidot Latvijas kravu sadalījumu ostās, ņemot vērā "mazākā ļaunuma" jeb mazākās ietekmes uz vidi principu</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Priekšlikums par racionālu ostu esošo teritoriju ir atbalstāms, primāri svarīgi ir izmantot ostu esošos resursus un kapacitāti pirms jaunu teritoriju apgūšanas.</p> <p>Lai nodrošinātu ostu savstarpējas konkurences par bīstamajām kravām likvidēšanu, nepieciešams panākt, ka ostas nekonkurē nacionālā līmenī, bet gan starptautiskajā līmenī. Taču šis drīzāk īstermiņa uzdevums.</p>
497	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	<p>(39) Grūti piekrist, ka „depopulācijas teritoriālās dimensijas risinājumi jāmeklē tā sauktās „inteligentās saraušanās virzienā”, kas atgādina padomju laika kolhozu ciematu veidošanu un individuālās izvēles ierobežojumus. Varbūt tomēr mūsdienīgāk būtu uzlabot ceļus un transportu (sk. indikatorus un 9. sadaļu „Telpiskā perspektīva”).</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Prioritāra tomēr ir esošās apdzīvotuma struktūras saglabāšana, pie nosacījuma, ka iedzīvotājiem ir pieejamas darbavietas, ir iespējas nodarboties ar lauku videi raksturīgu uzņēmējdarbību. Šie procesi jāveda, ņemot vērā resursu patēriņu, kas rodas radot jaunus mājokļus un nodrošinot pakalpojumus jaunajā dzīvesvietā iedzīvotājiem, kas pamet lauku vidi ar resursu patēriņu, ko veido izmaksas pakalpojumu sniegšanai viņu vecajā dzīvesvietā. Šo procesu vadība jāuzņemas vietējām pašvaldībām, izstrādājot teritorijas plānojumus, kā arī veicinot infrastruktūras sakārtošanu un pakalpojumu pieejamību, lai panāktu, ka iedzīvotāji</p>

			paliek dzīvot pašvaldības teritorijā un maksā tai nodokļus.
498	P.Eglīte, Dr., LZA Ekonomikas institūts	Sadaļā par dzīves kvalitāti un pievilcīgu dzīves vidi autori nezina kāpēc pievēršas publiskai telpai tikai pilsētās, kas ir zināmā pretrunā ar 9. sadaļas saturu par telpisko perspektīvu un dažām tēzēm arī citās sadaļās, piemēram, par veco (tikai?) turīgo cilvēku pārcelšanos uz laukiem – jautājums, kādiem. Savukārt dzīves kvalitāte reducēta uz citu radītas „publiskās infrastruktūras izmantošanu” (184) un interneta izmantošanu” (187., 188.). Kā būs ar jaunradi, individuālo izvēli, kopā būšanu ar bērniem, sociālā kapitāla uzturēšanu un veselīgu dzīvesveidu, kas nav īstenojams bez kustībām un atrašanās dabā?!	Daļēji ņemt vērā. Publiskās vides kvalitāte un pieejamība ir problēma ne tikai pilsētās, bet arī lauku teritorijās, lai gan mazākā mērā, jo lauku vidē ir daudz mazāka antropogēnā ietekme. Atslēgas vārds šeit ir pilsētu-lauku sadarbība, kas nodrošina pilsētu pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem, savukārt, pilsētu iedzīvotājiem nodrošinot rekreācijas un lauku ekonomikas pakalpojumu saņemšanas iespējas lauku teritorijās. Šie jautājumi apskatīti 192.paragrāfā, taču tos nepieciešams vairāk akcentēt.
499	M.Strazds	44.lpp. minētais mērķis „Izveidot cilvēkiem un dabai pievilcīgu dzīves telpu, kura veicina attīstības procesus visā valsts teritorijā un stiprina Latvijas un Baltijas jūras reģiona izaugsmi” ir tehnokrāta radīts nonsenss. „Dabai pievilcīgu” neko izveidot nevar, cilvēkiem pievilcīgu teorētiski var tikai par nesaprotamu cenu, savukārt, ja par saprotamu cenu, tad diemžēl uz citu vietu izpostīšanas rēķina.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju - precizēt mērķa formulējumu. Izteiktas komentārs nepiedāvā citu risinājumu. Jāpiekrīt, ka neko dabai pievilcīgu nevar izveidot, taču cilvēkiem pievilcīgu vidi gan var izveidot, turklāt arī par saprotamām izmaksām un sakārtojot tieši nepievilcīgu vidi.
500	M.Strazds (rakstv.)	(239) teikts, ka „Bioloģiskās daudzveidības samazināšanos izraisa zemes izmantojuma maiņa, svešzemju sugu izplatīšanās un vides piesārņojums”. Diemžēl galvenais, kas to izraisa, ir brīvā tirgus nekontrolētā darbība un ekonomiskā alkātība. Turklāt visi (Latvija tai skaitā) uzskata, ka citiem vajadzētu sevi ierobežot, bet mums svarīgi attīstīties. Tas ir tikai laika jautājums, lai sāktos nežēlīga cīņa par palikušajām resursu driskām. Vai stratēģijā nevajadzētu vismaz sākt domāt par pēcfosilā kurināmā laikmetu?	Daļēji ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Jāpiekrīt, ka zināma ietekme uz bioloģisko daudzveidību ir arī brīvā tirgus aspektiem, jo īpaši nekustamā īpašuma jomā. Tomēr valstī pastāv tiesību akti un administratīvās procedūras, kam būtu jānodrošina bioloģiskās daudzveidības aizsardzība, svarīga ir šo instrumentu pielietošana un sabiedrības izpratne par jebkuras darbības ietekmi uz vidi. Stratēģija ļoti lielā mērā ir ņēmusi vērā riskus, kas saistīti ar fosilo energoresursu izmantošanu, tādēļ stratēģijā ir iekļauta nodaļa ”Atjaunojama un droša enerģija”, kurā ietverti risinājumi energoefektivitātes,

			energoapgādes drošības un atjaunojamo energoresursu attīstībai.
501	M.Strazds (rakstv.)	(241) teikts, ka Latvija ir viena no līderēm bioloģiskās daudzveidības ziņā, par ko liecina putnu apdzīvotības un daudzveidības indekss. Taču ne grieze, ne mazais ērglis, kuru „Latvijas populācija veido būtisku daļu no globālās populācijas” šī indeksa veidošanā nepiedalās un lepošanās ar tām ir 10-18 gadu vecas vēsture – mazā ērgļa skaits Latvijā pēdējos 4-5 gados jau ir sarucis par >20% un turpina strauji samazināties, līdzīgi ir ar griezi. Ja nu kaut kādā ziņā esam līderi, tad šīs daudzveidības iznīcināšanas tempa ziņā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešams stratēģijā vērst uzmanību arī uz to dzīvnieku un putnu sugu stāvokli, kuri nav iekļauti attiecīgajos daudzveidības indeksos
502	M.Strazds (rakstv.)	59.lpp.Lai efektīvi pārvaldītu dabas kapitālu, nepieciešams noteikt ekosistēmu saglabāšanas un atjaunošanas mērķus un indikatorus. Tāpēc nepieciešams veikt visaptverošu Latvijas ekosistēmas trūkumu analīzi (gap analysis), kura salīdzinātu esošo ekosistēmas stāvokli ar tā atskaites jeb etalona līmeni. Veicot šo analīzi, varētu izvirzīt ilgtermiņa prasības pēc dažādiem biotopiem un tiem nepieciešamās platības, izvērtējot, kurās ekosistēmas ir vajadzīga aizsardzība, kurās aktīva apsaimniekošana un kurās – dzīvotņu restaurācija. Kaut kas labs, beidzot. Taču a) kas noteiks etalona līmeni un b) kas šo tūlītējo soli veiks? Ja ministrijas, kas pašas visu līdz šim ir postījušas un kam šis pētījums uzliks iemauktus, tad rezultāts ir paredzams jau nesākot. Nav vērts pat tērēt naudu. Piemērs jau ir tas, kā ZM izmanto meža monitoringa datus...	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešams papildināt stratēģiju, norādot, ka šos uzdevumus veic par vides jomu atbildīgā ministrija, saskaņojot mērķus un indikatorus ar citām nozaru ministrijām.
503	M.Strazds (rakstv.)	65.lpp. Latvijas dabas struktūras (ezeri, upes, mežu masīvi u.c.), īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kultūras pieminekļi un ainavas ir nozīmīgas nacionālās identitātes un Latvijas starptautiskās atpazīstamības veidošanā, iedzīvotāju dzīves kvalitātes un ekonomiskās attīstības nodrošināšanā. Lai tā būtu, bet vai aprēķinos par kaut kā izmantošanu, attīstību utt. ir ņemts vērā šo resursu telpiskais izvietojums, nepārvietojamība un kaimiņu teritoriju iespaids? Aizsargājama teritorijai uzreiz aiz robežas nocirsts mežs ietekmē gan tās bioloģisko vērtību gan vēl lielākā mērā ainavisko, kas "uzlabo dzīves kvalitāti". Mežu masīvu tādā izpratnē Latvijā faktiski vairs nav palicis gandrīz nemaz, un, kas ir būtiski, vērtības atgūšana ir iespējama ātrākais 50-100 gadu laikā...	Neņem vērā. Stratēģija runā par šīm vērtībām pašām par sevi, kā arī par to, ka nepieciešams tās saglabāt un ilgtspējīgi apsaimniekot. Šo resursu telpiskais izvietojums un kaimiņu teritoriju ietekme ir izvērtējama reģionālā un jo īpaši vietējā plānošanas līmenī.
504	I.Voits	Pirms 10 gadiem aktuāls bija jautājums par 500 km ² lielu jūras teritoriju, kuru Latvija	Neņem vērā.

		bija paredzējusi atdot Lietuvai, Saeima šādu lēmumu vēl joprojām nav pieņēmusi, bet neskatoties uz to, starptautiska mēroga kartēs šī teritorija parādās kā Lietuvas teritorija. Ierosina LIAS fiksēt Latvijas intereses šajā jomā.	Šis jautājums ir jārisina starpvaldību sarunās, jo tas skar tiesības uz noteiktu jūras teritoriju jeb tās piederību, nevis jautājumu par šīs vai citas teritorijas attīstību
505	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	(184./185) Mērķī ir minēta visa valsts teritorija, tādēļ uzskatām, ka šeit ir jārunā arī par lauku teritorijām, kaut gan uzsvērtā ir radošas pilsētvides izveidošana un integrēta pilsētu plānošana. Vai tad lauku teritorijās tas nav nepieciešams? Tāpat nepieciešami arī iespējamie risinājumi lauku teritorijās.	<p>Daļēji ņemt vērā.</p> <p>Publiskās vides kvalitāte un pieejamība ir problēma ne tikai pilsētās, bet arī lauku teritorijās, lai gan mazākā mērā, jo lauku vidē ir daudz mazāka antropogēnā ietekme. Atslēgas vārds šeit ir pilsētu-lauku sadarbība, kas nodrošina pilsētu pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem, savukārt, pilsētu iedzīvotājiem nodrošinot rekreācijas un lauku ekonomikas pakalpojumu saņemšanas iespējas lauku teritorijās. Šie jautājumi apskatīti 192.paragrāfā, taču tos nepieciešams vairāk akcentēt.</p> <p>Lauku dzīves veida formu daudzveidošanās, t.sk. lauksaimnieciskās ražošanas lomas maiņa kopā ar kādreiz tipisko pilsētas saimniecisko procesu izplatīšanos lauku teritorijās nosaka jaunu policentriskas apdzīvotuma struktūras attīstības virzienu – pilsētreģionu rašanos un attīstību. Pilsētreģiona ietvaros pilsētas kalpos par lauku teritoriju atbalsta centriem, nodrošinot lauku noieta tirgu lauksaimniecības produkcijai, darba vietas, plašāku pakalpojumu klāstu un informācijas pieejamību. Savukārt lauki nodrošinās teritorijas uzņēmējdarbībai un infrastruktūras projektiem, dzīves vietas, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un rekreācijas iespējas pilsētas iedzīvotājiem. Sadarbība starp pilsētām un lauku teritorijām ir vēlama, jo apvienojot teritoriju priekšrocības un kopīgi novēršot trūkumus, tiek veicinātas gan pilsētas, gan lauku teritorijas attīstības iespējas.</p>

506	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	<p>(282) „Pilsētu attīstības politika” - runa ir tikai par pilsētām, lai gan arī lauku teritorijām ir dažāds attīstības potenciāls un konkurētspējas priekšrocības, piem., varbūt nacionālo dabas parku teritorijās stratēģiski atbalstīt tikai tūrisma un bioloģisko lauksaimnieku darbību, vai arī kādos noteiktos lauku reģionos – rapšu audzēšanu biodegvielai.</p> <p>(294) papildināt - izstrādāt arī lauku (ne tikai pilsētu) teritoriju attīstības politiku.</p> <p>Ir nepieciešama analīze par lauku teritoriju depresīvo reģionu attīstību (it īpaši to, kas atrodas tuvu maģistrālēm un pilsētām), jo daudzu gadu garumā šie reģioni nav attīstījušies.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Par vienu no policentriskas apdzīvojuma struktūras attīstības virzieniem ir noteikta pilsētoreģionu stiprināšana, kas paredz attīstības centru (pilsētu), pilsētu un lauku savstarpēji papildinošās sadarbības / mijiedarbības attīstību, veidojot pilsētoreģionus, tādējādi efektīvi izmantojot attīstības centra un apkārtējo teritoriju kopējo izaugsmes potenciālu, veicinot attīstības centra konkurētspējas palielināšanos un radot lauku teritoriju iedzīvotājiem priekšnosacījumus mobilitātei.</p> <p>Attiecīgi tiek piedāvāti atbalsta virzieni pilsētoreģionu stiprināšanai, t.sk. sekmēt gan pakalpojumu, gan darba vietu sasniedzamību lauku iedzīvotājiem, kā arī rekreācijas un dzīvošanas iespējas pilsētu iedzīvotājiem, attīstot kvalitatīvu un savstarpēji savienojamu transporta sistēmu un elektroniskos sakarus.</p>
507	Valsts Lauku tīkla sekretariāts un LLKIC	<p>(289) „Daudzfunkcionālu un produktīvu lauku teritoriju attīstība” apstiprina 245. punkta pamatdomu par „zaļo ekonomiku” lauku teritorijās, neaizmirstot arī to, ka mums vajadzētu savu valsti nodrošināt ar savu lauksaimniecības produkciju. Tiesa šis ir vienīgais punkts, kas skar Latvijas lauksaimniecības attīstības tendences.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Ņemot vērā ievērojamos Latvijas lauksaimniecības zemes resursus, Latvijai ir visas iespējas panākt pozitīvu eksporta-importa bilanci pārtikas rūpniecības jomā, protams, pie nosacījuma, ka tiks līdzsvaroti ES Kopējās lauksaimniecības politikas nosacījumi.</p>
508	Rīgas PR	<p>9. sadaļā minētais policentrisms būtu jāskaidro plašākā izpratnē kā analogs decentralizācijai. Policentriska struktūra nenozīmē tikai pilsētas vai apdzīvojumu, tas jāskata kontekstā ar telpu kopumā – laukiem, ainavām, dabas teritorijām, transportu utt. Pilsētas šajā kontekstā ir kā šīs struktūras organizējošais elements.</p> <p>LIAS būtu jāformulē reģionālā politika vadlīniju formā. Balstoties uz to valsts varētu veidot reģionālās attīstības atbalsta instrumentus, kam pašlaik trūkst pamatojuma.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Policentriska apdzīvojuma funkcionēšana valstī ir viens no priekšnosacījumiem, lai nodrošinātu Rīgā radītās izcilības, potenciāla un resursu tālāku pānesi uz pārējiem Latvijas reģioniem, mazinot uz Rīgu orientētu mobilitātes plūsmu, vienlaikus veicinot reģionālo mobilitāti un radot reģionālās ekonomikas attīstībai labvēlīgus apstākļus, kā arī Latvijas integrēšanos starptautiskajā ekonomiskajā vidē kā saiknei starp</p>

			<p>Austrumu un Rietumu tirgiem.</p> <p>Policentriskas apdzīvojuma struktūras nostiprināšanai tika izvirzīti šādi attīstības virzieni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - attīstības centru (pilsētu) konkurētspējas stiprināšana atbilstoši to izaugsmes resursiem un prioritātēm; - pilsētreģionu stiprināšana - attīstības centru (pilsētu), pilsētu un lauku savstarpēji papildinošās sadarbības / mijiedarbības attīstība, veidojot pilsētreģionus, tādējādi efektīvi izmantojot attīstības centra un apkārtējo teritoriju kopējo izaugsmes potenciālu, veicinot attīstības centra konkurētspējas palielināšanos un radot lauku teritoriju iedzīvotājiem priekšnosacījumus mobilitātei; - attīstības centru (pilsētu) tīkla izveidošana - attīstības centru integrēšana kopējos funkcionālajos tīklos, kas balstītos uz lomu papildinātības un sadarbības principiem, sekmējot reģionu līdzsvarotu attīstību un mazinot monocentriskas apdzīvojuma struktūras tendences. <p>Attiecīgi tiek piedāvāti atbalsta virzieni policentriskas apdzīvojuma struktūras stiprināšanai.</p>
509	Rīgas PR	<p>9. sadaļā būtu akcentējama Rīgas pilsētas un Rīgas reģiona īpašā loma Latvijas attīstībā un nepieciešamība pēc valsts virzītas koncentrētas atbalsta politikas starptautiskās kompetences stiprināšanā. Policentrisms te ir jāsaprot ar Rīgas nozīmi Baltijas jūras reģionā un Eiropā. Pretējā gadījumā – Latvija saglabās savu tradicionālo atpalcību daudzās jomās.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>LIAS telpiskās perspektīvas tendences un izaicinājumi tiek skatīti pasaules, Eiropas un Baltijas jūras reģiona mērogā.</p> <p>LIAS uzsver Rīgas kā Eiropas un Baltijas jūras reģiona mēroga darījumu, zinātnes un kultūras izcilības centra</p>

			attīstības veicināšanas nepieciešamību Latvijas konkurētspējas stiprināšanai globālā mērogā. Attiecīgi ir izšķiroši būtiski veicināt Rīgas un citu attīstības centru, kuros koncentrējas augsti kvalificēts darbspēks un radoši cilvēki, kultūras un radošās industrijas, kurām piemīt izpētes un attīstības kapacitāte, kuras sniedz augstas vērtības pakalpojumus, kā starptautisko tīklu mezglu punktu nostiprināšanos, sekmējot Latvijas un tās atsevišķu teritoriju integrēšanos starptautiskās sadarbības tīklos.
510	Rīgas PR	Latvijas telpa būtu skatāma arī vairākos telpiskajos mērogos – Pasaules/Eiropas, Baltijas jūras, Latvijas. Atbilstoši tam būtu pakārtojami arī skatāmie jautājumi – Pasaules mērogā mēs esam – Latvija, Baltijas jūras reģionā – Rīga, Latvijā – reģioni, citas plānošanas telpas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Skat. iepriekšējo komentāru.
511	Diskusijas dalībiece	Jāprecizē vai ir kāds pamatojums, kādēļ stratēģijā nav pievērsta uzmanība jūrai kā attīstības potenciālam.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nepieciešams kā īpašas nozīmes valsts telpu interpretēt ne tikai piekrasti, bet arī Latvijas jūras teritoriju, jo tās ir savstarpēji saistītas, kā arī jūras izmantošana dažādām vajadzībām pieaug, taču pietrūkst šo teritoriju izmantošanas integrētas plānošanas.
512	K.Rasa	Līdzās attīstības centriem un attīstības koridoriem jāapskata reģions kā telpiska vienība, īpaši uzsverot aktuālu tēzi, ka valsts pārvalde ir jādecentralizē	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
513	I.Rozenšteina	Jārosina izvērtēt iespēju stratēģijā paredzēt nacionālas nozīmes transporta infrastruktūras attīstību	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
514	P. Šķiņķis	Stratēģijā jābūt nacionālas nozīmes transporta infrastruktūras attīstības plānojumam	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
515	I. Valdmane	Jāuzsver, ka transporta plānošana nav tikai sasniedzamības, bet arī tranzīta un attīstības jautājums.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

516	A.Kublačovs	Kā attīstībai veiksmīgu risinājumu uzskata iedzīvotāju ienākumu nodokļa dalījumu 50:50 attiecībā pret vietu, kur cilvēks strādā un kur dzīvo	Neņemt vērā. Priekšlikums iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) pārdalei starp pašvaldībām, sadalot ieņēmumus starp darba vietu un dzīvesvietu (50/50) netiek ievērtēts, jo pastāv vairāki riski IIN pārdales gadījumā, t.sk. nodokļa administrēšanas problēmas, ko var izraisīt darba vietas biežāka maiņa, salīdzinot ar dzīvesvietas maiņu, informācijas trūkums par IIN rašanas avotu; pašvaldību, kuras sniedz atpūtas iespējas, neapmierinātība.
517	I.Murziņa	Valsts teritorijas attīstība plānota ļoti nevienmērīga, kas īpaši būtiski parādās Ziemeļvidzemes daļā	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Lai sekmētu reģionu līdzsvarotu attīstību un mazinātu monocentriskas apdzīvojuma struktūras tendences LIAS telpiskā perspektīva paredz veidot attīstības centru (pilsētu) tīklu, kas balstītos uz attīstības centru lomu papildinātības un sadarbības principiem. Vidzemes attīstības centru funkcionālais tīkls, kas balstās uz Rietumvidzemes (Valmiera - Cēsis – Smiltene) un Austrumvidzemes (Gulbene - Alūksne – Balviem) pilsētoreģioniem (trijstūri), kā arī Valku, Limbažiem, Siguldu un Madonu, tiek veidots nolūkā stiprināt Vidzemes reģiona pievilcīgumu kaimiņreģionu un Ziemeļu kaimiņvalstu uzņēmējiem un iedzīvotājiem. Vidzemes tīklu veidojošo attīstības centru komplementaritāte un mijiedarbībā, zināšanu apmaiņā un radošumā radītā sinerģija sekmēs labi funkcionējošas infrastruktūras izveidi, nodarbinātības un pakalpojumu saņemšanas iespējas gan attīstības centros, gan to tuvumā esošajās teritorijās.
518	I.Murziņa	Stratēģijā jāatspoguļo, ka realitātē šajās teritorijās ir gan transporta koridori, gan lielas pilsētas, taču pastāv tukšais trīsstūris – Gulbenes – Alūksnes virziens	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Skat. iepriekšējo komentāru.
519	N. Balgalis	Jāuzsver, ka Latvijas konkurētspējas resurss ir Rīga kopā ar tās funkcionālo reģionu. Kā galvenais attīstības dzinuli jāapskata sadarbības tīkls „Rīga – Jūrmala – Jelgava”, jo tas	Daļēji ņemt vērā, izstrādājot galīgo redakciju.

		pat varētu būt konkurētspējīgs pasaules mērogā.	<p>Skat. iepriekšējo komentāru.</p> <p>Jūrmala, kuras izaugsme, t.sk. iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes, lielā mērā saistītas ar Rīgas pilsētas attīstības procesiem, specializējoties kā viens no vadošajiem Baltijas jūras reģiona kūrorta, darījumu tūrisma, aktīvās atpūtas un kultūras centriem, sekmēs Rīgas kā starptautiskas nozīmes attīstības centra konkurētspējas attīstību.</p> <p>Ņemot vērā Rīgas tuvumu, Zemgales attīstības centru funkcionālais tīkls tiek veidots nolūkā ierobežot Rīgas aglomerācijas tālāku palielināšanos, stiprinot attīstības centru, īpaši Jelgavas un Jēkabpils kā reģiona virzītājspēku lomu. Attīstības centru iekļaušanos vienotajā funkcionālajā tīklā nosaka attīstības centru kopīgās intereses (piem., industriālo, loģistikas, tehnoloģiju parku veidošanas jautājumos, zinātnes centru sadarbības jautājumos, pakalpojumu izvietojuma jautājumos u.c.). Zemgales attīstības centru funkcionālais tīkls veicinās Latvijas austrumu un rietumu reģionu savstarpējo sasniedzamību un sadarbību, pastiprinās pārrobežu sadarbību ar tuvākajām Lietuvas pilsētām.</p>
520	K.Rasa	Stratēģijā jārisina kā pārtraukt resorisko pieeju attiecībā uz reģionu attīstību, jo pašlaik katrs resors izstrādā savu reģionu politiku un tā lielā mērā nav saskaņota vienā.	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p> <p>Reģionu attīstību veicinošo priekšnosacījumu radīšanai ir jānodrošina atbalsta plānošana un īstenošana atbilstoši teritoriju attīstības vajadzībām un prioritātēm, ievērojot reģiona izvirzīto ekonomiskās attīstības profilu, panākot līdzsvaru starp nozaru un teritoriju attīstības un atbalsta vajadzībām un prioritātēm, piedāvājot plašākas un daudzveidīgākas atbalsta iespējas teritoriju attīstības plānošanas dokumentos definēto prioritāšu īstenošanai.</p>
521	N. Balgalis	Jānosaka minimāli pieejamais pakalpojumu grozs katrā no attīstības centriem, kā arī dzan	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		jānosaka valsts pārvaldes funkcijas, kuras veic attīstības centri.	LIAS telpiskās perspektīvas ietvaros attīstības centri pēc apdzīvoto vietu lieluma, apkalpes mēroga, pakalpojumu klāsta un sasniedzamības ir iedalāmi vairākos līmeņos - starptautiskas, nacionālas, reģionālas un novadu nozīmes attīstības centru līmeņos. Papildus RAPLM sagatavos konceptuālo piedāvājumu pakalpojumu sniegšanas diferenciacijas principiem teritorijās.
522	Diskusijas dalībniece	Stratēģijā jāparedz skaidrojums pretrunai, kā plānots no ilgtermiņa attīstības viedokļa sabalansēt divas tendences – neregulējamo pašattīstību un plānotāju saplānoto attīstības modeli, kas saistās ar valsts mērķiem un valsts funkcijām.	Pieņemt zināšanai. Stratēģija nosaka attīstības prioritātes, taču neregulē attīstību detalizēti, bet gan atbilstoši starptautiskajam un valsts līmenim. Tādējādi tiek ievērots subsidiaritātes princips, kas noteiktos jautājumos brīvību lēmumu pieņemšanā paredz tam varas līmenim, kas ir tuvāk iedzīvotājam, un pašam iedzīvotājam. Nosakot vispārējo ietvaru valsts līmenī, tiek nodrošināts līdzsvars starp valsts un indivīda attīstības interesēm.
523	I. Rozenšteina	Kā papildus tūlītējo soli, kuru būtu nepieciešams norādīt stratēģijā, norāda – nacionālās nozīmes transporta infrastruktūras teritoriju noteikšanu, lai, ņemot vērā aizsargājamās teritorijas un citas saudzējamās teritorijas telpiskajā plānā, tiktu plānota arī infrastruktūra, tādējādi nebūtu bažas par to, ka var tikt apdraudētas aizsargājamās teritorijas, jo būs nepieciešamība izbūvēt infrastruktūru, kura pirms tam nebūs iekļauta.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Nacionālās nozīmes transporta infrastruktūras teritoriju noteikšana ir būtiski svarīga, lai nodrošinātu šo teritoriju detalizētu plānošanu zemākos plānošanas līmeņos.
524	A.Skujīna	Plānošanas darbs stratēģijā ir nepilnīgs un nopietni jāuzlabo, piemēram, jāsavieno plānotā transporta infrastruktūra ar zaļo tīklojumu, lai nerastos konfliktsituācijas	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Priekšlikums ir atbalstāms, taču skatāms savstarpēji sabalansējot gan infrastruktūras ierīkošanas vajadzības, gan zaļā tīklojuma funkcionēšanas priekšnosacījumus, turklāt vērtējot katrā attiecīgā gadījumā šo dažādo interešu nozīmīgumu un iespējas variēt risinājumus, lai novērstu iespējamās konfliktsituācijas.
525	A. Kublačovs	Pamatuzstādījums policentriskai attīstībai ir sadarbības formu dažādošana un resursu pēc iespējas efektīvāka izmantošana un koncentrācija. Šādā kontekstā ir saprotama centru	Daļēji ņemt vērā. Skat. iepriekšējo komentāru.

		noteikšana un iespējamā minimālā pakalpojuma groza definēšana	
526	V.Buša	Kā perspektīvu attīstības jomu jāparedz arī amatniecību, kas ir tradicionāla nodarbošanās un dod iespēju cilvēkiem dzīvot laukos.	Ņemt vērā, izstrādājot galīgo redakciju. LIAS paredz sekmēt katras teritorijas (gan pilsētu, gan lauku) īpašo priekšrocību izmantošanu, izmantojot integrētu pieeju.
527	A.Melluma	Ierosina šīs stratēģijas telpiskās perspektīvas ietvaros atrast veidu kā lauku teritorijas sadalīt atšķirīgās telpās. Norāda, ka Latvijas ģeogrāfijā ir iespējams izdalīt vairākus funkcionālos lauku teritoriju tipus, kas arī raksturojas ar dažādu attīstības resursu koncentrāciju, līdz ar to plānojot inovāciju attīstību un izglītības attīstību, tas ir jāņem vērā un plānotā attīstība jāprojicē uz teritorijām, kur tas dos vislielāko efektu. Būtiski stratēģijā parādīt iekšējo struktūru, kas atvieglotu arī plānošanu pašvaldību līmenī	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS paredz sekmēt katras teritorijas (gan pilsētu, gan lauku) īpašo priekšrocību izmantošanu, izmantojot integrētu pieeju. Priekšlikums atbalstāms, būtu iespējams izdalīt un tekstā aprakstīt izteiktus lauksaimniecības, mežsaimniecības un ainavu areālus, taču tikai tos, kas ir pietiekami nozīmīgi, kā piemēram, Zemgale - kā lauksaimniecības areāls.
528	D. Biernāne	Liels uzsvars ir jāliek uz radošo tūrismu, jo tas ir interaktīvs process seno amatu apmācībā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
529	J.Piešiņš	Stratēģija jāpapildina ar nacionālajiem riskiem.	Neņem vērā. Šie jautājumi būtu jārisina ar attiecīgo nozaru tiesību aktiem
530	Diskusijas dalībniece	Nepieciešams Latvijas attīstību plānot kontekstā ar Baltijas jūras attīstību, visas definētās intereses dažādās jomās, telpiskās perspektīvas ietvaros attēlojot telpiski, piemēram, aizsardzības intereses, kuģniecības intereses, viļņu enerģijas izmantošanas interese u.c.	Daļēji ņemt vērā. Stratēģija tiek izstrādāta vienlaicīgi ar Eiropas komisijas stratēģiju Baltijas jūrai, Latvijas attīstība tiek skatīta gan globālajā, gan Baltijas jūras reģiona attīstības kontekstā. Latvijas jurisdikcijā esošā Baltijas jūras teritorija un tās piekraste ir atzīstama par valsts nacionālas nozīmes telpu, un tai izstrādājams atsevišķs attīstības plānošanas dokuments
531	I.Kabaškins	Stratēģijai ir jābūt daudz radikālākai, ņemot vērā jaunus izaicinājumus, kuri radušies krīzes ietekmē un par kuriem nav iepriekš runāts	Pieņemt zināšanai.
532	I.Kabaškins	Vispirms ir jāpozicionē Latvijas valsts vieta pasaules vai vismaz Eiropas mērogā, lai plānotu pasākumus, kā šo pozīciju sasniegt, ar kādiem iekšējiem lēmumiem un rīcībām notiks šo mērķu īstenošana.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Latvijai ir jāizmanto sava ģeogrāfiskā novietojuma priekšrocības, lai gūtu maksimālu labumu no globālo

			loģistikas ķēžu tranzīta preču plūsmu apkalpošanas gan dzelzceļa, gan ostu jomā.
533	I.Kabaškins	Ir jāuzsver, ka Latvijai nepieciešama enerģētiska neatkarība, finansiāla neatkarība, un tās sasniegšanai noteiktā laika posmā jāklūst par galveno kritēriju stratēģijas attīstības procesā	Pieņemt zināšanai. Enerģētiskā neatkarība 20 gadu perspektīvā nav īstenojama, taču uz to pakāpeniski ir jāvirzās. Finansiālā neatkarība ir mērķis, ko būtu jānodrošina gan ar cilvēkkapitāla attīstību, gan inovatīvas un zaļas ekonomikas attīstību, gan ar atjaunojamās enerģijas attīstību.
534	A.Skujiņa	Stratēģijā nepieļaut centru tīklojuma ignorēšanu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Kā viens no policentriskas apdzīvojuma struktūras attīstības virzieniem ir noteikta attīstības centru (pilsētu) tīkla izveidošana, kas balstītos uz attīstības centru lomu papildinātības un sadarbības principiem, sekmējot reģionu līdzsvarotu attīstību un mazinot monocentriskas apdzīvojuma struktūras tendences.
535	Biedrība „Zemnieku saeima”	Neskaidri iezīmētas lauku attīstības un lauku iedzīvotāju perspektīvas, ņemot vērā, ka dokumentā uzskaitītie ilgtermiņa rīcības virzieni, risinājumi un tūlītējie soļi pēc specifikas atbilst pilsētvides prasībām, nevis Latvijas lauku būtībai. Atgādinām, ka aptuveni 30% Latvijas iedzīvotāju joprojām dzīvo lauku teritorijās, tādēļ, analizējot darbaspēka resursu, ir jāparedz īpaši pasākumi lauku apdzīvotībai, izglītībai, uzņēmējdarbībai un lauku vides konkurētspējas veidošanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS telpiskā perspektīva apskata laukus kontekstā ar pilsētām, pilsētreģiona ietvaros. Pilsētreģiona ietvaros pilsētas kalpos par lauku teritoriju atbalsta centriem, nodrošinot lauku noieta tirgu lauksaimniecības produkcijai, darba vietas, plašāku pakalpojumu klāstu un informācijas pieejamību. Savukārt lauki nodrošinās teritorijas uzņēmējdarbībai un infrastruktūras projektiem, dzīves vietas, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas un rekreācijas iespējas pilsētas iedzīvotājiem. Sadarbība starp pilsētām un lauku teritorijām ir vēlama, jo apvienojot teritoriju priekšrocības un kopīgi novēršot trūkumus, tiek veicinātas gan pilsētas, gan lauku teritorijas attīstības iespējas. Perspektīvā pilsētreģionu ietvaros ir būtiski attīstīt šādas

			pilsētu un lauku mijiedarbības formas - kapitāla plūsmas, dažādojot lauku teritoriju ekonomiku, tradicionālās lauksaimniecības nozares papildinot ar jaunu un inovatīvu produktu ražošanu, tūrisma plūsmas, īpaši novirzot tūristu plūsmas no pilsētām uz lauku teritorijām, kā arī darbaspēka un zināšanu plūsmas, sekmējot zināšanu pārnesi. Būtiski ir nodrošināt attīstības centru sasniedzamību, kas veicinās perifērijas teritoriju integrēšanu kopējā funkcionālajā tīklā un vairo plašāka reģiona konkurētspējas paaugstināšanos.
536	I.Birģele	<p>Saskata zināmu pretrunu telpiskās attīstības sadaļā starp Latvijas kā tranzītvalsts attīstību un Latvijas kā „zaļās” valsts attīstību.</p> <p>I.Rozenšteine piekrīt, ka zināma pretruna pastāv un ir nepieciešama transporta veidu sabalansēšana, jo tikai videi draudzīga transporta izmantošana nenodrošinās Latvijai ekonomisko attīstību, vienlaikus norādot, ka, piemēram, tranzīta jomā gan vairāk būtu izmantojams videi draudzīgākais dzelzceļš, nevis autotransports.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Minētā pretruna atrisināma, nosakot nacionālas nozīmes transporta infrastruktūras teritorijas, šajā procesā tranzīta intereses sabalansējot ar vides nozares interesēm nacionālajā līmenī. Pilnībā jāatbalsta dzelzceļa kā prioritāra transporta veida izmantošana gan kravu tranzīta jomā, gan arī pasažieru pārvadājumos.
537	A.Tauriņš	Nepieciešams noteikt transporta attīstības prioritātes un izstrādāt Nacionālo loģistikas attīstības plānu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Transporta attīstības prioritātes ir noteiktas, 283.-284.-285.paragrāfos. Nacionālā loģistikas plāna izstrāde iekļaujama, to nosakot kā tūlītējo soli un ar to aizstājot loģistikas koncepcijas izstrādi.
538	A.Tauriņš	<p>Transporta politikā ir nepieciešams sabalansēt sasniedzamību un apjomu kritisko masu, kas LIAS šobrīd iztrūkst. To var īstenot policentriskās attīstības virziena ietvaros un ņemot vērā reālās vajadzības, nevis vadoties no esošās infrastruktūras, piemēram, esošo lidlauku, esamības.</p> <p>Lai sekmētu resursu lietderīgu izmantošanu un efektivitātes paaugstināšanos transporta jomā, ir nepieciešama tikai viena lidosta un ostu specializācija. Šobrīd Latvijā norisinās pretējais, proti, katra pašvaldība attīsta savu ostu, jo nav nacionāla līmeņa attīstības stratēģijas šajā jomā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

539	A.Tauriņš	Dzelzceļa transports (lai gan šobrīd mazāk attīstīts) būtu jānosaka kā galvenā prioritāte, ņemot vērā vēsturiski izveidojušās priekšrocības, piemēram, dzelzceļa satiksmes organizēšanai ar bijušajām PSRS valstīm, kā arī energoefektivitātes un ekoloģijas apsvērumus. Autotransports kā viselastīgākais un sasniedzamākais transporta veids īpaši nozīmīgs reģionu attīstības veicināšanai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
540	I.Rozenšteine	Nepieciešams noteikt, vai Latvija tiek vai netiek attīstīta kā tranzīta valsts. Latvijā ir tranzīta biznesa attīstībai nepieciešamais potenciāls. Piekrīt A.Tauriņa kungam par dzelzceļa kā apkārtējai videi draudzīga transporta attīstības nepieciešamību. Savukārt avio satiksme starptautiskajos pārvadājumos ir ļoti būtiska, īpaši vadoties no zemo izmaksu faktora, savukārt tuvos attālumos Latvijā aviotransporta izmantošana nav nepieciešama. Atbalsta LIAS autoru skatījumu par sabiedriskā transporta infrastruktūras attīstību un sliežu transporta sistēmas izveidi Rīgas aglomerācijā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
541	B.Pētersone	Uzsver, ka LIAS nepieciešams atspoguļot reālo resursu analīzi, īpaši attiecībā uz teritorijas policentrisku attīstību. Policentriskajai attīstībai tiek pievērsta pārāk liela uzmanība un Latvijas gadījumā efektīvāka būtu resursu koncentrācija vienā centrā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Skat. iepriekšējo komentāru par policentriskas apdzīvotuma struktūras attīstības virzieniem.
542	N.Riekstiņš	Telpiskās perspektīvas sadaļā, kurā kā lauku teritoriju izmantošanas mērķi ir minēti lauksaimniecība un mežsaimniecība, iekļaut arī zivsaimniecību, pretējā gadījumā nav apskatīta ūdeņu apsaimniekošana un izmantošana gan akvakultūrai, gan zivju un vēžu audzēšanai. Veidojot dīķsaimniecības, kas atrodas <i>Natura</i> teritorijās veidojas pievilcīga vide ar tūrisma u.c. veida attīstības iespējām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Skat. iepriekšējo komentāru par lauku teritoriju attīstības perspektīvām.
543	Ē.Leitis	LIAS sadaļā par telpiskās identitātes saglabāšanu un attīstību, Baltijas jūras piekraste pamatoti vērtēta kā unikāls resurss un tūrisms minēts kā iespējamais instruments piekrastes attīstībai videi draudzīgā veidā, vienlaikus jāatzīst arī tūrisma radītais potenciālais apdraudējums šai ekoloģiski jūtīgajai teritorijai.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

544	Latvijas Valsts Ceļi	<p>Par galveno LIAS trūkumu uzskata dokumentā noteikto prioritāro ilgtermiņa rīcības virzienu nerealitāti. Faktiski dokuments nenosaka stratēģiju, bet tikai vīziju (attiecībā uz transporta sistēmu), kādu mērķi būtu jāsasniedz līdz 2030.gadam, taču šī vīzija nebalstās uz kaut cik reālu esošā stāvokļa novērtējumu un savā galvenajā mērķī satur elementāru kļūdu. Latvijā nav iespējama ekonomiski attaisnojama transporta sistēmas izveide, kas ar diferencētiem transporta veidiem ļautu no jebkuras valsts vietas sasniegt galvaspilsētu divu stundu laikā (275). To var pierādīt ar elementāriem aritmētiskiem aprēķiniem un neskatoties uz šī mērķa atraktivitāti transporta nozarē strādājošajiem, šim mērķim noteikti ir jābūt piezemētākam.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
545	Latvijas Valsts Ceļi	<p>(298) papildināt punkta (298) nosaukumu un saturu, ietverot ne tikai loģistikas attīstības koncepcijas izstrādi, bet arī transporta tīklu attīstības koncepciju, jo šie jautājumi ir jāaplūko neatrauti viens no otra (loģistika un transporta tīkli nav viens un tas pats). Rekomendējam šādu punkta (298) nosaukumu: <i>Nacionālā līmeņa loģistikas un transporta tīklu attīstības koncepcijas izstrāde</i>. Punkta skaidrojumā jāietver norāde, ka koncepcijai ir jānosaka galvenie transporta koridori un prioritārie transporta veidi šajos koridoros, kā arī uzdevums nodrošināt teritorijas transporta koridoru attīstībai (nepieciešamība plānot teritorijas nacionālās nozīmes transporta infrastruktūrai, kā to pareizi jau ir aizrādījusi Satiksmes ministrija).</p>	<p>Daļēji ņemt vērā. Galvenos transporta koridorus un nacionālas nozīmes transporta infrastruktūras teritorijas nosakāmas stratēģijas telpiskajā perspektīvā, nevis koncepcijā.</p>
546	Latvijas Valsts Ceļi	<p>(265-272)</p> <p>Tiek identificētas globālās attīstības tendences, ar to saistītie izaicinājumi un Latvijas attīstības iespējas. Punktos ir minētas šādas frāzes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Latvijai...jāizmanto tās potenciāls un jāieņem sava vieta globālajā konkurences telpā”, - „Latvijas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums ... var kļūt par svarīgu valsts attīstības priekšnoteikumu”, - „Lai straujie attīstības un izaugsmes procesi skartu visu Latvijas teritoriju un Latvijas pilsētas spētu integrēties Baltijas jūras reģiona un Eiropas tīklos, tām nepieciešams sadarboties”, - „Valstī jāveicina plašu pilsētu sadarbības tīklu attīstība, kurus stiprina transporta ... tīkls”. 	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		Tā kā šis dokuments atbilstoši autoru minētajam būs hierarhiski augstākais attīstības plānošanas dokuments, tad punktu (265)-(272) vispārīgo vēlējuma izteiksmes formu ir jāmaina uz konkrētiem mērķiem, norādot konkrētu sasniedzamo rezultātu un tā izpildes laiku. Balstoties uz šeit noteiktajiem konkrētiem ilgtermiņa mērķiem būs iespējama šo mērķu iestrādāšana un precizēšana zemāka līmeņa plānošanas dokumentos un budžetos. Pašreizējā teksta redakcija varētu būt pētījuma, bet ne plānošanas dokumenta sastāvdaļa, jo nenoformulē konkrētus uzdevumus.	
547	Satiksmes ministrija	Nebūtu ieteicams lietot ceļu tehnisko stāvokli raksturojošu terminu – „automaģistrāles”, bet aizstāt to ar ceļu tīklam vēlamās kvalitātes raksturojumu.	<p>Neņemt vērā.</p> <p>Automaģistrāle ir starptautiskas nozīmes autoceļš, kas saskaņā ar Eiropas Ekonomiskās komisijas (ECE) Ženēvas 1975.gada 15.novembra vienošanos – „European Agreement on Main International Traffic Arteries” (AGR) 11.pielikumu atbilst augstākajai ceļu kategorijai – „motorway” un ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • divbrauktuvju autoceļš, kas paredzēts tikai automobiļu satiksmei; • neapkalpo piegulošās teritorijas; • pilnīgi kontrolēta uzbraukšana un nobraukšana caur ceļu mezgliem; • autoceļu, sliežu un gājēju ceļu šķērsojumi dažādos līmeņos; • speciāli apzīmēts kā automaģistrāle.
548	Latvijas Valsts Ceļi	<p>(273) Tekstā minētas šādas frāzes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „... pilsētām un citām apdzīvotām vietām ir jāsadarbojas un funkcionāli savstarpēji jāpapildina vienai otru”. - „Policentrisku un līdzsvarotu pilsētu attīstību Latvijā var sekmēt...”. <p>Lai arī sadaļas uzdevums ir noteikt ilgtermiņa rīcības virzienus, arī šajā sadaļā tāpat kā iepriekšējā nav noteikti konkrēti mērķi, bet ir vispārīgas vēlējuma un iespējamības izteiksmē izteiktas pārdomas un vēlējumi. Līdzīgi kā iepriekš šāda veida teksts nevar pretendēt uz plānošanas dokumenta saturu.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
549	Latvijas Valsts Ceļi	(285)	Daļēji ņemt vērā, izstrādājot galīgo redakciju.

		<p>Kartē „Sasniedzamība” norādīti valsts galvenie autoceļi, kuri pagaidām nepastāv, piemēram, Tukums – Kuldīga, Kuldīga – Ventspils, Kuldīga – Liepāja, Cēsis - Valmiera. Tekstā (285) noteikts, ka „jāparedz automaģistrāļu ... izveide starp Daugavpili un Rīgu, Liepāju un Rīgu”. LVC speciālisti uzskata, ka šādu virzienu (automaģistrāļu vai ātrgaitas ceļu) iezīmēšana LIAS nav pieļaujama. LIAS uzdevums ir dot tikai uzdevumu, ka nepieciešams veikt šādu projektu iespējamības izpēti [sk. iepriekšminēto LVC ierosinājumu punktam (298)] un sabiedriskās apspriešanas. Izpēti projektos jānosaka projektu nepieciešamība, ietekme uz vidi un finansiālā iespējamība.</p>	<p>Šādu projektu priekšizpēti tiks veikta tikai gadījumā, ja šādi autoceļu virzieni tiks iezīmēti LIAS kā iespējamie transporta infrastruktūras attīstības projekti, kas nodrošina ilgtspējīgu telpisko attīstību un pietiekamu saņiedzamību starp valsts nozīmīgākajiem attīstības centriem.</p>
550	Latvijas Valsts Ceļi	<p>Ir dotas daudzas vispārīgas un nekonkrētas frāzes, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Transporta tīklu attīstībai nākotnē jābūt vērstai uz esošo starptautiskas nozīmes autoceļu... tīkla kvalitātes ... paaugstināšanu”, - „Attīstīts un kvalitatīvs transporta infrastruktūras ... tīkls ir svarīgs priekšnoteikums iedzīvotāju un preču mobilitātes nodrošināšanai utt.” <p>LVC speciālisti rekomendē LIAS rekomendācijās kaut nedaudz sasaistīt iespējamus risinājumus ar faktiskā stāvokļa novērtējumu, ja vien šī stratēģija netiek nomainīta uz vīziju.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p>
551	Latvijas Valsts Ceļi	<p>Atbilstoši 7.lpp. (24) noteiktajam, arī attiecībā uz ceļu tīklu būtu jābūt identificētiem nepieciešamajiem īstermiņa rīcības soļiem, bet tādi mērķi faktiski nav noteikti. Vienīgais mērķis, ko var attiecināt uz ceļu tīklu, varētu būt (298) – Nacionālā līmeņa loģistikas koncepcijas izstrāde, kuru LVC iesaka papildināt.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.</p>
552	Zemkopības ministrija	<p>Nepilnīgi apskatīta Latvijas Centrālvidzemes un Ziemeļaustrumu attīstība perspektīva, tāpēc iesakām izvērtēt iespējas paredzēt transporta koridorus arī virzienā Centrālvidzeme - Ziemeļaustrumi (3.attēls); saņiedzamības uzlabošanai paredzēt valsts galvenos (perspektīvus) autoceļus arī virzienā Centrālvidzeme – Ziemeļaustrumi (5.attēls) un izvērtēt iespējas potenciālo koģenerācijas jaudu izvietošanai arī Ziemeļaustrumlatvijā (6.attēls).</p>	<p>Daļēji ņemt vērā. Kā minētās teritorijas sasaistošs transporta koridors var tikt plānots nacionālas nozīmes autoceļš Valmiera-Gulbene-Rēzekne, kas uzlabos šo reģionu saņiedzamību. Potenciālo koģenerācijas jaudu izbūve nelielos apjomos teorētiski iespējama pilsētās, kurās ir amortizētas iepriekšējo investīciju siltumapgādē izmaksas, taču katrs gadījums būtu atsevišķi izvērtējams.</p>
553	Vides ministrija	<p>Tiek aprakstīta dzīves kvalitāte un pievilcīga dzīves vide pilsētās, līdz ar to izslēdzot lauku iedzīvotāju dzīves un vides kvalitāti. Skaidri jānodala: kas ir, kam jābūt, kas būs.</p>	<p>Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Publiskās vides kvalitāte un pieejamība ir problēma ne</p>

		Šajā nodaļā netiek minēta videi draudzīga transporta attīstība, kas ir ļoti nozīmīga pievilcīgas dzīves vides attīstībā.	tikai pilsētās, bet arī lauku teritorijās, lai gan mazākā mērā, jo lauku vidē ir daudz mazāka antropogēnā ietekme. Atslēgas vārds šeit ir pilsētu-lauku sadarbība, kas nodrošina pilsētu pakalpojumu pieejamību lauku iedzīvotājiem, savukārt, pilsētu iedzīvotājiem nodrošinot rekreācijas un lauku ekonomikas pakalpojumu saņemšanas iespējas lauku teritorijās. Šie jautājumi apskatīti 192.paragrāfā, taču tos nepieciešams vairāk akcentēt. Videi draudzīga transporta jautājumi apskatīti sadaļā „Atjaunojama un droša enerģija”, akcentējot sabiedriskā transporta infrastruktūras lomu, gājēju un velosipēdistu ielu izveides nepieciešamību, kā arī sliežu transporta tīkla projekta izstrāde Rīgas pilsētā.Tāpat 225.paragrāfā norādīts uz ar biogāzi un biodegvielu darbināma transporta iepirkuma veicināšanu valsts un pašvaldību vajadzībām.
554	Biedrība „Staburaga bērni”	Cilvēki, sevišķi latvieši, dzīvo ne tikai pilsētās. Un dzīvos. Pat naturālās saimniecībās.	Pieņemt zināšanai.
555	L.Enģele	Pievērst uzmanību "valsts interešu teritorijām" - cik manīju, tad pašlaik tāda plānojas tikai viena - piekraste. Un turpat zem svītras ir paskaidrojums, ka "Latvijā piekraste ir 300 m plata josla". Vai tad stratēģijas autori plāno vienīgi 300 m joslai izrādīt valstisku uzmanību, lai tur sabalansētu visas intereses (labi zinot, ka krasta kāpu aizsargjoslas izveidošanas mērķis ir ierakstīts Aizsargjoslu likumā)? Un tālāk par 300 m? Vai "valstij nav interese" ne par vienu citu teritoriju?	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Starptautiskā līmenī ir dažāda pieeja piekrastes definēšanai. Par piekrasti stratēģijas izstrādes posmā varēja uzskatīt vietējās pašvaldības, kuras atrodas pie Baltijas jūras un Rīgas jūras līča. Šobrīd pēc novadu reformas ir izveidojušās vietējās pašvaldības, kuru teritorija iesniedzas dziļi iekšzemē, tādēļ būtu jāapsver piekrastes noteikšana vismaz piecu- desmit kilometru platumā, ņemot vērā, ka Aizsargjoslu likums nosaka, ka Baltijas jūras un Rīgas jūras līča ierobežotas saimnieciskās darbības josla ir līdz 5 kilometrus plata. Kā valsts nozīmes telpas iespējams apsvērt arī austrumu pierobežu un Rīgas aglomerāciju.

LIAS ieviešanas un īstenošanas risinājumi			
556	Valsts kanceleja	Attīstības stratēģijas uzraudzībai paredzētas trīs jaunas institūcijas – Ilgtspējīgas	Piekrist.

		attīstības padome, Stratēģiskās analīzes grupa, Stratēģisko iniciatīvu centrs. Uzskata, ka triju dažādu institūciju izveide nav pamatota un nav nepieciešama, bet tās visas (ja tiešām Attīstības stratēģijas ieviešanai un uzraudzībai ir nepieciešama atsevišķa iestāde vai konsultatīva padome) apvienojamas vienā institūcijā (vēlams, šobrīd izveidotā Nacionālās attīstības padomē), attiecīgi nosakot tās pieņemto lēmumu saistošo spēku.	Jāparedz LIAS īstenošanas un uzraudzības mehānismā.
557	Valsts kanceleja	Būtisks faktors Attīstības stratēģijas ieviešanā ir turpmāk iecerētie risinājumi un tūlītējie darbības soļi, kur jābūtības formā ir noteikta turpmākā rīcība, kas galvenokārt saistās ar vēl dziļāku jautājumu izpēti, padziļinātu izstrādi, plānošanas dokumentu izstrādi, situācijas apzināšanu, informācijas sistēmu izveidošanu, datubāzes izveidošanu, u.t.t.. Tādējādi veidojas situācija, kad Attīstības stratēģijas autori vairāk atklāj interesi turpināt iedziļināties jautājumā, izpētīt vēl dziļāk, sagatavot vēl pilnīgāku analīzi, uzkrāt zināšanas, aprēķināt un noskaidrot, neparedzot produktīvas aktivitātes un darbības, kuru rezultātā tiktu panāktas reālas izmaiņas sabiedrībā. Gan Attīstības stratēģijā, gan arī Stratēģiskās ietekmes izvērtēšanas dokumentā plānotās darbības ir noteiktas, nenosaucot konkrētu izpildītāju vai atbildīgo iestādi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. LIAS būtu jāieezīmē par katru prioritāro virzienu atbildīgā jeb koordinējošā institūcija. Jautājums par papildus pētījumu nepieciešamību ir LIAS īstenošanas uzraudzības kompetence
558	Ārlietu ministrija	LIAS izstrādāšanas procesā nav ņemta vērā negatīvā pieredze ar jau spēkā esošās vidējā termiņa stratēģijas „Nacionālā attīstības plāna 2007.līdz 2013.gadam” piemērotību un ieviešanu dzīvē. NAP, kura izstrādē un pārraudzībā tāpat bija iesaistīts plašs ekspertu, valsts institūciju un sociālo partneru pārstāvju loks (Vadības grupa, 10 darba grupas, 7 ekspertu grupas, ekspertu forums, Nacionālās attīstības padome, Stratēģiskās analīzes komisija pie Valsts prezidenta) un kura mērķi lielā mērā sakrīt ar LIAS izvirzītajām, diemžēl nav sevi attaisnojis Lai līdzīgs liktenis nepiemeklētu arī LIAS, līdz tās galīgās versijas izstrādāšanai būtu lietderīgi izanalizēt NAP neveiksmes cēloņus. Pozitīvi vērtējama ir paredzētā LIAS sasaiste ar citiem plānošanas dokumentiem un programmām, kā arī līdz šim izstrādāto dokumentu auditu un aktualizēšanu. Taču kritiku pelna vesela virkne jaunu administrējošu un pārraugošu institūciju radīšana LIAS sakarā – Vadības grupa (pie Valsts kancelejas vai Ministru kabineta), Stratēģiskās analīzes grupa, Stratēģisko iniciatīvu centrs, Ilgtspējīgas attīstības padome, LIAS monitoringa un indikatoru sistēma, jaunu aģentūru veidošana, fonda dibināšana LIAS uzstādījumu finansēšanas nodrošināšanai utt. Šo jauno struktūru veidošana, kurās bieži vien darbosies tie paši cilvēki, kuri jau darbojas uz NAP attiecinātajās struktūrās,	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Valsts līmeņa integrētu plānošanas dokumentu īstenošana nav vienas institūcijas atbildība, bet koordinēts process, balstīts uz ikvienas iesaistītās vai atbildīgās partnerinstitūcijas sadarbību un līdzatbildību. Tas jāparedz LIAS īstenošanas un uzraudzības mehānismā.

		radīs papildus apgrūtinājumu gan optimizējamajai valsts pārvaldei, gan budžetam. Tādēļ būtu jāizvērtē NAP un LIAS procesos iesaistīto struktūru sinerģija. Piemēram, kopīga Vadības grupa, Stratēģiskās analīzes komisija ar vienādu pakļautību, kopīga Attīstības padome, kopīgas ekspertu un darba grupas utt.. Tādējādi tiktu nodrošināta arī LIAS un NAP procesu sinhronizācija un caurskatāmība, kā arī vieglāka uztvere un izpratne sabiedrībā par valsts attīstības mērķiem, sasniegšanas procesiem un izmaksām.	
559	Tieslietu ministrija	(237, 307, 316) Ņemot vērā pašreizējo ekonomisko un finansiālo situāciju, iesaka izvērtēt stratēģijas 237. punktā minēto pašvaldību enerģētikas aģentūru, kā arī stratēģijas 307. punktā minētās Ilgtspējīgas attīstības padomes un 316. punktā minētā Stratēģisko iniciatīvu centra izveidošanas iespēju un lietderību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Tas jāparedz LIAS īstenošanas un uzraudzības mehānismā.
560	LDDK	Attiecībā par „nenoteikto LIAS juridisko un administratīvo statusu” (300) – LIAS jāpiešķir ilgtermiņa plānošanas dokumenta statuss un tādēļ atbalstāms ir priekšlikums „uzturēt LIAS kā hierarhiski visaugstāko valsts plānošanas dokumentu” (309) .	LIAS statuss jau noteikts Attīstības plānošanas sistēmas likumā.
561	LDDK	Ņemot vērā, ka „LIAS nav tiešas definētas saistības ar finansējuma izmantošanu” (301) , turpmāk tam jābūt cieši saistītam ar Latvijas valsts un pašvaldību budžeta plānošanu, kā arī ES struktūrfondu līdzekļu un citu finanšu avotu izmantošanu. Jāizveido atbilstoša stratēģiskās plānošanas sistēma/mehānisms, kas atspoguļojas arī īsā termiņa budžeta plānos un ikgadējā budžeta plānos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
562	LDDK	(301) papildināt ar “iedzīvotāju un mājsaimniecību paradumu un attieksmes maiņu” ar uzņēmumiem kā nozīmīgu mērķauditoriju. Trūkstot labvēlīgai uzņēmējdarbības videi (salīdzinošus datus par uzņēmējdarbības vidi citās valstīs varam iegūt no pastāvīgi veikta Pasaules Bankas pētījuma <i>Doing Business</i>) un demokrātiskas valsts iezīmēm – sociālā dialoga, Latvijai ievērojami ierobežosies finanšu resursi, ārvalstu un pašmāju investoru interese par līdzdalību tautsaimniecībā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
563	LDDK	Izvērtēt pieejamos stratēģiskās plānošanas modeļus, piemēram: <i>Logical Framework Approach (LFA)</i> , ko izmanto Eiropas Komisija un <i>Project Cycle Development (PCD)</i> , ko izmanto Pasaules Banka. Neraugoties uz apstākli, ka modeļi vairāk ir piemēroti projektu aktivitātēm, tomēr pamatā pieeja attiecināma arī uz stratēģisko plānošanu.	Pieņemt zināšanai.
564	LDDK	LIAS ieviešanai nepieciešams paredzēt valsts, pašvaldību, sociālo partneru un NVO	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		<p>atbildīgo darbinieku apmācību. Šāda pieeja atspoguļojas šajā dokumentā: (303) „Īstenošanas virzienos”, „LIAS ieviešanas un īstenošanas risinājumi”, un „Indikatori”. Apmācības LIAS ieviešanā ir praktisks instruments, kura izmantošana jāuzsāk līdz ar LIAS apstiprināšanu. Tas ir viens no veidiem kā attīstīt par kritērijiem atbildīgo amatpersonu atbildību, atskaitīšanos sabiedrībai un kritēriju pārskatīšanu. Jo LDDK uzskata, ka „ievieš” praksē, nozīmē kritēriju iestrādāšanu ne tikai politikas plānošanas dokumentos, bet realizēt dzīvē kā noteiktu stratēģiskās plānošanas ieviešanas modeli. LDDK uzskata, ka par sabiedrības visorganizētāko spēku noteikti jāuzskata sociālo partneru organizācijas, skat. (303). Turpat tiek atzīmēts, ka LIAS skar mājsaimniecības, bet aizmirst, ka tā ietekmē arī uzņēmumus.</p> <p>Tiek lietots neiesakņojies termins “sociālās organizācijas”, kura vietā aicinām izmantot “sociālie partneri un NVO”, kas ietverts ES un Latvijas politikas plānošanas dokumentos.</p>	
565	LDDK	<p>(304) aicinām papildināt ne tikai ar vērtību pieaugumu, bet arī ņemt vērā, ka Latvijā ir noteiktas kultūras vērtības un tradīcijas, kurām nepieciešama stabilitāte, lai nodrošinātu to saglabāšanos.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
566	LDDK	<p>(306) līdz (309) papildināt līdzdalības, atbildības un monitoringa principu nodrošināšanu ne ar vispārīgu “sabiedrības” jēdzienu, bet ar sociālo partneru un NVO atbalstu, kas kāpinās organizētās pilsoniskās sabiedrības lomu un veicinās to attīstību, iesaisti LIAS ieviešanā.</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
567	LDDK	<p>(312) aicinām paredzēt atskaitīšanos arī sociālajiem partneriem un atbilstošām NVO, kas būtu pierādījums ES valstu labās prakses pārņemšanai Latvijā un demokrātisku pārvaldības standartu ieviešanu.</p>	<p>Pieņemt zināšanai.</p> <p>Jau esošajā Nacionālajā attīstības padomē ir pārstāvētas sociālo partneru organizācijas un NVO, tāpēc īpaša atskaitīšanās ārpus LIAS uzraudzības mehānisma nav nepieciešama, neizslēdzot konkrētus jautājumus un efektīvāku sadarbības modeļu piedāvājumu un jaunu sadarbības formu veidošanu no sociālo partneru puses.</p>
568	P.Eglīte	<p>Nevajadzētu pārblīvēt LIAS ar jaunām valstiskām darbībām – kā Nacionālo kvalifikāciju standartu un kredītpunktu sistēmu (47): neviens arī līdz šim nav liedzis vai kavējis „individīdiem elastīgi kombinēt vairākas kvalifikācijas”. Tāpat sen jau pastāv „saikne starp nodokļu maksājumiem un pabalstu sistēmu”, kaut arī ne visiem to</p>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		veidiem. Līdzīgi jauna Stratēģiskās analīzes grupa, Stratēģisko iniciatīvu centrs pie MK un Ilgtspējīgas attīstības padome (315., 316., 317.), kas sevišķi aizkustinoši šķiet birokrātijas mazināšanas apstākļos ...	
569	D.Grīnvalds	Nepieciešams ļoti piedomāt pie īstenošanas mehānisma, kurš noteiks, vai LIAS tiks realizēts.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
570	R.Vītoliņš	Līdz šim ir bijusi problēma, ka attīstības plānošanas dokumentos norādītie mērķi un uzdevumi nav tikuši īstenoti, tādēļ nepieciešams izstrādāt detalizētu sadaļu par LIAS īstenošanas mehānismu, bet nav nepieciešams norādīt, kam un kā tā būtu jāīsteno, jo praktiski LIAS īstenošana notiks caur NAP, kurā jābūt noteiktam, kā tiks īstenoti LIAS mērķi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
571	R.Vītoliņš	Līdzīgi kā Somijā – politiķu, ierēdņu un katra indivīda izpratni par ilgtspējīgu attīstību, vērtībām un LIAS mērķu sasniegšanai nepieciešamajām darbībām nepieciešams veicināt ar mērķtiecīgu apmācību procesu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
572	I.Matulis	Precizēt, kā plānota LIAS ieviešana.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
573	RTU TRAPC	<i>Lai LIAS tiktu īstenota sekmīgi, tās ieteiktajiem risinājumiem un turpmākajām iniciatīvām jāatbilst virknei pamata kritēriju. Tai jābūt fokusētai un jāietver veidi, kas ļauj precīzi un regulāri uzrādīt progresu.</i> Var piekrist, ka LIAS īstenošanas process ir jānovērtē ar kritērijiem – bet ar kādiem? Kur ir šī virkne pamata kritēriju? Bez šaubām, stratēģijai jābūt mērķtiecīgai jeb fokusētai un jāsaturs mērķa jeb pamatindikatoru virzības un efektivitātes mērīšanai. Bet kur viņi ir? Šai stratēģijai nav ne mērķa ne indikatoru.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, pārstrādājot indikatoru sadaļu.
574	Latvijas Arhitektu savienība	LIAS ieviešanas un īstenošanas risinājumos būtu jāakcentē, ka kapitālu sekmīgai pārvaldībai jābalstās uz objektīviem kritērijiem, kuru noteikšanā ir nepieciešama zinātne, arī lietišķie pētījumi.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
Indikatori			
575	Valsts kanceleja	Stratēģiskā izvērtējuma gala secinājumi ir pretrunā ar 7.2.tabulā sniegto kumulatīvās ietekmes izvērtējumu, kurā no sešiem vērtētajiem faktoriem četros gadījumos ir atzīts, ka situācija pasliktināsies, savukārt kopsavilkumā (126.lpp.) norādīts, ka kopumā	Attiecas uz SIVN

		risinājumi radīs pozitīvu ietekmi uz vidi. Īpašu uzmanību vērš uz Stratēģiskā izvērtējuma 113.lappusē sniegtajiem atzinumiem par faktoriem, kas veicinātu Attīstības stratēģijas īstenošanu un to, ka nepieciešams pietuvināt izvērztos mērķus reālajai situācijai	
576	Vides ministrija	Nepieciešams detalizētāk izstrādāt nodaļu „Indikatori”, jo pašreiz nav skaidrs, kā un kāpēc izvēlēti tieši šie indikatori, kā arī nepieciešams plašāks pamatojums par sasniedzamajiem mērķiem līdz 2030. gadam pie katra indikatora norādot: šī brīža stāvokli, kā arī tā izmaiņas un kāpēc tiek plānotas tieši tādas. Piemēram, pie indikatora „Bioloģiskās lauksaimniecības platības, % no kopējās lauksaimniecības platības” palielinājums līdz 2030. gadam plānots līdz 10%, taču nav norādīts cik % no kopējās lauksaimniecības zemju platības šobrīd aizņem bioloģiskās lauksaimniecības, kā arī nav paskaidrots, kādēļ palielinājums noteikts „vismaz līdz 10%”. Pēc Latvijas lauku attīstības programmā 2007.-2013. pieejamās informācijas sertificētās bioloģisko saimniecību platības jau 2006. gadā aizņēma 6% no kopējām lauksaimniecības zemju platībām.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju, indikatoru sadaļu.
577	Zemkopības ministrija	Tabulu Indikatori strukturēt, atdalot informāciju par rezultātu, rezultatīvajiem rādītājiem un rādītāju skaitliskām vērtībām (pa gadiem), norādot attiecīgo kolonnu nosaukumus – tādējādi tabula kļūtu pārredzamākā. Turklāt iesakām papildināt tabulu visiem iekļautajiem rādītājiem, nosakot bāzes skaitlisko vērtību.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Atbalstīt priekšlikumu par bāzes vērtību noteikšanu visiem indikatoriem.
578	Izglītības un Zinātnes ministrija	Rādītāji <i>Pieeja pirmsskolas bērnu aprūpei</i> <i>Vispārēja līdz 2020. gadam</i> <u><i>Pieaugušo izglītībā iesaistīto personu skaits 25-64 vecuma grupā</i></u> <u><i>Palielināt vismaz līdz 34%. Pašlaik – 7,1%</i></u> <i>Izdevumi (public expenditure) izglūbai, % no IKP</i> <i>Palielināt līdz 8,6%. 2005. gadā – 5,6%</i> <i>Bērnu sagatavošana skolai</i> <i>Vismaz 90% piecgadnieku pilnībā sagatavoti skolai līdz 2020. gadam</i> <u><i>Piekrīt ar nosacījumu.</i></u>	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Konkrētos priekšlikumus izvērtēt kontekstā ar LIAS mērķiem, citiem indikatoriem un vidēja termiņa plānošanas dokumentiem

		Līdz 2010.gadam Eiropas Savienības valstis ir apliecinājušās gatavību nodrošināt, ka vismaz 12,5% no pieaugušajiem piedalās mācību procesā, tomēr vidējais Eiropas Savienības rādītājs patlaban nepārsniedz 10%. Latvijā 2007.gadā rādītājs sasniedza 7,1%, bet ir zemāks par sasniedzamo mērķi un vidējo Eiropas Savienības rādītāju, ko ietekmēja emigrācija, demogrāfiskā situācija un pieejamie finanšu resursi, tai skaitā struktūrfondu izmantošanas intensitātes samazinājums 2008.gadā par 12%, salīdzinot ar 2007.gadu. Veicot grozījumus Mūžizglītības politikas pamatnostādņēs 2007.-2013.gadam un Programmā mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam ieviešanai 2008.-2009.gadā tika izvērtētas rādītāja sasniegšanas reālas iespējas un pagarināts rādītāja sasniegšanas termiņš līdz 2013.gadam, līdz ar to pieaugušo izglītībā iesaistīto personu skaits 25-64 vecuma grupā ir iespējams palielināt līdz 15%.	
579	Labklājības ministrija	Norādīt indikatorus dzimumu griezumā jomās, kurās ir izteikta atšķirība, piemēram, pirmo indikatoru „Veselīgas dzīves ilgums pēc 65 gadiem”, jo vīriešiem Latvijā ir daudz īsāks paredzamais mūža ilgums nekā sievietēm - atbilstoši 65,8 gadi un 76,5 gadi. Līdzīgi arī ar pārējiem, piemēram, pieaugušo izglītība (vīrieši daudz mazākā mērā iesaistās šādās aktivitātēs nekā sievietes), ienākumu nevienlīdzība u.c.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
580	LDDK	Papildināt indikatoru sadaļu “Sociālais kapitāls” ar rādītāju – kolektīvo līgumu pārklājums. Šobrīd nacionālā līmenī LDDK nosedz aptuveni 35%, bet Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība – 20% nodarbināto, nozaru līmenī pastāv aptuveni 25 kolektīvo līgumu. ESF ietvaros plānots attīstīt sociālo dialogu reģionos un uzņēmumu līmenī (šobrīd aptuveni 2400 uzņēmumos tiek slēgti kolektīvie līgumi). Lai Latvija attīstītu iekļautos ES sociālajā modelī, LIAS ietvaros jāparedz atbilstošs atbalsts šādu atbildīgu tīklojumu attīstībai, kas spēj patstāvīgi risināt publiskai pārvaldei un sabiedrībai nozīmīgus jautājumus – atalgojuma politiku, veicināt labvēlīgus darba apstākļus, investīcijas izglītībā un inovāciju radīšanā, sociālās drošības, veselības aprūpes un nodokļu sistēmas pilnveidošanā. Kolektīvo līgumu pārklājumam 2030.gadā tādēļ jāasniedz 50% no nodarbināto skaita tautsaimniecībā. Rādītājs ļaus izmantot Darba likumā paredzētās iespējas kvalitatīvu darba standartu un godīgas konkurences nodrošināšanai starp uzņēmumiem nodarbinot ierobežoto cilvēkkapitālu nacionālā līmenī.	Pieņemt zināšanai

Termini un definīcijas

581	Latvijas Arhitektu savienība	Liels darbs vēl jāiegulda teksta vienkāršošanā, liekvārdības izskaušanā un terminu skaidrošanā. Diez vai plašākai auditorijai ir saprotami tādi termini kā polarizācija, telpiskā fragmentācija, formālā izglītība u.c. Atsevišķus terminus vajadzētu arī precizēt, piemēram Kaut arī no LAS kompetences jomām arhitektūras jēdziens stratēģijā tiešā veidā tikpat kā neparādās, vairāk uzmanības pievēršot pilsētplānošanai, tomēr būtu lietderīgi tiešāk norādīt arhitektūras būtisko nozīmi stratēģijas iezīmētajā attīstībā, vēl jo vairāk, ja atzīstam, ka mūsdienās arhitektūra arī ir nozīmīgs resurss – vides kapitāla vairotāja. Šajā sakarībā (7) būtu jāpievieno arī urbānās vides daudzveidības saglabāšana. Tas pats (6.nodaļā).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
582	Latvijas Arhitektu savienība	Nav pieņemama šķiriskās pieejas reanimācija terminoloģijā. Mēs sen jau lietojam „vidusslāni” nevis „vidusšķiru”.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
583	J.Sprūds, “Latvijas ezeri”	Terminu skaidrojumā nav vārda biotops (šim atslēgas jēdzienam vispār nav pievērsta uzmanība)	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
584	Rīgas PR	Būtu nepieciešams papildus darbs pie jēdzienu skaidrojuma, jo esošie piedāvājumi dažviet ir neprecīzi vai pat aplami, piemēram, <i>Lauku attīstība – nelauksaimniecisko produktu ražošana lauku teritorijā, kā arī ar ūdens un zemes resursu izmantošanu saistīto pakalpojumu sniegšana un lauku ainavas saglabāšana</i> . Jēdzienu skaidrojums bieži nerada priekšstatu par pašu jēdzienu - tas to neskaido, piemēram, <i>Sateces baseina princips – nepieciešamība atlasīt un pielāgot informāciju ģeogrāfiskiem kritērijiem</i> .	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
585	Rīgas PR	Dokuments runā par kvalitātes jēdzienu – būtu jāskaidro, kas ar to tiek saprasts. Īpaši – tādās izpratnes, kā vides kvalitāte, dzīves kvalitāte, pakalpojumu kvalitāte. 6. sadaļa runā par dzīves kvalitāti, tomēr saista to tikai ar pilsētām. Pilsētas nav vienīgais dzīves kvalitātes nodrošināšanas garants. Te būtu drīzāk jārunā par teritoriālo sadarbību. Līdzīgi ir arī 9.sadaļā.	
586	Sociālo darbinieku b-ba	(100) Nav saprotams svešvārda lietojuma pamatojums, kas tekstu padara grūti uztveramu un pārprotamu. Terminu skaidrojumā nav atrunāts, kādā nozīmē jēdziens <i>koherents</i> tiek izmantots un, ko nozīmē „koherenta pedagoga karjeras struktūra”. Lūdzam precizēt šo jēdzienu. Koherents - Svešvārdu vārdnīca, www.letonika.lv Izcelsme - latīņu cohaerens (cohaerentis) ‘savā starpā saistīts ... Koherents — filozof.,	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

		tāds, kas attiecas uz domu gaitas vai argumentācijas loģiskām vai jēdzieniskām sakarībām www.satori.lv	
587	N.Riekstiņš	Paskaidrot terminu „ekoloģiskā pēda”, lai būtu vienota izpratne. Piedāvā lietot, piemēram – „ekoloģiskās ietekmes pēdu nospiedums”, jo „ekoloģiskā pēda” ir pārņemts tulkojums no angļu valodas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Gala redakcijā skaidrot terminu „ekoloģiskā pēda”, kas ir pieņemts un tiek lietots Latvijā
588	Tieslietu ministrija	Stratēģijā lietotā valoda un izteiksmes līdzekļi ir sarežģīti un grūti uztverami. Trūkst lietoto terminu un abreviatūru skaidrojumu, piemēram, „ekoloģiskā pēda”. Bieži vien vārdu savienojumi ir tiešs tulkojums no angļu valodas, tāpēc autoru pausto domu ir grūti uztvert un izprast. Iesaka „latviskot” stratēģijā lietotos no angļu un citām valodām aizgūtus terminus un izteicienus.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju. Gala redakcijā skaidrot terminu „ekoloģiskā pēda”, kas ir pieņemts un tiek lietots Latvijā.
589	Labklājības ministrija	Visā Stratēģijas tekstā aizvietot vārdus "cilvēki ar īpašām vajadzībām" ar vārdiem "personas ar funkcionālajiem traucējumiem" ⁷ un ierosina sniegt arī šī termina skaidrojumu nodaļā „Termini un definīcijas”. Pamatojums - termins „persona ar funkcionālajiem traucējumiem” tiek lietots attīstības plānošanas dokumentos, piemēram, rīcības plānā „Rīcības plāns invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas pamatnostādņu 2005.-2015.gadam īstenošanai (apstiprināts ar Ministru kabineta 19.07.2006. rīkojumu Nr.541), kā arī normatīvajos aktos, piemēram, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likumā.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
590	Labklājības ministrija	Visā tekstā vārdus "NVO" aizvietot ar vārdiem "biedrības" saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
591	Labklājības ministrija	Visā tekstā termina „sociālā izstumtība” vietā lietot terminu „sociālā atstumtība” attiecīgajā locījumā, kā arī izvērtēt iespēju iekļaut Stratēģijas nodaļā „Termini un definīcijas” (83.lpp.) sociālās atstumtības definīciju. Saskaņā ar Eiropas Komisijas Kopējo Sociālās iekļaušanas ziņojumu, sociālā atstumtība ir process, kurā indivīds nabadzības, nepietiekamas izglītības vai diskriminācijas dēļ, nespēj pilnībā vai daļēji iekļauties sabiedrībā un piedalīties sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīvē.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

⁷ Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un Sociālās palīdzības likumā definēto - funkcionālais traucējums - slimības, traumas vai iedzimta defekta izraisīts fiziska vai garīga rakstura traucējums, kas ierobežo personas spējas strādāt, aprūpēt sevi un apgrūtina personas iekļaušanos sabiedrībā.

592	Labklājības ministrija	Iekļaut (49) un (61) rindkopās minētā termina <i>Flexicurity</i> skaidrojumu	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju..
593	Labklājības ministrija	Iekļaut. (62) rindkopā lietoto saīsinājumu „DTIK” un „NKS sistēmas” skaidrojumu.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
594	Labklājības ministrija	Papildināt ar termina „sociālā iekļaušana” definīciju: sociālā iekļaušana ir process, kura mērķis ir nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām nodrošināt iespējas, pakalpojumus un resursus, kuri nepieciešami, lai pilnvērtīgi piedalītos sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīvē, uzlabojot dzīves līmeni un labklājību, kā arī lielākas līdzdalības iespējas lēmumu pieņemšanā un pieejamību personas pamattiesībām	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
595	Labklājības ministrija	Papildināt ar termina „universālais dizains” definīciju: universālais dizains nozīmē tādu produktu, vides, programmu un pakalpojumu dizainu, kurus, cik vien iespējams, visi cilvēki var izmantot bez pielāgošanas vai īpaša dizaina nepieciešamības. “Universālais dizains” ietver arī noteiktām personu ar invaliditāti grupām paredzētās atbalsta ierīces, ja tas ir nepieciešamas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
596	Labklājības ministrija	Precizēt lietoto interpunkciju, kā arī novērst sarunvalodas vārdu lietošanu (piemēram, tiek lietots vārds "nenoplicināt" (4.lpp.) u.tml.).	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
597	LDDK	Ņemot vērā izpratnes trūkumu par sociālo dialogu un sociālo partneru lomu publiskajā pārvaldībā, rosinām papildināt sadaļu ar sekojošiem terminiem: Sociālais dialogs: ES Kopienas tiesību izpratnē saprot dialogu starp arodbiedrībām un darba devēju organizācijām jeb t.s. sociālajiem partneriem. ES sociālais dialogs attiecas uz diskusijām, konsultācijām, sarunām un kopīgu rīcību, kas iekļauj organizācijas, kas pārstāv industrijas abas puses (darba devējus un darba ņēmējus). Sociālam dialogam var būt divas formas: 1) trīspusējais dialogs, kas iesaista valsts institūcijas; 2) divpusējais dialogs starp darba devēju un darba ņēmēju organizācijām. ⁸ Starpnozaru sociālais dialogs attiecas uz visām tautsaimniecības nozarēm un darba tirgu. ⁹	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

⁸ European Commission, Social Dialogue: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=329&langId=en>, sk. 02.04.2009.

⁹ European Commission, Cross-industry social dialogue: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=479&langId=en>, sk. 02.04.2009.

		<p>Sociālie partneri: darba devēju un darbinieku organizācijas, kas slēdz savā starpā vienošanās un iesaistās sociālajā dialoga nacionālā, nozaru, reģionu vai uzņēmumu līmenī. Nacionālā līmenī tās ir lielākās darba devējus un darbiniekus apvienošās organizācijas, kas darbojas saskaņā ar Likumu par arodbiedrībām un Darba devēju organizāciju un to apvienību likumu.</p> <p>Sociālā partnerība: sadarbības forma, kurā iesaistās publiskā pārvalde, sociālie partneri, NVO un citas institūcijas, slēdzot vienošanās par noteiktu sociāli ekonomisko mērķu sasniegšanu.</p>	
598	P.Eglīte	<p>Terminu definīciju starpā ir diezgan daudz precizējamu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „attālinātais darbs” iespējams ne tikai ar IT palīdzību, bet arī kā roku darinājumu, kāda amata, mākslinieciski radošs u.tml. • „lauku attīstība” ietver ne tikai ražošanu, pakalpojumus un ainavas saglabāšanu, bet arī apdzīvotuma un transporta apstākļu pārmaiņas, cilvēku darbības dažādošanu un kāpinājumu (sk. pārējās sadaļas). 	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
599	LDDK	(17) precizēt Latvijā reti lietotus terminu “sociālie spēlētāji” un “iedzīvotāju kopienas”. Vai termini apzīmē arī sociālos parterus un NVO, organizēto pilsonisko sabiedrību vai pašorganizēties nespējīgu indivīdu mijiedarbību?	Precizēt.
600	J.Birģelis	Precizēt „zaļās ekonomikas” definīciju, kas nav skaidri dota	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
601	J.Birzgalis	Nepieciešama konsekvence ekosistēmas jēdziena formulējumā, to lietojot vienskaitlī vai daudzskaitlī, turklāt, ja tiek lietots daudzskaitlī, nepieciešams paskaidrot, par kādām ekosistēmām un par kādām vērtībām un pakalpojumiem vai precēm tiek runāts.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.
602	Vides konsultatīvā padome	Uzskatām, ka stratēģijā ir jādod konkrētizējoši skaidrojumi (kaut vai komentāros) visiem terminiem. Pašreizējos (atbildīgi, atvērta, izteikti „zaļa” un citi) katrs var izprast pēc sava prāta, tādējādi radot neskaidrības un nevajadzīgas interpretācijas.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju.

Pēc 17.07.09 saņemtie priekšlikumi

603	Latvijas Ģimenes plānošanas un seksuālās veselības asociācija „Papardes zieds”	(58) Risinājumu 'Konsultatīvā, apmācības un psiholoģiskā atbalsta programmas vecvecākiem '’ papildināt ar psiholoģiskā atbalsta programmām pašiem vecākiem. Piekrītot, ka vecāku iespējas veltīt bērniem laiku samazinās, vecākiem nepieciešama apmācība un psiholoģisks atbalsts, lai laikā, kad vecāki tomēr ir kopā ar bērniem, šī komunikācija būtu pilnvērtīga un efektīva. Turklāt – investīcijas šodienas vecākos ir arī investīcijas rītdienas vecvecākos.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
604	„Papardes zieds”	Ir pamats domāt, ka jau šobrīd vecāki, kaut arī viņiem ir vairāk laika, nekā būs nākotnē, nespēj nodrošināt bērnu drošību un psiholoģiskais klimats ģimenēs nav apmierinošs. Bērni netiek pietiekami uzmanīti un pieskatīti, jo, iespējams, vecākiem nav prasmes novērtēt situācijas bīstamību un to novērst. 2007. gadā Latvijā bijuši 19 bērnu nāves gadījumi no ārējiem cēloņiem vecuma grupā līdz 4 gadiem, biežākais iemesls ir bijis noslīkšana. Turklāt mājas joprojām ir vieta, kur bērni gūst visvairāk traumu – 2529 gadījumi 2007. gadā, kas sastāda 38% no kopējo traumu skaita. ¹⁰ Tas liecina, ka bērni netiek pietiekami uzmanīti un pieskatīti, iespējams, jo vecākiem nav prasmes novērtēt situācijas bīstamību un to novērst. Vecākiem netiek apmaksāti kursi pirms dzemdībām, tādējādi izslēdzot no apmācības vecākus no sociālā riska grupām, kas vienlaikus ir lielākā riska grupa arī bērnu traumatismam un mirstībai. Mūsu ierosinājums būtu iekļaut apmācības un psiholoģiskā atbalsta programmas topošajiem un esošajiem vecākiem. Uzsvāru liekot uz vienota konsultatīvā tīkla izveidi, lai vecākiem būtu iespējams saņemt bezmaksas psiholoģisko palīdzību un informāciju visā bērna attīstības laikā, arī īpaši jutīgajos pusaudžu gados.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
605		Iekļaut punktu, kas paredz, ka veselības pakalpojumi ir lētāki tiem cilvēkiem, kas regulāri veikuši profilaktiskās pārbaudes vai slimība atklāta tieši profilaktiskās pārbaudes laikā (nevis tad, ja ir jau kādas sūdzības).	
606	„Papardes zieds”	LIAS ir minēts, ka nākotnē izglītības sistēmas loma bērnu izglītošanā tikai pieaugs. Tādēļ uzskatām, ka būtu jāatrunā tas, ka veselības mācība ir jāiekļauj skolu	Priekšlikums attiecas uz mācību programmu saturu un būtu jāparedz nozares plānošanas dokumentos

¹⁰ Pārskats par bērnu stāvokli Latvijā 2007. gadā, Bērnu un ģimenes lietu ministrija

		programmās. Šobrīd tā ir iekļauta sociālo zinību stundās, kurām Latvijas skolās tiek veltītas tikai 1-2 stundas nedēļā ¹¹ , kas nav pietiekami, lai sniegtu visu nepieciešamo informāciju un pildītu arī attieksmju veidošanas funkciju, kuru ģimene spēs nodrošināt arvien mazākā mērā.	
607	„Papardes zieds”	(85) Minētas līdzgaitnieku grupas (peer groups) - Mēs ierosinām atsevišķi izdalīt arī vienaudžu izglītotāju grupas. Pētījumos ir pierādījies, ka „dzīves prasmes” un attieksmes daudz labāk ir iespējams apgūt tad, ja nodarbības veidotas pēc principa „līdzīgs runā ar līdzīgu”. ¹² Šādas grupas būtu iespējams izmantot ne tikai jauniešu vecuma grupā, bet arī vecākiem cilvēkiem ¹³ (mūžizglītības ietvaros), ņemot vērā nepieciešamo dzīves prasmju izmaiņas, kas radušās pēdējo gadu laikā un noteikti vēl turpināsies.	Ņemt vērā, pilnveidojot gala redakciju
608	„Papardes zieds”	(112) Brīvprātīgo māsu sistēmas vietā (iespējams šo var saglabāt kā nākotnes ideālo variantu) piedāvājam atjaunot sabiedrības veselības māsu institūciju. Piemēram, Amerikas Sabiedrības veselības asociācija ir atzinusi, ka sabiedrības veselības māsu sistēma palielina arī visas sabiedrības veselību kopumā, ne tikai katra atsevišķā indivīda veselības stāvokli. ¹⁴ Brīvprātīga māsu sistēma nenodrošinātu pietiekamu rezultātu tuvākajā nākotnē, jo ir maz ticams, ka, ņemot vērā ekonomisko situāciju valstī, brīvprātīgo atsauce būtu tik liela, lai atrisinātu sabiedrības veselības problēmas.	Daļēji ņemt vērā, papildinot iespējamo risinājumu, nevis paredzot to kā tūlītēju soli
609	„Papardes zieds”	Stratēģijā galvenais uzvars ir likts uz Eiropas tirgu un sadarbību ar starptautiskām un jau veiksmīgām kompānijām. Tomēr – Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts, līdz ar to, atsevišķas tās idejas, kompānijas un produkti varētu būt interesanti arī jaunattīstības valstīm. Līdz ar to mēs uzskatām, ka būtu jāveicina arī sadarbība citā virzienā – kur Latvija ir valsts ar augstāku attīstības līmeni, kas palīdz partnervalstīm, kuru ekonomiskā	Ņemt vērā, papildinot gala redakciju

¹¹ Pamatizglītības programmas paraugs, kods: 2101111

¹² Mevsim V, Guldal D, Gunar T, Savgin O, Kuruoglu E **Young people benefit from comprehensive education on reproductive health.** *Eur J Contracept Reprod Health Care* 2009 Apr; 14(2):144-52

¹³ Peel NM, Warburton J **Using senior volunteers as peer educators: What is the evidence of effectiveness in falls prevention?** *Australasian Journal On Ageing* 2009 Mar; Vol. 28 (1), pp. 7-11; PMID: 19243369

¹⁴ American Public Health Association Public Health Nursing Section (1996). *The Definition and Role of Public Health Nursing.* Washington, DC: Author.

	<p>situācija ir sliktāka. Šāda attīstības sadarbība ir produkts, ko Latvija jau tagad reāli var piedāvāt.</p> <p>Piemēram, ņemot vērā to, ka šobrīd Latvijā ir būvniecības krīze un jauni mājoņi tik lielā skaitā vairs nav nepieciešami, būtu jāveicina būvniecības uzņēmumu iespējas sadarboties ar, piemēram, Gruzijas uzņēmumiem.</p>	<p>Neņem vērā, jo pasākums ir īstermiņa plānošanas dokumentu kompetencē</p>
--	---	---